

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2022

Kraków 2023

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
ul. Piastowska 32
30-070 Kraków
www.rops.krakow.pl

Opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Iwona Banasiewicz
Małgorzata Szlązak
Jacek Skrzypek
Rafał Barański

**Kopiowanie i rozpowszechnianie
może być dokonane z podaniem źródła.**

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przedstawia raport ze sprawozdania „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2022”.

Sprawozdanie, zgodnie z obowiązkiem ustawowym, realizowane jest corocznie od 2012 r., niniejszy raport podsumowuje już jego dwunastą edycję.

Opracowanie cyklicznie prezentuje podstawowe informacje o sytuacji społecznej i demograficznej w regionie, statystyki dotyczące osób i rodzin korzystających ze wsparcia, zestawienia obrazujące dostępność mieszkańców do usług społecznych. Informacje te, wraz danymi o kadrze, nakładach finansowych na realizację zadań i wieloma innymi, stanowią podstawę oceny bieżącej sytuacji w sektorze pomocy i integracji społecznej w Małopolsce.

Zespół

Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie

SPIS TREŚCI

I	WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	6
II	WPROWADZENIE	7
III	TRENDY I WNIOSKI	9
IV	REKOMENDACJE	29
V	WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	37
	Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa małopolskiego	37
	Wskaźniki ubóstwa w regionie	50
	Bezrobocie w Małopolsce	57
	Bezrobocie rodzinne	66
VI	OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY	71
VII	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ JEJ OTOCZENIA	84
	Kadra pomocy społecznej	84
	Infrastruktura wsparcia mieszkańców	89
	Rodzina	89
	Dzieci i młodzież	93
	Adopcja i piecza zastępcza	97
	Osoby z niepełnosprawnościami	109
	Osoby starsze	116
	Osoby bezrobotne	128
	Inne grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: osoby bezdomne	131
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi	133
	Wybrane nakłady finansowe	135
VIII	REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA. MAŁOPOLSKA 2030	142
IX	PODSTAWOWE DANE	167
X	PROCES GROMADZENIA INFORMACJI I ŹRÓDŁA DANYCH	170
	Proces gromadzenia informacji	170
	Wykorzystywane źródła danych	171
XI	ALTERNATYWA TEKSTOWA ZAŁĄCZONYCH GRAFIK	173

SPIS MAP	205
SPIS SCHEMATÓW	206
SPIS TABEL	206
SPIS WYKRESÓW.....	206

I WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

BDL	Bank Danych Lokalnych
CEAPP UJ	Centrum Ewaluacji i analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego
CIS	centrum integracji społecznej
DDP	dzienny dom pomocy
DPD	Towarzystwo Jezusowe Prowincja Polski Południowej „Dzieło Pomocy Dzieciom”
DPS	dom pomocy społecznej
FEM 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	klub integracji społecznej
MOPS	miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego
MUW	Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
MOA	Małopolski Ośrodek Adopcyjny w Nowym Sączu
NSP 2011	Narodowi Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011
NSP 2021	Narodowi Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
OIK	ośrodek interwencji kryzysowej
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OZPS	ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PES	podmiot ekonomii społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
POW	placówka opiekuńczo - wychowawcza
RPO WM	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020
PUP	powiatowy urząd pracy
PWD	placówka wsparcia dziennego
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
SPR	Subregionalny Program Rozwoju
ŚDS	środowiskowy dom samopomocy
TPD	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
UM WM	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
WBD	Wojewódzki Bank Danych
WTZ	warsztat terapii zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
ZAZ	zakład aktywności zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZOL	zakład opiekuńczo-leczniczy
ZPCh	zakład pracy chronionej
ZPO	zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy

II WPROWADZENIE

Wstęp

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przygotował raport pt.: „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2022”. Raport jest podsumowaniem realizacji dwunastej edycji „Oceny zasobów pomocy społecznej” w regionie i stanowi wypełnienie wymogów Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zgodnie z jej zapisami (podobnie jak w latach poprzednich) opracowanie opisuje i obrazuje sektor małopolskiej pomocy społecznej oraz jego otoczenie na tle sytuacji społecznej i demograficznej regionu, z uwzględnieniem kwestii i problemów społecznych wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030¹. Obszar 1. Małopolskie Rodziny i 7.4 Rozwój ekonomii społecznej. Raport zawiera również wnioski i rekomendacje płynące z analizy zebranego materiału.

Uwarunkowania prawne. Adresaci

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej gminy, powiaty i samorządy województw od roku 2012 przygotowują Ocenę zasobów pomocy społecznej. Ocena powinna powstać w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. W świetle wymagań ustawy „zasoby” obejmować mają w szczególności infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej, a Ocena – osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy. Ocena wraz z rekomendacjami – wg ustawodawcy – jest podstawą do planowania budżetu na rok następny.

Jednocześnie Ustawa o pomocy społecznej zobowiązuje zarządy województw (organy wykonawcze jednostki samorządu terytorialnego) do przedstawiania Oceny co roku, do dnia

¹ <https://www.malopolska.pl/strategia-2030>

30 czerwca sejmikowi województwa². Do zadań samorządu województwa należy także przekazanie „Oceny” właściwemu wojewodzie do dnia 31 lipca każdego roku, który dokonuje analizy stanu i skuteczności pomocy społecznej w oparciu o ocenę zasobów pomocy społecznej sporządzaną przez samorząd województwa³.

Samorząd województwa sporządza ocenę na podstawie ocen przygotowanych przez gminy i powiaty z obszaru województwa, z uwzględnieniem kwestii i problemów społecznych wynikających z przyjętej strategii⁴. Niniejsze opracowanie odnosi się do „Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030” w następujących obszarach:

Obszar 1. Małopolskie Rodziny, koncentrując się wokół poniższych „Głównych kierunków działań”:

- 1.1. Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- 1.2. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu.
- 1.3. Rozwój oferty sprzyjającej aktywizacji i integracji społecznej, w tym w wymiarze międzypokoleniowym.
- 1.4. Pomoc osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami poprzez środowiskowe formy aktywizacji i wsparcia oraz rozwój placówek pobytu dziennego i opieki całodobowej.
- 1.5. Pomoc osobom sprawującym opiekę nad członkiem rodziny wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- 1.6. Integracja społeczna osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez działania w zakresie interwencji kryzysowej.
- 1.7. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomagane i chronione.
- 1.8. Działania z zakresu systemu pieczy zastępczej zgodne z zasadami deinstytucjonalizacji oraz wsparcie procesu usamodzielniania wychowanków.
- 1.9. Poprawa skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych, w tym systemowe rozwiązania dla zapewnienia adekwatnych do potrzeb kadr pomocy i integracji społecznej.

Obszar 7. Rynek pracy w zakresie kierunku 7.4 Rozwój ekonomii społecznej.

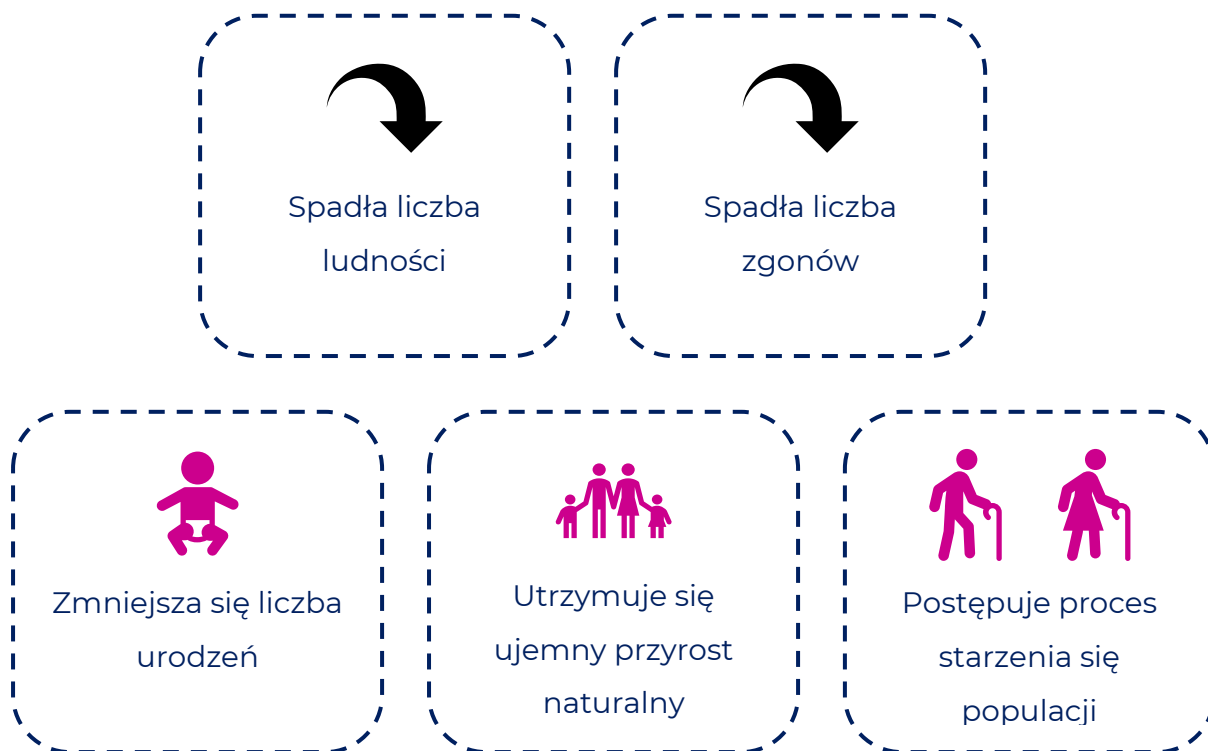
² Art. 16a Ustawy o pomocy społecznej.

³ Art. 21 pkt 8 Ustawy o pomocy społecznej i Art. 22 pkt. 11 Ustawy o pomocy społecznej.

⁴ Art. 21 pkt 8 Ustawy o pomocy społecznej.

III TRENDY I WNIOSKI

Sytuacja demograficzna⁵

W oparciu o dane opracowane przez Urząd Statystyczny w Krakowie w „Raporcie o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2023” można stwierdzić, że „w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku z roku na rok widoczny jest postępujący proces starzenia się populacji. Wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym, a maleje w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. (...) Współczynnik obciążenia demograficznego (relacja osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym) wyniósł 68 osób (w Polsce – 70), podczas gdy w 2015 r. było to 60 osób, a w 2021 r. 67 osób.”⁶ Proces starzenia się populacji Małopolski potwierdza również obserwowana w ostatnich latach wzrostowa tendencja:

⁵ Źródło: „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2023”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2023

⁶ Op. Cit. s. 54 - 55

- mediany wieku – w końcu 2022 r. wyniosła ona już 40,7 lat, podczas gdy rok wcześniej było to 40,3 lat, a w 2015 r. – 38,6 lat;
- wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego – od 2015 do 2022 r. w Małopolsce wskaźnik wzrósł z 9,3 do 11,8.

Jednocześnie przyrost naturalny miał ujemną wartość. Zmniejszyła się również liczba urodzeń. Natomiast spadła liczba zgonów.

Niemniej sytuacja demograficzna Małopolski w 2022 r. była korzystniejsza niż średnio

**4,5 zawartych
małżeństw
na 1 tys.
Małopolan**

dla Polski. Małżeństwa zawarte w województwie małopolskim w 2022 r. stanowiły 9,9% ogólnej liczby małżeństw zawartych w Polsce. Wskaźnik małżeństw zawartych na 1 tys. ludności Małopolski wynosił 4,5 przy niższej wartości tego wskaźnika dla Polski – 4,1. Mimo, że w 2022 r. zarejestrowano

**9,1 urodzeń
żywych
na 1 tys.
Małopolan**

w Małopolsce mniej urodzeń niż w 2021 r., to spadek o 6,6% był mniejszy niż w Polsce, gdzie odnotowano o 8% mniej urodzeń żywych w ciągu roku. Liczba urodzeń

w województwie stanowiła 10,2% liczby urodzeń w kraju. Współczynnik urodzeń na 1 tys. ludności województwa wyniósł 9,1, w Polsce – 8,1. Korzystniejsze były też w Małopolsce:

- współczynnik przyrostu naturalnego (w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców), który w 2022 r. wyniósł – minus 1,4, w porównaniu do współczynnika dla Polski – minus 3,8;
- mediana wieku – w 2022 r. wyniosła 40,7 lat, a w Polsce – 42,3 lata.

➤ Profil klienta pomocy społecznej

Mniej klientów
pomocy społecznej

Mniej rodzin z dziećmi
korzystających
z pomocy społecznej

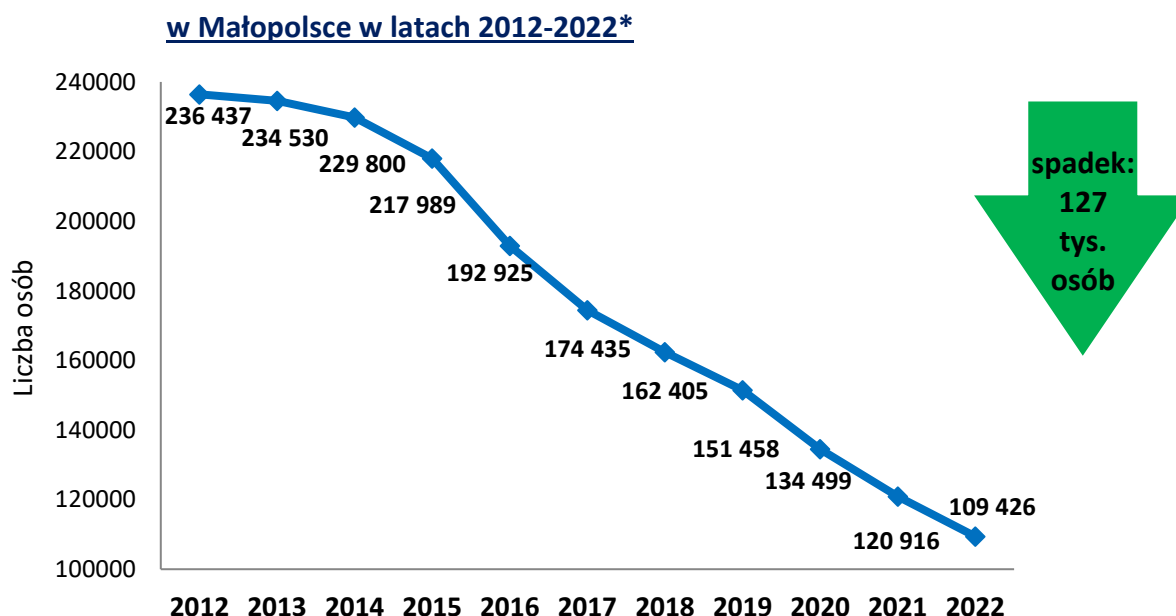
Więcej klientów
z niepełnosprawnościami
i przewlekle chorych

W 2022 r. z systemu pomocy społecznej skorzystało 109,4 tys. osób, co stanowi 3,2% mieszkańców regionu. W Małopolsce w porównaniu z poprzednim rokiem było to prawie 11,5 tys. osób korzystających z systemu pomocy społecznej mniej, skutkiem czego odsetek mieszkańców objętych wsparciem zmalał o kolejne 0,3 p. p. i był o 0,4 p. p. niższy od wskaźnika ogólnopolskiego.

3,2%
Małopolan
skorzystało
z pomocy
społecznej

Wykres 1: Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej

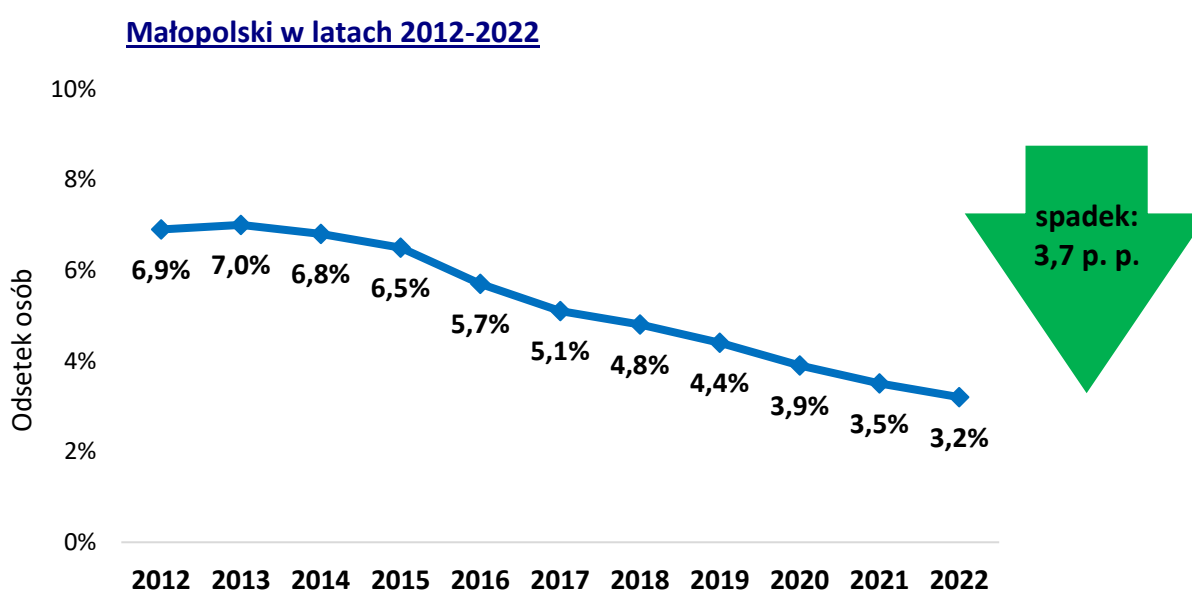
*liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012-2022 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS oraz z informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

Na przestrzeni lat 2012 - 2022 spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej objął już blisko 127 tys. osób (o 53,7% klientów mniej). Pomiedzy latami 2021 - 2022 spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej był niższy niż w okresach sprawozdawczych 2020 - 2021 (13,6 tys. osób) oraz 2019 - 2020 (prawie 17 tys. osób) i jednocześnie nieznacznie wyższy niż w latach 2018 - 2019 (10,9 tys. osób).

W 2022 r. udział korzystających z pomocy społecznej w populacji regionu był najniższy w 12-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego. Od 2012 do 2022 r. wskaźnik ten obniżył się o 3,7 p. p. do poziomu 3,2%.

Wykres 2: Spadek udziału korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ludności

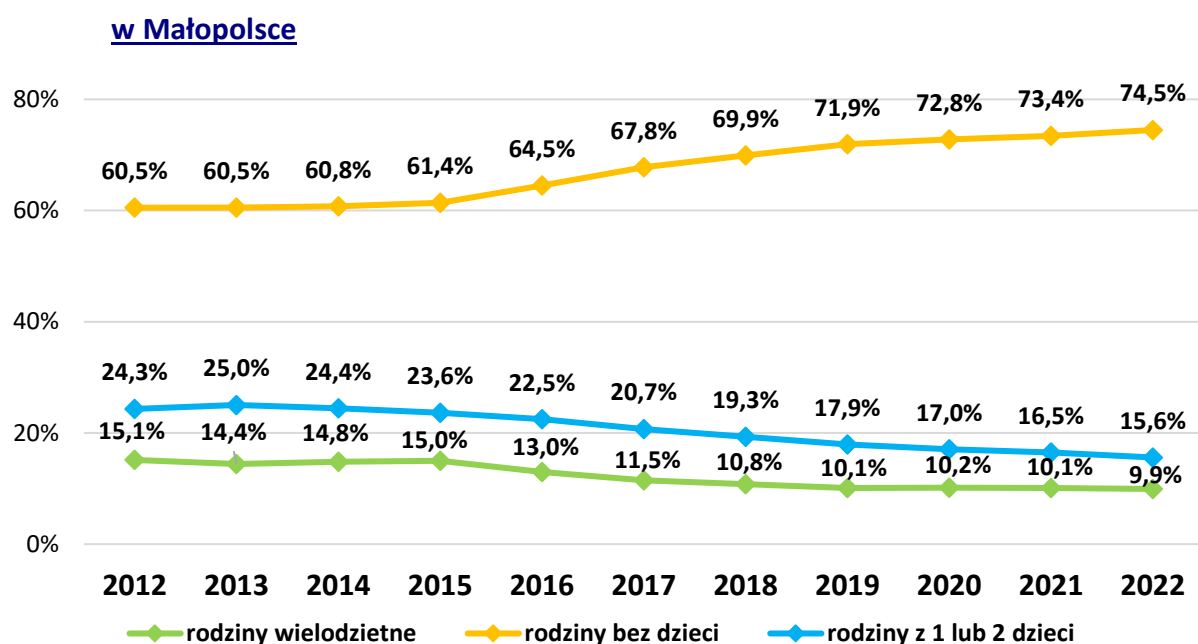

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012-2022 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS oraz z informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS.

W odniesieniu do analizowanego okresu: po 2013 r. stale zmniejszał się udział rodzin z jednym lub dwojgiem dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej. Porównując lata 2012 i 2022 można odnotować, że udział tego typu rodzin zmalał o 8,7 p. p. Po 2015 r. obserwowany jest stały spadek udziału rodzin z trójką lub większą liczbą dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej (wyjątek stanowił rok 2020, kiedy zaobserwowano niewielki wzrost wskaźnika). Porównując lata 2012 i 2022 udział rodzin wielodzietnych wśród rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej zmalał o 5,2 p. p.

 Rodziny bez dzieci stanowiły 74,5% rodzin korzystających z pomocy społecznej

Wykres 3: Dynamika zmian w latach 2012-2022 – rodziny korzystające z pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03) za lata 2012-2022 r.

Analizując powody udzielania pomocy społecznej można zauważyć zmieniający się profil klienta pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat. Generalnie do 2019 r. obserwowany był

 Najczęstsze przyczyny korzystania z pomocy społecznej:

- 51% ubóstwo**
- 49,7% długotrwała choroba**
- 34,3% niepełnosprawność**

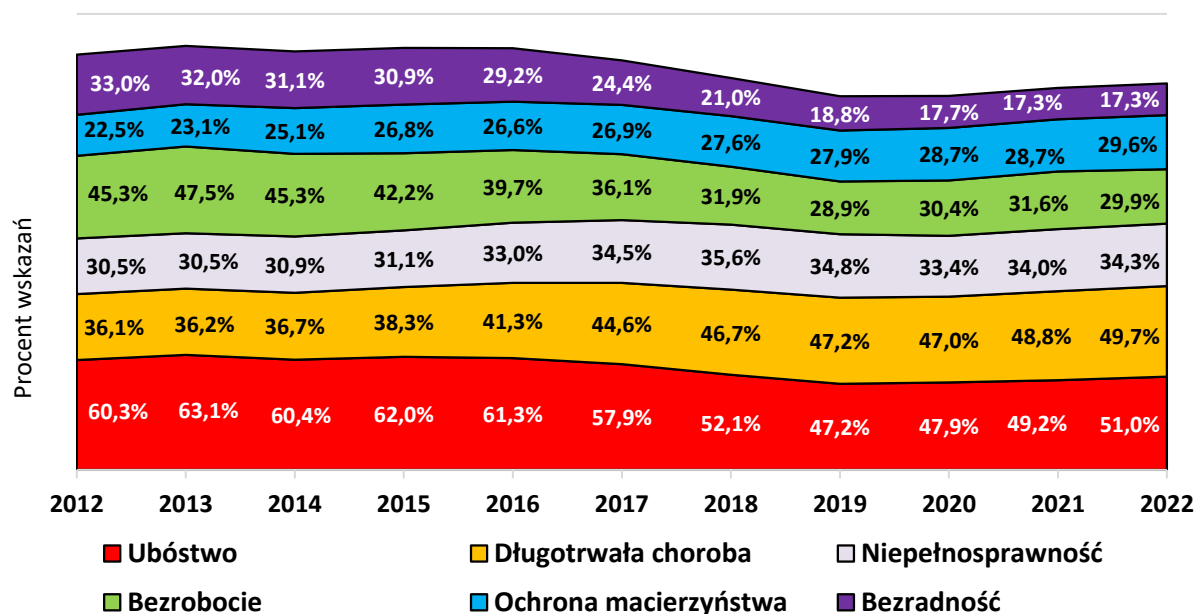
wzrost odsetka klientów, którzy otrzymują wsparcie z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby i niepełnosprawności przy spadku udziałów klientów wspieranych z powodu bezrobocia i ubóstwa. Jednak w ostatnich latach można zauważyć ponowny wzrost udziału klientów z problemem ubóstwa (w 2022 r. o 1,8 p. p. w porównaniu do roku 2021, o 3,1 p. p. względem roku 2020 i o 3,8 p. p. w porównaniu

z 2019 rokiem). Nastąpiły również zmiany dotyczące odsetka klientów z problemem bezrobocia. Po dwóch latach wzrostu w 2022 r. zaobserwowano ponowny spadek tych wskazań – o 1,7 p. p. mniej niż w 2021 r., jednak nadal o 1 p. p. więcej niż w 2019 r.

Jeżeli chodzi o odsetek klientów z dominującym problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby, to po zatrzymaniu się trendu wzrostowego w roku 2020, w roku 2021 nastąpił ponowny wzrost tych wskazań i w 2022 r. trend nadal się utrzymywał (wzrost względem ostatniego roku o 0,9 p. p. oraz względem 2020 r. o 2,7 p. p.). Odsetek klientów

otrzymujących pomoc ze względu na niepełnosprawność spadła w latach 2019 - 2020, ale w roku 2021 ponownie odnotowano wzrost wskaźnika i w roku 2022 trend nadal się utrzymywał (wzrost o 0,3 p. p. względem roku wcześniejszego, a zarazem o 0,9 p. p. mniej niż w 2020 r.).

Wykres 4: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2022

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów. Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych z MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03) za lata 2012 - 2022 r.

Należy zaznaczyć, że wyzwaniem w 2022 r. dla systemu pomocy i wsparcia była sytuacja wynikająca z wybuchu konfliktu zbrojnego w Ukrainie. W trzech kwartałach 2022 r. w Małopolsce (zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa) wsparciem zostało objętych 107 tys. obywateli Ukrainy przybyłych do Polski (z czego ponad 42% w Krakowie). Wsparcie to było porównywalne do liczby osób w rodzinach, którym udzielono świadczeń pomocy społecznej w 2022 r. w Małopolsce (109,4 tys. Małopolan). Jednocześnie w Małopolsce w 2022 r. pod opieką opiekunów tymczasowych przebywało ponad 2 tys. dzieci i młodzieży z Ukrainy.

Zasięg ubóstwa w regionie⁷

W 2021 r. w Polsce (najnowsze dane z tego zakresu) odnotowano spadek odsetka mieszkańców żyjących poniżej minimum egzystencji – z 5,2% w 2020 r. do 4,2% w 2021 r. W opracowaniu „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r. (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych)” GUS przedstawia następującą dynamikę zmiany wskaźników ubóstwa na poziomie krajowym:

„Z porównania danych dotyczących zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce obejmującego lata 2008–2021 wynika, że w przypadku wszystkich trzech branych pod uwagę rodzajów ubóstwa, wartość stóp ubóstwa w roku 2021 była niższa niż w 2008 r. Przy czym w zależności od granicy ubóstwa przebieg zmian był nieco inny.

Zasięg ubóstwa skrajnego w 2008 r. wyniósł niecałe 6% i na takim poziomie utrzymywał się do roku 2010. Przez kolejne 5 lat (2011–2015) stopa ubóstwa skrajnego wynosiła ok. 7%. W 2016 r. stopa ubóstwa skrajnego spadła i w latach 2016–2021 pozostawała na poziomie ok. 4–5%.

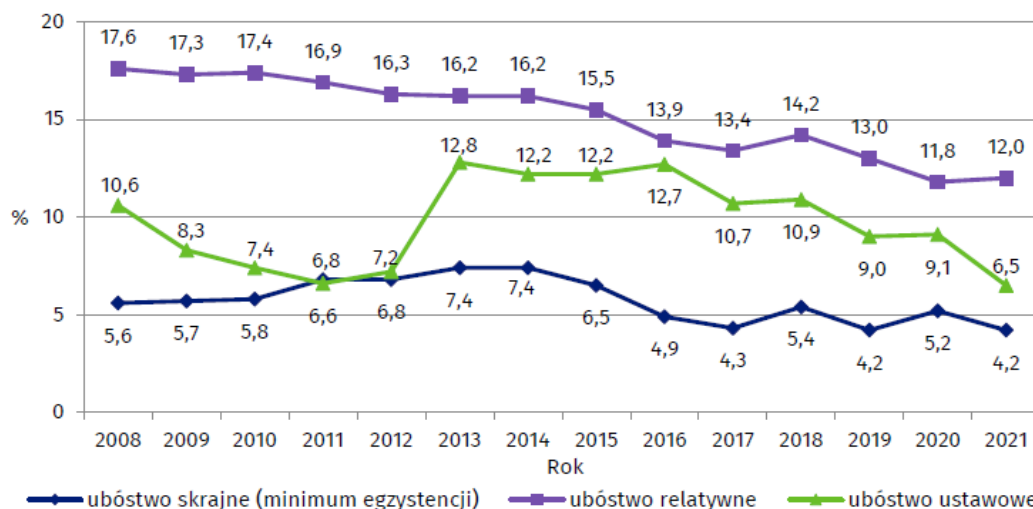
Według przyjętych dla poszczególnych lat granic ubóstwa relatywnego można mówić o stopniowym spadku odsetka osób ubogich w latach 2008–2017 (z ok. 18% w latach 2008–2011 do ok. 13% w roku 2017). W latach 2018–2019 zasięg ubóstwa relatywnego kształtował się na poziomie ok. 13–14%, a w latach 2020–2021 osiągał poziom ok. 12%.

Wartość stopy ubóstwa ustawowego w 2008 r. wyniosła niecałe 11%, po czym wyraźnie spadła (w 2009 r.), utrzymując się w latach 2010–2012 na poziomie ok. 7%. Po wyraźnym

⁷ Na podstawie informacji sygnałnej GUS: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r. (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych), 2022 oraz Analizy zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, CEAPP UJ (dostęp 01.06.2023 r.).

wzroście (w 2013 r.), przez kolejne 4 lata (2013–2016), stopa ubóstwa ustawowego utrzymywała się na poziomie ok. 12–13%, a następnie sukcesywnie spadała osiągając poziom 6,5% w roku 2021. Należy jednak pamiętać o dokonywanych co kilka lat zmianach progów ubóstwa ustawowego.”

Wykres 5: Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2008–2021 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: Opracowanie GUS, „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r. (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych)”, dostęp: 26.05.2023 r.

Na podstawie analiz przeprowadzonych przez GUS oraz Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego można stwierdzić, że osobami częściej narażonymi na ubóstwo skrajne są m. in. osoby z gospodarstw domowych: rolników, rencistów, z co najmniej trojgiem dzieci, z co najmniej jedną osobą posiadającą orzeczenie o niepełnosprawności, a także gdzie głowa gospodarstwa domowego legitymowała się wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym.

Dla lat 2020 i 2021 GUS nie opublikował danych dotyczących zasięgu ubóstwa „skrajnego”, „ustawowego” oraz „relatywnego” według województw, uzasadniając decyzję jak następuje: „Nie opublikowano danych dotyczących zasięgów ubóstwa za 2020 i 2021 rok według województw. Zostały one pozyskane w ramach reprezentacyjnego badania ankietowego, realizowanego w trudnych warunkach panującej pandemii COVID – 19. Charakteryzują się one niższą precyzją niż w latach poprzednich, co negatywnie wpłynęło na ich wiarygodność.”. Wskaźniki na poziomie województw nie były również dostępne względem 2022 r.

Bezrobocie, grupy w szczególnej sytuacji na rynku pracy⁸

 Stopa bezrobocia rejestrowanego 4,5%

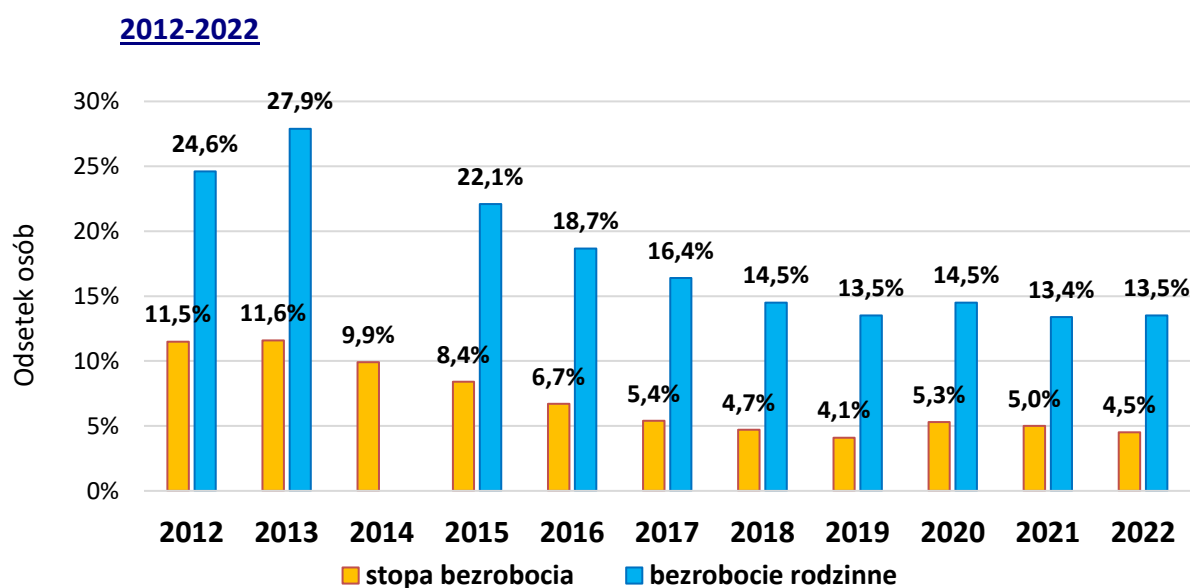
Do 2019 r. w Małopolsce notowano spadki stopy bezrobocia rejestrowanego - w 2019 r. w województwie zanotowano rekordowo niski poziom stopy bezrobocia i spadek wskaźnika bezrobocia rodzinnego. W 2020 r. wartości obydwu wskaźników chwilowo wzrosły, ponownie spadając w 2021 r. Natomiast w roku sprawozdawczym „[s]topa bezrobocia (stosunek liczby bezrobotnych do liczby aktywnych zawodowo, tj. pracujących i poszukujących pracy) na koniec grudnia 2022 roku wyniosła w Małopolsce 4,5%. Oznacza to, że była niższa niż przed rokiem o 0,5 p. p., a także niższa niż średnio w kraju o 0,7 p. p. W zestawieniu z innymi województwami Małopolska uplasowała się na szóstym miejscu, ex equo z województwem dolnośląskim, za województwami: wielkopolskim (2,9%), śląskim (3,7%), mazowieckim (4,2%) oraz lubuskim (4,4%).

W grudniu 2022 roku różnica w stopie bezrobocia pomiędzy powiatami Małopolski wyniosła 10,2 p. p. Najmniejszą wartość przyjęła w Krakowie (2,3%) i Nowym Sączu (3,2%), a największą w powiecie dąbrowskim (12,5%).”⁹

⁸ Opracowano z wykorzystaniem raportu „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2022 r.”, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2023 r.

⁹ „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2022 r.”. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2023 r., s. 63-64.

Wykres 6: Stopa bezrobocia rejestrowanego i bezrobocie rodzinne w Małopolsce w latach

*Dla roku 2014 nie zebrano danych o bezrobociu rodzinnym.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych WUP w Krakowie i informacji powiatowych urzędów pracy w regionie.

Jednocześnie w analizowanym szeregu czasowym, po 2013 r. aż do 2019 r., w Małopolsce obserwowany był stały spadek udziału „bezrobotnych rodzinnie” (sytuacja, gdzie w jednym gospodarstwie domowym zamieszkiwały dwie lub więcej osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako osoby bezrobotne) w grupie osób bezrobotnych. W 2021 r. „bezrobotni rodzinnie” ponownie mieli niższy udział w grupie zarejestrowanych bezrobotnych (13,4%), natomiast w 2022 r. wartość wskaźnika wzrosła minimalnie do poziomu 13,5% – o 0,1 p. p. względem poprzedniego roku.

Analiza profilu osób bezrobotnych w relacji do poprzedniego roku pokazuje, że wśród ogółu mieszkańców zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa małopolskiego zmniejszył się udział osób z dłuższym stażem, tj. od 6 do 24 miesięcy i zmniejszył się udział osób długotrwale bezrobotnych, ale zwiększył się udział: kobiet, mieszkańców wsi, osób młodych, osób bez doświadczenia zawodowego, osób z krótkim stażem bezrobocia, tj. do 6 miesięcy, absolwentów oraz osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie nie zmieniła się struktura poziomu wykształcenia bezrobotnych.

Zróźnicowanie wewnętrzne regionu

Zmniejszają się różnice pomiędzy gminami dot. korzystających z pomocy społecznej

Wyrównuje się dostęp do usług społecznych w regionie

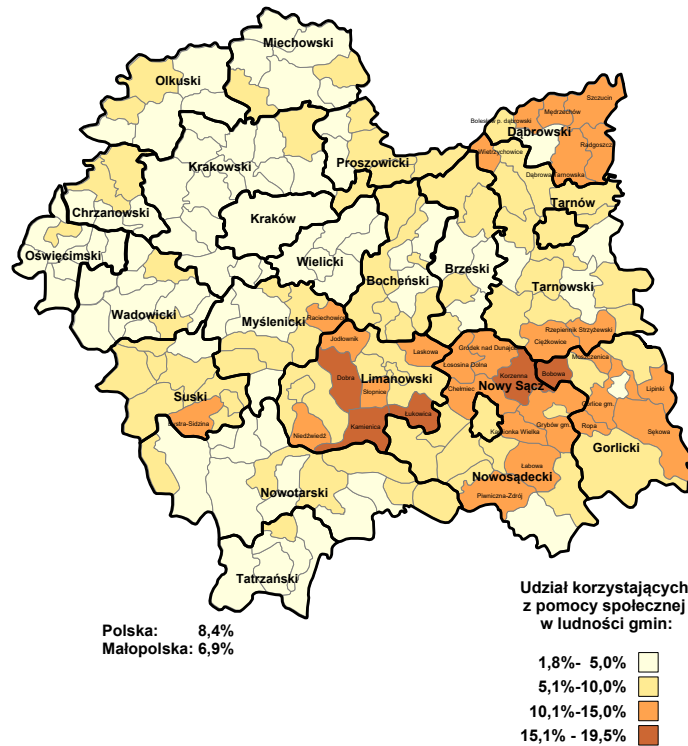
Istnieje korelacja pomiędzy wskaźnikami korzystających z pomocy społecznej a stopą bezrobocia

Małopolska charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem terytorialnym. Przeciętne wartości wskaźników dla regionu nie odzwierciedlają sytuacji w poszczególnych gminach i powiatach województwa. Przykładowo, pomiędzy gminą o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy (0,6%) a tą, która charakteryzowała się najwyższym wskaźnikiem (12,8%) różnica w 2022 r. wyniosła 12,2 p. p. Różnice te jednak ciągle się zmniejszają: rok wcześniej dystans pomiędzy gminami ze skrajnymi wartościami omawianego wskaźnika wyniósł 12,5 p. p., w 2020 r. – 14,1 p. p., w 2019 r. – 14,7 p. p., w 2018 r. – 15,8%, natomiast w 2017 r. - 17,8 p. p.

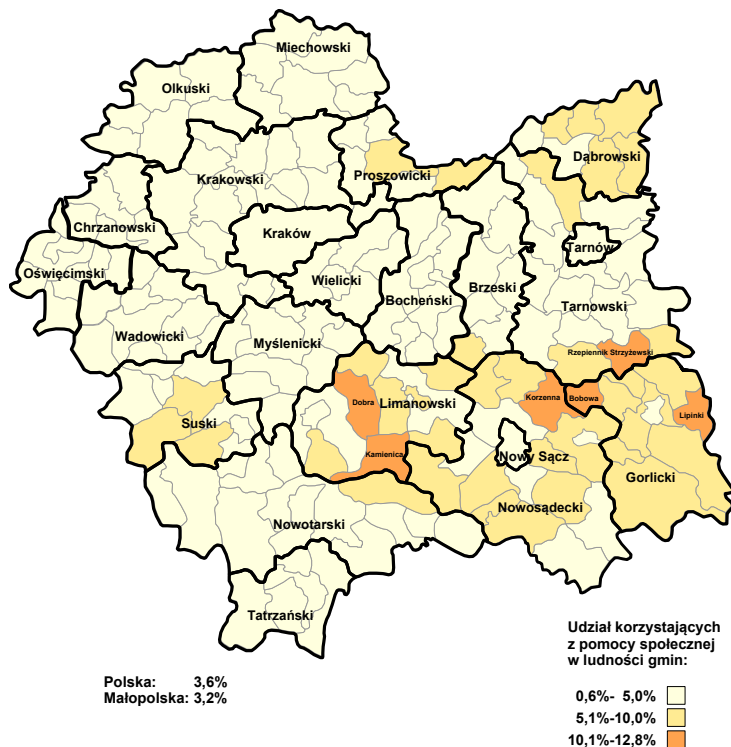
Zwraca uwagę istotna poprawa sytuacji południowo-wschodniej części województwa, w tym przede wszystkim gmin z terenu powiatów: dąbrowskiego, nowosądeckiego, gorlickiego i limanowskiego, gdzie wskaźnik udziału klientów pomocy społecznej w ludności gminy był do tej pory rokrocznie najwyższy (mimo stałej poprawy sytuacji w tym względzie), biorąc pod uwagę średnią z gmin powiatu. W tych powiatach wartość omawianego wskaźnika wahała się w 2022 r. od 6,9% w powiecie gorlickim, 6,2% w powiecie limanowskim, 6,1% w powiecie nowosądeckim do 6% w powiecie dąbrowskim, przy średniej dla województwa wynoszącej 3,2%. Co szczególnie istotne, z mapy Małopolski obrazującej odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w poszczególnych gminach w 2022 r. zniknęła zupełnie kategoria gmin ze wskaźnikami w przedziale liczbowym 15% i więcej, a w gminie z najwyższym wskaźnikiem w 2022 r. klientami pomocy społecznej było 12,8% mieszkańców, licząc wszystkie osoby w rodzinach korzystających z pomocy.

Mapa 1 i 2: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności w Małopolski w 2012 i 2022 r.

2012 r.:

2022 r.:

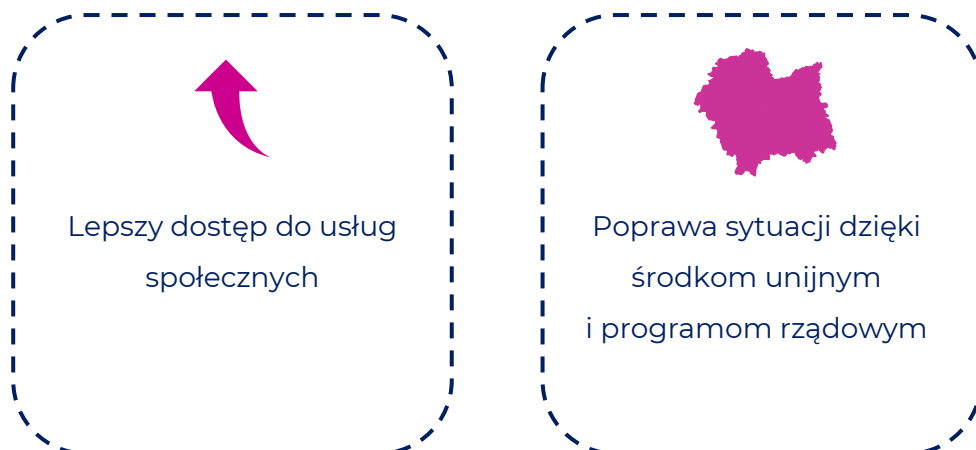

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane dot. klientów pomocy społecznej dla Małopolski – sprawozdanie OZPS, a dla Polski - MRiPS-03 (dawniej MRPiPS-03). Dane dot. ludności – GUS/ Urząd Statystyczny w Krakowie.

Na koncentrację problemów wpływa między innymi sytuacja dotycząca bezrobocia rejestrowanego. Stopa bezrobocia w 2022 r. była najwyższa w powiatach: dąbrowskim (12,5%), nowosądeckim (9,7%), limanowskim (8,2%) i gorlickim (6,4%), podobnie jak odsetek klientów pomocy społecznej (biorąc pod uwagę średnią z gmin powiatu) – odpowiednio: 6%, 6,1%, 6,2% i 6,9%.

Warto przypominać, że powiaty limanowski i nowosądecki wg wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2011 r. charakteryzowały się najwyższym udziałem rodzin wielodzietnych (3+) w ogóle rodzin z dziećmi – odpowiednio 27,7% i 25,1%, przy przeciętnej dla Małopolski 14,7%. Powiaty dąbrowski i gorlicki zajmowały odpowiednio 6. i 9. pozycję w województwie pod tym względem.

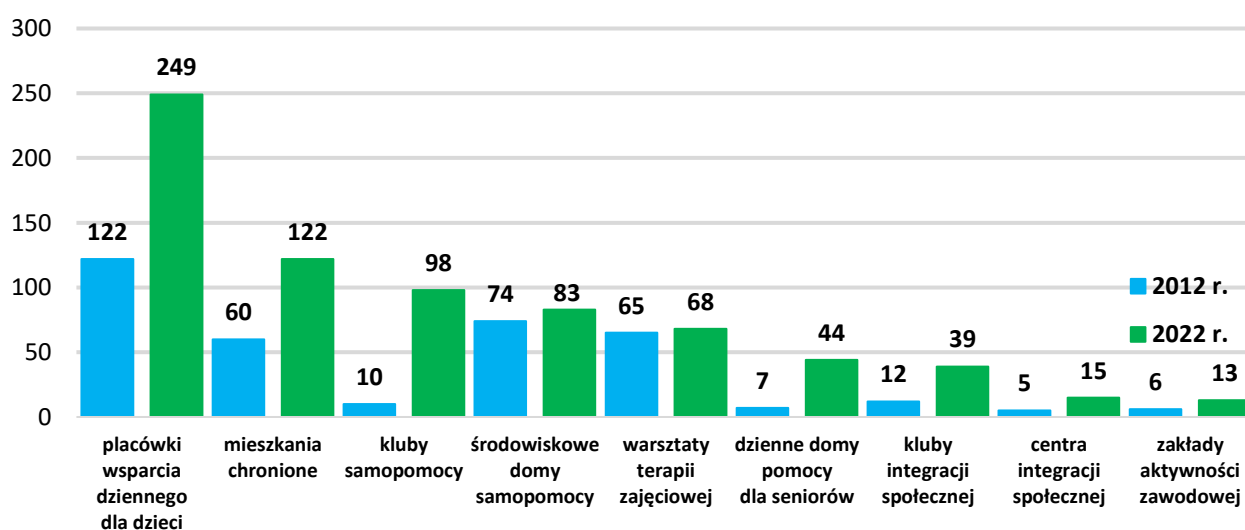
Zasoby pomocy społecznej i otoczenia

Dostęp mieszkańców Małopolski do usług społecznych ulega widocznej poprawie, w tym głównie za sprawą interwencji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, ale także programów rządowych.

Wykres 7: Zmiany w zasobach pomocy społecznej i jej otoczenia w Małopolsce w latach

2012-2022 – sektor publiczny

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie, Sprawozdania MRPiPS-03, Sprawozdania MRiPS-06, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31 oraz: wykazu ZAZ dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2022 r. i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2022.

Od 2012 r. w samym sektorze publicznym przybyło (w kolejności wartości wzrostu):

- ☛ + 127 placówek wsparcia dziennego → w 2022 r. funkcjonowało 249 tego typu placówek,
- ☛ + 88 klubów samopomocy → w 2022 r. działało 98 takich klubów,
- ☛ + 62 mieszkania chronione → w 2022 r. wykazano 122 mieszkania chronione,
- ☛ + 37 dziennych domów pomocy → w 2022 r. funkcjonowało 44 DDP,
- ☛ + 27 klubów integracji społecznej → w 2022 r. funkcjonowało 39 KIS,
- ☛ + 10 centrów integracji społecznej → w 2022 r. działało 15 CIS,
- ☛ + 9 środowiskowych domów samopomocy → w 2022 r. wykazano 83 ŚDS,
- ☛ + 7 zakładów aktywności zawodowej → w 2022 r. było 13 ZAZ,
- ☛ + 3 warsztaty terapii zajęciowej → w 2022 r. funkcjonowało 68 WTZ.

Do wyżej wymienionych placówek należy doliczyć jednostki powstające ze środków europejskich, pozostających do dyspozycji samorządu województwa, poza sektorem pomocy społecznej i otoczenia, ale realizujące takie same funkcje - prowadzone przez organizacje pozarządowe nie działające na zlecenie samorządu, podmioty medyczne, przedsiębiorców, w tym społecznych itp.

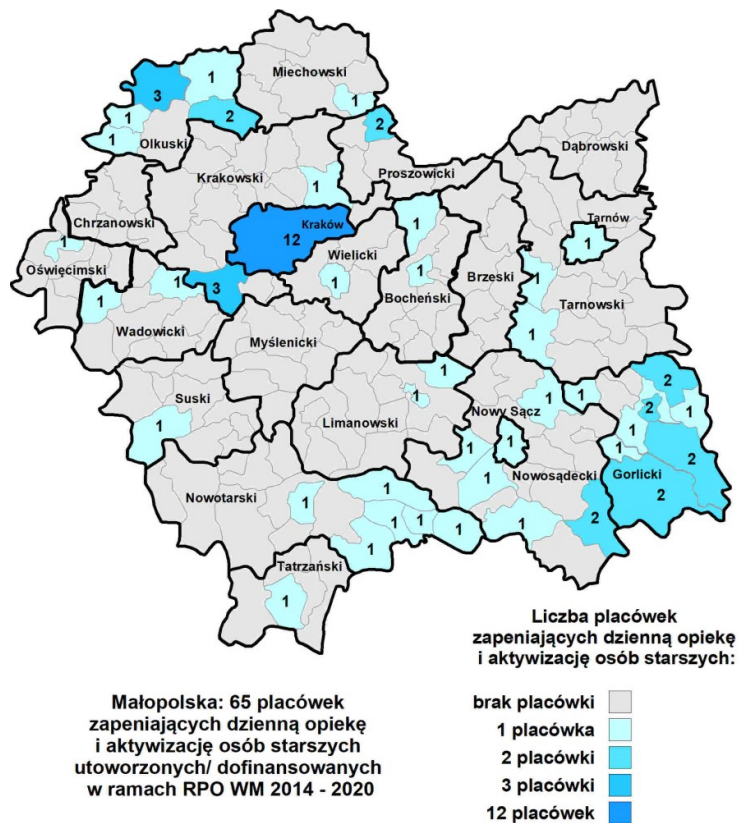
Mapa 3 i 4: Dienne domy pomocy w Małopolsce w 2012 r.,

Placówki zapewniające seniorom dzienną opiekę i aktywizację dofinansowane w ramach RPO WM 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.

2012 r.

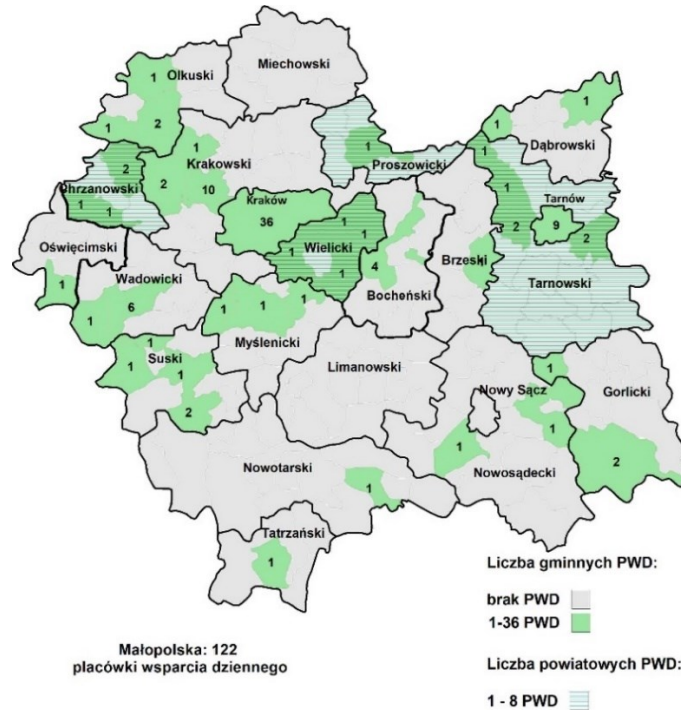
2022 r.

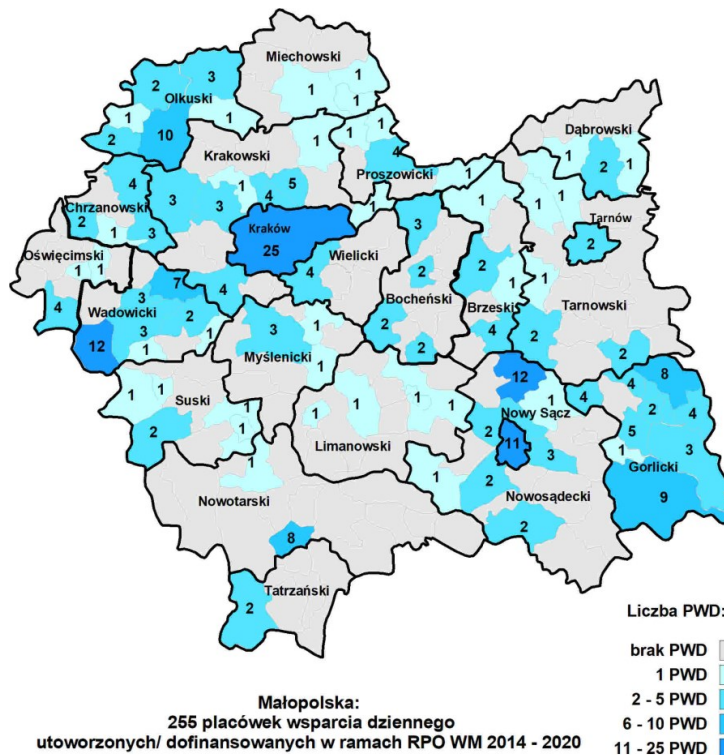
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych: Mapa nr 3 – Sprawozdania OZPS, Mapa nr 4 - Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

**Mapa 5 i 6: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w Małopolsce w 2012 r.,
Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane w ramach
RPO WM 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.**

2012 r.

2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych:
Mapa nr 5 – Sprawozdania OZPS, Mapa nr 6 - Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

W regionie nadal występuje duże zróżnicowanie pod względem dostępu mieszkańców do zasobów pomocy społecznej i usług powiązanych. Mapę Małopolski pod tym względem zmieniły jednak środki będące do dyspozycji Samorządu Województwa Małopolskiego, wydatkowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 – 9. Oś priorytetowa „Region spójny społecznie”.

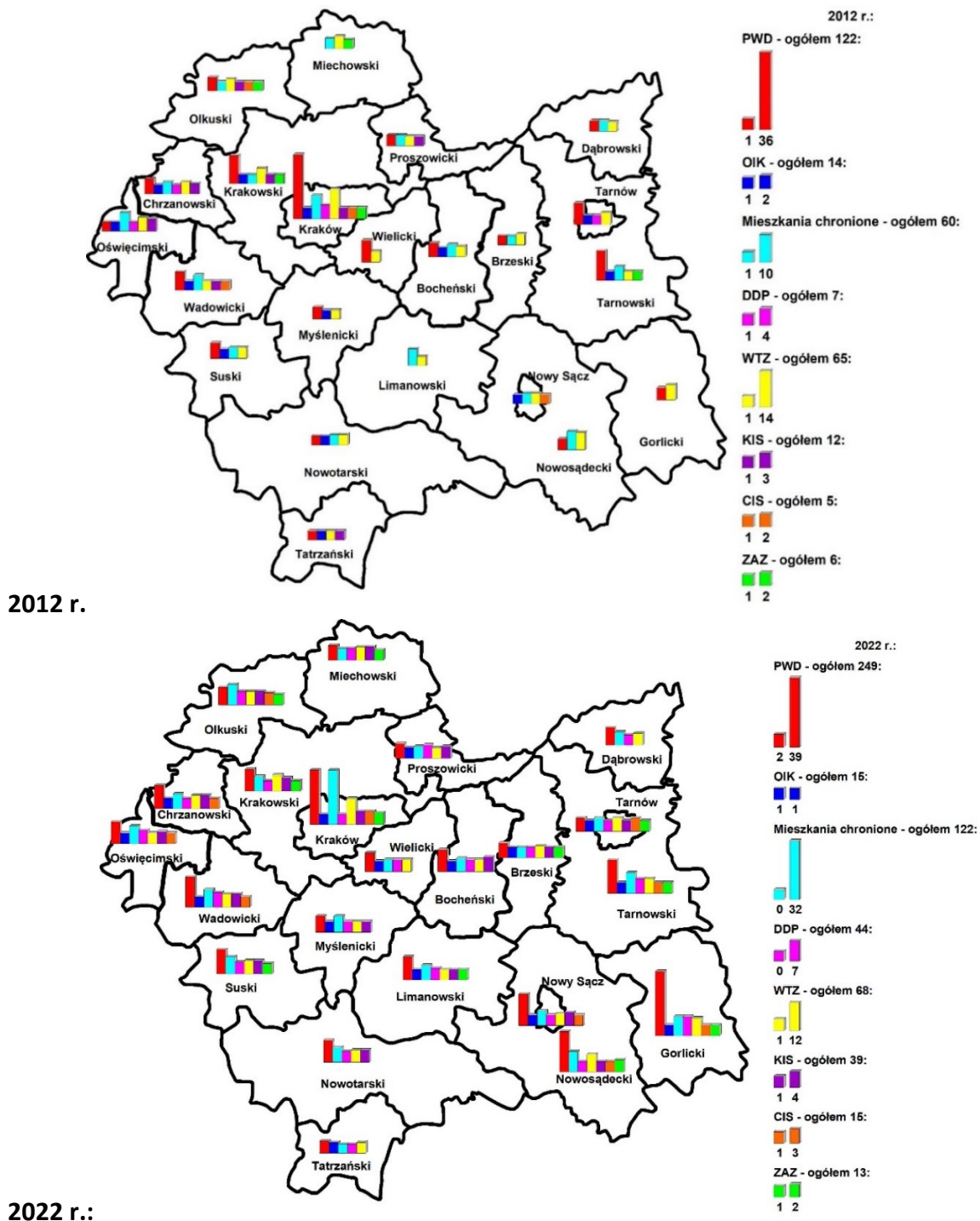
Ze względu na toczące się procesy demograficzne, uwagę zwraca przede wszystkim pakiet projektów zwiększających dostępność Małopolan do usług opiekuńczych. W oparciu o zawarte umowy uzyskane efekty w regionie szacuje się na 57 nowych placówek (publicznych i niepublicznych) zapewniających dzienną opiekę i aktywizację starszych osób i 8 wspartych poprzez rozszerzenie zakresu ich działalności oraz 19 innowacyjnych centrów wsparcia opiekunów rodzinnych i 5 wspartych w swej działalności. Z kolei w ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży w Małopolsce dofinansowano utworzenie 238 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 ich filii) oraz rozszerzenie wsparcia w 37 PWD (w tym 14 filii). Łącznie utworzono bądź wsparto 255 PWD.

Zakorzenie się tych podmiotów w lokalnych społecznościach może utrwalić skokową zmianę na mapie dostępu Małopolan i ich rodzin do usług społecznych. Zainteresowanie beneficjentów konkursami ogłaszanymi przez Województwo Małopolskie może być także wskaźnikiem trafności przedsięwzięć zaprojektowanych w Programie Strategicznym Włączenie Społeczne, realizowanych w 9. Osi Priorytetowej RPO WM 2014-2020 „Region Spójny Społecznie”.

Rozmieszczenie wybranych zasobów pomocy społecznej i otoczenia w sposób zbiorczy (aktualnie i w przeszłości) ilustrują zamieszczone poniżej mapy.

Mapa 7 i 8: Wybrane zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia w Małopolsce w 2012

i 2022 r. – sektor publiczny

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS, Sprawozdania MRiPS-06, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31 oraz: wykazu ZAZ dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2022 r. i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2022.

Analizując kluczowe zasoby „pomocowe” funkcjonujące w sektorze publicznym Małopolski zwraca uwagę:

- istotnie większy dostęp Małopolan do usług społecznych w zasadzie we wszystkich małopolskich powiatach, w szczególności w południowo wschodniej części województwa, czyli także na terenach o najwyższych udziałach korzystających z pomocy społecznej;
- nadal zbyt mało usług opiekuńczych w stosunku do szacowanego zapotrzebowania mimo, iż w 2022 r. część małopolskich gmin realizowała ogólnopolskie programy, których celem było wsparcie osób niesamodzielnych usługami opiekuńczymi czy asystenckimi (projekt „Małopolski Tele-Anioł” – 193 osoby objęte usługami opiekuńczymi i sąsiedzkich świadczonymi w miejscu zamieszkania czy programy rządowe: „Opieka 75+” – 844 osoby objęte wsparciem; „Opieka Wytchnieniowa” – 932 opiekunów osób niesamodzielnych objętych usługami dziennymi oraz „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” – 2 231 osób). Jednak liczba Małopolan objętych gminnymi usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania (będących zadaniem własnym gminy) ponownie spadła – w 2022 r. objęto nimi ponad 7,2 tys. osób (mniej o 160 osób).
- Wielu Małopolan skorzystało z interwencji kryzysowej. W 2022 r. 11 308 osób zostało wspartych przez małopolskie ośrodki interwencji kryzysowej. Natomiast z usług punktów/ zespołów interwencji kryzysowej działających przy 5 powiatowych centrach pomocy rodzinie skorzystało 1 040 mieszkańców. Jednocześnie w małopolskich OPS objęto interwencją kryzysową 570 rodzin i prawie 1,5 tys. osób w tych rodzinach, a 280 asystentów rodziny pomagało w opiece i wychowaniu dzieci 3 305 małopolskim rodzinom.
- Nadal niedostatecznie wykorzystane są zasoby istniejących mieszkań chronionych. W 2022 r. w Małopolsce z mieszkań chronionych prowadzonych przez gminy lub powiaty skorzystało 368 osób na 460 miejsc, 34 mieszkania chronione w ciągu 2022 roku nie miały mieszkańców. Informacja ta nabiera znaczenia w związku z istotną rolą przypisywaną mieszkalnictwu chronionemu i wspomaganemu w krajowej strategii deinstytucjonalizacji usług społecznych, która ma być implementowana we wszystkich regionach kraju.

IV REKOMENDACJE

Zapewnienie trwałości usług społecznych

Duże zainteresowanie Beneficjentów konkursami ogłaszanymi przez Województwo Małopolskie na gruncie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 w ramach 9. Osi Priorytetowej „Region Spójny Społecznie” potwierdza trafność przyjętych założeń programowych, a także jest dowodem zasadności decyzji o ich kontynuacji w kolejnym okresie programowania w polityce spójności Unii Europejskiej do 2027 r. w programie Regionalnym Fundusze Europejskie Dla Małopolski 2021-2027. Podjęte działania z wyprzedzeniem ukierunkowały rozwój usług społecznych na wsparcie środowiskowe, które stanowi jeden z filarów krajowej strategii rozwoju usług społecznych, a tym samym założeń projektu „Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Małopolskiego na lata 2023 – 2025 z perspektywą do 2030”. Jednocześnie jeszcze bardziej aktualny pozostaje problemem finansowania uruchomionych jednostek i usług po ustaniu finansowania zewnętrznego, w tym w okresie obowiązków zapewnienia trwałości rezultatów projektów. Ważnym elementem w zakresie koordynacji

i rozwoju usług społecznych jest zatem zintegrowanie finansowania ze środków europejskich i finansowania krajowego, tak aby nie tworzyć działań, które znikają bezpowrotnie po zakończeniu tzw. okresów trwałości projektów, a więc po kilku latach od ich uruchomienia. Projekty w dużej mierze są realizowane jedynie przez okres 3 lat po zakończeniu ich dotowania. W badaniach programów krajowych tylko nieco ponad 1/3 respondentów zadeklarowało, że działania są lub będą kontynuowane po zakończeniu obowiązkowego okresu trwałości. To samo dotyczyć może placówek stworzonych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym w ramach regionalnych programów. Rozwiązaniem mogłoby być budowanie systemu, w którym środki europejskie, w tym dystrybuowane regionalnie, wydatkowane byłyby na rozwój nowych form pomocy środowiskowej, a środki krajowe, zwłaszcza Budżetu Państwa, zapewniałyby utrzymanie tych nowych form, co zwiększałoby trwałość przedsięwzięć uruchamianych dużym nakładem sił i pieniędzy, zarówno beneficjentów, jak i donatorów. Nie ulega wątpliwości, że bez impulsu środków zewnętrznych

w wielu jednostkach samorządu terytorialnego, zwłaszcza o charakterze wiejskim, z niewielkimi zasobami finansowymi, nie powstałyby nowe usługi, ale problem ich braku może powrócić po ustaniu finansowania zewnętrznego. Taki scenariusz stanowiłby istotne utrudnienie w pełnej realizacji procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych w województwie. Długookresowa perspektywa rozwoju Małopolski i konieczność sprostania nowym wyzwaniom określonym na poziomie krajowym i regionalnym wymaga zapewnienia trwałości owej korzystnej zmiany w dostępie Małopolan i ich rodzin do usług społecznych, którą aktualnie obserwujemy. Do rozważenia jest

zatem lobbowanie za proponowanym rozwiązaniem na poziomie krajowym, jakim mógłby być np. rządowy program wieloletni. Z kolei na poziomie regionalnym rekomenduje się stworzenie mechanizmów warunkujących dostęp do środków FEM dla Małopolski 2021 – 2027 od posiadania przez Beneficjenta projektu planu zachowania trwałości rezultatów oraz upowszechnienie zasady partycypacji osób objętych wsparciem w kosztach usług społecznych. Z partycypacji w kosztach powinny być zwolnione osoby, których dochód sytuuje się poniżej progu ustalonego w dokumentach programowych dla danego konkursu, jako niezbędne minimum.

Rozwój usług opiekuńczych

Duża, systematycznie rosnąca grupa małopolskich seniorów, wzrost współczynnika wsparcia międzypokoleniowego (liczby osób w wieku 85 i więcej lat na 100 osób w wieku 54 – 60 lat) czy wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami wskazują na potrzebę dalszego zwiększania dostępu mieszkańców regionu do usług opiekuńczych. W 2022 r. w Małopolsce w ramach zadań własnych i zleconych gminy udzieliły tego rodzaju świadczeń łącznie 7 942 osobom. Zwiększa się liczba gmin nierealizujących takiego wsparcia. Jednocześnie coraz częściej

jednostki samorządu terytorialnego sięgają po środki zewnętrzne na realizację projektów i programów, których celem jest wsparcie osób niesamodzielnych i ich rodzin usługami opiekuńczymi lub asystenckimi (regionalny projekt „Małopolski Tele-Anioł” czy programy rządowe: „Opieka 75+”, „Opieka wytchnieniowa” i „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”). Jednak nawet po uwzględnieniu powyższych programów można zaobserwować, że wsparciem objęta jest zdecydowanie zbyt wąska grupa mieszkańców. Liczba wspartych

osób jest bowiem nieproporcjonalnie mała w relacji do ponad 819,5 tys. Małopolan powyżej 60 roku życia, w tym ponad 144,5 tys. osiemdziesięciolatków i starszych osób oraz 298,3 tys. Małopolan, którzy w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 posiadali orzeczenie o niepełnosprawności.

Informacje te wskazują na jeszcze większe znaczenie poszerzania dostępu do usług opiekuńczych w środowisku i dalszego rozwijania usług opiekuńczych w miejscach opieki dziennej dla seniorów, co zaplanowano w Programie Regionalnym Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027. Warto wskazać, że dzienny dom pomocy (lub inna placówka funkcjonująca poza sektorem publicznym spełniająca te same funkcje, (co uzupełnia działania pomocy społecznej i rozszerza krąg usługodawców) wydaje się być najbardziej efektywną formułą organizacji i świadczenia usług opiekuńczych cechującą się dużym potencjałem rozwojowym z uwagi na możliwość włączenia w ofertę placówki rozwiązań teleopiekuńczych, wymiar świadczonego wsparcia oraz dodatkowe korzyści dla osób starszych. W dziennym domu pomocy na ogół realizowana jest usługa opiekuńcza w wymiarze kilku do 8 godzin dziennie, codziennie we wszystkie dni robocze, natomiast w przypadku usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania zbliżony

koszt na osobę dotyczy usług świadczonych w wymiarze pojedynczych godzin w tygodniu na osobę. Badania ankietowe na potrzeby kontroli NIK („Opieka nad osobami starszymi w dziennych domach pomocy”, 2017 r.) wykazały, że seniorzy z DDP jako najistotniejsze uznali – oprócz posiłku – możliwość spotkania się z innymi ludźmi (tej korzyści nie osiąągają beneficjenci usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania), korzystania z porad pracowników socjalnych OPS oraz pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych. Ważnym kontekstem jest też brak chętnych do świadczenia usług opiekuńczych, a formuła stałej placówki dla większej liczby seniorów wydaje się w istotnej części rozwiązywać ten problem. Tym bardziej, że – według danych Barometru Zawodów – w Małopolsce (podobnie jak w 12 innych województwach w Polsce) brakuje osób do pracy w zawodach opiekuńczych. Prognozuje się też pogłębienie deficytu pracowników w branży opiekuńczej. Jednocześnie planowanie regionalnego wsparcia w tym obszarze daje możliwość standaryzacji działalności dotowanych podmiotów, w szczególności w ten sposób, by realizowały one usługi opiekuńcze podlegające zasadom im właściwym, w tym dotyczącym odpłatności użytkowników za usługę.

Ważna też jest kontynuacja regionalnego projektu Małopolski Tele-Anioł, który skutecznie zapełnia istniejącą lukę na małopolskim rynku usług opiekuńczych. W związku z dużym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze, ważne wydaje się także stałe podnoszenie prestiżu zawodu opiekuna i doskonalenie zawodowe kadr opiekuńczych, w tym rozwijanie oferty szkoleniowej, doradczej i superwizyjnej Regionalnego

Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie dla tej grupy zawodowej czyli opiekunów zatrudnionych w małopolskich domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy, środowiskowych domach samopomocy i opiekunek środowiskowych pracujących w ośrodkach pomocy społecznej, a także w podmiotach, którym gminy zlecają realizację usług opiekuńczych.

Stworzenie warunków do deinstytucjonalizacji usług opiekuńczych zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Usług Społecznych – polityki publicznej do roku 2030

Przyjęta w roku 2022 Strategia Rozwoju Usług Społecznych zakłada stworzenie w Polsce kompleksowego systemu realizacji usług społecznych, zgodnego z zasadami deinstytucjonalizacji i koncepcją niezależnego życia. Dla samorządu regionalnego oznacza to konieczność kontynuowania dotychczasowych działań skierowanych na rzecz osób niesamodzielnych w zakresie podnoszenia dostępu do usług świadczonych w społeczności lokalnej oraz zwiększenia skali oddziaływania na kluczowych aktorów systemu wsparcia osób niesamodzielnych – małopolskie samorządy terytorialne oraz podmioty III sektora w celu większej podaży usług – dostępnych, dobrych jakościowo i adekwatnych do potrzeb. W tym celu rekomenduje się:

- a) rozwój oferty usług o charakterze profilaktycznym – usługi profilaktyczne stanowią formę prewencji wobec instytucjonalizacji, zaspokajają potrzeby tworząc tym samym warunki do większej samodzielności czy zaradności i odraczą w czasie – lub eliminują – konieczność wsparcia całodobowego w formie zinstytucjonalizowanej;
- b) stworzenie warunków do zmiany formuły świadczenia usług mających charakter zinstytucjonalizowany poprzez rozbudowę zakresu wsparcia dostępnego w instytucjach o nowe rodzaje świadczeń, w szczególności usługi wsparcia krótkoterminowego oraz mieszkania treningowe i wspomagane.

W związku z potrzebą wsparcia procesu przekształcania domów pomocy społecznej w placówki realizujące kompleksowe usługi stacjonarne i środowiskowe formułuje się następujące rekomendacje:

- wydzielenie puli środków finansowych w ramach alokacji FEM dla Małopolski 2021 – 2027 na obszar włączenia społecznego z przeznaczeniem na dofinansowanie kosztów deinstytucjonalizacji usług opieki długoterminowej;
- stworzenie mechanizmów zachęty wobec organów prowadzących domy pomocy społecznej do ubiegania się o dofinansowanie poprzez np.: a) preferowanie wyboru projektów kompleksowych przewidujących rozwój zdeinstytucjonalizowanych form świadczenia usług na zasobach dotychczasowych placówek opieki całodobowej, b) umożliwienie sfinansowania dodatkowych zasobów kadrowych na potrzeby świadczenia usług w środowisku lub w formach półstacjonarnych, c) umożliwienie kwalifikowania wydatków na potrzeby remontów, adaptacji czy wyposażenia miejsc krótkoterminowego pobytu o charakterze wytchnieniowym na zasobach infrastrukturalnych placówek;
- stworzenie mechanizmów minimalizujących ryzyko kosztów niekwalifikowanych związanych z niedozwolonym wzmacnianiem instytucjonalnych form świadczenia usług

opiekuńczych poprzez np. regulacje co do statusu kosztów pośrednich w projekcie;

- stworzenie mechanizmów służących upowszechnieniu rozwiązań systemowych wynikających ze Strategii Rozwoju Usług Społecznych np. poprzez zachęty dla tworzenia przez gminy i powiaty lokalnych planów deinstytucjonalizacji, które określą cele związane z otwieraniem się instytucji świadczących całodobowe usługi społeczne w formie stacjonarnej na działania środowiskowe o wielofunkcyjnym charakterze. Mechanizm ten może wiązać się z premią punktową dla wniosków o dofinansowanie składanych przez JST dysponujące na dzień aplikowania o środki uchwalonymi lokalnymi planami deinstytucjonalizacji;
- stworzenie mechanizmów do testowania nowych rozwiązań organizacyjnych zgodnych z zasadami deinstytucjonalizacji ze szczególnym uwzględnieniem testowania sposobu przekształcania placówek stacjonarnych prowadzonych przez JST szczebla powiatowego lub na zlecenie powiatu, z uwagi na konieczność oparcia modelu deinstytucjonalizacji o współpracę pomiędzy powiatem a gminami, których zadania obejmują świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych (pilotażowe wdrożenia).

Zapewnienie dostępu do interwencji kryzysowej, poradnictwa, terapii

W kontekście skutków epidemii, a obecnie także w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie rosną zagrożenia dla kondycji psychicznej osób i rodzin. Konsekwencje tych niekorzystnych procesów uwidaczniają się w statystykach klientów ośrodków interwencji kryzysowej, specjalistycznego poradnictwa, asystentów rodziny.

W związku z tym jeszcze większego znaczenia nabiera interwencja kryzysowa, poradnictwo i inne działania wspierające zdrowie psychiczne Małopolan i osób mieszkających w regionie, w szczególności młodych ludzi.

Interwencja kryzysowa oraz wczesna i pogłębiona profilaktyka zdrowia psychicznego są ważnymi sposobami ograniczania liczby odbiorców instytucjonalnych form wsparcia, w tym doptywu dzieci do systemu pieczy zastępczej spowodowanego np. bezradnością i/ lub uzależnieniami rodziców.

Z tego też względu ważne jest uruchamianie regionalnych projektów nakierowanych na profilaktykę, ochronę zdrowia psychicznego Małopolan i funkcjonowanie małopolskich rodzin, jak np. regionalny projekt „Po pierwsze rodzina”.

Wsparcie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej w regionie

Aby wspierać wyczerpujące się zasoby rodzinnej pieczy zastępczej należy zwrócić uwagę na konieczność podwyższenia wynagrodzeń rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka. Jednak zrównywanie go z kwotą minimalnego wynagrodzenia za pracę jest zdecydowanie niewystarczające. Podkreślić należy, iż osoby pełniące funkcję opiekunów zastępczych wykonują swoją pracę 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu, niejednokrotnie bez korzystania z urlopu wypoczynkowego ze względu na istotną trudność zapewnienia stosownej opieki nad liczną grupą dzieci, często ze specjalnymi potrzebami. Opiekunowie zastępczy niejednokrotnie podejmują się opieki

nad dziećmi niepełnosprawnymi lub obciążonymi pod względem zdrowotnym, intelektualnym lub emocjonalnym. Koszt pełnionej przez nich opieki jest często kilkukrotnie niższy niż koszt pobytu dziecka w pieczy instytucjonalnej, przy równoczesnym zapobieganiu negatywnym skutkom wychowywania się dzieci poza środowiskiem rodzinnym.

Od lat obserwuje się, że istotną kwestią w tym kontekście są usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej. W samym 2022 r. pieczę zastępczą w Małopolsce opuściło 408 osób, z czego blisko 19% powróciło do rodzin naturalnych, a 62% założyło własne gospodarstwa domowe, jednak wychowankowie

placówek opiekuńczo-wychowawczych znacznie częściej powracali do dysfunkcyjnych rodzin naturalnych, w których się wychowywali przed umieszczeniem w placówce niż wychowankowie rodzin zastępczych; ci częściej zakładali własne gospodarstwa domowe. Z tego względu wsparcie

rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej jest jednym z priorytetów ujętych w założeniach projektu „Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Małopolskiego na lata 2023 – 2025 z perspektywą do 2030”.

Rozpoznawanie procesów zmiany społecznej

Z jednej strony trwający kryzys uchodźczy, a z drugiej konieczność monitorowania realizacji regionalnego procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych generują potrzebę regularnego dostępu do szczegółowych danych oraz pogłębionych analiz zjawisk społecznych. W tym kontekście ważne jest dalsze rozwijanie potencjału badawczo - analitycznego samorządu województwa, w tym także Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Odpowiedzią na wiele z powyższych problemów, wyzwań, trudności mogą być środki europejskie przyszłej perspektywy finansowej w polityce spójności Unii Europejskiej, w tym dystrybuowane regionalnie w obrębie regionalnego programu operacyjnego do 2027 r., jak również te dystrybuowane centralnie w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS).

Standaryzacja usług

Wyniki ewaluacji realizowanych z myślą o interwencji podejmowanej w ramach włączenia społecznego w ramach RPO dla WM na lata 2014 – 2020 wskazują, że opracowywanie modeli poszczególnych typów usług społecznych jest dobrą praktyką wartą kontynuacji. Modele takie przyczyniają się do poprawy jakości świadczonego wsparcia standaryzując poszczególne jego elementy na poziomie uznanym za niezbędne

minimum, które warunkuje adekwatność usługi do potrzeb klienta. W związku z powyższym rekomenduje się uwzględnienie w FEM dla Małopolski 2021 – 2027 modeli usług społecznych w zakresie m. in. centrów wsparcia opiekunów nieformalnych, ośrodków wsparcia, mieszkań wspomaganych i treningowych i innych, których opracowywanie wynikać będzie z bieżącej diagnozy potrzeb.

Usprawnienie systemu sprawozdawczości

Należy prowadzić nieustające prace na porządkowaniu sprawozdawczości, w tym dotyczącej placówek różnego typu w regionie oferujących usługi społeczne, finansowanych z różnych źródeł – regionalnych programów operacyjnych, krajowego programu operacyjnego (środki unijne dystrybuowane regionalnie i centralnie), krajowych programów rządowych.

Sprawozdawczość powinna służyć przede wszystkim wyciąganiu wniosków i rekomendowaniu dalszych zmian oraz zapewniać wdrażanie strategii deinstytucjonalizacji. Przy różnych źródłach finansowania placówek/ usług społecznych dane w tym zakresie są bardzo rozproszone.

V WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ

➤ Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa małopolskiego¹⁰

W 2022 r. w Małopolsce:

- ✓ Mieszkało ponad 3,4 mln osób - liczba ludności zmniejszyła się o 1 356 osób w ciągu roku. Ubyło ludności mieszkającej w miastach (o 4,7 tys. osób), natomiast przybyło mieszkańców wsi (o 3,3 tys. osób).
- ✓ Było ponad 819,5 tys. osób powyżej 60 roku życia – 23,9% ludności województwa.
- ✓ Wskaźnik podwójnego starzenia (udział osób w wieku powyżej 80 lat w grupie osób powyżej 60 lat) wynosił w województwie 17,6%.
- ✓ Wskaźnik wsparcia osób najstarszych wyniósł 11,8 osób w wieku 85 i więcej lat na 100 osób w wieku 54-64 lat.
- ✓ Zawarto 15,4 tys. związków małżeńskich (mniej o 1,2 tys., tj. 7,5% niż w 2021 r.).
- ✓ Zarejestrowano 31,1 tys. urodzeń żywych – o 6,6% mniej niż rok wcześniej.
- ✓ Odnotowano ujemny przyrost naturalny: minus 4,9 tys. osób (w przeliczeniu na 1 tys. ludności minus 1,4, wobec minus 2,2 w 2021 r.)
- ✓ Zmarło 36 tys. osób, tj. o 11,7% mniej niż w 2021 r.

W 182 gminach (w obrębie 22 powiatów) województwa małopolskiego w 2022 r. mieszkało 3 429 014 osób. Według danych skorygowanych przez GUS na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 liczba ludności spadła o 1 356

¹⁰ Niniejszy rozdział jest wyborem tekstów z publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie: „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2023”, Kraków 2023 r. (<https://krakow.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/inne-opracowania/raport-o-sytuacji-spoeczno-gospodarczej-województwa-malopolskiego-2023,8,13.html>), dostęp 17.05.2023 r.

osób w porównaniu do 2021 r. Zgodnie z tą statystyką liczba ludności województwa w relacji do poprzedniego roku „zmniejszyła się o 0,04% (w Polsce wystąpił spadek o 0,4%). Liczba ludności województwa stanowiła 9,1% ogólnej liczby ludności w kraju. Roczny ubytek rzeczywisty wyniósł minus 1,4 tys. (w Polsce – minus 141,4 tys.), na który złożyła się suma ujemnych wartości przyrostu naturalnego, dodatniego salda migracji stałej oraz ujemna różnica w saldach migracji czasowych. W miastach województwa odnotowano spadek liczby ludności o 4,7 tys. osób, a na wsi wzrost o 3,3 tys. osób.

(...) W okresie 2015–2022 liczba ludności województwa zwiększyła się o 56,4 tys. osób. Na wsi przybyło w tym czasie 51,2 tys. osób, a w miastach 5,2 tys. osób. Liczba mężczyzn wzrosła o 26,4 tys., a kobiet – o 30,0 tys. (...) Wśród powiatów najwyższą liczbą ludności w 2022 r. charakteryzował się Kraków (803,3 tys. osób), tj. 23,4% ogólnej liczby ludności województwa. Wzrost liczby ludności w stosunku do 2021 r. wystąpił w 7 powiatach, w tym najwyższy, podobnie jak przed rokiem – w powiecie wielickim (o 1,2%). W pozostałych 16 powiatach liczba mieszkańców zmniejszyła się. Najwięcej osób ubyło w Tarnowie (o 1,0%). W relacji do 2015 r. liczba ludności zmniejszyła się w 15 powiatach. Największy spadek (o 6,0%) odnotowano w Tarnowie. W pozostałych 7 powiatach przybyło mieszkańców, najwięcej w powiecie wielickim (o 16,9%). Wśród 182 gmin województwa w 87 wystąpił wzrost liczby ludności w porównaniu z 2015 r., największy w Wielkiej Wsi (o 46,4%). W 94 gminach odnotowano spadek populacji, największy w Szczawnicy – o 9,1%, natomiast w gminie Moszczenica liczba ludności utrzymała się na poziomie 2015 r. (...)

W porównaniu z 2021 r. zmniejszyła się liczba ludności w miastach województwa (o 4,7 tys.), w których mieszkało 1640,1 tys. osób, natomiast na wsi liczba ludności wzrosła (o 3,3 tys.) do 1789,0 tys. osób. Udział ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności wyrażony współczynnikiem urbanizacji wyniósł 47,8% (w kraju – 59,6%). Sukcesywnie zmniejsza się udział ludności miejskiej, w relacji do 2015 r. wartość współczynnika urbanizacji obniżyła się o 0,7 p. proc. Wyższe wartości współczynnika urbanizacji od średniego dla województwa odnotowano w 2022 r. w powiatach chrzanowskim (60,5%) i oświęcimskim (51,4%). Najmniej zurbanizowany był powiat tarnowski (11,6%).”

W omawianym roku zawarto 15,4 tys. związków małżeńskich, tj. mniej o 1,2 tys. (o 7,5%) niż w 2021 r. i o 2,1 tys. (o 11,8%) niż w 2015 r. Małżeństwa zawarte w województwie stanowiły 9,9% ogólnej liczby małżeństw zawartych w Polsce. W miastach odnotowano 7,9 tys.

małżeństw, tj. o 3,9% więcej niż na wsi. Na 1 tys. ludności zawarto 4,5 małżeństw (w Polsce – 4,1), rok wcześniej – 4,9, a w 2015 r. – 5,2. W miastach wskaźnik był wyższy o 0,6 pkt niż na wsi i wyniósł 4,8. Najwięcej małżeństw na 1 tys. ludności odnotowano w Krakowie – 5,8, a najmniej w powiecie krakowskim – 3,4.

W 2022 r. zarejestrowano 31,1 tys. urodzeń żywych, mniej o 6,6% niż rok wcześniej i o 10,5% niż w 2015 r. (w Polsce odnotowano spadek odpowiednio o 8,0% i o 17,4%). Liczba urodzeń w województwie stanowiła 10,2% ogólnej liczby urodzeń w kraju. Współczynnik urodzeń na 1 tys. ludności wyniósł 9,1 (w Polsce – 8,1); w miastach – 9,0, na wsi – 9,1. Najwyższą wartość współczynnika urodzeń na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie limanowskim – 10,9; a najniższą w powiecie olkuskim – 6,6.

W 2022 r. zmarło 36,0 tys. osób, tj. o 11,7% mniej niż w 2021 r. i o 14,6% więcej niż w 2015 r. (w Polsce spadek odpowiednio o 13,7% i wzrost o 13,6%). Współczynnik zgonów na 1 tys. ludności wyniósł 10,5 (w Polsce 11,9), wobec 11,9 przed rokiem i 9,3 w 2015 r. W miastach współczynnik ten był wyższy o 1,4 pkt niż na wsi i wyniósł 11,2. Najniższą jego wartość odnotowano w powiecie wielickim (8,6), a najwyższą w powiecie miechowskim (14,5). Zmarło 87 dzieci w wieku poniżej 1 roku życia, tj. o 13,0% mniej w porównaniu z 2021 r.

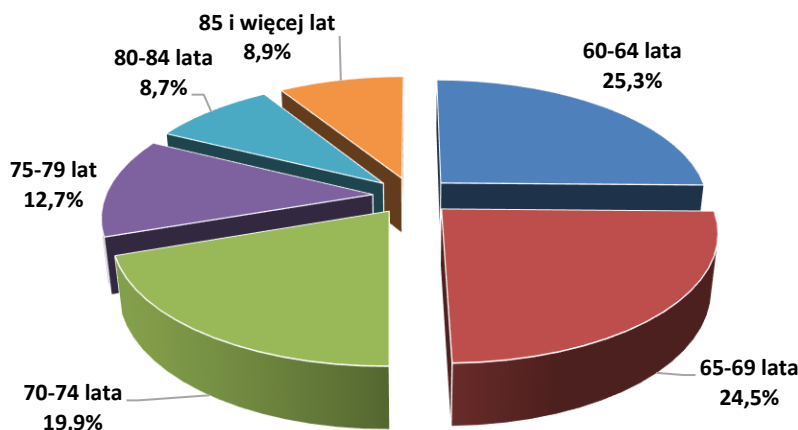
Niezmiennie od wielu lat głównymi przyczynami zgonów zarówno w województwie małopolskim, jak i w Polsce, są choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe. (...)

W wyniku przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń w województwie odnotowano ujemny przyrost naturalny, który wyniósł minus 4,9 tys. osób. W przeliczeniu na 1 tys. ludności omawiany współczynnik wyniósł minus 1,4 (w Polsce – minus 3,8) wobec minus 2,2 w 2021 r. i plus 1,0 w 2015 r. Zarówno w miastach, jak i na wsi współczynnik przyjął wartości ujemne (odpowiednio minus 2,2 i minus 0,7). Najwyższy poziom współczynnika przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie nowosądeckim (plus 1,9), a najniższy – w powiecie miechowskim (minus 7,5)”.

Seniorzy

W 2022 r. województwo małopolskie zamieszkiwało 819 510 osób powyżej 60 roku życia (23,9%), o 9 tys. osób więcej niż rok wcześniej. W większości były to kobiety – 57,6% tej grupy czyli ponad 472 tys. osób. W populacji osób powyżej 60 roku życia najliczniejszą grupę stanowili seniorzy w przedziale wiekowym 60-64 lata – 25,3% (niemal 207,1 tys. osób) i osoby w wieku 65-69 lat – 24,5% (ponad 200,7 tysięcy osób). Przy czym osiemdziesięciolatek i starsi mieszkańcy Małopolski stanowili również liczną grupę blisko 144,5 tysięcy osób, mając niemal 17,6% procentowy udział w ogóle małopolskich seniorów.

Wykres 8: Struktura mieszkańców Małopolski w wieku 60+ wg grup wieku w 2022 r.

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych GUS, Baza Demografia, dostęp – 17.05.2023 r.

Małopolskie powiaty cechują się zróżnicowanymi udziałami osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców. Wśród powiatów najstarszych demograficznie (gdzie wartość współczynnika starości demograficznej przekroczyła 25%) ponownie znalazły się: miasto Tarnów (30,3%), powiat olkuski (29,3%), powiat miechowski (29,1%), powiat chrzanowski (29%), powiat oświęcimski (27,2%), miasto Nowy Sącz (26,3%) i powiat proszowicki (26,1%), przy przeciętnej wartości dla regionu 23,9%. Z kolei najmłodsze demograficznie małopolskie powiaty to, powiat nowosądecki (20%) i limanowski (19,9%). Pomiędzy rokiem 2021 i 2022 w zasadzie we wszystkich małopolskich powiatach z wyjątkiem Krakowa zanotowano wzrost odsetka mieszkańców powyżej 60 roku życia.

Tabela 1: Ludność w wieku 60 lat i więcej w powiatach województwa małopolskiego w 2022 r.

powiat	Odsetek ludności w wieku 60 i więcej lat w ogóle ludności
miasto Tarnów	30,3%
powiat olkuski	29,3%
powiat miechowski	29,1%
powiat chrzanowski	29,0%
powiat oświęcimski	27,2%
miasto Nowy Sącz	26,3%
powiat proszowski	26,1%
powiat gorlicki	24,8%
miasto Kraków	24,7%
powiat tatrzański	24,5%
powiat wadowicki	23,6%
powiat dąbrowski	23,5%
powiat suski	23,3%
powiat brzeski	23,0%
powiat bocheński	22,6%
powiat tarnowski	22,5%
powiat krakowski	22,4%
powiat nowotarski	22,1%
powiat myślenicki	21,3%
powiat wielicki	20,4%
powiat nowosądecki	20,0%
powiat limanowski	19,9%
województwo małopolskie	23,9%

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych GUS – Baza Demografia, dostęp: 17.05.2023 r.

Istotnym wskaźnikiem w diagnozie i ocenie tempa demograficznego starzenia się ludności jest tzw. wskaźnik podwójnego starzenia, który pokazuje jaki udział w grupie osób starszych z danej zbiorowości mają najstarsi mieszkańcy, powyżej 80. roku życia. Z jednej strony indeks ten jest miarą dynamiki z jaką zachodzą procesy starzenia się ludności, a z drugiej obrazuje on wewnętrzną strukturę populacji osób starszych, może być też wskaźnikiem zapotrzebowania na usługi opiekuńcze czy zdrowotne. W 2022 r. w Małopolsce najwyższym udziałem najstarszych mieszkańców wśród osób powyżej 60 roku życia charakteryzowały się powiaty: Kraków (19,5%), Tarnów (18,7%), tarnowski (18,5%) i powiat

dąbrowski (18,3%), przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 17,6%. Z kolei najmniejszym udziałem najstarszych mieszkańców wśród seniorów charakteryzowały się powiaty: myślenicki i proszowicki (po 16%), bocheński (15,9%), krakowski (15,6%) i wielicki (14,9%).

Tabela 2: Wskaźnik podwójnego starzenia w powiatach województwa małopolskiego w 2022 r.

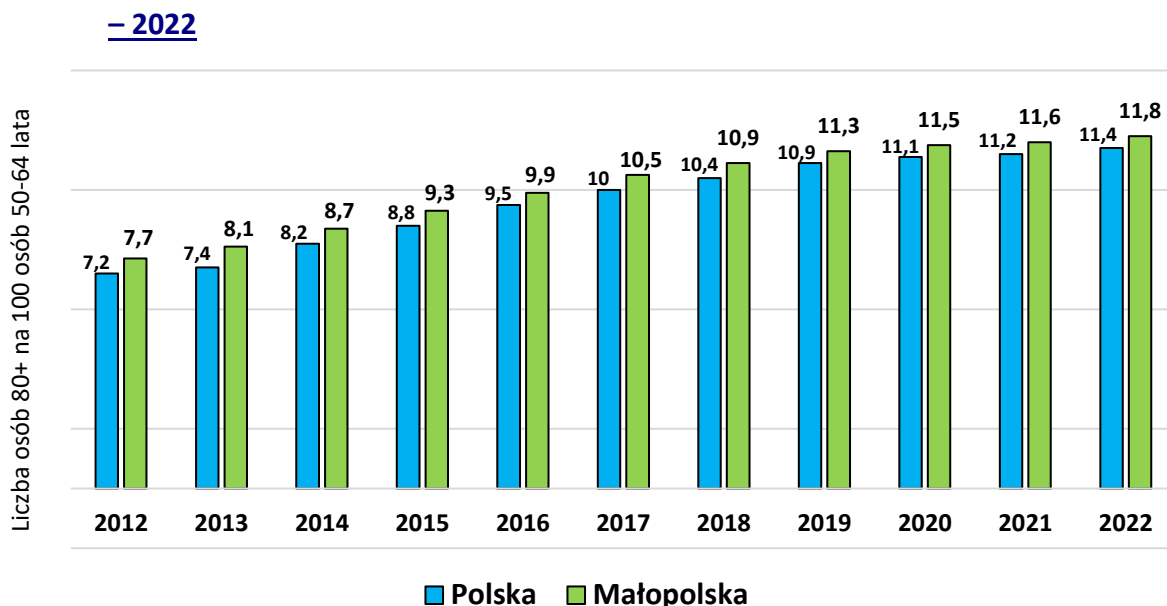
powiat	Wskaźnik podwójnego starzenia - udział osób w wieku 80 i więcej lat w grupie wieku 60 i więcej lat
Powiat m. Kraków	19,5%
Powiat m. Tarnów	18,7%
Powiat tarnowski	18,5%
Powiat dąbrowski	18,3%
Powiat tatrzański	18,1%
Powiat nowotarski	18,0%
Powiat suski	18,0%
Powiat oświęcimski	17,8%
Powiat limanowski	17,7%
Powiat gorlicki	17,5%
Powiat chrzanowski	17,2%
Powiat nowosądecki	17,0%
Powiat miechowski	16,9%
Powiat brzeski	16,8%
Powiat m. Nowy Sącz	16,5%
Powiat wadowicki	16,5%
Powiat olkuski	16,4%
Powiat myślenicki	16,0%
Powiat proszowicki	16,0%
Powiat bocheński	15,9%
Powiat krakowski	15,6%
Powiat wielicki	14,9%
Województwo małopolskie	17,6%

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Statystyczny w Krakowie (dostęp: 25.05.2023 r.).

Na określenie potrzeb związanych z opieką nad seniorami pozwala także wskaźnik wsparcia osób najstarszych (inaczej - wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego). Analizując wskaźnik za okres ostatnich siedmiu lat można zauważyć stałą tendencją wzrostową (na poziomie krajowym i wojewódzkim); oznacza to, że na 100 osób w wieku 50-64 lata

przypada co roku coraz większa liczba osób w wieku 85 i więcej lat¹¹. W Małopolsce od 2012 do 2022 r. wskaźnik wzrósł z 7,7 do 11,8, natomiast w Polsce z 7,2 do 11,4.

Wykres 9: Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego w Polsce i Małopolsce w latach 2012

Źródło: Opracowanie własne ROPS w Krakowie na podstawie danych GUS BDL, dostęp: 22.05.2023 r.

Próba oszacowania liczby nieformalnych, rodzinnych opiekunów ludzi starszych w Polsce (opiekunowie nieformalni nie są bowiem nigdzie rejestrowani, z wyjątkiem tych nielicznych, którzy pobierają świadczenia), podejmowana była po raz pierwszy w ramach międzynarodowego projektu EUROFAMCARE, realizowanego w latach 2003–2004.

W Małopolsce w ramach „Badania opinii mieszkańców Małopolski na temat istotnych dla rozwoju województwa obszarów działań samorządu wojewódzkiego” realizowanego cyklicznie przez Samorząd Województwa Małopolskiego w ramach projektu Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju, dwukrotnie, bo w 2014 i 2020 r. (z inicjatywy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie) podjęto próbę oszacowania liczby opiekunów rodzinnych. Wyniki najnowszego badania pokazują, że na co dzień osobami starszymi opiekuje się 15%, a osobami niepełnosprawnymi 4% badanych Małopolan¹².

¹¹ Dane różnią się względem raportu OZPS 2021 r. z uwagi na aktualizację danych demograficznych za lata 2020 i 2021 dokonaną przez GUS w związku z Narodowym Spisem Powszechnym 2021

¹² Badanie opinii mieszkańców Małopolski 2020. Edycja 11., Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Departament Zrównoważonego Rozwoju UM WM, Kraków 2021 r. https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2021/02/BOM_11_press-1.pdf.

Rodziny z dziećmi¹³

Do końca maja 2023 r. Główny Urząd Statystyczny nie opublikował pełnych danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 dotyczących rodzin z dziećmi. Opublikowane dane wstępne uniemożliwiają wyszczególnienie podgrupy rodzin z dziećmi do 24 roku życia pozostających na utrzymaniu (podgrupa, do której w latach wcześniejszych odnosił się niniejszy raport) oraz pokazanie szczegółowej charakterystyki tak wyszczególnionej populacji.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2011 roku w Małopolsce (ostatnie dane z tego zakresu) mieszkało łącznie 705,5 tys. rodzin, w tym 474,9 tys. rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu (815 tysięcy dzieci).

14,7% rodzin z dziećmi (69,7 tys.) stanowiły rodziny wielodzietne posiadające co najmniej troje dzieci (3+). W Małopolsce w rodzinach z trojgiem lub więcej dzieci w 2011 roku żyło 238,4 tys. dzieci (29,3% dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu w rodzinach).

Był to drugi najwyższy wynik w kraju, zarówno pod względem udziału rodzin 3+ w ogóle rodzin z dziećmi, jak i liczb bezwzględnych. Małopolska z 69,7 tys., rodzin z co najmniej trojgiem dzieci sytuowała się za województwem mazowieckim, gdzie takich rodzin było 82 tys. Na Mazowszu stanowiły one jednak tylko 11,1% ogółu rodzin z dziećmi. Natomiast największy udział rodzin z trojgiem i więcej dzieci wśród rodzin z dziećmi występował w województwie podkarpackim i wynosił 16,3%. W skali kraju rodziny z trojgiem i więcej dzieci stanowiły 11,5% wszystkich rodzin z dziećmi.

W Małopolsce w ciągu dekady tj. w porównaniu do wyników spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku liczba rodzin wielodzietnych (3+) spadła o ponad 36 tysięcy tj. ze 106 tysięcy w 2002 r. do 69,7 tysięcy w roku 2011. Udział rodzin wielodzietnych w ogóle rodzin z dziećmi zmniejszył się z blisko 21% do niecałych 14,7% tj. o 6,2 p. p. Jednocześnie liczba rodzin z dziećmi spadła o 33,2 tys., czyli tylko o 6,5% (z 508,1 tys., do 474,9 tys.). Zestawienie to pokazuje, że jednocześnie ze spadkiem liczebności rodzin 3+

¹³ Pod pojęciem rodzina z dziećmi rozumiemy małżeństwo, partnerów, samotnych rodziców mających na utrzymaniu dzieci do lat 24. Rodzina wielodzietna jest rozumiana jako rodzina z co najmniej trójką dzieci.

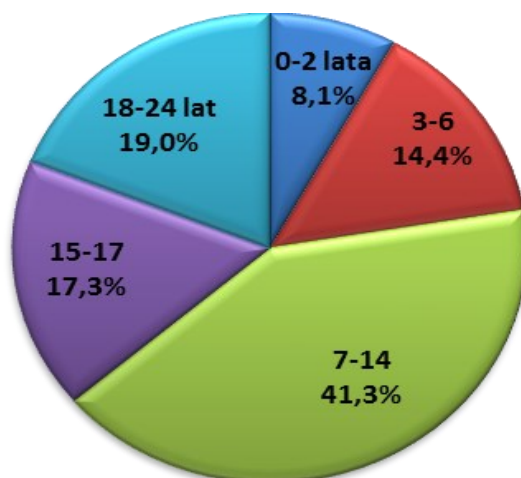
nastąpił wzrost liczebności małych rodzin, czyli z jednym dzieckiem. W 2002 roku rodziny z jednym dzieckiem stanowiły 43,4% wszystkich rodzin z dziećmi, natomiast w 2011 roku już 49,2%. Z kolei odsetek rodzin z dwojgiem dzieci pozostał prawie na niezmiennym poziomie.

Coraz mniejsza liczba rodzin z dziećmi przekłada się naturalnie na spadek liczby dzieci w województwie. I tak, w rodzinach 3+ w 2011 r. było o 137,3 tys. mniej dzieci niż w roku 2002, co oznacza, że liczba dzieci zmieniła się adekwatnie do liczby rodzin. Inaczej sytuacja wygląda, gdy popatrzymy na ogół rodzin z dziećmi. Mimo, że liczba rodzin z dziećmi zmalała o 6,5%, spadek liczby dzieci w rodzinach był dużo większy i wyniósł 15%. Jest to efekt wcześniej opisanego trendu – coraz częstszych decyzji rodzin o posiadaniu tylko jednego dziecka i coraz rzadszych decyzji o powiększeniu rodzin do trójki lub większej liczby dzieci.

Zgodnie z danymi pochodzącymi ze spisu powszechnego najwięcej rodzin 3+ w Małopolsce mieszkało w powiatach: nowosądeckim – 8,1 tys. (co daje 25,1% wszystkich rodzin z dziećmi na tym terenie), mieście Kraków – 6,6 tys. (7%), tarnowskim (20,2%) i nowotarskim (21,7%) – po 5,9 tys. oraz limanowskim – 5,3 tys. (27,7%). Jednocześnie powiaty limanowski i nowosądecki charakteryzowały się najwyższym udziałem rodzin 3+ w ogóle rodzin z dziećmi. Najmniej rodzin 3+ odnotowano natomiast w powiecie proszowickim – 892 rodziny (14,3%).

Biorąc pod uwagę kategorie wiekowe dzieci w rodzinach 3+, najmłodsze dzieci – do 2. roku życia stanowiły 19,2 tys. (8,1% wszystkich dzieci wychowujących się w rodzinach 3+ w Małopolsce), dzieci w wieku 3-6 lat – 34 228 (14,4%), dzieci w wieku 7-14 lat było 98,5 tys. (41,3%), dzieci w wieku 15-17 lat – 41 250 (17,3%). Niemal co piąte dziecko w rodzinach 3+ było już pełnoletnie (i jednocześnie miało nie więcej niż 24 lata).

Wykres 10: Udział poszczególnych kategorii wiekowych (roczników) dzieci w rodzinach 3+ w Małopolsce, NSP 2011

Źródło: Opracowanie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie - na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań – dostęp: 19.05.2017 r.

Osoby z niepełnosprawnościami

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 w Małopolsce:

- ✓ **Mieszkało ok. 473,1 tys. osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) - ok. 13,8% ludności województwa.**
- ✓ **Osób niepełnosprawnych prawnie było ok. 298,3 tys. - 8,7% Małopolan.**
- ✓ **Udział osób niepełnosprawnych ogółem (osób z orzeczeniem i deklarujących ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu) w populacji mieszkańców regionu w stosunku do wyników poprzedniego NSP wzrósł z o 2 p. p. – z 11,8% w 2011 r. do 13,8%, a liczba osób niepełnosprawnych była większa o blisko 79 tysięcy w porównaniu do danych sprzed dekady.**
- ✓ **Osób niepełnosprawnych prawnie było więcej niż przed dekadą o 14,5 tys., choć ich udział w populacji generalnej był zbliżony - 8,7% ludności, w porównaniu do 8,5% w 2011 r.**

W 2022 r wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych dla Małopolski wynosił

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 (dane wstępne) w Małopolsce mieszkało ok. 473,1 tys. osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie), które stanowiły ok. 13,8% ludności województwa, w Polsce odsetek osób z niepełnosprawnościami był wyższy i wynosił ok. 14,4%¹⁴.

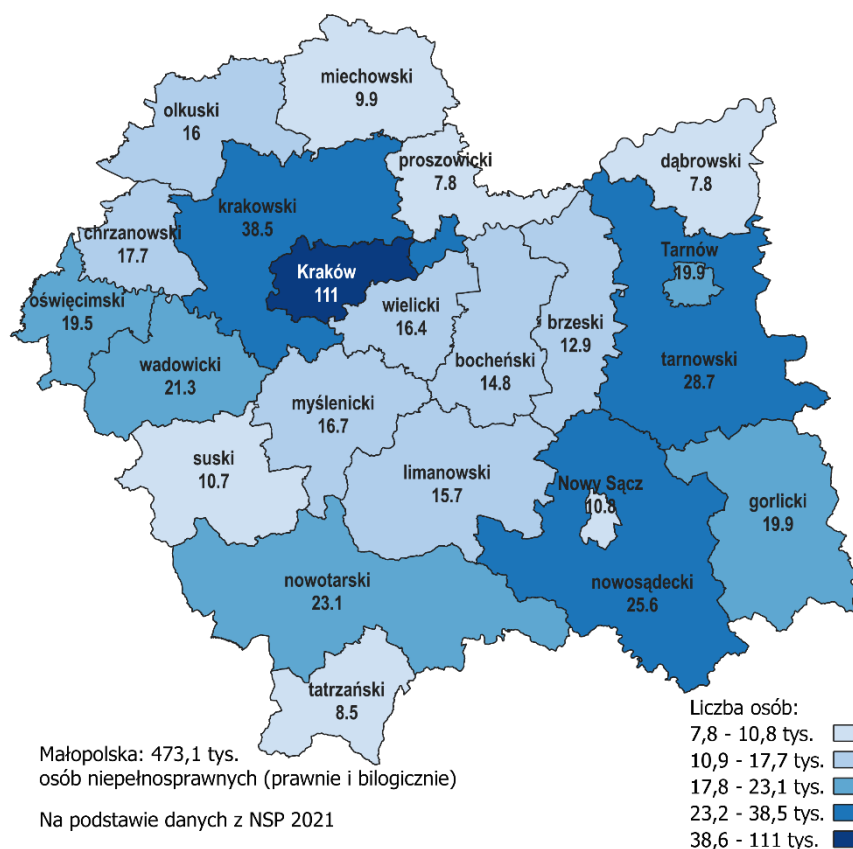
Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 najwięcej osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) zamieszkiwało: w Krakowie (ok. 111 tys.), oraz w powiatach krakowskim (38,5 tys.), tarnowskim (28,7 tys.) i nowosądeckim (25,6 tys.). Odsetek osób niepełnosprawnych wśród ogółu mieszkańców w Małopolsce w stosunku do wyników poprzedniego Spisu wzrósł z 11,8% w 2011 r. do 13,8% w 2021 r. (o 2 p. p.), a ich liczba była większa o blisko 79 tysięcy osób w porównaniu do poprzedniego spisu ludności.

¹⁴Obliczenia własne na podstawie GUS BDL, NSP 2021 – LUDNOŚĆ- DANE WSTĘPNE, dostęp: 07.12.2022 r.

Udział osób niepełnosprawnych prawnie w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych w Małopolsce zmniejszył się z 72% w 2011 r. do ok. 63% w 2021 r. Osób niepełnosprawnych prawnie było w Małopolsce w 2021 r. ok. 298,3 tys. w porównaniu do 283,8 tys. przed dekadą czyli o 14,5 tys. osób więcej - stanowili oni ok. 8,7% ludności.

Mapa 9: Osoby niepełnosprawne ogółem w Małopolsce według NSP 2021 r., w tysiącach

osób

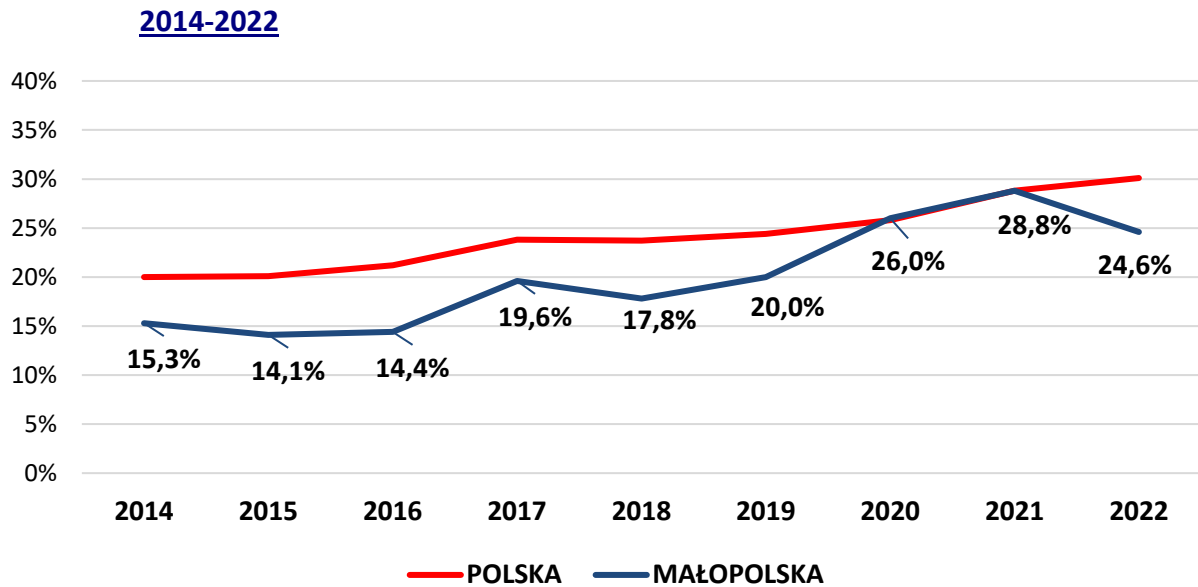
Źródło: Opracowanie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie wstępnych danych NSP 2021, GUS – www.stat.gov.pl, dostęp: 07.12.2022 r.

Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych (16-64 lata)¹⁵ w Małopolsce w 2022 r. wynosił 24,6% i był niższy w relacji do ubiegłego roku o 4,2 p. p. i o 1,4 p. p. w porównaniu do 2020 r. Generalnie od 2015 do 2021 roku można zauważyć stały wzrost wartości tego wskaźnika (za wyjątkiem roku 2018). Jednak w 2022 roku nastąpił znaczny spadek jego wartości.

¹⁵ Niniejszy wskaźnik zastąpił prezentowany w poprzednich raportach (do 2021 r.). Poprzedni wskaźnik nie jest już aktualizowany w GUS w związku ze zmianą dokonaną w 2021 r. w sposobie jego wyliczania – redefinicją ludności pracującej (wdrożenie rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r.).

Jednoczenie do 2019 r. wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych dla Małopolski był na niższym poziomie niż wartość dla Polski, natomiast w latach 2020 i 2021 wartości te były zbliżone. W 2022 r. wskaźnik dla Małopolski znów był niższy niż dla Polski o 5,5 p. p.

Wykres 11: Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w latach

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych GUS

Wskaźniki ubóstwa w regionie

- ✓ W roku 2021 według danych GUS w Polsce stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 4,2% (o 1 p. p. mniej niż w 2020 r.); ustawowego – 6,5% (o 2,6 p. p. mniej niż w 2020 r.); a relatywnego – 12% (o 0,2 p. p. mniej niż w 2020 r.);
- ✓ W roku 2021 w Małopolsce wskaźnik „zasięg ubóstwa po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych” wynosił 14,9% ludności województwa.
- ✓ W latach 2020 - 2022 GUS nie opublikował danych dotyczących zasięgu „ubóstwa skrajnego”, „relatywnej granicy ubóstwa” oraz „ustawowej granicy ubóstwa” według województw.
- ✓ Według ekspertyzy za lata 2016-2018 przeprowadzonej przez Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych UJ nastąpiła poprawa pozycji Małopolski w rankingach województw uporządkowanych ze względu na wysokość stopy ubóstwa. W zakresie ubóstwa skrajnego Małopolska była w 2018 r. trzecim regionem o najniższym zasięgu ubóstwa.
- ✓ Częściej narażonymi na ubóstwo skrajne było m. in. osoby z gospodarstw domowych: rolników, rencistów, z co najmniej trojgiem dzieci, z co najmniej jedną osobą posiadającą orzeczenie o niepełnosprawności, a także tam gdzie głowa gospodarstwa domowego legitymowała się wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym.

Na podstawie opracowania GUS można stwierdzić, że w Polsce w 2021 r. (najnowsze dane z tego zakresu) wskaźniki ubóstwa kształtowały się w następujący sposób¹⁶:

„Odnotowane w 2021 r. spadki (rok do roku) stóp ubóstwa skrajnego i ustawowego oraz utrzymujący się na podobnym poziomie co w 2020 r. zasięg ubóstwa relatywnego miały miejsce w sytuacji wyższego (zarówno w ujęciu nominalnym, jak i realnym) poziomu przeciętnych dochodów oraz wydatków gospodarstw domowych, a także wzrostu odsetka

¹⁶ Na podstawie informacji sygnałnej GUS: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r. (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych), 2022.

pozytywnych subiektywnych ocen własnej sytuacji materialnej¹⁷. Spadek odsetka osób skrajnie ubogich o 1 p. proc. miał miejsce przy nieco wyższych wartościach progów ubóstwa skrajnego w porównaniu z 2020 r. W przypadku ubóstwa ustawowego poziom granic w 2021 r. był taki sam jak w 2020 r., a podobny jak w roku 2020 zasięg ubóstwa relatywnego nastąpił przy wyższych wartościach progów dla tego rodzaju ubóstwa niż rok wcześniej. [...]

W latach 2018–2019 zasięg ubóstwa relatywnego kształtował się na poziomie ok. 13–14%, a w latach 2020–2021 osiągał poziom ok. 12%. [...]

Wartość stopy ubóstwa ustawowego [...] przez kolejne 4 lata (2013–2016) [...] utrzymywała się na poziomie ok. 12–13%, a następnie sukcesywnie spadała osiągając poziom 6,5% w roku 2021. Należy jednak pamiętać o dokonywanych co kilka lat zmianach progów ubóstwa ustawowego [...]

W 2021 r. w gospodarstwach domowych wydających na swoje utrzymanie mniej niż zakłada minimum egzystencji (w oparciu o które szacowane są progi ubóstwa skrajnego) żyła w Polsce mniej więcej co dwudziesta piąta osoba (ok. 4%). Analiza wyników za 2021 r. potwierdza ogólne wnioski z ostatnich lat dotyczące czynników różnicujących zasięg ubóstwa skrajnego mierzonego w oparciu o poziom wydatków gospodarstw domowych, chociaż same wartości stóp ubóstwa w obrębie uwzględnionych w analizie grup ludności zmieniały się. Przy interpretacji danych dotyczących zróżnicowania zasięgu ubóstwa ze względu na różne charakterystyki gospodarstw domowych należy pamiętać, że w praktyce mamy do czynienia nie z jedną determinantą ubóstwa, ale ze współwystępowaniem wielu czynników jednocześnie.

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2021 roku odnotowano wyraźne zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego ze względu na grupę społeczno-ekonomiczną, określaną na podstawie przeważającego źródła utrzymania gospodarstwa domowego. Do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym należały osoby z gospodarstw domowych utrzymujących się z tzw. niezarobkowych źródeł, w tym ze świadczeń społecznych innych niż emerytury i renty (ok. 14%) oraz z gospodarstw domowych rolników (ok. 11%). Wyższy od przeciętnego

¹⁷ Więcej na ten temat w dostępnej na stronie internetowej GUS w notatce sygnałnej: "Sytuacja gospodarstw domowych w 2021 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych" (<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunkizycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/sytuacja-gospodarstw-domowych-w-2021-r-w-swietle-badania-budzetowgospodarstw-domowych,3,21.html>).

poziom ubóstwa skrajnego wystąpił także w gospodarstwach domowych rencistów (ok. 6%). Natomiast do najmniej zagrożonych ubóstwem skrajnym należały osoby z gospodarstw domowych: utrzymujących się z pracy na własny rachunek (ok. 2%), emerytów (ok. 3%) oraz pracowników najemnych (ok. 4%).

Poziom wykształcenia także silnie różnicował zasięgi ubóstwa skrajnego. Najbardziej dotknięte ubóstwem skrajnym były osoby z gospodarstw domowych, gdzie głowa gospodarstwa domowego (zwana także osobą odniesienia) legitymowała się wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (ok. 11%), a najmniej – z wykształceniem wyższym (ok. 1%). Wyższy od średniej krajowej był także zasięg ubóstwa wśród osób z gospodarstw, w których głowa gospodarstwa domowego legitymowała się wykształceniem zasadniczym zawodowym (ok. 7%). Można powiedzieć, że wraz z coraz wyższym poziomem wykształcenia malał zasięg ubóstwa skrajnego.

Jeśli uwzględnimy typologię gospodarstw domowych ze względu na obecność i liczbę osób (dzieci) w wieku 0–17 lat w gospodarstwach domowych, to okazuje się, że odsetek osób żyjących według przyjętego kryterium w skrajnym ubóstwie wynosił od ok. 3% wśród osób w gospodarstwach domowych bez dzieci w tym wieku, do ok. 8% wśród osób w gospodarstwach domowych z co najmniej trojgiem dzieci.

Porównanie danych dotyczących zasięgu ubóstwa rozpatrywanego ze względu na trzy grupy wieku tj. osoby w wieku 0–17 lat, 18–64 lata oraz osoby starsze liczące co najmniej 65 lat, wskazuje, że nadal najwyższa stopa ubóstwa skrajnego występuje wśród dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia (ok. 5%), choć w roku 2016 spadła ona do poziomu ok. 6% (z ponad 10% w 2015 roku) i w latach 2017–2021 kształtowała się na poziomie 4–5%. W 2021 roku, osoby starsze (65 plus) doświadczały ubóstwa skrajnego relatywnie najrzadziej (ok. 3%), chociaż w warunkach starzejącego się społeczeństwa udział osób starszych w populacji osób ubogich w Polsce rośnie.

Czynnikiem zwiększającym ryzyko ubóstwa jest również niepełnosprawność. W 2021 r. stopa ubóstwa skrajnego w gospodarstwach z co najmniej jedną osobą posiadającą orzeczenie o niepełnosprawności wyniosła ok. 7%, podczas gdy w gospodarstwach domowych bez osób z niepełnosprawnością – ok. 4%.

Wydatkami niższymi od granicy ubóstwa skrajnego częściej od mieszkańców miast odznaczali się mieszkańcy wsi. Stopa ubóstwa skrajnego na wsi osiągnęła w 2021 r. poziom 8%.

W miastach (razem) wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego był czterokrotnie mniejszy i wyniósł 2% (w zależności od wielkości miast stopa ubóstwa skrajnego wynosiła od ok. 1% w grupie miast liczących co najmniej 500 tys. mieszkańców do ok. 3% – w ośrodkach miejskich poniżej 20 tys. mieszkańców).

Odnotowany w 2021 r. niewielki ogólny spadek zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce o 1 p. proc. odzwierciedlają także spadki zasięgów tego ubóstwa wśród większości analizowanych grup ludności, choć z różnym nasileniem [...] Jeśli weźmiemy pod uwagę zmiany zasięgu ubóstwa pomiędzy 2021 a 2020 r. wyrażone w punktach procentowych, to okazuje się, że spadek ubóstwa był szczególnie widoczny wśród mieszkańców wsi, w gospodarstwach rolników oraz rencistów (spadek o ok. 2 p. proc.), a więc tam gdzie od lat obserwuje się relatywnie najwyższe wartości stóp ubóstwa skrajnego”.¹⁸

Dla lat 2020 i 2021 GUS nie opublikował danych dotyczących zasięgu „ubóstwa skrajnego”, „relatywnej granicy ubóstwa” oraz „ustawowej granicy ubóstwa” według województw, uzasadniając decyzję jak następuje: „Nie opublikowano danych dotyczących zasięgów ubóstwa za 2020 i 2021 rok według województw. Zostały one pozyskane w ramach reprezentacyjnego badania ankietowego, realizowanego w trudnych warunkach panującej pandemii COVID – 19. Charakteryzują się one niższą precyzją niż w latach poprzednich, co negatywnie wpłynęło na ich wiarygodność.¹⁹”. Dyskutowane wskaźniki nie były również dostępne za rok 2022.

Dane za lata wcześniejsze dotyczące ubóstwa w województwie małopolskim zostały poddane ekspertyzie przeprowadzonej przez Uniwersytet Jagielloński. W ramach ekspertyzy wskazano, że:

„W odróżnieniu od wspomnianych na wstępie analiz opartych na wynikach badania budżetów gospodarstw domowych GUS, badania przeprowadzone na potrzeby sporządzenia niniejszej ekspertyzy wskazują na poprawę pozycji Małopolski w rankingach województw uporządkowanych ze względu na wysokość stopy ubóstwa – w zakresie ubóstwa skrajnego

¹⁸ Op. Cit., s 1 - 5

¹⁹ Informacja do podgrupy P2713, Wskaźniki zasięgu ubóstwa - % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa. GUS - Bank Danych Lokalnych (stat.gov.pl), dostęp: 26.05.2023 r.

Małopolska była w 2018 r. trzecim regionem o najniższym zasięgu ubóstwa (w 2017 r. – miejsce 5.), a w zakresie ubóstwa relatywnego zajmowała w 2018 r. miejsce 8. (rok wcześniej – 10.).”²⁰

„Skrajne ubóstwo w Polsce w 2018 r., podobnie zresztą jak w poprzednich latach objętych badaniem, miało charakter marginalny – tylko około 0,5 proc. osób (przez osoby rozumiemy w dalszej części ekspertyzy osoby ekwiwalentne) było skrajnie ubogich (...). Podawany np. w raporcie „Poverty Watch 2019” procent osób ubogich w Polsce w 2018 r. równy 4,7, a w 2017 r. równy 6,6, przy jednoczesnym wskazaniu jego wzrostu w stosunku do poprzednich lat (...) wynika wyłącznie z przyjęcia błędnych założeń metodycznych w tych badaniach. Przy ciągłym realnym wzroście minimalnych wynagrodzeń i minimalnej emerytury, wzroście płac realnych oraz świadczeniach 500+, które trafiają do rodzin wielodzietnych najbardziej zagrożonych ubóstwem, sytuacja taka nie może mieć miejsca. Odsetek osób skrajnie ubogich w województwie małopolskim w 2018 r. był 2,5 razy niższy niż w skali ogólnopolskiej i wyniósł 0,2 proc. Odsetek ten był znacznie niższy niż w skali ogólnopolskiej także w pozostałych latach objętych badaniem.”²¹

„1. Podstawą poprawnych analiz sfery ubóstwa jest odpowiednie zdefiniowanie kategorii dochodów, które gospodarstwa domowe mogą przeznaczyć na zaspokojenie swoich potrzeb. Odpowiednią kategorią dochodów jest tutaj skorygowany, ekwiwalentny dochód rozporządzalny gospodarstw domowych, czyli suma dochodu rozporządzalnego gospodarstwa domowego w danym miesiącu oraz jego oszczędności z poprzednich miesięcy, doprowadzony do porównywalności między gospodarstwami domowymi, o różnej wielkości i charakterystykach demograficznych, pod względem ich potrzeb konsumpcyjnych. Operowanie w analizach ubóstwa wyłącznie bieżącymi dochodami rozporządzalnymi lub ich bieżącymi wydatkami (z danego miesiąca) powoduje zasadnicze zniekształcenie wyników analiz.

2. W analizach zmian w sferze ubóstwa należy operować danymi panelowymi, gdyż zastosowanie danych przekrojowych zniekształca wyniki porównań. Zniekształcenia te nie są

²⁰ T. Panek, J. Zwierzchowski, J. Perek-Białas, Analiza zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, 2020, s. 8-9

²¹ T. Panek, J. Zwierzchowski, J. Perek-Białas, Analiza zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, 2020, s. 20

co prawda tak zasadnicze jak w przypadku operowania nieadekwatną kategorią dochodów, tym niemniej występują. Skala tych zniekształceń jest przy tym w badaniach sfery ubóstwa na podstawie danych z badań budżetów gospodarstw domowych GUS mniejsza niż na podstawie danych czysto przekrojowych, gdy w ramach obserwowanej próby gospodarstw domowych w danym roku jedna z dwóch podpróbek obejmuje gospodarstwa obserwowane także w roku poprzednim.

3. Dla prawidłowej analizy zmian w sferze ubóstwa należy stosować stałą w czasie, urealnioną wyłącznie ze względu na zmiany kosztów utrzymania gospodarstw domowych, granicę ubóstwa. Przyjmowane przez IPISS założenia do wyceny minimum egzystencji rozmiągają się z rzeczywistą strukturą konsumpcji ubogich gospodarstw domowych, co powoduje w efekcie niedoszacowanie stopy ubóstwa. Stosowanie zmiennej w czasie, relatywnej granicy ubóstwa powoduje, że zmiany wartości stopy ubóstwa w znaczący sposób są determinowane zmianami nierówności rozkładu dochodów w badanej populacji gospodarstw domowych, a nie zmianami w sferze ubóstwa [...]

5. Przy malejącym zasięgu ubóstwa obserwujemy stosunkowo dużą jego głębokość – dochody ubogich są znacząco mniejsze od granicy ubóstwa. Tym samym jednym z punktów wyjścia strategii walki z ubóstwem powinna być identyfikacja tych grup gospodarstw domowych, które są z jednej strony najbardziej dotknięte ubóstwem, a z drugiej – których ubóstwo jest najgłębsze. W ekspertyzie wskazano te grupy gospodarstw domowych w województwie małopolskim ²².

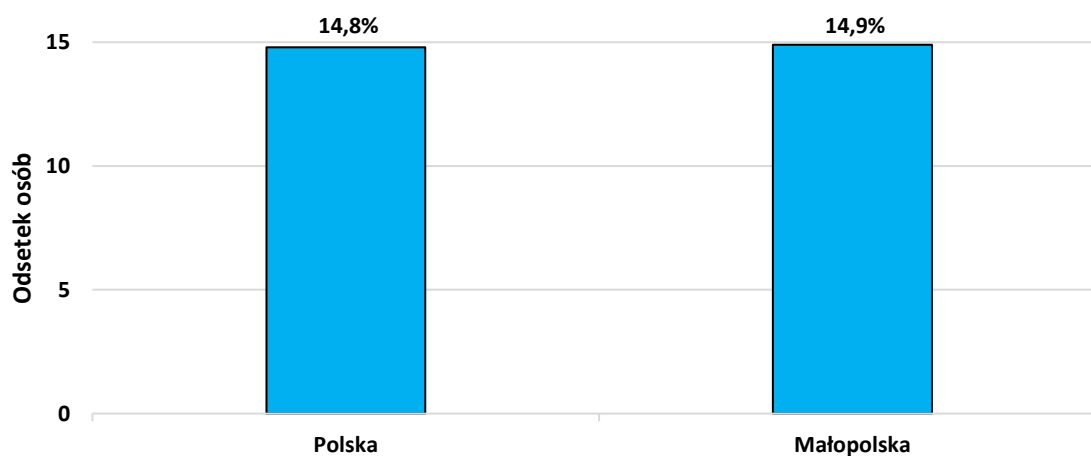
„W 2018 r. skrajne ubóstwo w województwie małopolskim dotykało w zasadzie tylko utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura czy renta (5,4 proc. skrajnie ubogich w tej grupie gospodarstw). Byli to głównie bezrobotni utrzymujący się z zasiłków i różnego rodzaju świadczeń (w szczególności udzielanych na podstawie ustawy o pomocy społecznej). Skrajne ubóstwo w województwie małopolskim w 2018 r. najczęściej występowało wśród gospodarstw domowych z 2 dzieci, rodzin wielodzietnych (co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu) i gospodarstw domowych jednoosobowych. Największy zasięg skrajnego ubóstwa odnotowano w Tarnowie (średniej wielkości miasto o liczbie mieszkańców 100-200 tys.). Także wartość luki dochodowej

²² T. Panek, J. Zwierzchowski, J. Perek-Białas, Analiza zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, 2020, s.32

ubogich w tym mieście była w 2018 r. relatywnie, w porównaniu z innymi klasami miejscowości zamieszkania, bardzo wysoka i wynosiła 152% wartości minimum egzystencji. Odsetek ubogich i luka dochodowa ubogich były znacząco wyższe niż dla województwa małopolskiego ogółem także w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców”.²³

Jedynie dane udostępniane przez GUS, które umożliwią analizę porównawczą Polski i Małopolski za 2021 r. to wskaźnik zasięgu ubóstwa po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych tj. procent „osób, których dochód ekwiwalentny do dyspozycji (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych) jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji w danym kraju”. Analizując grupę osób ubogich wyodrębnionych według powyższej definicji można zauważyć, że w 2021 r. należało do niej 14,9% Małopolan. Wskaźnik dla województwa był zbliżony do wskazania ogólnopolskiego, który w 2021 r. wynosił 14,8% populacji kraju.

Wykres 12: Zasięg ubóstwa po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w Polsce i Małopolsce w 2021 r.

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą z GUS BDL, dostęp 25.05.2023 r.

²³ T. Panek, J. Zwierzchowski, J. Perek-Białas, Analiza zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, 2020, s. 5.

Bezrobocie w Małopolsce

Na koniec grudnia 2022 r. w Małopolsce:

- ✓ W powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 64,4 tys. bezrobotnych (o 8% mniej niż rok wcześniej).
- ✓ Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 4,5% (podobnie jak przed rokiem, ale wyższa niż w 2019 r., czyli przed pandemią o 0,4 p. p.).
- ✓ W porównaniu do grudnia 2021 roku stopa bezrobocia rejestrowanego zwiększyła się w 7 powiatach (myślenickim, tatrzańskim, tarnowskim, proszowickim, limanowskim, nowosądeckim oraz w Nowym Sączu).
- ✓ Nadal większość zarejestrowanych bezrobotnych to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy – 53,7 tys. osób, 83,4% ogółu.
- ✓ Długotrwale bezrobotni stanowili 49,6% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, o 6 p. p. mniej niż przed rokiem.
- ✓ Najliczniejsze grupy bezrobotnych stanowiły: kobiety - 54,9%, mieszkańcy wsi – 52,7%, osoby młode (pomiędzy 25 a 34 r. ż.) – 24,6%.
- ✓ Status bezrobotnego posiadało 1 918 obywateli Ukrainy (3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych).

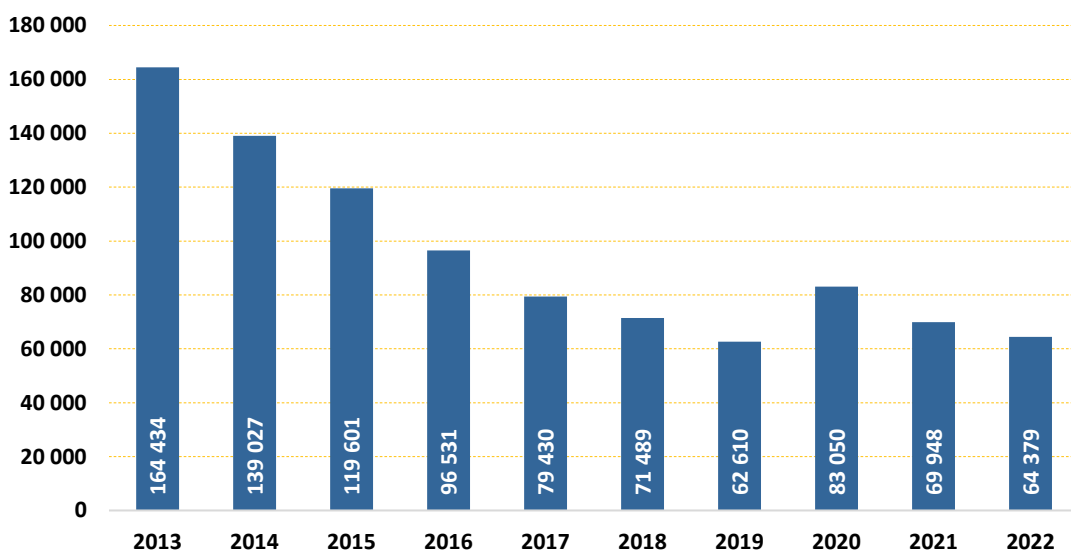
„Poziom bezrobocie”

Mniej
bezrobotnych

Na przestrzeni ostatnich 10 lat w bezrobociu dominował trend spadkowy. Jego zmiana nastąpiła w 2020 roku, wraz z pandemią COVID-19. Dynamiczna odbudowa polskiej gospodarki w kolejnym roku sprawiła jednak, że nastąpił szybki powrót do spadkowej tendencji.

Na koniec grudnia 2022 roku w powiatowych urzędach pracy w Małopolsce zarejestrowanych było 64,4 tys. bezrobotnych, tj. o 8,0% mniej niż rok wcześniej. Tym samym poziom bezrobocia zbliżył się do rekordowo niskiego odczytu z grudnia 2019 roku, kiedy odnotowano 62,6 tys. zarejestrowanych bezrobotnych, czyli jedynie o 2,8% mniej niż w 2022 roku.

Wykres 13: Liczba bezrobotnych w Małopolsce w latach 2013-2022, stan na koniec grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-01

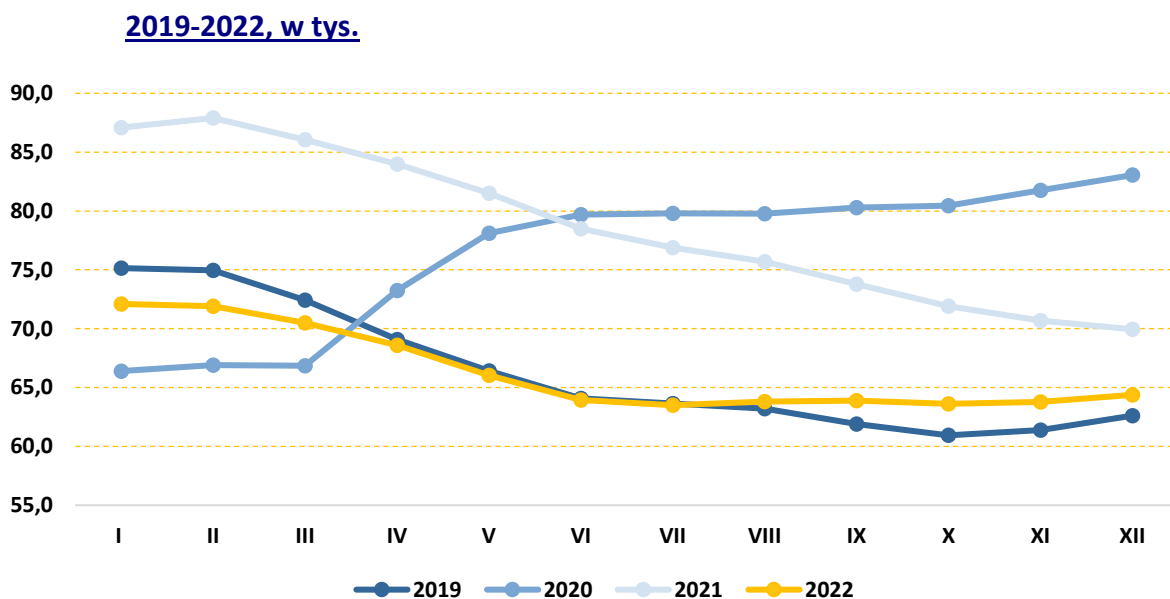
Występujące w ciągu roku wahania liczby bezrobotnych są zjawiskiem typowym wynikającym z sezonowości niektórych prac (w rolnictwie, budownictwie, czy turystyce).

Po zaburzeniach obserwowanych w latach 2020 i 2021 będących konsekwencją pandemii

²⁴ Źródło: Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2021, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2022 r.

COVID-19, w pierwszej połowie 2022 roku miał miejsce powrót do zwyczajowych tendencji – bezrobocie spadało od lutego do lipca. W kolejnych miesiącach roku (sierpień–październik), kiedy przeważnie kontynuowane były spadki, w 2022 roku nastąpiła stabilizacja (w okolicach 63,6 tys. bezrobotnych). Większą zmianę odnotowano dopiero w grudniu, kiedy to zgodnie z długookresowym trendem bezrobocie wzrosło (do poziomu 64,4 tys. zarejestrowanych osób).

Wykres 14: Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w poszczególnych miesiącach w latach

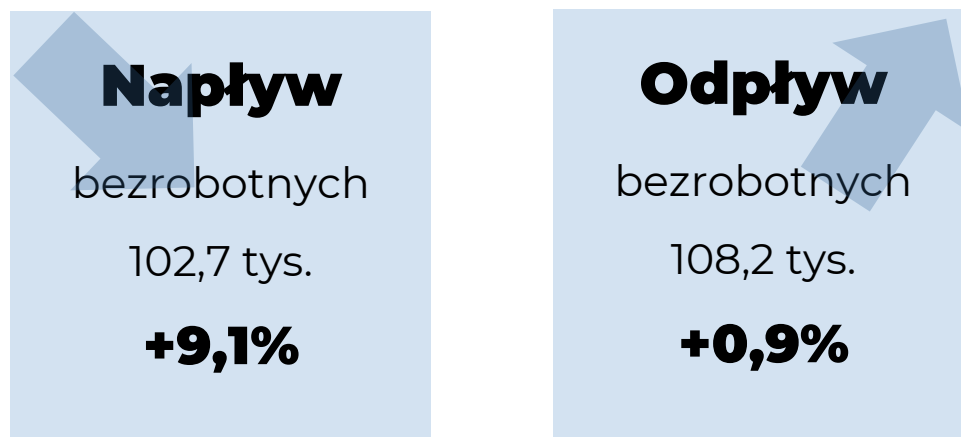

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-01

Wahania w poziomie bezrobocia wynikają z różnicy w napływach i odpływach bezrobotnych. W całym 2022 roku odnotowano w powiatowych urzędach pracy 102,7 tys. zarejestrowania (o 9,1% więcej niż w 2021 roku) oraz 108,2 tys. wyrejestrowań²⁵ (o 0,9% więcej niż w 2021 roku). Tym samym bilans był ujemny – odpływ przewyższył napływ o 5,6 tys. Warto jednak zauważyć, że sytuacja zmieniała się w ciągu roku. W pierwszej połowie zdecydowanie przeważały wyrejestrowania, natomiast w drugiej połowie roku niemal zrównały się z zarejestrowaniami, co tłumaczy stabilizację liczby bezrobotnych od sierpnia do listopada.

²⁵ Jedna osoba mogła się kilkukrotnie rejestrować i wyrejestrowywać

Schemat 1: Liczba zarejestrowanych i wyrejestrowanych bezrobotnych w Małopolsce w 2022 roku oraz zmiana w odniesieniu do 2021 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-01

➤ Stopa bezrobocia w powiatach

Spadek
stopy

Stopa bezrobocia (stosunek liczby bezrobotnych do liczby aktywnych zawodowo, tj. pracujących i poszukujących pracy) na koniec grudnia 2022 roku wyniosła w Małopolsce 4,5%²⁶. Oznacza to, że była niższa niż przed rokiem o 0,5 p. p., a także niższa niż średnio w kraju o 0,7 p. p. W zestawieniu z innymi województwami Małopolska uplasowała się na szóstym miejscu, ex equo z województwem dolnośląskim, za województwami: wielkopolskim (2,9%), śląskim (3,7%), mazowieckim (4,2%) oraz lubuskim (4,4%).

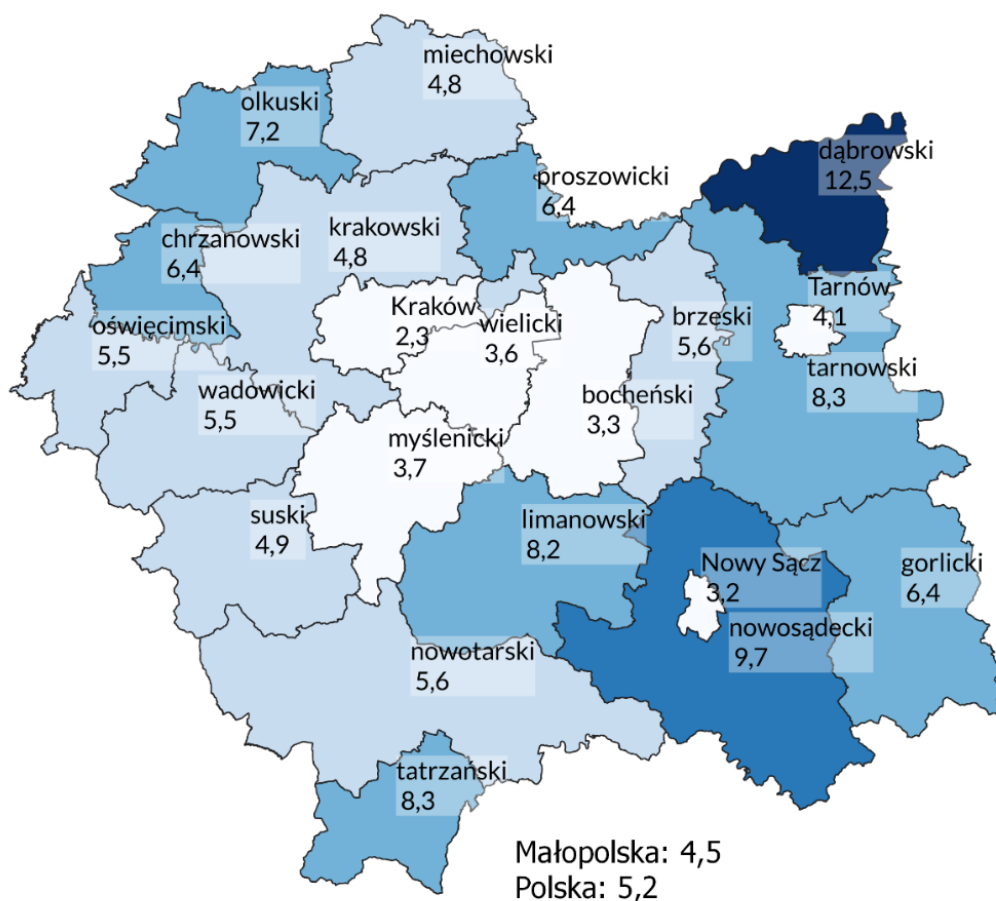
²⁶ Główny Urząd Statystyczny na przełomie września i października dokonał rewizji (ponownego przeliczenia) miesięcznej stopy bezrobocia rejestrowanego dla Polski ogółem, województw i powiatów. Rewizja stopy bezrobocia rejestrowanego uwzględnia głównie ostateczne wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020), dotyczące liczby osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych. Dane o liczbie osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy, publikowane dotychczas przez GUS, pozostają bez zmian. Dla celów analitycznych i umożliwienia porównania danych w dłuższej retrospekcji stopa bezrobocia rejestrowanego przeliczona została dla Polski ogółem i województw dla poszczególnych miesięcy od grudnia 2020 r., natomiast dla powiatów tylko od grudnia 2021 roku. W związku z tym nie należy porównywać:

- wojewódzkiej stopy bezrobocia w okresie od grudnia 2020 roku z okresami poprzedzającymi
- powiatowej stopy bezrobocia w okresie od grudnia 2021 roku z okresami poprzedzającymi.

Dane dotyczące stopy bezrobocia rejestrowanego według stanu na koniec września 2022 roku bazują już na wynikach spisu PSR 2020. Por. Informacja GUS nt. planowanej rewizji miesięcznej stopy bezrobocia rejestrowanego oraz Informacja GUS nt. rewizji stopy bezrobocia rejestrowanego w 2022 r. [27.10.2022].

W grudniu 2022 roku różnica w stopie bezrobocia pomiędzy powiatami Małopolski wyniosła 10,2 p. p. Najmniejszą wartość przyjęła w Krakowie (2,3%) i Nowym Sączu (3,2%), a największą w powiecie dąbrowskim (12,5%). W porównaniu do grudnia 2021 roku stopa zwiększyła się w 7 powiatach. Najwięcej, o 0,5 p. p., w powiecie myślenickim, poza tym o 0,2 p. p. w tatrzańskim, o 0,1 p. p. w powiatach: tarnowskim, proszowickim, mieście Nowym Sączu, limanowskim oraz nowosądeckim. W pozostałych 15 powiatach województwa na przestrzeni roku odnotowano spadek stopy bezrobocia. Największy w powiecie nowotarskim (o 1,6 p. p.), bocheńskim (1,1 p. p.) oraz chrzanowskim (1,0 p. p.).

Mapa 10: Stopa bezrobocia w powiatach województwa małopolskiego wg stanu na grudzień 2022 roku [w %]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-01

Profil bezrobotnych

Stabilny profil bezrobotnych

Bezrobotni stanowią zróżnicowaną grupę, z czego wynikają zróżnicowane problemy z podjęciem pracy.

Pod względem takich cech takich, jak płeć, wiek, czy wykształcenie, profil bezrobotnych w Małopolsce, według stanu na grudzień 2022 roku, przedstawiał się analogicznie jak rok wcześniej.

Schemat 2: Dominujące grupy zarejestrowanych bezrobotnych w Małopolsce wg stanu na grudzień 2022 roku

- kobiety
- mieszkańcy wsi
- osoby pomiędzy 25 a 34 r.ż.
- z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym
- z krótkim stażem pracy (1-5 lat)
- przebywające w rejestrze powyżej 24 miesięcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-01

Na przestrzeni ostatnich 10 lat w rejestrach bezrobotnych niezmiennie przeważały kobiety. W grudniu 2022 roku stanowiły 54,9% ogółu bezrobotnych, tj. o 0,5 p. p. więcej niż w grudniu 2021 roku.

Pod względem miejsca zamieszkania, sytuacja przedstawiała się podobnie. W ostatniej dekadzie udział mieszkańców wsi nie spadał poniżej 50%. W grudniu 2022 roku wyniósł 52,7%, czyli o 1 p. p. więcej niż w 2021 roku. Tym samym powrócił trend wzrostowy, powiększający przewagę mieszkańców wsi w bezrobociu, który został zatrzymany chwilowo przez pandemię COVID-19.

Pod względem wieku największą grupę bezrobotnych – niemal jedną czwartą (24,6%) ogółu zarejestrowanych w grudniu 2022 roku – stanowiły osoby w wieku 25-34 lata. Przy czym szczególną uwagę przywiązuje się do sytuacji osób młodych (do 30 r.ż.) oraz osób starszych

(powyżej 50 r. ż), które doświadczają większych trudności przy poszukiwaniu zatrudnienia. W grudniu 2022 roku młodzi stanowili 26,4% (tj. o 0,5 p. p. więcej niż w 2021 roku) natomiast starsi 26,2% ogółu bezrobotnych (tj. o 0,1 p. p. więcej niż w 2021 roku). Zmiany w stosunku do roku ubiegłego były więc niewielkie.

Struktura wykształcenia także przedstawiała się stabilnie – różnice pomiędzy grudniem 2021 a 2022 w poszczególnych kategoriach nie przekraczały 0,5 p. p. Wśród bezrobotnych dominowały osoby z wykształceniem zawodowym (26,3% z zasadniczym zawodowym/branżowym oraz 23,7% z policealnych lub średnim zawodowym). 16,6% legitymowało się dyplomem uczelni. Bez wyuczonego zawodu pozostawało 33,4% bezrobotnych z czego: 11,4% ukończyło licea ogólnokształcące, a 21,9% co najwyżej gimnazja.

Biorąc pod uwagę zdobyte doświadczenie zawodowe, małopolscy bezrobotni najczęściej mogą udokumentować krótki staż pracy – jedna czwarta (25,2%) od roku do pięciu lat. Do tego, w porównaniu do 2021 roku, wyraźnie powiększyła się grupa osób bez doświadczenia zawodowego. Na koniec grudnia 2022 roku stanowiły one 14,8%, podczas gdy rok wcześniej 13,2%. Co dziesiąty bezrobotny posiadał 20-letni staż zawodowy lub większy.

Biorąc natomiast pod uwagę czas przebywania na bezrobociu, według stanu na koniec grudnia 2022 roku 26,9% bezrobotnych było zarejestrowanych przez okres dłuższy niż 24 miesiące – czyli podobnie jak w 2021 roku, kiedy było to 26,6%. Większą zmianę odnotowano w pozostałych grupach. Znacząco zwiększył się udział osób z krótkim stażem bezrobocia, tj. do 6 miesięcy (w grudniu 2022 roku wyniósł 46,1%, tj. o 9,4 p. p. więcej niż w 2021 roku), a zmniejszył z dłuższym stażem, tj. od 6 do 24 miesięcy (z 36,7% w grudniu 2021 roku do 27,0% w grudniu 2022 roku). Warto jeszcze dodać, że długotrwale bezrobotni wg definicji ustawowej²⁷ stanowili na koniec grudnia 2022 roku 49,6%, czyli o 6 p. p. mniej niż w grudniu 2021 roku. Nastąpił więc powrót do obserwowanego od 2015 roku trendu spadkowego, który został zaburzony w 2021 roku, kiedy udział długotrwale bezrobotnych zwiększył się r/r o 10,8 p. p. i osiągnął poziom 55,6%.

²⁷ Zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (art. 2 ust. 1. pkt. 5) bezrobotnym długotrwale jest bezrobotny pozostający w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Por. BEZROBOTNY DŁUGOTRWALE, dostęp: Bezrobotny długotrwale - Rynek pracy w prawie - ZL (zielonalinia.gov.pl) [04.04.2023]

Wybrane grupy bezrobotnych (w szczególnej sytuacji, z niepełnosprawnościami, absolwenci)

Ze względu na większe trudności w znalezieniu zatrudnienia wśród zarejestrowanych wyróżnia się bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy²⁸. Na koniec grudnia 2022 roku grupa ta liczyła 53,7 tys. osób i stanowiła 83,4% ogółu bezrobotnych (o 2,1 p. p. mniej niż rok wcześniej).

Do bezrobotnych w szczególnej sytuacji zalicza się m. in. osoby z niepełnosprawnościami. W grudniu 2022 roku stanowiły one 6,9% ogółu zarejestrowanych w Małopolsce, czyli o 0,4 p. p. więcej niż przed rokiem. Przyglądając się tej grupie warto zwrócić uwagę, że w wielu miejscach odbiega ona od przeciętnego profilu bezrobotnego. Wśród zarejestrowanych osób z niepełnosprawnościami wg stanu na koniec grudnia 2022 roku przeważali:

- mężczyźni (55,9% vs. 45,1% w ogóle bezrobotnych),
- osoby w wieku 45-54 (28,7% vs. 19,4% w ogóle bezrobotnych), a więc starsze w stosunku do ogółu populacji bezrobotnych,
- mieszkańcy miast (56,6% vs. 47,3% w ogóle bezrobotnych),
- osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (36,3% vs. 26,3% w ogóle bezrobotnych), natomiast zdecydowanie rzadziej z wyższym (7,6% vs. 16,6 w ogóle bezrobotnych)
- osoby ze stażem pracy od 1 do 5 lat (20,7% vs. 25,2% w ogóle bezrobotnych), ale zdecydowanie częściej także z dłuższym stażem – 19,1% miało udokumentowane 20 lub więcej lat pracy vs. 10,9% w ogóle bezrobotnych,
- osoby przebywające na bezrobociu powyżej 24 miesięcy (38,3% vs. 26,9% w ogóle bezrobotnych), a więc znacząco dłużej niż przeciętnie.

²⁸ Osoba w szczególnej sytuacji na rynku pracy, to, zgodnie z zapisami Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy: 1) bezrobotny do 30. roku życia, 2) bezrobotny długotrwale, 3) bezrobotny powyżej 50. roku życia, 4) bezrobotny korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, 5) bezrobotny posiadający co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia, 6) bezrobotny niepełnosprawny, 7) poszukujący pracy niepozostający w zatrudnieniu lub niewykonyjący innej pracy zarobkowej opiekun osoby niepełnosprawnej, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów. Por. <https://zielonalinia.gov.pl/web/zielonalinia/Osoby-w-szczegolnej-sytuacji-na-ryнку-pracy-43707> [04.05.2021]

Kolejne grupy nie są wymienione w ustawie jako bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy, jednak ze względu na swoje inne cechy (np. młody wiek, czy posiadanie małego dziecka) często faktycznie przynależą do tej kategorii.

Mowa tutaj o absolwentach, czyli osobach rejestrujących się w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki. Są to najczęściej osoby młode (91,1% nie ukończyło 25 lat), które nie miały okazji wcześniej pracować (48,8% nie posiada udokumentowanego stażu).

Ich udział w ogóle bezrobotnych przeważnie oscyluje w okolicach 5%, w grudniu 2022 roku wyniósł 6,4% (tj. o 2 p. p. więcej niż przed rokiem). Na koniec 2022 roku największą grupę absolwentów stanowiły osoby po szkołach zasadniczych zawodowych/branżowych (39,2% ogółu zarejestrowanych absolwentów), następnie policealnych i średnich zawodowych (30,7%) oraz wyższych (17,2%).

Po drugie, mowa tutaj także o obywatelach Ukrainy, którzy w związku z wojną w swoim kraju otrzymali możliwość rejestracji w urzędach pracy na tych samym warunkach co Polacy.

Na koniec grudnia 2022 roku status bezrobotnego posiadało w Małopolsce 1 918 obywateli Ukrainy²⁹. Stanowiły one 3,0% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.”

²⁹ 147 osób posiadało status poszukującego pracy

Bezrobocie rodzinne³⁰

W 2022 r. w Małopolsce:

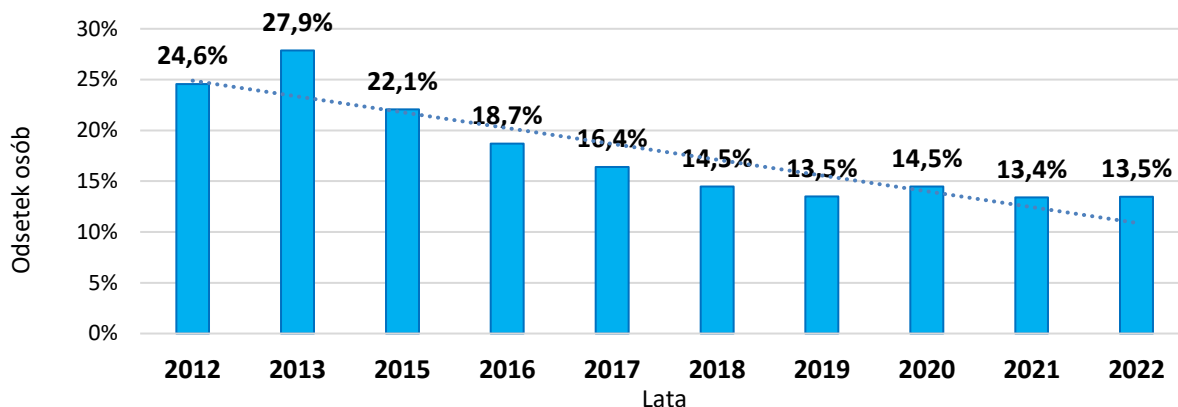
- ✓ „Bezrobotni rodzinie” mieli 13,5% udział w grupie zarejestrowanych bezrobotnych. Problem ten dotyczył niemal 8,7 tys. osób (o 697 mniej niż przed rokiem).
- ✓ Wyjąwszy rok 2020 i 2022 obserwowana jest stała tendencja spadkowa wskaźnika.
- ✓ Spadek wskaźnika bezrobocia rodzinnego w grupie osób bezrobotnych dotyczył 10 powiatów.
- ✓ Osoby bezrobotne rodzinie najczęściej:
 - pozostawały bez pracy do 3 miesięcy oraz powyżej 24 miesięcy;
 - legitymowały się stażem pracy od 1 roku do 5 lat;
 - były pomiędzy 25 a 34 rokiem życia.

Na koniec 2022 r. w Małopolsce problem „bezrobocia rodzinnego” dotyczył 3 994 gospodarstw domowych (tj. 8 687 osób). W porównaniu do 2021 r. było to o 367 gospodarstw mniej oraz mniej o 697 osób, a porównując z rokiem 2020 – mniej o niemal 1,6 tys. gospodarstw domowych oraz ponad 3,3 tys. osób. W analizowanym okresie (lata 2012 – 2022): po 2013 r. obserwowano spadek udziału bezrobocia rodzinnego wśród ogółu bezrobotnych. Ten trend uległ zmianie w 2020 r. W roku 2021 odsetek bezrobotnych rodzinie zmalał, jednak ponownie wzrósł o 0,1 p. p. w 2022 r. osiągając poziom 13,5%. Oznacza to, że około co siódmy bezrobotny zamieszkiwał gospodarstwo domowe, w którym dwie lub więcej osób było zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako osoby bezrobotne.

³⁰ Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Wykres 15: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego”

w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2012 – 2022

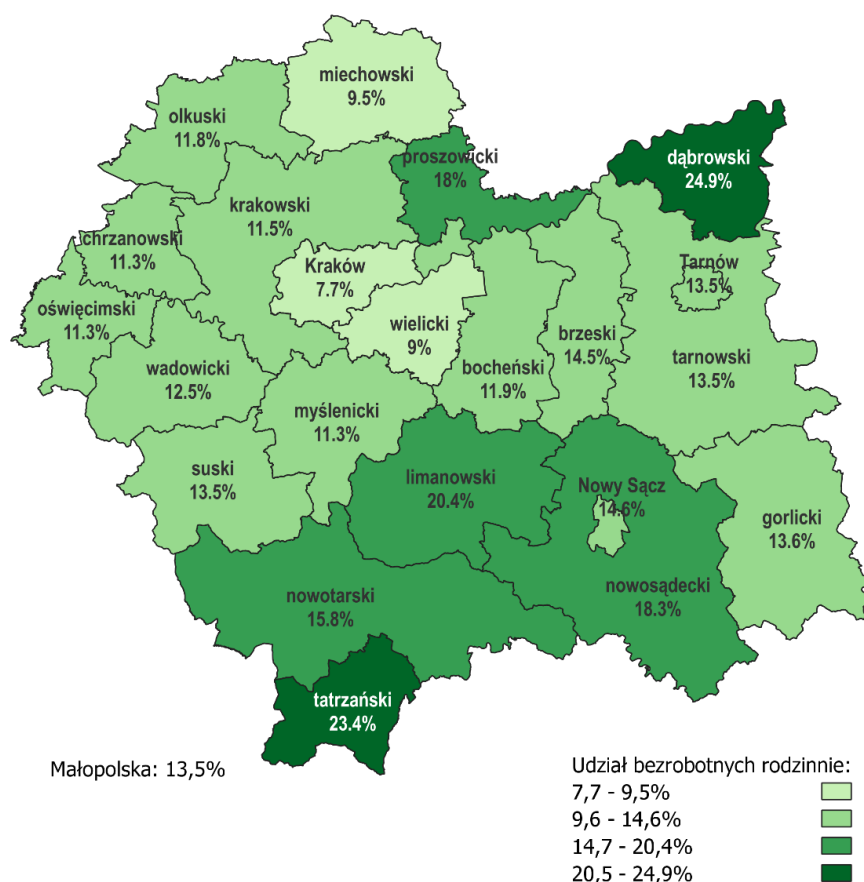
*Dla roku 2014 nie zebrano danych o bezrobociu rodzinnym.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Mapa 11: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego”

w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wg powiatów – stan na 31 XII

2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Najniższy odsetek bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” odnotowano w Krakowie (7,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych), oraz w powiatach wielickim (9,0%) i miechowskim (9,5%). Natomiast najwyższy odsetek „bezrobotnych rodzinie” w grupie osób bezrobotnych odnotowano w powiatach: dąbrowskim (24,9%), tatrzańskim (23,4%), limanowskim (20,4%) i nowosądeckim (18,3%). Jednocześnie w powiatach dąbrowskim, nowosądeckim, tatrzańskim, tarnowskim i limanowskim w 2022 r. odnotowano najwyższe w Małopolsce wartości stopy bezrobocia rejestrowanego (odpowiednio: 12,5%, 9,7%, 8,3%, 8,3% i 8,2% przy średniej dla Małopolski – 4,5%).

W porównaniu z rokiem poprzednim spadła liczba małopolskich gospodarstw, których dotyczyło „bezrobocie rodzinne” i niższa była sumaryczna liczba Małopolan „bezrobotnych rodzinie”. W 2022 r. w 6 powiatowych urzędach pracy zanotowano wzrost liczby gospodarstw domowych i osób „bezrobotnych rodzinie”. Były to powiaty: limanowski (o 30 gospodarstw domowych i o 81 osób więcej) – 328 gospodarstw domowych i 723 osoby; myślenicki (o 27 gospodarstw domowych i o 54 osoby) – 84 gospodarstwa domowe i 172 osoby; tatrzański (o 22 gospodarstwa domowe i o 56 osób) – 222 gospodarstwa domowe i 498 osób; wadowicki (o 16 gospodarstw domowych i o 34 osoby) – 175 gospodarstw domowych i 365 osób; miasto Tarnów i powiat tarnowski (o 14 gospodarstw domowych i o 24 osoby) – 415 gospodarstw domowych i 884 osoby oraz miasto Nowy Sącz (o 3 gospodarstwa domowe i o 16 osób) – 94 gospodarstwa domowe i 219 osób.

W 15 powiatowych urzędach pracy zarejestrowano od 2 do 145 mniej gospodarstw dotkniętych „bezrobociem rodzinnym” w stosunku do poprzedniego roku (dotyczyło to Krakowa oraz powiatów: bocheńskiego, brzeskiego, chrzanowskiego, dąbrowskiego, gorlickiego, krakowskiego, miechowskiego, nowosądeckiego, nowotarskiego, olkuskiego, oświęcimskiego, proszowickiego, suskiego i wielickiego).

Osoby dotknięte „bezrobociem rodzinnym” w roku 2022:

— najczęściej pozostawały bez pracy do 3 miesięcy (30,3%, o 5,5 p. p. więcej niż w ubiegłym roku). Drugim najczęstszym czasem pozostawania bez pracy był okres powyżej 24 miesięcy (26,2% - o 1,8 p. p. mniej niż rok temu). Należy także odnotować wzrost odsetka osób pozostających bez pracy od 3 do 6 miesięcy (16,7%) – o 5 p. p. więcej niż rok temu.

Największy odsetek osób pozostających bez pracy do 3 miesięcy odnotowano w powiatach: nowotarskim (46,5%), myślenickim (41,9%) i suskim (41,2%), a najmniejszy w powiatach tatrzańskim (17,9%), bocheńskim (20,9%), brzeskim (22,3%). Największy odsetek osób pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy odnotowano natomiast w powiatach: bocheńskim (38,1%) i nowosądeckim (37,8%), a najmniejszy w powiecie brzeskim (9,8%);

- najczęściej legitymowały się stażem pracy od 1 roku do 5 lat (28,4%, o 0,4 p. p. więcej niż przed rokiem). Znaczna część osób posiadała staż pracy nieprzekraczający jednego roku (21,1%, mniej o 0,8 p. p.) lub nie posiadała stażu pracy w ogóle (19,3%, o 2,7 p. p. więcej niż przed rokiem). W grupie objętych „bezrobociem rodzinnym” nieznacznie zmniejszył się w ciągu roku udział osób, których staż pracy był najdłuższy, czyli wynosił 10 - 20 lat (11%, o 0,7 p. p. mniej niż w poprzednim roku) lub powyżej 20 lat (tj. 7,2% w 2022 roku, o 1 p. p. mniej niż w 2021 r.).

W 2022 r. udział osób dotkniętych „bezrobociem rodzinnym” wśród wszystkich zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy posiadających staż pracy od 1 roku do 5 lat był najwyższy w powiatach: miechowskim (37,5%), dąbrowskim (37%), myślenickim (34,9%) i proszowickim (33,3%), a najniższy w Krakowie (15,4%), Nowym Sączu (20,1%) i powiecie wielickim (20,6%). Osoby mające staż pracy nieprzekraczający 1 roku najwyższy udział miały wśród „bezrobotnych rodzinie” w Nowym Sączu (32,4%), zaś najniższy w powiecie miechowskim (16,7%). Osoby niewykazujące stażu pracy najwyższy udział miały wśród „bezrobotnych rodzinie” w mieście Kraków (44,9%), a najniższy w powiatach myślenickim (9,9%), wadowickim (10,4%) i krakowskim (10,7%);

- przeważnie posiadały wykształcenie zasadnicze zawodowe (31,5%, o 1,7 p. p. więcej niż w 2021 r.) lub gimnazjalne i poniżej (30,4% o 0,4 p. p. mniej niż w 2021 r.).

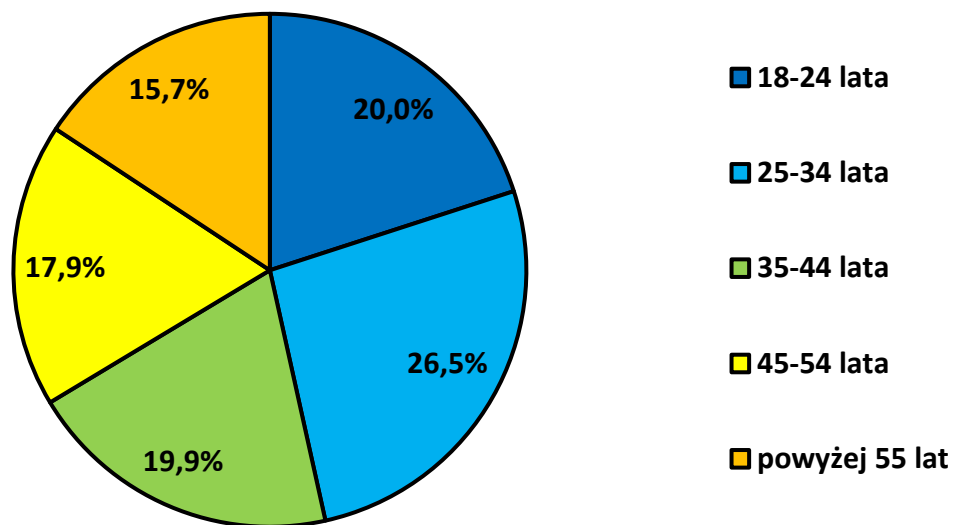
Odsetek osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe był najwyższy w powiatach brzeskim (45,1%), wadowickim (39,6%) i nowosądeckim (39,2%), a najniższy – w powiecie miechowskim (12,5%). Z kolei najwyższy odsetek osób posiadających wykształcenie gimnazjalne lub niższe w omawianej grupie był w Krakowie (58%) oraz powiecie miechowskim (50%), a najniższy w powiecie dąbrowskim (10,2%);

- byli najczęściej w wieku: 25-34 lata (26,5%, o 3 p. p. mniej niż w ubiegłym roku).

Najniższy udział w omawianej grupie miały osoby w wieku powyżej 55 lat (15,7%, taki sam odsetek jak w ubiegłym roku).

Największy udział osób dotkniętych „bezrobociem rodzinnym” w wieku 25-34 lat zanotowano w powiatach: dąbrowskim (31,6%), tatrzańskim (31,1%) i bocheńskim (31,6%), a najniższy w Krakowie (19,9%) oraz powiatach chrzanowskim (22,5%) i wielickim (22,5%).

Wykres 16: Struktura wieku osób bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w województwie małopolskim – stan na 31 XII 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

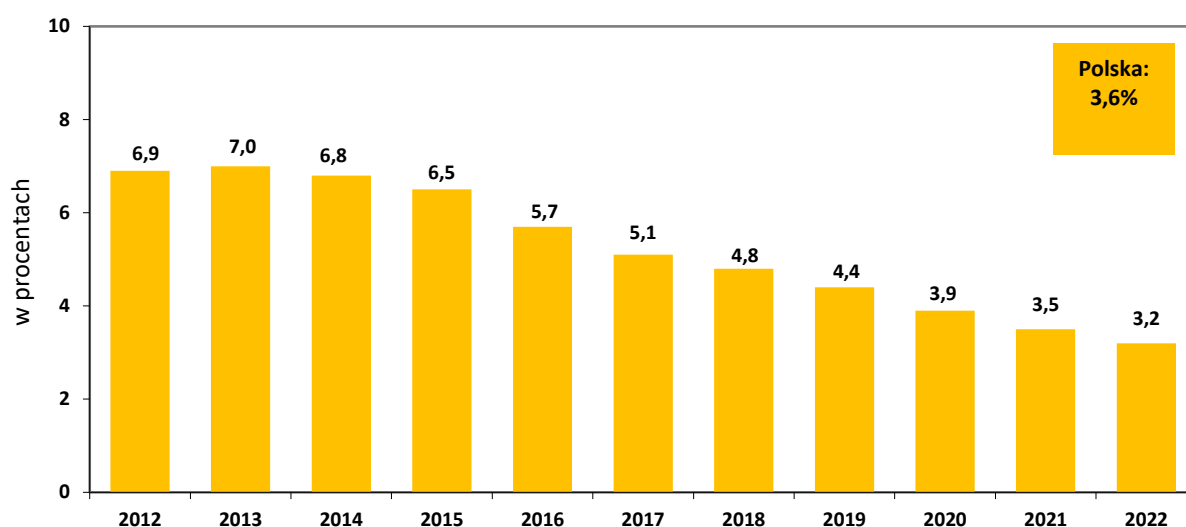
VI OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY

W 2022 r. w Małopolsce:

- ✓ Pomocą społeczną objęto 3,2% ludności tj. 109,4 tys. osób – był to ponownie najniższy wskaźnik w 12-letnim już okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej.
- ✓ Po roku 2015 widać stały spadek udziału zarówno rodzin z 1 i 2 dziećmi, jak i rodzin z trójką lub więcej dziećmi wśród wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną (spadek udziału rodzin z 1 lub 2 dziećmi obserwowany był już po roku 2013). Jednak dynamika spadku udziału rodzin wielodzietnych klientów pomocy społecznej była wolniejsza niż rodzin z 1 lub 2 dziećmi. Jednocześnie liczba rodzin niepełnych spadała wolniej niż rodzin z dwójką rodziców.
- ✓ Wśród przyczyn udzielania pomocy dominowały ubóstwo (51% klientów pomocy społecznej otrzymało pomoc z tego powodu, o 1,8 p. p. więcej niż w 2021 r.), długotrwała lub ciężka choroba (49,7%, o 0,9 p. p. więcej niż przed rokiem) i niepełnosprawność (34,3%, o 0,3 p. p. więcej).
- ✓ Świadczenia pieniężne dotyczyły 62%, a świadczenia niepieniężne – 47,3% osób objętych pomocą społeczną.
- ✓ Poprzez dożywianie wsparto 25,8 tys. Małopolan (o 803 osoby mniej), w tym ponad 21,6 tys. dzieci i młodzieży.
- ✓ Z świadczeń rodzicielskich skorzystało niemal 8,3 tys. Małopolan (o 968 mniej niż w 2021 r.). Natomiast z programu „Za życiem” – 402 osoby (o 51 osób mniej).
- ✓ Wsparciem w postaci dodatków mieszkaniowych objęto przynajmniej 22 217 gospodarstw domowych (o 2 716 więcej niż w 2021 r.).
- ✓ W związku z konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy w okresie od 1–3 kwartału 2022 r. udzielono wsparcia 107 tys. osób przybyłych do Polski.

Świadczeniami pomocy społecznej³¹ w 2022 r. w Polsce objęto niemal 1,4 mln osób, co stanowi 3,6% ludności kraju (spadek o 0,3 p. p. w stosunku do roku poprzedniego)³². W Małopolsce w 2022 r. wskaźnik ten wynosił 3,2% ludności regionu i był najniższy w 12-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej. W województwie małopolskim pomocą społeczną objęto 109,4 tys. osób z ponad 51,5 tys. rodzin³³.

Wykres 17: Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2012 – 2022

Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS. Dane dot. ludności – GUS baza demografia (dostęp 22.05.2023 r.). Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

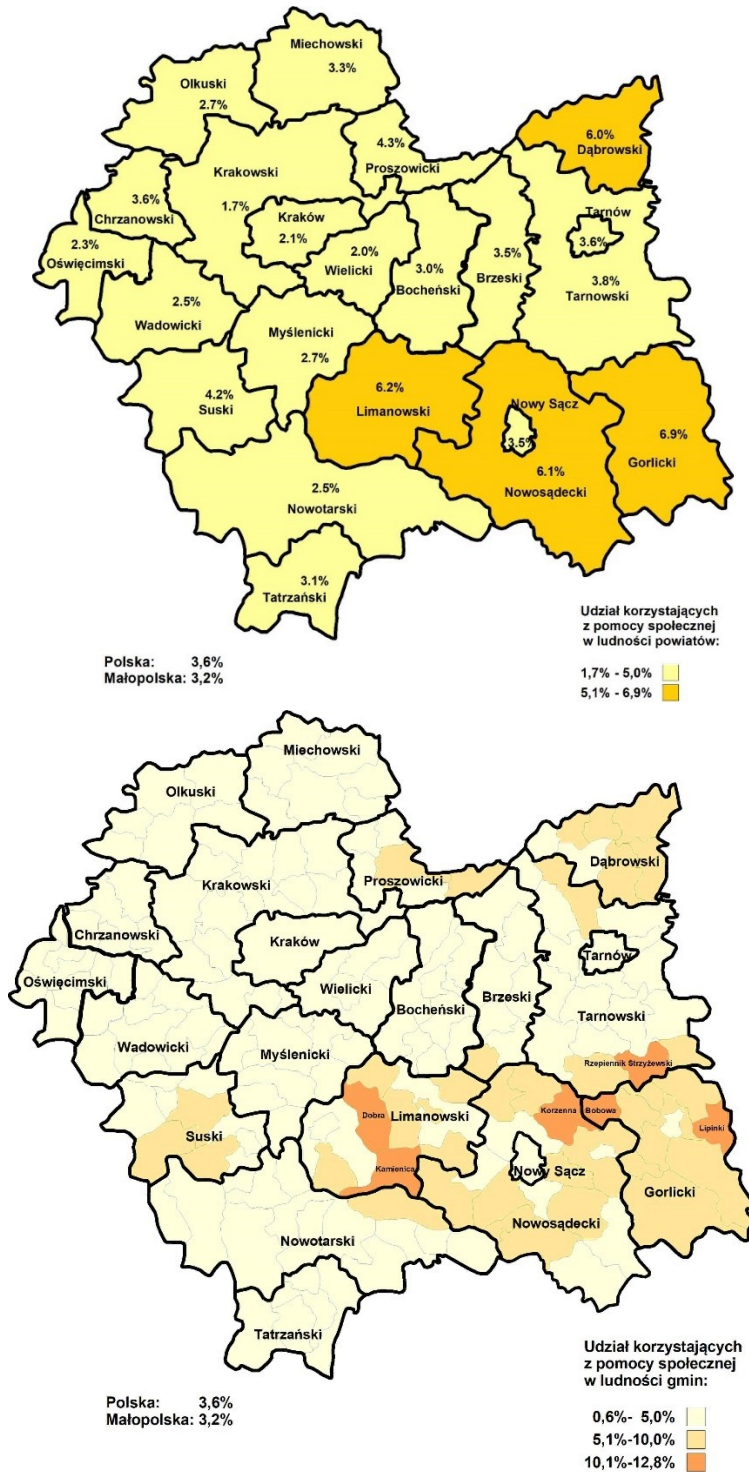
³¹ Analiza dotyczy liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców, które w 2022 roku otrzymały pomoc w formie świadczeń pomocy społecznej bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania.

³² Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03, Dział 2. „Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną” obejmujący łącznie osoby lub rodziny objęte pomocą społeczną wyszczególnioną w działach 1A, 1B, 1C, 1D. Do działu 3 nie wlicza się wielkości:

- z działu 1A wiersz 2 dotyczący zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
- z działu 1A wiersze 3 – 8 dotyczące pomocy cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, oraz cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt ze względów humanitarnych lub na pobyt tolerowany na terytorium RP,
- z działu 1A wiersz 9 dotyczący wynagrodzenia należnego opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznanego przez sąd,
- z działu 1B wiersz 21 dotyczący schronienia udzielonego w sytuacji kryzysowej występującej na skalę masową,
- z działu 1B wiersz 43 dotyczący poradnictwa specjalistycznego,
- z działu 1B wiersz 44 dotyczący interwencji kryzysowej,
- z działu 1B wiersz 46 dotyczący odpłatności gminy za pobyt w domu pomocy społecznej.

³³ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Dane dot. ludności – GUS baza demografia.

**Mapa 12 i 13: Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski
w 2022 r. (według powiatów i gmin)**

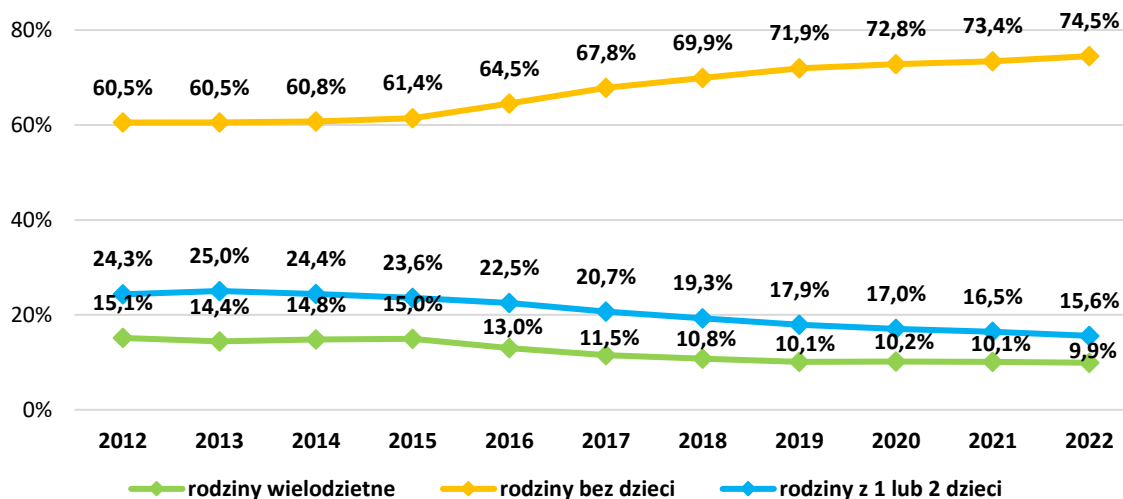

Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) w liczbie ludności danej gminy.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2022 r. Dane dot. klientów pomocy społecznej - sprawozdanie OZPS. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie (dostęp: 22.05.2023 r.). Dane dla Polski - Sprawozdanie MRiPS-03.

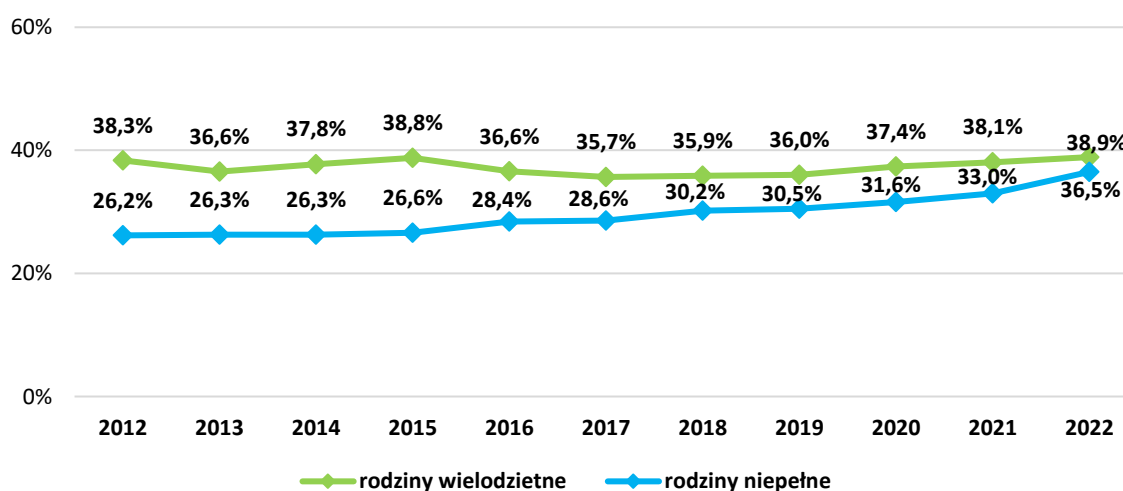
Wskaźnik udziału klientów pomocy społecznej w ludności ogółem był najwyższy w 2022 r. w powiatach (biorąc pod uwagę średnią z gmin): gorlickim (6,9%), limanowskim (6,2%), nowosądeckim (6,1%), dąbrowskim (6%). Natomiast różnica pomiędzy gminami o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy (0,6%) a tą, która charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem (12,8%) wyniosła aż 12,2 p. p.

Wykres 18: Typy rodzin objętych pomocą społeczną w Małopolsce w latach 2012 – 2022

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Wykres 19: Udział rodzin wielodzietnych i niepełnych w liczbie rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w latach 2012 - 2022.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

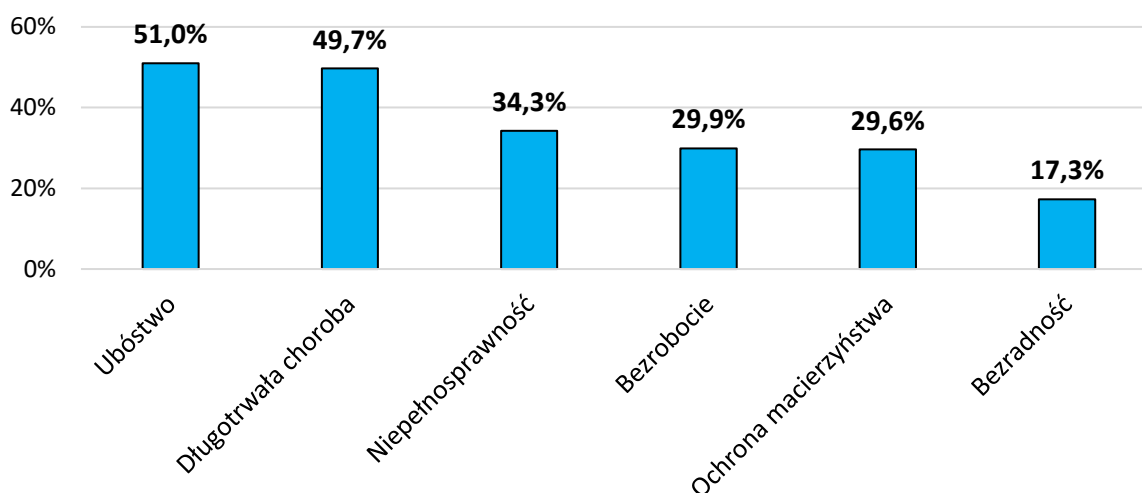
Jak wynika ze sprawozdania MRiPS-03³⁴ w 2022 r. ze wsparcia z systemu pomocy społecznej skorzystało prawie 16,6 tys. rodzin z dziećmi (ponad 71,2 tys. osób w rodzinach), tj. 25,5% wszystkich rodzin korzystających ze wsparcia (o prawie 1,9 tys. rodzin mniej niż w 2021 r. oraz o ponad 4,3 tys. rodzin mniej niż w 2020 r.). Rodziny z 1 lub 2 dzieci stanowiły w Małopolsce w 2022 r. prawie 15,6% wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną (ponad 10,1 tys. rodzin i prawie 34,9 tys. osób). Rodziny z trójką i więcej dzieci (rodziny wielodzietne) stanowiły w Małopolsce w 2022 r. 9,9% ogółu rodzin objętych pomocą społeczną (prawie 6,5 tys. rodzin i prawie 36,4 tys. osób). Najwięcej rodzin wielodzietnych w systemie pomocy społecznej to rodziny z trójką dzieci, ale były też rodziny z siedmiorgiem dzieci i więcej. Po roku 2015 widać stały spadek rodzin wielodzietnych w ogóle rodzin objętych pomocą społeczną (z wyjątkiem roku 2020, kiedy odnotowano nieznaczny wzrost). Stały spadek udziału rodzin z 1 lub 2 dzieci rozpoczął się po roku 2013.

W 2022 r. wśród ogółu rodzin z dziećmi rodziny z trójką i więcej dzieci stanowiły 38,9%, a rodziny niepełne – 36,5% (ponad 6 tys. rodzin) analizowanej grupy. W porównaniu do ostatniego roku udział rodzin niepełnych w grupie rodzin z dziećmi wzrósł o 3,5 p. p., a rodzin wielodzietnych wzrósł o 0,8 p. p. Zaś dynamika spadku liczby rodzin niepełnych była niższa niż rodzin z 2 rodziców. Jednocześnie dynamika spadku liczby rodzin wielodzietnych była niższa niż rodzin z 1 lub 2 dzieci.

Wśród rodzin z 3 trójką i więcej dzieci korzystających z systemu pomocy społecznej rodziny niepełne z 3 więcej dzieci stanowiły 22,5% (prawie 1,5 tys. rodzin), czyli niemal co czwarta rodzina z trójką i więcej dzieci korzystająca z pomocy społecznej to matki lub ojcowie samodzielnie wychowujący trójkę lub więcej dzieci.

³⁴ Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za 2022 r., Dział 4 „TYPY RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ”. Obejmuje on łącznie obejmuje osoby lub rodziny objęte pomocą społeczną wykazane w dziale 2 w wierszu 1 – „Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM” i w wierszu 7 – „w tym: wyłącznie w postaci pracy socjalnej”.

Wykres 20: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w 2022 r.

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03 za rok 2022.

W 2022 r. w Małopolsce, z 15 przesłanek wymienionych w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej, które mogą być podstawą udzielenia pomocy społecznej, dominowały: ubóstwo (51% klientów pomocy społecznej otrzymało pomoc z tego powodu, o 1,8 p. p. więcej niż w 2021 r.) i długotrwała lub ciężka choroba (49,7%, o 0,9 p. p. więcej niż przed rokiem), a także: niepełnosprawność (34,3%, o 0,3 p. p. więcej) i bezrobocie (29,9% o 1,7 p. p. mniej). Następnie w kolejności były: potrzeba ochrony macierzyństwa – 29,6% (o 0,9 p. p. więcej niż w 2021 r.) i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 17,3% (podobnie jak przed rokiem). Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy występowały znacznie rzadziej lub w ogóle.

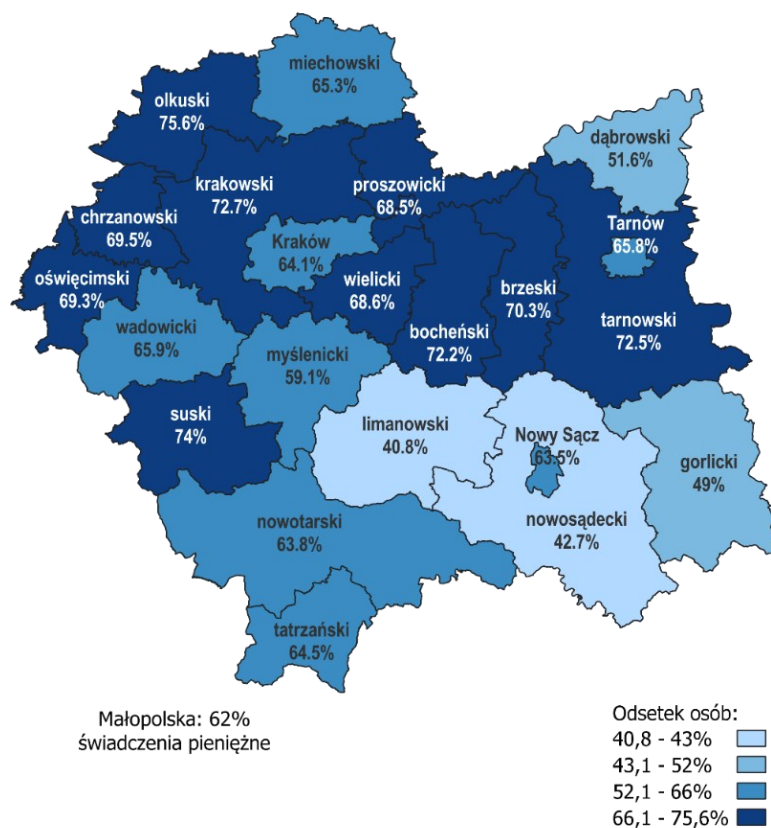
Podstawową formą wsparcia oferowaną w pomocy społecznej jest praca socjalna świadczona przez pracowników socjalnych. W 2022 r. w Małopolsce objęto tym rodzajem pomocy prawie 95,1 tys. osób w ponad 44,8 tys. rodzin. Należy dodać, iż pomocy wyłącznie w postaci pracy socjalnej udzielono ponad 28,2 tys. osób w niemal 13,7 tys. rodzin³⁵. Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny. W 2022 r. w Małopolsce zrealizowano łącznie 129 projektów socjalnych (o 6 mniej niż w roku

³⁵ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za 2022 r.

2021, ale o 38 więcej niż w roku 2020) w 33 jednostkach, w tym 30 OPS i 3 MOPS w miastach na prawach powiatu. W 2022 r. objęto nimi 7 662 osoby³⁶.

Jednocześnie w 2022 r. w 103 jednostkach, w tym w 100 OPS i 3 MOPS w miastach na prawach powiatu zrealizowano 2 505 kontraktów socjalnych części A w celu rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej. Natomiast w 24 jednostkach, w tym w 23 OPS i w 1 MOPS (Nowy Sącz) zawarto 260 kontraktów socjalnych w części B z osobami będącymi w szczególnej sytuacji na rynku pracy w celu wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Kontaktem socjalnym typu A objęto 2 530 osób, a typu B – 263 osoby.

Mapa 14: Udział klientów, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2022 r.

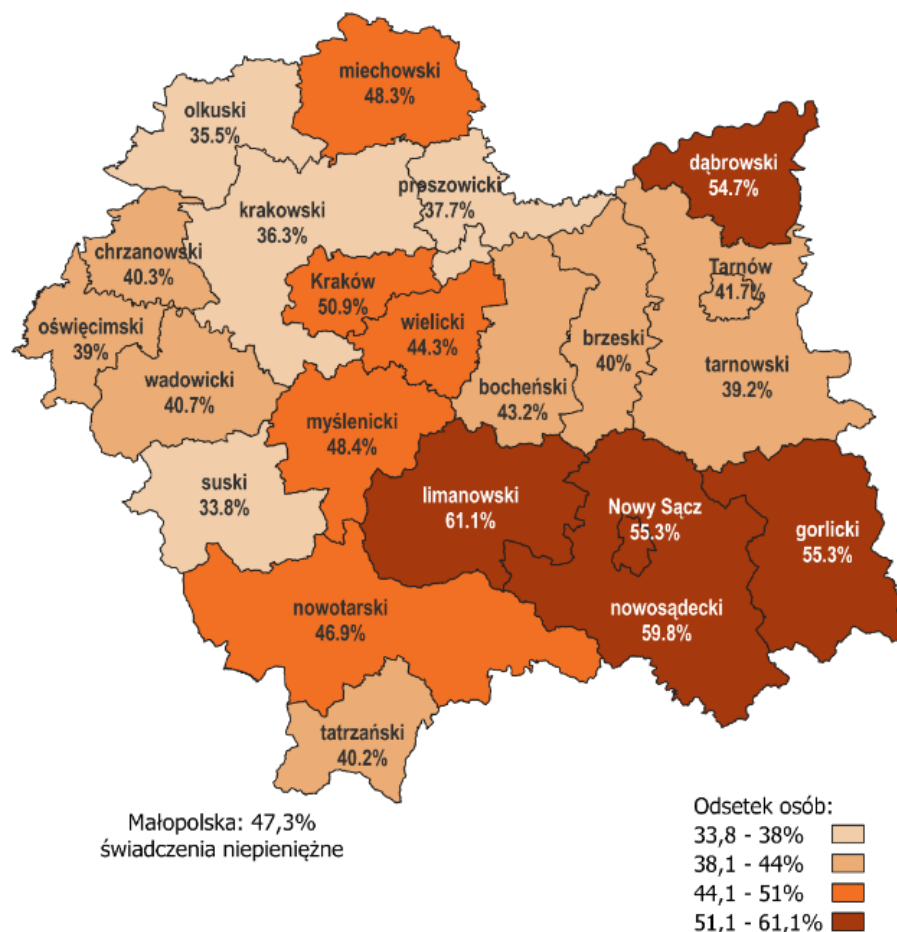
* Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie świadczeniobiorców danego powiatu (średnia gmin).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

³⁶ W 2022 r. w województwie wykazano o 3 225 osób objętych projektami socjalnymi więcej niż w 2021 r. Wiąże się to ze sprawozdawczością jednej gminy, która w 2022 r. wykazała 2 projekty socjalne, którymi objęto 3 520 osób. Po kontakcie telefonicznym ROPS w Krakowie ustalili, że do liczby osób wliczono użytkowników, którzy skorzystali z materiałów informacyjnych o tematyce antyprzemocowej zamieszczonych w internecie.

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2022 r. dotyczyły 62% osób objętych pomocą społeczną – o 3,9 p. p. mniej niż w 2021 r. Rzadziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – ich beneficjentami było 47,3% osób objętych pomocą społeczną (o 1,8 p. p. więcej niż przed rokiem).

Mapa 15: Udział klientów, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2022 r.

* Liczba osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w liczbie świadczeniobiorców danego powiatu (średnia gmin).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Pomoc społeczna organizuje także wsparcie dla osób uwięzionych w przemoc w rodzinie. System wspierania rodzin dotkniętych przemocą oparty jest o działania interdyscyplinarne.

W 2022 r. liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, objętych działaniami w ramach procedury „Niebieskich Kart” wynosiła 10 166 osób, w tym 5 525 kobiet (54,3%), 1 219 mężczyzn (12%) oraz 3 422 dzieci (33,7%). Należy również nadmienić, że w wśród

dotkniętych przemocą i objętych działaniami osoby starsze liczyły 1 246 mieszkańców regionu (12,3%). Ponadto w opisywanych grupach dotkniętych przemocą i objętych działaniami grupa niepełnosprawnych liczyła 512 osób (5%).

Z kolei jedną z metod pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie jest objęcie ich programem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Takie programy funkcjonowały w 2022 r. w 11 małopolskich powiatach i 2 miastach na prawach powiatów. Łącznie objęto nimi 240 osób (o 49 osób więcej niż w 2021 r.). Najwięcej sprawców przemocy objęto takim programem w Tarnowie oraz powiecie dąbrowskim (po 30 osób). Programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie nie prowadzono w 2022 r. w 6 powiatach (gorlickim, miechowskim, nowosądeckim, oświęcimskim, tatrzańskim i wielickim) oraz w Nowym Sączu³⁷.

Należy dodać, iż Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2022 r., podjął następujące działania w zakresie rozwijania i wzmacniania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie³⁸:

- Przeprowadzono 48 godzin szkoleń „Pakiet na start” dla 41 osób. Szkolenie było dedykowane przedstawicielom instytucji, którzy rozpoczynają pracę w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ze stażem pracy w tym obszarze do 2 lat.

Uczestnikami szkoleń było:

- 22 pracowników socjalnych,
- 5 kuratorów sądowych,
- 4 pedagogów,
- 4 policjantów,
- 3 asystentów rodziny,
- 2 psychologów,
- 1 osoba reprezentująca inny podmiot (niż wymienione wyżej), działający w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

³⁷ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS.

³⁸ Dane ROPS w Krakowie.

- Przeprowadzono 104 godziny specjalistycznych szkoleń poszerzających wiedzę i kompetencje pn.: „Pakiet specjalistyczny” adresowanych do realizatorów procedury „Niebieskie Karty”. Szkolenia przeprowadzono dla 180 osób, w tym:
 - 119 pracowników socjalnych,
 - 19 pedagogów,
 - 16 asystentów rodziny,
 - 9 psychologów,
 - 8 policjantów,
 - 4 kuratorów sądowych,
 - 4 innych reprezentujących inne podmioty działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 - 1 przedstawiciel Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
 - Przeprowadzono łącznie 384 godziny szkoleń specjalistycznych i superwizji w ramach „Pakietu specjalistycznego wsparcia dedykowanego gminom” dla członków zespołów interdyscyplinarnych/ grup roboczych z terenu wybranych 12 małopolskich gmin.
W szkoleniach (w wymiarze 192 godzin) uczestniczyły 263 osoby, w tym:
 - 127 pracowników socjalnych,
 - 53 pedagogów,
 - 28 policjantów,
 - 12 asystentów rodziny,
 - 12 kuratorów sądowych,
 - 10 pielęgniarek,
 - 8 przedstawicieli Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - 7 psychologów,
 - 5 przedstawicieli organizacji pozarządowych,
 - 1 ksiądz.
- W superwizjach (w wymiarze 192 godzin) uczestniczyło 121 osób:
- 61 pracowników socjalnych,
 - 18 pedagogów,
 - 17 policjantów,
 - 6 przedstawicieli Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - 6 kuratorów sądowych,

- 5 pielęgniarek,
- 4 asystentów rodziny,
- 2 przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- 1 ksiądz,
- 1 psycholog.

Od 1 stycznia 2016 r. realizowane jest świadczenie rodzicielskie (w wysokości 1 tys. zł przez okres min. 52 tygodnie) przysługujące osobom, które urodziły lub przysposobiły dziecko, a także opiekunowi faktycznemu dziecka lub rodzinie zastępczej niezawodowej, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. W 2022 r. z tego świadczenia skorzystało niemal 8,3 tys. Małopolan (niemal 1 tys. mniej niż w 2021 r.). Z kolei od 1 stycznia 2017 roku rodzicom przysługuje także prawo do jednorazowego świadczenia (w wysokości 4 000 zł) w przypadku urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, wprowadzone ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. W 2022 r. świadczenie to wypłacono 402 osobom (o 51 mniej niż w 2021 r.).

Ważną pozycją w świadczeniach jest pomoc w formie dożywiania (posiłki, świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub żywności – zasiłki celowe, świadczenia rzeczowe w formie produktów żywnościowych). Według raportu MRiPS-03 w 2022 r. skorzystało z takiej formy pomocy ponad 25,8 tys. Małopolan (o 803 mniej niż w 2021 r. oraz ponad 12,7 tys. mniej niż w 2019 r.) z ponad 13,8 tys. rodzin - z czego takie wsparcie trafiło do ponad 21,6 tys. dzieci i młodzieży (o 165 mniej niż w 2021 r. oraz niemal o 12 tys. mniej niż w roku 2019) z prawie 10,6 tys. rodzin (3,3% ogółu mieszkańców do 18 r. ż.)³⁹.

Wsparciem w postaci dodatków mieszkaniowych w 2022 r. objęto przynajmniej 22 217 małopolskich gospodarstw domowych (o ponad 2,7 tys. więcej niż przed rokiem). Najwięcej gospodarstw domowych otrzymało takie świadczenie w Krakowie (6 130 gospodarstw domowych, o 545 więcej niż przed rokiem).⁴⁰

Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie oferują różnorodne wsparcie mieszkańcom. W formularzu OZPS jednostki gminne i powiatowe wskazały liczbę osób, którym udzielono pomocy przyznawanej nie tylko na podstawie decyzji

³⁹Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za 2022 r. Dane dot. ludności – GUS.

⁴⁰Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie OZPS.

administracyjnej, ale także wsparcia udzielonego bez konieczności wydawania decyzji czy przeprowadzania wywiadu środowiskowego (czyli osób: objętych wyłącznie pracą socjalną, interwencją kryzysową, wsparciem w postaci skierowań do centrów i klubów integracji społecznej oraz prac społecznie użytecznych, korzystających z poradnictwa specjalistycznego), a także liczbę osób otrzymujących pomoc i wsparcie w PCPR na podstawie innych przepisów niż ustawa o pomocy społecznej (np. osoby z niepełnosprawnościami, dzieci z rodzin zastępczych, usamodzielniani wychowankowie różnych placówek). Jak wynika ze sprawozdania OZPS w 2022 r. tak zdefiniowanych klientów podstawowych jednostek pomocy społecznej było ponad 212,1 tys. Tego rodzaju wsparcie zapewniono prawie 159,2 tys. mieszkańców małopolskich gmin (w tym 46,3 tys. mieszkańców miast na prawach powiatu) oraz ponad 52,9 tys. klientów PCPR.

Należy dodać, iż w 2022 r. udzielono również świadczeń obywatelom Ukrainy przybyłym do Polski w czasie konfliktu zbrojnego. Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, przysługuje im wsparcie w ramach środowiskowej pomocy społecznej. Obywatelom Ukrainy mogą być przyznawane świadczenia pieniężne i niepieniężne, na zasadach i w trybie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Według informacji sygnałnej „Świadczenia z pomocy społecznej wypłacane obywatelom Ukrainy w województwie małopolskim w okresie od 1–3 kwartału 2022 r.”⁴¹ Urzędu Statystycznego w Krakowie w Małopolsce „ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 107,0 tys. osób i 58,9 tys. rodzin, co stanowiło odpowiednio 11,3% osób i 11,5% rodzin, które opuściły Ukrainę i skorzystały w tym czasie z tych świadczeń pomocy społecznej w Polsce. (...) Najwięcej osób z Ukrainy skorzystało ze świadczeń pomocy społecznej w Krakowie – 45,0 tys. osób, tj. 42,1% wszystkich obywateli Ukrainy, którym zostało udzielone wsparcie w ramach środowiskowej pomocy społecznej w województwie małopolskim”.

Najwięcej świadczeń przyznano w tym czasie w postaci jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę (przeznaczonego na utrzymanie, w szczególności na pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz opłaty mieszkaniowe). W Małopolsce skorzystało z niego 57,4 tys. ukraińskich gospodarstw

⁴¹ Opracowano na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Świadczenia z pomocy społecznej wypłacane obywatelom Ukrainy w województwie małopolskim w okresie od 1–3 kwartału 2022 r., Urzędu Statystycznego w Krakowie., dostęp: 17.04.2023 r.

domowych. Najwięcej świadczeniobiorców było w Krakowie 43,1 tys. osób (41,9% świadczeniobiorców jednorazowego świadczenia pieniężnego w województwie małopolskim) i 26,5 tys. gospodarstw domowych (46,3% wszystkich gospodarstw domowych, które skorzystały z tej formy pomocy w województwie małopolskim).

Obywatele Ukrainy mogli skorzystać także z pomocy m. in. w postaci gorącego posiłku dla dzieci i młodzieży, gorącego posiłku dla dzieci w przedszkolu oraz zasiłku celowego na zapewnienie wyżywienia dzieci w przedszkolu. W województwie małopolskim ze świadczeń pomocy społecznej w formie posiłku w okresie od 1–3 kwartału 2022 r. skorzystało 11,2 tys. osób (7,9 tys. gospodarstw domowych). Przyznano 296,7 tys. świadczeń.

➤ VII ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ JEJ OTOCZENIA

Kadra pomocy społecznej⁴²

W 2022 r. w Małopolsce:

- ✓ W OPS zatrudnionych było 4 788 osób, w tym 3 614 pracowników realizujących zadania pomocy społecznej. Kobiety stanowiły 90,7% kadry OPS.
- ✓ Osoby w wieku 56 i więcej lat stanowiły 11,6% ogółu pracowników OPS.
- ✓ W PCPR pracowało 528 pracowników, w tym 402 pracowników realizujących zadania pomocy społecznej.
- ✓ Pracownicy w wieku 56 i więcej lat stanowili 11% wszystkich zatrudnionych w PCPR.
- ✓ W OPS zatrudniano 1 656 pracowników socjalnych, a w PCPR 59 pracowników socjalnych.
- ✓ Na jednego pracownika socjalnego w OPS przypadało średnio 2 071 mieszkańców Małopolski. W 174 z 182 gmin było zatrudnionych co najmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w OPS. Na jednego pracownika socjalnego w OPS przypadało przeciętnie 27 rodzin/ środowisk.
- ✓ W 171 małopolskich gminach zatrudnionych było 280 asystentów rodziny (o 3 mniej niż przed rokiem i 4 w porównaniu do 2020 r.). W 11 gminach rodziny nie miały możliwości skorzystania ze wsparcia asystenta rodziny (w 2021 r. w 10 gminach).
- ✓ W PCPR zatrudnionych było 94 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz zakontraktowano 43 rodziny pomocowe.
- ✓ OPS zgłosiły zapotrzebowanie na 525 dodatkowych pracowników, a PCPR – 25.
- ✓ W ośrodkach pomocy społecznej było do dyspozycji 1 679 osób wykonujących usługi opiekuńcze.

⁴² Analiza oparta o Sprawozdanie MRiPS-06, Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31, Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i

Liczebność i kompetencje kadry jednostek pomocowych, to jedne z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców. Według danych sprawozdania MRiPS-06 w 2022 r. małopolskie ośrodki pomocy społecznej zatrudniały 3 614 pracowników realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej (o 45 osób więcej niż przed rokiem).

Ośrodki pomocy społecznej realizują jednak zadania nie tylko w oparciu o ustawę o pomocy społecznej, ale także inne ustawy: o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o świadczeniach rodzinnych. Z danych zgromadzonych w trakcie zbierania sprawozdań OZPS wynika, iż ogółem w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej – do realizacji zadań pomocy społecznej i innych – na koniec 2022 r. zatrudnionych było 4 788 osób, z czego niemal 22% stanowili pracownicy działów/ komórek realizujących np. świadczenia rodzinne lub prowadzących placówki wsparcia dziennego, kluby integracji społecznej czy kluby seniora itp., będące w strukturach OPS. Wśród pracowników ośrodków pomocy społecznej 90,7% stanowiły kobiety, a 71,3% ogółu zatrudnionych (3 414 osób) posiadało wykształcenie wyższe. Najliczniejszą grupą pracowników były osoby w wieku 36-45 lat – 40,2%. Osoby młodsze stanowiły 22,2%, a osoby starsze – 37,6%. Grupa pracowników w przedziale wiekowym 56-60 lat liczyła 8,2%. Pracownicy w wieku 61 lat i więcej stanowili 3,4% ogółu zatrudnionych.

W 2022 roku w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej (według sprawozdania MRiPS-06) zatrudniano 1 656 pracowników socjalnych – o 23 mniej niż w 2021 r. Ustawowy wskaźnik dot. zatrudniania pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy (jeden pracownik na 2 000 mieszkańców) wynosił w 2022 r. w Małopolsce średnio 2 071 mieszkańców (w 2021 r. – 2030). Jeżeli chodzi o kolejny wymóg ustawy dot. zatrudniania w ośrodkach pomocy społecznej nie mniej niż 3 pracowników socjalnych, to w 2022 r. w województwie spełniały go 174 ze 182 gmin. Wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w stosunku do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną (jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 takich środowisk) wynosił 27.

systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31 oraz dane pozyskane dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS. Pomiędzy sprawozdaniami wystąpiły różnice dot. liczby pracowników ze względów definicyjnych.

Uśrednione dane dla regionu dotyczące „obciążenia” pracowników socjalnych, biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców przypadających na każdego z nich, nie odzwierciedlają sytuacji w poszczególnych jego częściach. Więcej niż założone w ustawie o pomocy społecznej 2 000 mieszkańców przypadało na 1 pracownika socjalnego w 2022 r. w 88 małopolskich gminach.

Z danych zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie wynika, iż wśród ogółu pracowników socjalnych zatrudnionych w małopolskich OPS kobiety stanowiły 93,8%. Ponadto 79,2% (1 331 osób) zatrudnionych na stanowisku pracownika socjalnego legitymowało się wyższym wykształceniem. Natomiast specjalizacje I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego posiadało 22,4% (377 osób, o 31 pracowników socjalnych mniej niż w 2021 r.), a specjalizację II stopnia – 5,9% (99 osób, o 3 mniej niż przed rokiem).

Na dzień 31.12.2022 r. w województwie małopolskim (według Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej) zatrudnionych było 280 asystentów rodziny (o 3 asystentów mniej niż przed rokiem). 171 małopolskich gmin zatrudniało od 1 do 29 asystentów (najwięcej w Krakowie – 29), najczęściej po jednym (120 gmin). W 11 gminach rodziny nie miały możliwości skorzystania ze wsparcia asystenta rodziny (o 1 gminę więcej niż w roku poprzednim).

Ośrodki pomocy społecznej były najczęściej zarządzane jednoosobowo – 152 jednostki. W dwóch miastach na prawach powiatu (Tarnów i Nowy Sącz) i w 25 ośrodkach gminnych zespół zarządzających był dwuosobowy, w gminach Wadowice i Myślenice – trzuosobowy, a w Krakowie zespół zarządzający liczył cztery osoby.

Jak wynika z informacji zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie, z 216 osób będących dyrektorami/ kierownikami gminnych ośrodków pomocy społecznej 176 osób to kobiety (81,5%). Wykształcenie wyższe posiadały 193 osoby spośród kadry zarządzającej OPS (89,4%). Zarządzający małopolskimi ośrodkami pomocy społecznej najczęściej byli pomiędzy 46 a 55 rokiem życia (83 osoby, tj. 38,4%). Osoby młodsze stanowiły 38,9% kadry kierowniczej OPS. Z kolei osób w wieku 56 – 60 lat było 13,9% (30 osób), a 61 i więcej lat – 8,8% (19 osób).

W 2022 r. w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej było do dyspozycji 1 679 osób wykonujących usługi opiekuńcze (w tym w miastach na prawach powiatu 739 osób: Kraków - 501, Tarnów - 145, Nowy Sącz - 93). 727 tego rodzaju pracowników było zatrudnionych w 152 ośrodkach pomocy społecznej (w tym w 6 OPS i w Nowym Sączu

w dziennych domach pomocy/ klubach samopomocy będących w strukturach OPS). Jednocześnie 21 gmin i 3 miasta na prawach powiatu zleciło realizację usług opiekuńczych innym podmiotom. Łącznie zatrudniano w nich 839 pracowników wykonujących usługi opiekuńcze dla tych gmin (w tym 667 w 3 powiatach grodzkich). Dodatkowo w 5 gminach 113 pracowników wykonywało usługi opiekuńcze w dziennych domach pomocy/ klubach samopomocy funkcjonujących jako odrębne jednostki, które gminy prowadziły (gmina Biecz, miasto Oświęcim i Kraków) lub których prowadzenie zleciły innym podmiotom (gmina Dąbrowa Tarnowska i miasto Gorlice i Kraków).

Należy dodać, iż łącznie w dziennych domach pomocy/ klubach samopomocy było zatrudnionych 132 pracowników wykonujących usługi opiekuńcze.

Część małopolskich ośrodków pomocy społecznej (98 jednostek) widzi potrzebę zatrudnienia dodatkowych pracowników. OPS zgłosiły potrzebę zatrudnienia łącznie 525 pracowników, w tym m. in.: 118 pracowników socjalnych, 114 pracowników wykonujących usługi opiekuńcze, 62 asystentów osoby z niepełnosprawnościami, 47 asystentów rodziny.

Według danych sprawozdania MRiPS-06 w powiatowych centrach pomocy rodzinie w Małopolsce w 2022 r. zatrudniano łącznie 402 pracowników (o 1 więcej niż przed rokiem). Jednak powiatowe centra pomocy rodzinie, podobnie jak OPS, realizują nie tylko zadania z ustawy o pomocy społecznej. Z informacji zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie wynika, iż na koniec 2022 r. w PCPR zatrudnionych było łącznie 528 osób obsługujących różnorodne zadania, nie tylko zapisane w ustawie o pomocy społecznej. 26,3% (139 osób) stanowili pracownicy zatrudnieni m. in. w: placówkach wsparcia dziennego, zespołach/ punktach/ ośrodkach interwencji kryzysowej, czy zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności, będących w strukturach powiatowych centrów pomocy rodzinie. Wśród kadry PCPR 90% stanowiły kobiety (475). Wykształcenie wyższe posiadało 89,8% całej kadry. Najliczniejszą grupą osób zatrudnionych w PCPR byli pracownicy w wieku od 36 do 45 lat (41,7%). Młodszy pracownicy stanowili 27,3%, a starsi – ponad 31%. Należy dodać, iż osoby w wieku 56 – 60 lat stanowiły 5,9% wszystkich zatrudnionych, a w wieku 61 lat i więcej – 5,1% (łącznie 27 osób).

W 2022 roku w powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudniano (zgodnie z danymi zebranymi dodatkowo przez ROPS w Krakowie) 59 pracowników socjalnych. Według danych

z OZPS liczba pracowników socjalnych w powiatowych centrach pomocy rodzinie wahała się od 1 do 10. Pracownicy socjalni zatrudnieni w PCPR to niemal wyłącznie kobiety (58 z 59 pracowników), w przeważającej większości posiadające wykształcenie wyższe (55 na 59 osób – 92,2%). Najliczniejszą grupę pracowników socjalnych stanowiły osoby w wieku od 36 do 45 lat (49,2%). Młodszy pracownicy stanowili 30,5% a starsi 20,3% wszystkich pracowników socjalnych zatrudnionych w PCPR.

Kadra kierownicza powiatowych centrów pomocy rodzinie w Małopolsce na koniec 2022 r. liczyła 31 osób, przy czym 7 PCPR było zarządzanych jednoosobowo. Wśród dyrektorów małopolskich PCPR było 25 kobiet (80,6%). Niemal wszystkie osoby zatrudnione na tych stanowiskach posiadały wykształcenie wyższe (30 z 31 osób). 35,5% kadry kierowniczej (11 osób) było w wieku między 46 a 55 lat. Osoby młodsze stanowiły 25,8%, a starsze 38,7% kadry kierowniczej, w tym osoby w wieku 61 lat i więcej stanowiły 12,9% (4 osoby).

W małopolskich powiatowych centrach pomocy rodzinie w 2022 r. (według Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego ...) zatrudnionych było łącznie 94 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (o 5 mniej niż w 2021 r.). Jednocześnie w małopolskich PCPR zatrudniono w 2022 r. (według danych zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie) 43 rodziny pomocowe (którym mogła zostać powierzona piecza zastępcza nad dzieckiem w przypadku czasowego niesprawowania opieki przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka).

PCPR również wskazały w sprawozdaniach OZPS zapotrzebowanie na dodatkową kadre, łącznie na 25 nowych pracowników, w tym m. in. 7 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i 6 psychologów.

Infrastruktura wsparcia mieszkańców

Rodzina⁴³

W 2022 r. w Małopolsce:

- ✓ **Funkcjonowało 15 OIK (o 1 więcej niż w 2021 r.), 3 z nich utworzono ze środków UE w ramach RPO WM 2014-2020. Z OIK skorzystało w ciągu roku 11,3 tys. osób. Małopolskie OIK dysponowały 94 miejscami całodobowego schronienia.**
- ✓ **W 5 powiatach działały zespoły lub punkty interwencji kryzysowej, które wsparły w ciągu roku ponad 1 tys. mieszkańców. Pozostałe powiaty korzystały z OIK na innych terenach.**
- ✓ **Dodatkowo interwencją kryzysową w gminach objęto 570 rodzin (prawie 1,5 tys. osób).**
- ✓ **Funkcjonowało 11 placówek specjalistycznego poradnictwa (w 7 powiatach), o 1 więcej niż w 2021 r. Skorzystało z nich niemal 4,3 tys. osób.**
- ✓ **Funkcjonowały 122 mieszkania chronione (o 6 więcej niż w 2021 r.), w ciągu roku**

Wspierając mieszkańców w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych, gminy i powiaty Małopolski podejmują szereg działań oraz organizują infrastrukturę socjalną w ramach systemu pomocy społecznej i systemów powiązanych. Dla zapewnienia wsparcia mieszkańcom o określonych problemach i potrzebach pomoc profilowana jest na konkretne grupy mieszkańców, w tym zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Mieszkańcom w trudnej sytuacji życiowej gminy i powiaty udzielają wsparcia m. in. poprzez interwencję kryzysową i poradnictwo specjalistyczne.

Zgodnie z danymi zgromadzonymi w sprawozdaniu MRiPS-03 w województwie małopolskim w 2022 r. ośrodki interwencji kryzysowej, których prowadzenie jest zadaniem powiatu, funkcjonowały w 15 z 22 powiatów, w tym w 12 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu

⁴³ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS i MRiPS-03 oraz danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości

(o 1 więcej niż w 2021 r.). Należy dodać, iż w powiecie krakowskim podpisano porozumienie, na mocy którego mieszkańcy tego powiatu korzystali ze wsparcia OIK w Krakowie, zaś powiat nowosądecki w 2022 r. miał zawarte porozumienie z Sądeckim Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w zakresie świadczenia usług dla mieszkańców. Powiat dąbrowski zawarł takie porozumienie z OIK miasta Tarnowa, a dodatkowo prowadził punkt interwencji kryzysowej. Także w powiatach: miechowski, nowotarski, olkuski i suski w strukturach powiatowego centrum pomocy rodzinie działały punkty/ zespoły interwencji kryzysowej.

Mapa 16: Dostęp Małopolan do ośrodków interwencji kryzysowej w 2022 r. z uwzględnieniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-06 za 2022 r. (dostęp: 01.03.2023 r.), sprawozdania OZPS za 2022 r. oraz danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

Małopolskie ośrodki interwencji kryzysowej w 2022 r. dysponowały łącznie 94 miejscami całodobowego schronienia, z których skorzystało w ciągu roku 161 osób. Natomiast z pomocy

OIK skorzystało w ciągu roku 11 308 osób, o 350 osób mniej niż rok wcześniej (za sprawozdaniem OZPS za 2022 r.). Warto dodać, iż punkty/ zespoły interwencji kryzysowej działające przy 5 PCPR wsparły w 2022 r. 1 040 mieszkańców.

W 2022 r. w małopolskich OIK zatrudnionych było 183 pracowników, w tym 149 osób na umowę o pracę. Natomiast w punktach/ zespołach interwencji kryzysowej były zatrudnione w 2022 r. 23 osoby, w tym 10 na umowę o pracę.

Warto podkreślić, iż w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Poddziałania 9.2.2 i 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa - ZIT/ SPR, Typ projektu C Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności ośrodków interwencji kryzysowej dofinansowano utworzenie 3 nowych OIK i rozszerzenie działalności dotychczas funkcjonujących 5 Ośrodków.

Działania wpisujące się zakres interwencji kryzysowej realizowano również w gminach. W 2022 r. w małopolskich OPS objęto interwencją kryzysową 570 rodzin (o 1 rodzinę mniej niż w 2021 r.) i prawie 1,5 tys. osób w tych rodzinach (o 85 mniej niż rok wcześniej)⁴⁴.

W 2022 r. na terenie województwa funkcjonowało 11 placówek specjalistycznego poradnictwa (o 1 placówkę więcej niż w 2021 r.) prowadzonych przez 5 powiatów oraz dwa miasta na prawach powiatu: Kraków i Tarnów. Wśród tego rodzaju placówek było 9 placówek specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, w tym 6 z nich świadczyło usługi w postaci terapii rodzinnej. Łącznie ze wsparcia placówek specjalistycznego poradnictwa skorzystało w 2022 r. niemal 7 tys. osób (683 osoby więcej niż w 2021 r.). Z poradnictwa rodzinnego skorzystało łącznie prawie 4,3 tys. osób, w tym z terapii rodzinnej – ponad 1 tys. osób.⁴⁵

Zgodnie z danymi wykazanymi w sprawozdaniu MRiPS-06 w 2022 r. w Małopolsce funkcjonowały 122 mieszkania chronione (wzrost względem 2021 r. o 6 mieszkań). 98 mieszkań chronionych było prowadzonych samodzielnie przez jednostki samorządu terytorialnego, pozostałe 24 mieszkania chronione były prowadzone przez inne podmioty na zlecenie JST. 128 gmin oraz 6 powiatów nie wykazywało mieszkań chronionych w swoich

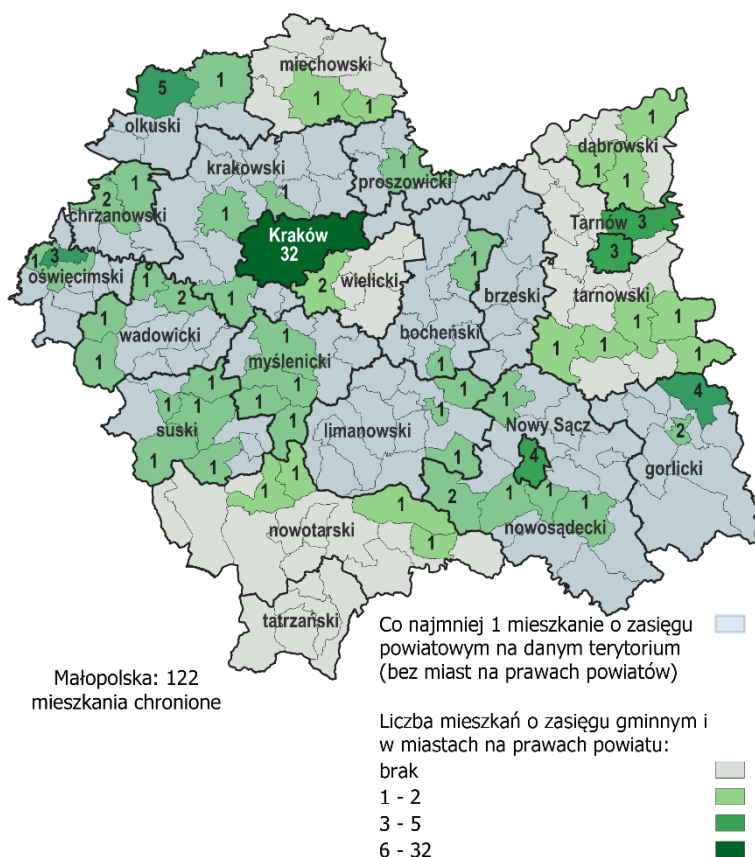
⁴⁴ Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za 2022 r.

⁴⁵ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-06.

zasobach. Mieszkania chronione w Małopolsce oferowały łącznie 460 miejsc (o 28 więcej niż rok wcześniej); w ciągu roku skorzystało z nich 368 osób.

W Małopolsce z mieszkań chronionych skorzystało mniej osób (368), niż oferowano miejsc (460) – w 34 mieszkaniach (w 30 gminach i 4 powiatach) w ciągu 2022 r. nie mieszkała ani jedna osoba.

Mapa 17: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2022 r.

W małopolskich gminach pomoc w opiece i wychowaniu dziecka była oferowana 3 305 rodzinom (o 13 rodzin mniej niż przed rokiem) przez 280 asystentów rodziny.

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może także zostać objęta pomocą rodziny wspierającej, która pomaga w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, czy kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. W 2022 r. jedynie w Krakowie funkcjonowały 2 rodziny wspierające.⁴⁶

⁴⁶ Analiza oparta o Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

Dzieci i młodzież

W Małopolsce:

- ✓ **W 2022 r. funkcjonowało 478 żłobków i 88 klubów dziecięcych oferujących ponad 20,3 tys. miejsc. Na koniec roku opieką w żłobkach było objętych 16 829 dzieci, przy czym 80,9% w miastach, a 19,1% na wsi. Łącznie opieką żłobkową objęto 16,9% wszystkich dzieci do lat 3, w tym na obszarach miejskich – 30%, a na wsi – 5,9%.**
- ✓ **W 2022 r. opieką w żłobkach objęto 16,9% dzieci do lat 3, w tym na obszarach miejskich 30% dzieci w tym wieku, natomiast na wsi jedynie 5,9% dzieci.**
- ✓ **W 2021 r. (najnowsze dostępne dane) zarejestrowanych było 86 dziennych opiekunów oraz 658 niań.**
- ✓ **W projekcie „Małopolska Niania 2.0” do końca 2022 r. wsparcie otrzymało 895 Małopolan – rodziców dzieci do lat 3.**
- ✓ **W 2022 r. wykazano 249 publicznych placówek wsparcia dziennego prowadzonych i zleczanych przez małopolskie gminy i powiaty (w tym 50 filii podstawowych jednostek). Oferowały one 8 696 miejsc, z których skorzystało w ciągu roku 10 984 dzieci i młodzieży.**
- ✓ **W wyniku realizacji RPO WM na lata 2014-2020, którego beneficjentami mogą być także podmioty niepubliczne, dofinansowano utworzenie 238 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 filii), a w 23 PWD dofinansowano rozszerzenie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży.**

Opieka nad dziećmi do lat 3

Opieka nad najmłodszymi dziećmi w wieku do lat 3 zapewniana jest w żłobkach, klubach dziecięcych, przez dziennego opiekuna lub przez nianię. W 2022 r. w Małopolsce było 478 żłobków (o 20 więcej niż przed rokiem oraz ponad o ponad 7-krotnie więcej niż 2012 r., kiedy funkcjonowało 61 żłobków) i 88 klubów dziecięcych (o 6 więcej niż przed rokiem i niemal 4-krotnie więcej niż w 2012 r., kiedy funkcjonowało 21 takich jednostek).

Żłobki i kluby dziecięce dysponowały w 2022 r. ponad 20,3 tys. miejsc, z których skorzystało w ciągu całego 2022 r. ponad 27,1 tys. dzieci. Usługi te są wciąż trudno dostępne dla mieszkańców z uwagi na ograniczoną liczbę oraz ze względu na ich koncentrację w większych miastach. Na koniec 2022 r. opieką w żłobkach było objętych 16 829 dzieci, przy czym 80,9% w miastach i 19,1% na wsi. Należy dodać, iż opieką w żłobkach objęto w Małopolsce w 2022 r. 16,9% dzieci do lat 3, w tym na obszarach miejskich 30% dzieci w tym wieku, natomiast na wsi jedynie 5,9% dzieci.

W 2021 r. (najnowsze dostępne dane) zarejestrowanych było 86 dziennych opiekunów (o 4 więcej niż w 2020 r.), którzy mieli pod opieką 394 dzieci (o 58 dzieci mniej niż rok wcześniej) oraz 658 niań (o 48 więcej niż w 2020 r.)⁴⁷.

Dodatkową inicjatywą Samorządu Województwa Małopolskiego realizowaną od 2018 r. jest Projekt „Małopolska Niania 2.0”. Polega on na wsparciu małopolskich rodzin w godzeniu życia zawodowego z rodzinnym poprzez udzielenie im pomocy finansowej na zorganizowanie alternatywnej formy opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, jaką jest zatrudnienie niani. Projekt odpowiada na aktualne potrzeby rodziców dzieci do lat 3, którzy po przerwie związanej z opieką nad dzieckiem powracają do pracy lub w związku z koniecznością sprawowania opieki nad dzieckiem mają problemy z utrzymaniem zatrudnienia. Pośrednim efektem projektu jest stworzenie szansy na zatrudnienie w charakterze niani osobom pozostającym bez pracy. Łącznie w projekcie „Małopolska Niania 2.0” do końca 2022 r. wsparcie otrzymało 895 Małopolan - Rodziców dzieci w wieku do lat 3⁴⁸.

Placówki wsparcia dziennego⁴⁹

W celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego (PWD). W sprawozdaniu OZPS za 2022 r. wykazano 249 publicznych

⁴⁷ Analiza oparta o dane GUS, dostęp z dnia 19.05.2023 r.

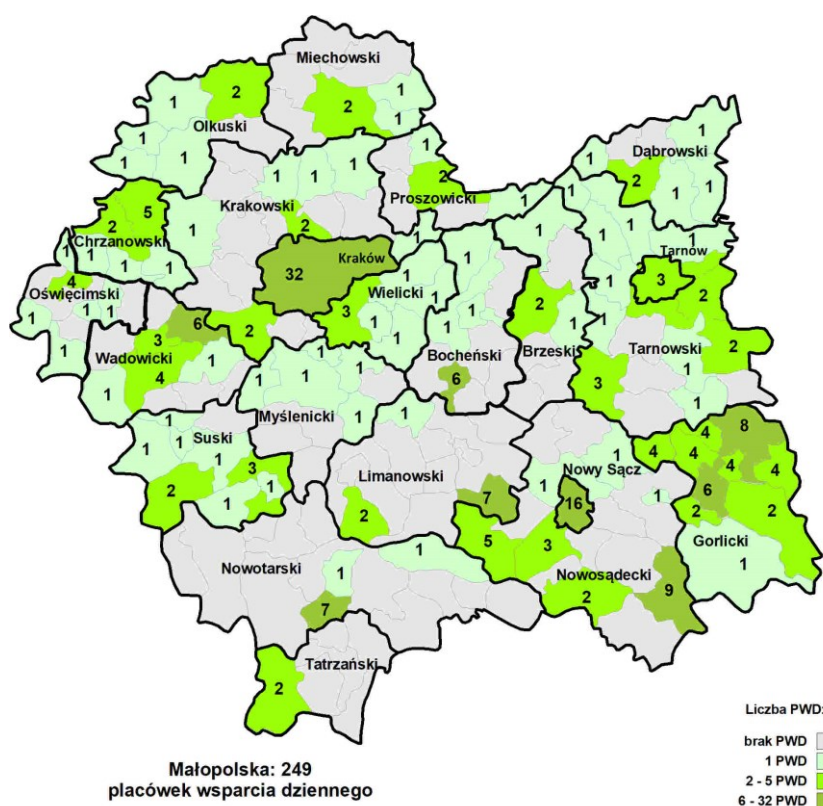
⁴⁸ Dane własne ROPS w Krakowie.

⁴⁹ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS za 2022 r., Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31 oraz dane Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

placówek wsparcia dziennego (w tym 50 filii)⁵⁰. 232 placówki wsparcia dziennego były prowadzone lub zlecane przez małopolskie gminy (w tym 51 przez miasta na prawach powiatu). Natomiast 17 PWD było prowadzonych lub zleczanych przez powiaty (w tym 9 PWD funkcjonowało w 7 gminach w związku z porozumieniem tych gmin z 2 powiatami).

W 2022 r. publiczne PWD oferowały łącznie 8 696 miejsc, z których skorzystało w ciągu roku 10 984 dzieci i młodzieży⁵¹. Kadra PWD liczyła co najmniej 950 osób⁵².

Mapa 18: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (prowadzone lub zlecane przez małopolskie gminy i powiaty) w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2022 r. Dane pochodzą z sprawozdania OZPS.

Według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania w wyniku realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Poddziałanie 9.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne w regionie, typ projektu C - Usługi wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej (wcześniej: Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek wsparcia

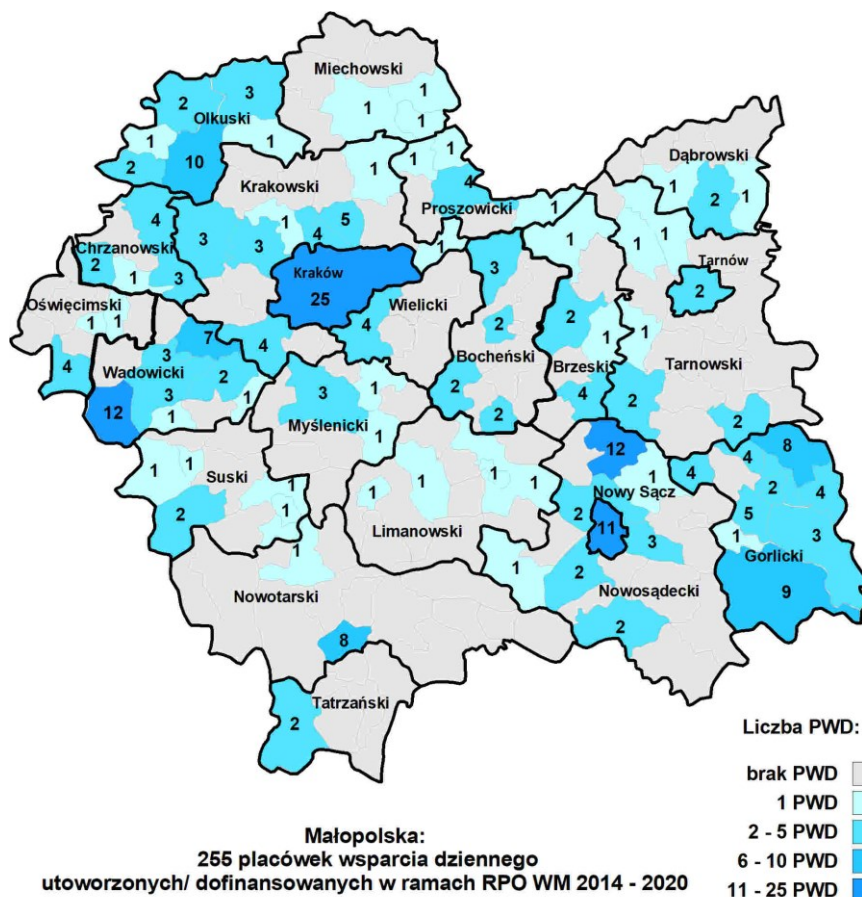
⁵⁰ Mogą wystąpić niewielkie rozbieżności pomiędzy latami w liczbie jednostek ze względu na metodę zbierania danych uzależnioną od przekazanych informacji przez pracowników OPS – pojawiały się przypadki trudności z kwalifikowaniem zasobów instytucjonalnych do danego typu jednostek.

⁵¹ W 2 PWD dzieci i młodzież nie korzystała z zajęć w placówkach w 2022 r.

⁵² W 1 PWD nie wskazano kadry.

dziennego dla dzieci i młodzieży) – którego beneficjentami mogą być nie tylko jednostki samorządu terytorialnego, ale też organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadzące działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej, podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadzące działalność w zakresie wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej lub pomocy społecznej – dofinansowano utworzenie w Małopolsce 238 nowych placówek wsparcia dziennego, w tym 38 fili (publicznych i niepublicznych). W 37 istniejących placówkach dofinansowano rozszerzenie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży (w tym w 14 filiach). Łącznie utworzono, bądź wsparto 255 PWD.

Mapa 19: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

Adopcja i piecza zastępcza

W 2022 r. w Małopolsce:

- ✓ **Do małopolskich ośrodków adopcyjnych zgłoszonych zostało 339 dzieci, o 6% więcej niż w roku 2021. Utrzymała się tendencja wzrostowa w tym obszarze. Przystosowano 211 dzieci.**
- ✓ **W rodzinnej pieczy zastępczej działało 1 991 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka (o 12 mniej niż w 2021 r.). Wychowywało się w nich 3 026 dzieci i młodzieży.**
- ✓ **W instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonowało 98 placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 2 mniej niż w 2021 r.). W POW przebywało 1 067 dzieci.**
- ✓ **Dzieci umieszczano w pieczy zastępczej najczęściej z powodu uzależnienia rodziców (głównie od alkoholu) i bezradności wychowawczej.**
- ✓ **Najliczniejsza grupa wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej była w wieku 7 - 13 lat. Natomiast w placówkach opiekuńczo – wychowawczych – młodzież w wieku 14 - 17 lat.**
- ✓ **Pieczę zastępczą opuściło 408 pełnoletnich wychowanków. 18,9% powróciło do rodzin naturalnych. 62% założyło własne gospodarstwa domowe. Wychowankowie**

Adopcja

W przypadkach braku możliwości sprawowania opieki nad dziećmi i ich wychowywania przez rodziców biologicznych organizowane jest wsparcie realizowane poprzez system tzw. pieczy zastępczej. Piecza zastępcza zapewnia opiekę i wychowanie dziecka oraz pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub - gdy jest to niemożliwe – dążenie do przystosowania dziecka (adopcji).

Zadanie związane z organizowaniem i prowadzeniem ośrodków adopcyjnych realizuje Samorząd Województwa Małopolskiego (zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej). W strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie funkcjonuje publiczny Małopolski Ośrodek Adopcyjny (MOA), zlokalizowany w Nowym Sączu. Ponadto procedury adopcyjne na terenie Małopolski prowadzą także 3 podmioty niepubliczne (Stowarzyszenie

Rodzin Adopcyjnych i Zastępczych "Pro Familia", Towarzystwo Jezusowe Prowincja Polski Południowej Ośrodek Adopcyjny „Dzieło Pomocy Dzieciom” i Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejski Krakowski). Dwa pierwsze prowadzą ośrodki adopcyjne w Krakowie, a trzeci posiada oddział ośrodka adopcyjnego w Krakowie i w Tarnowie. W wyniku działalności ośrodków adopcyjnych⁵³:

- W ciągu 2022 roku do małopolskich ośrodków adopcyjnych zgłoszonych zostało 339 dzieci i jest to o 6% więcej niż w poprzednim roku. Tym samym utrzymała się tendencja wzrostowa w tym obszarze. Niemal połowę (45%) zgłoszonych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną stanowiły dzieci powyżej 10 r.ż. Dzieci do 4 r.ż. stanowiły 34% wszystkich zgłoszonych dzieci.
- O 6% wzrosła również liczba zgłoszonych za pośrednictwem Wojewódzkiego Banku Danych (WBD) dzieci z uregulowaną sytuacją prawną.
- W 2022 r. przysposobionych zostało 211 dzieci, co stanowi 5% spadek liczby adoptowanych dzieci względem roku 2021. (Najwięcej, bo 27% tj. 56 dzieci oraz 26% tj. 55 dzieci przysposobionych zostało za pośrednictwem MOA w Nowym Sączu oraz ośrodek adopcyjny DPD. Najmniej przysposobień przeprowadził środek adopcyjny TPD Tarnów – 20 dzieci, co stanowi 9% wszystkich adopcji).
- Wśród przysposobionych w 2022 r. dzieci, największy odsetek (52%) stanowiły dzieci do lat 4 oraz dzieci w wieku od 5 do 9 lat - 31%. Najmniej, bo 17% stanowiły dzieci powyżej 10 r.ż.
- W 2022 r. na 211 dzieci przysposobionych:
 - ✓ 82 (39%) dzieci przysposobionych, zakwalifikowanych zostało przez ośrodek adopcyjny z terenu Małopolski – wzrost o 3% wobec roku 2021 r.
 - ✓ 74 (35%) dzieci zakwalifikowanych zostało przez ośrodki adopcyjne spoza województwa małopolskiego, a przysposobione przez kandydatów na rodziców adopcyjnych przeszkolonych przez lokalne ośrodki adopcyjne – wzrost o 4% wobec 2021 r.
 - ✓ 46 (22%) dzieci przysposobionych zostało w ramach adopcji „wewnątrzrodzinnych” - spadek o 29% wobec 2021 r.

⁵³ „Informacja na Zarząd Województwa Małopolskiego dotycząca sprawozdania z działalności ośrodków adopcyjnych za rok 2022 oraz planów działań na 2023 r.”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2023 r.

- W 2022 r. względem 2021 r. nastąpił 13% spadek liczby zgłoszeń rodzin kandydackich do przysposobienia dziecka (159 zgłoszonych w 2022 r. i 183 zgłoszonych rodzin w 2021 r.). Liczba przeszkolonych osób utrzymała się natomiast na poziomie z roku poprzedniego, tj. przeszkolone zostały 192 osoby.
- O 12% mniej rodzin zakwalifikowanych w małopolskich ośrodkach adopcyjnych do przysposobienia dziecka oczekuje na adopcję dziecka (265 rodzin na koniec 2022 r., wobec 301 z 2021 r.).
- W 2022 r. o 20% wzrosła liczba posiedzeń w sprawie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej, w których udział wzięli pracownicy małopolskich ośrodków adopcyjnych, tj. w roku 2022 odbyło się 905 posiedzeń.
- W roku 2022 odbyły się 3 spotkania w ramach platformy dyskusyjnej dla OA realizowanej w formie cyklicznych spotkań odbywających się online, stanowiącej miejsce wymiany doświadczeń, dobrych praktyk, ale również w celu uspoźnienia, czy rozstrzygnięcia bieżących spraw.

Pieczna zastępcza⁵⁴

Opieka i wychowanie w środowisku zastępczym funkcjonuje w dwóch formach: pieczy rodzinnej oraz pieczy instytucjonalnej.

Na koniec 2022 roku w ramach rodzinnej pieczy zastępczej działało 1 965 rodzin zastępczych (o 14 mniej niż przed rokiem i tyle samo co w roku 2020), a wychowywało się w nich 2 859 dzieci i młodzieży (o 54 wychowanków więcej niż przed rokiem, ale 113 mniej niż w roku 2020), w tym:

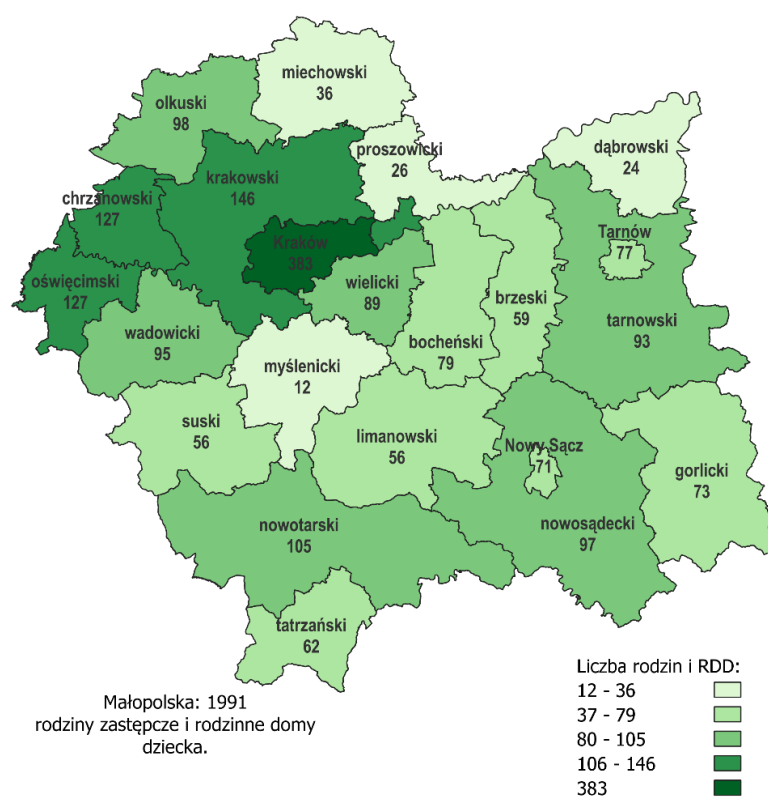
- 1 182 spokrewnione rodziny zastępcze, w których przebywało 1 580 dzieci;
- 600 rodzin zastępczych niezawodowych, w których przebywało 799 dzieci;
- 183 rodziny zastępcze zawodowe, w których wychowywało się 480 dzieci, w tym:
 - 55 rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, w których przebywało 133 dzieci;
 - 32 rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne, w których przebywało 60 dzieci;

⁵⁴ Analiza oparta o Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

Najbardziej występującą formą rodzinnej pieczy zastępczej były rodzinne domy dziecka. W 2022 roku funkcjonowało 26 rodzinnych domów dziecka w 10 z 22 małopolskich powiatów. W rodzinnych domach dziecka przebywało 167 dzieci. Przeciętnie w roku 2022 na 1 rodzinny dom dziecka przypadało 6 dzieci. Łącznie na koniec 2022 r. w województwie działały 1 991 podmioty w ramach rodzinnej pieczy zastępczej (wliczając do tej grupy rodzinne domy dziecka) w których przebywało 3 026 dzieci.

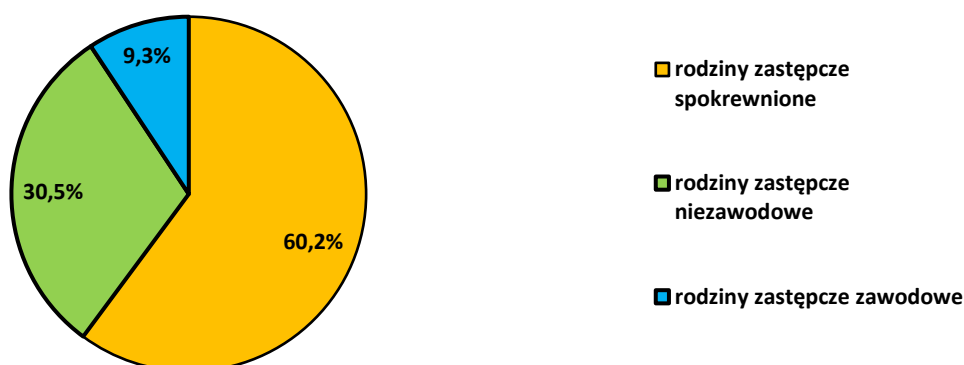
Mapa 20: Rodzinna piecza zastępcza (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka)

w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

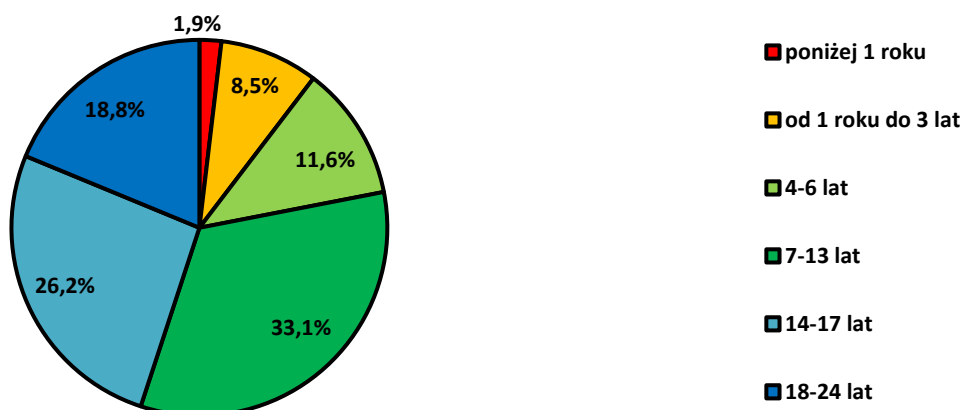
Wykres 21: Typy rodzin zastępczych w Małopolsce na koniec 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

Spośród wychowanków przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej (w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka) w województwie małopolskim na koniec 2022 r. najliczniejszymi grupami były dzieci w wieku 7 - 13 lat (33,1%, 1 002 wychowanków) oraz dzieci w wieku 14 - 17 lat (26,2%, 792 wychowanków). Młodzież w wieku 18 - 24 lata stanowiła 18,8% wychowanków (568 osób). Dzieci w wieku 4 - 6 lat stanowiły 11,6% (350 wychowanków), a dzieci w wieku 1 - 3 lat stanowiły 8,5% opisywanej grupy (257 dzieci). Dzieci poniżej jednego roku życia stanowiły najmniej liczną podgrupę wychowanków rodzin zastępczych tj. 1,9% (57 dzieci).

Wykres 22: Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczych (w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka) w Małopolsce na koniec 2022 r.

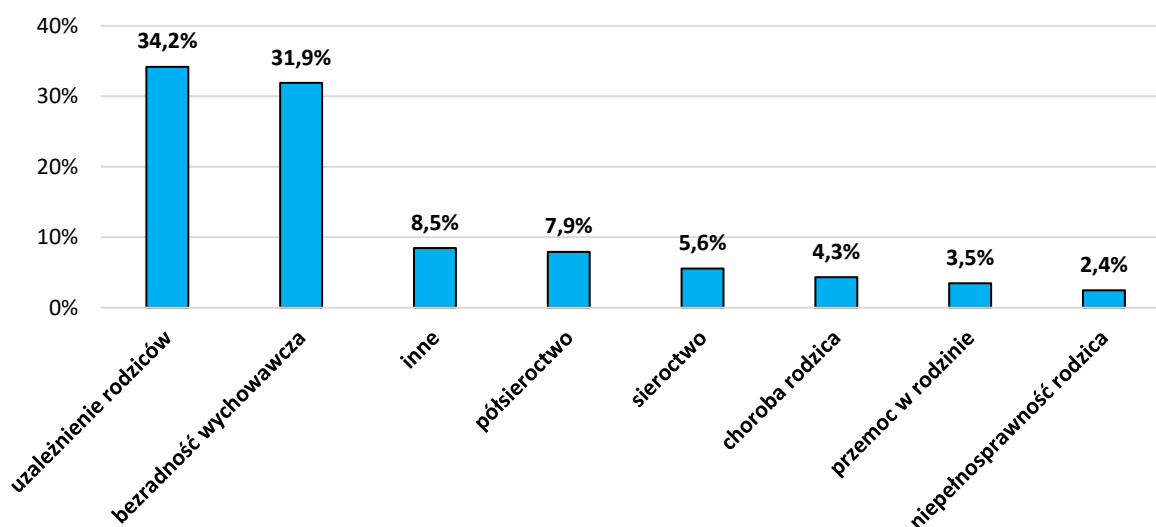

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

W Małopolsce w roku 2022 dzieci umieszczano w rodzinnej pieczy zastępczej (w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka) najczęściej z powodu uzależnienia rodziców (głównie od alkoholu) i bezradności wychowawczej rodziców (odpowiednio 34,2%, czyli 1 034 dzieci i 31,9%, czyli 965 dzieci). Dzieci często umieszczano w rodzinnej pieczy zastępczej także z powodu śmierci jednego lub obydwójga rodziców – pólsieroctwo (7,9%, 240 dzieci); sieroctwo (5,6%, 168 dzieci). Lista najczęstszych powodów umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej znajduje się na wykresie poniżej.

Wykres 23: Najczęstsze powody umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej

(w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka) Małopolsce w 2022 r.

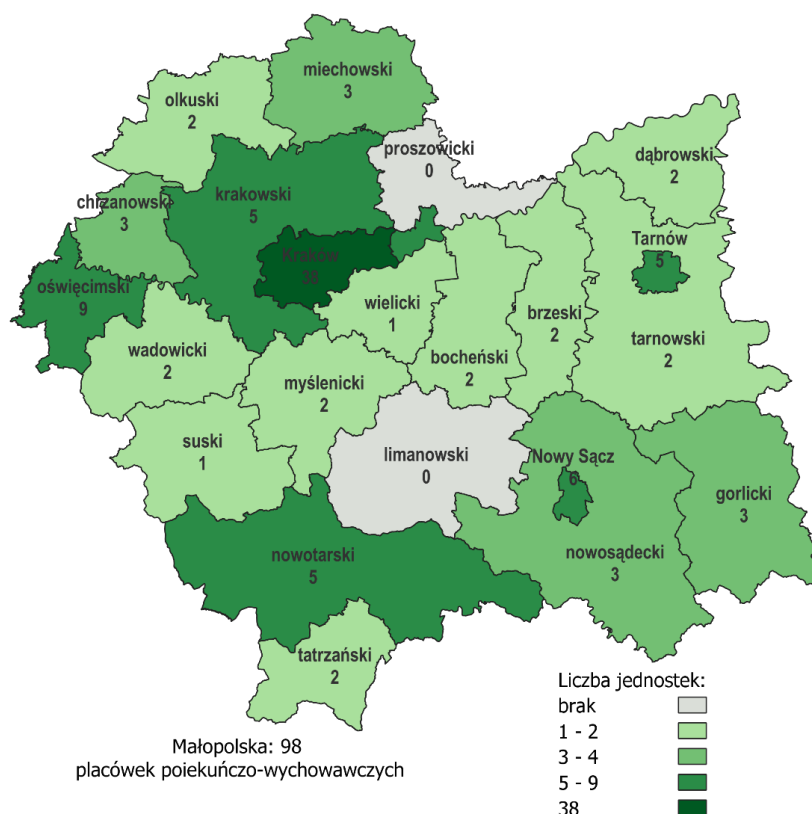
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

Drugim typem pieczy zastępczej jest forma instytucjonalna czyli placówki opiekuńczo-wychowawcze (POW). Na koniec 2022 roku w Małopolsce funkcjonowało 98 POW (o 2 mniej niż przed rokiem, ale o 11 więcej niż w 2020 r.), oferujących łącznie 1 118 miejsc, (tyle samo co przed rokiem). Średnio w jednej placówce opiekuńczo – wychowawczej było 11 miejsc. Na koniec drugiego półrocza roku 2022 w POW przebywało 1 067 wychowanków (o 37 osób więcej niż przed rokiem oraz o 48 więcej niż w 2020 r.).

35 POW było prowadzonych przez podmioty zewnętrzne na zlecenie powiatu lub miasta na prawach powiatu. Pozostałe 63 POW były prowadzone bezpośrednio przez samorządy

terytorialne. Placówki opiekuńczo – wychowawcze zlokalizowane były w 20 z 22 powiatów (poza powiatami: proszowickim i limanowskim).

Mapa 21: Instytucjonalna piecza zastępcza (placówki opiekuńczo – wychowawcze) w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

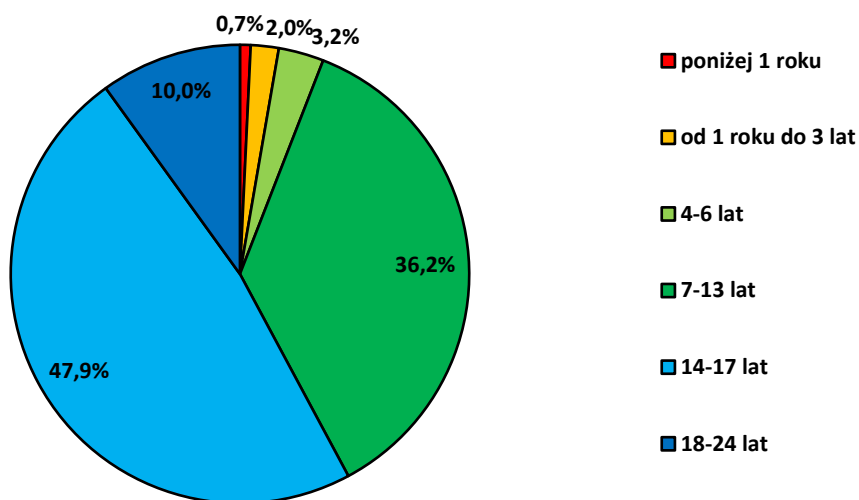
W Małopolsce na koniec 2022 r. funkcjonowały 4 typy POW: socjalizacyjne, specjalistyczno-terapeutyczne, rodzinne i interwencyjne. W województwie małopolskim ich liczebność na koniec 2022 roku przedstawiała się następująco:

- 56 placówek typu socjalizacyjnego, oferujących 692 miejsca, w których z końcem roku 2022 przebywały 673 osoby,
- 15 placówek typu specjalistyczno-terapeutycznego, oferujących 170 miejsc, w których z końcem 2022 roku przebywało 162 wychowanków,
- 22 placówki typu rodzinnego, oferujące 181 miejsc, w których z końcem 2022 roku przebywało 168 dzieci,

- 5 placówek typu interwencyjnego, oferujących 75 miejsc, w których z końcem 2022 roku przebywały 64 osoby.

Na koniec 2022 r. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zatrudniano 849 osób, w tym 642 zajmowało się opieką i wychowaniem dzieci i młodzieży. Przeciętnie w jednej placówce było zatrudnionych 9 osób, w tym 7 wychowawców.

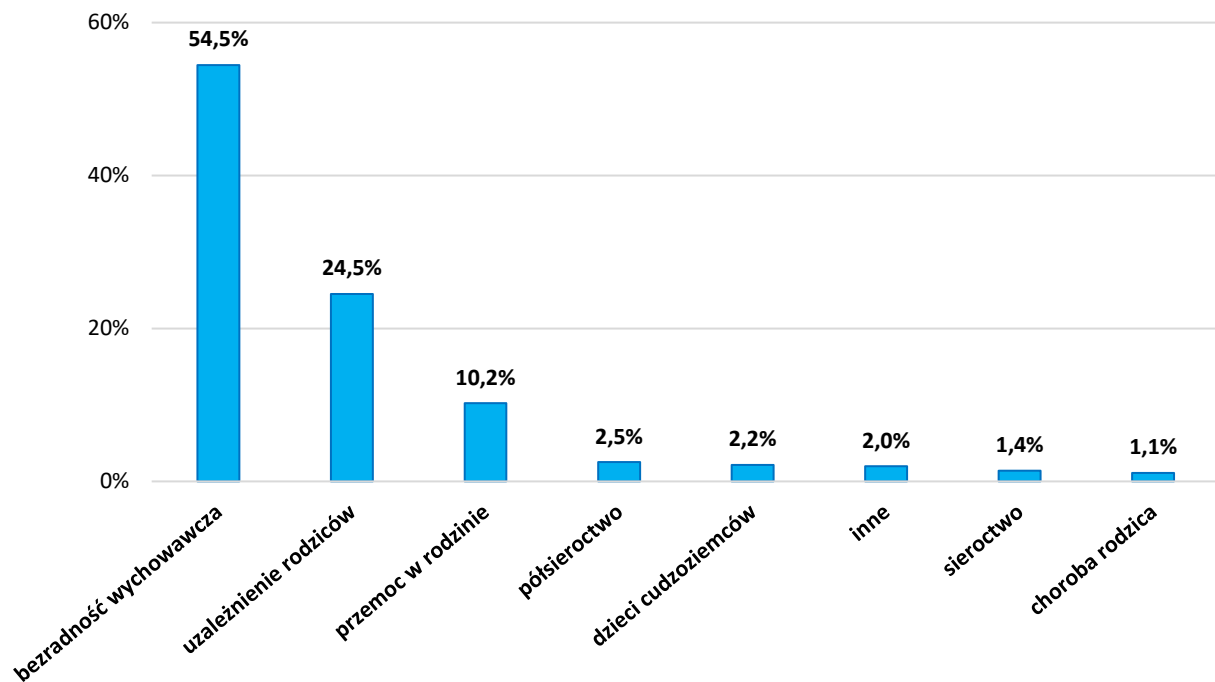
Wykres 24: Wiek dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej (w placówkach opiekuńczo – wychowawczych) w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

Spośród wychowanków przebywających w pieczy zastępczej instytucjonalnej, czyli w małopolskich placówkach opiekuńczo - wychowawczych różnego typu na koniec 2022 roku najliczniejszymi grupami byli wychowankowie w wieku 14 - 17 lat (47,9%, 510 osób) oraz dzieci w wieku 7 - 13 lat (36,2%, 386 wychowanków). Młodzież w wieku 18 - 24 lata stanowiła 10% wychowanków małopolskich placówek opiekuńczo - wychowawczych (106 osób). Dzieci w wieku 4 - 6 lat stanowiły 3,2% (34 wychowanków), a w wieku 1 - 3 lat stanowiły 2% opisywanej grupy (21 dzieci). Dzieci poniżej jednego roku życia stanowiły najmniej liczną podgrupę wychowanków POW, tj. ok. 0,7% - ośmioro dzieci w tym wieku przebywało w małopolskich placówkach opiekuńczo - wychowawczych w 2022 r.

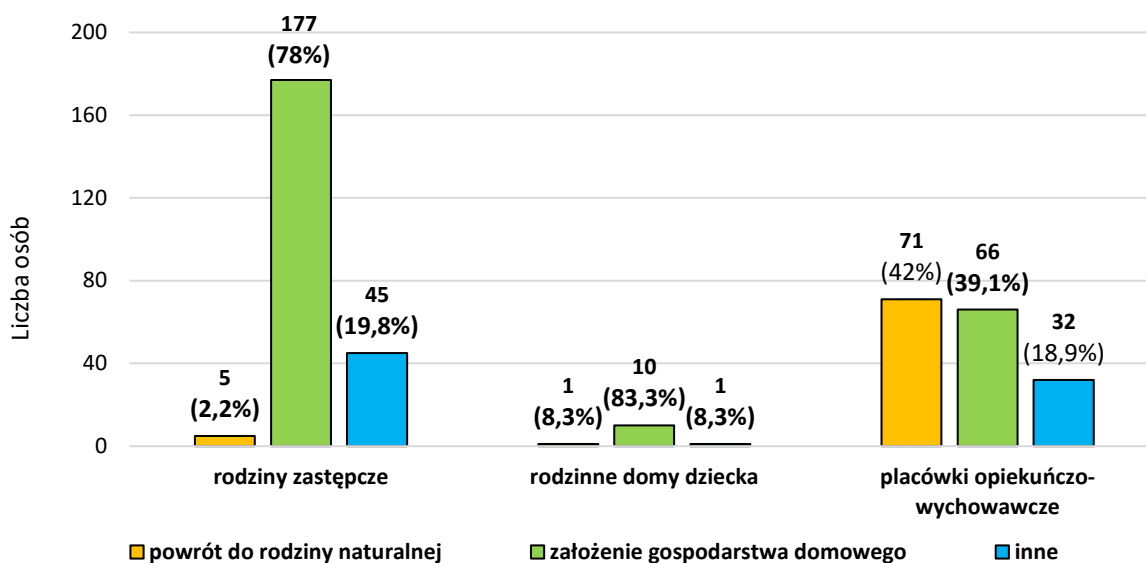
Wykres 25: Najczęstsze powody umieszczenia dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej (w placówkach opiekuńczo – wychowawczych) w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

W Małopolsce w roku 2022 dzieci umieszczano w placówkach opiekuńczo - wychowawczych najczęściej z powodu bezradności wychowawczej rodziców i uzależnienia rodziców (głównie od alkoholu) - odpowiednio 54,5% czyli 580 dzieci i 24,5% czyli 261 wychowanków. Dzieci relatywnie często (częściej niż w pieczy rodzinnej) umieszczano w placówkach opiekuńczych z powodu przemocy w rodzinie – 10,2% (109 osób). Należy odnotować, iż w małopolskich placówkach opiekuńczo - wychowawczych umieszczono w 2022 roku 23 dzieci cudzoziemców (2,2%). Lista najczęstszych powodów umieszczenia dzieci w placówkach znajduje się na wykresie powyżej.

Wykres 26: Kierunki opuszczania pieczy zastępczej w Małopolsce przez usamodzielnianych wychowanków w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-01-01 do 2022-06-30 oraz za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

łącznie w całym 2022 roku pieczę zastępczą w Małopolsce opuściło 408 osób, z czego 18,9% (77 osób) powróciło do rodzin naturalnych, a 62% (253 osoby) założyło własne gospodarstwa domowe. Wychowankowie placówek opiekuńczo - wychowawczych znacznie częściej powracali do rodzin naturalnych, w których się wychowywali przed umieszczeniem w placówce niż wychowankowie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka – ci częściej zakładali własne gospodarstwa domowe⁵⁵.

⁵⁵ Analiza oparta o Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres: od 2022-01-01 do 2022-06-30 oraz od 2022-07-01 do 2022-12-31.

W konsekwencji inwazji rosyjskiej na Ukrainę została przyjęta ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, która wprowadza instytucję opiekuna tymczasowego osoby niepełnoletniej z Ukrainy. W ustawie czytamy, że:

- „Opiekun tymczasowy [...] jest upoważniony do reprezentowania małoletniego oraz sprawowania pieczy nad jego osobą i majątkiem. Opiekun tymczasowy powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego”.
- „Opiekun tymczasowy powinien być ustanowiony przede wszystkim spośród krewnych, powinowatych lub innych osób dających rękojmię należytego wykonywania obowiązków opiekuna”.
- „Tę samą osobę można ustanowić opiekunem tymczasowym dla więcej niż jednego małoletniego jeżeli nie zachodzi sprzeczność między interesami małoletnich”.
- „Jeżeli małoletni przed przybyciem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej byli umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy i przybyli wraz z osobą sprawującą nad nimi tę pieczę, sąd ustanawia tę osobę opiekunem tymczasowym dla wszystkich tych małoletnich. Sąd ustanawia inną osobę opiekunem tymczasowym, jeżeli z jakichkolwiek przyczyn osoba sprawująca pieczę nie może jej sprawować”.

Według stanu na 02.01.2023 r. w Małopolsce ustanowiono 28 opiekunów tymczasowych 122 małoletnich spośród osób, które wcześniej (na terytorium Ukrainy) sprawowały nad nimi pieczę. Średnio na 1 takiego opiekuna przypadało ok. 4 podopiecznych. Ponadto ustanowiono 1 489 nowych opiekunów tymczasowych 2 079 małoletnich spośród osób, które wcześniej

(na terytorium Ukrainy) nie sprawowały pieczy nad tymi osobami niepełnoletnimi. Średnio na 1 takiego opiekuna przypadał ponad 1 podopieczny.

W sumie na dzień 02.01.2023 r. pod opieką opiekuna tymczasowego znajdowało się 2 201 dzieci i młodzieży z Ukrainy. Strukturę tej grupy ze względu na typ opiekuna tymczasowego przedstawia poniższy wykres.

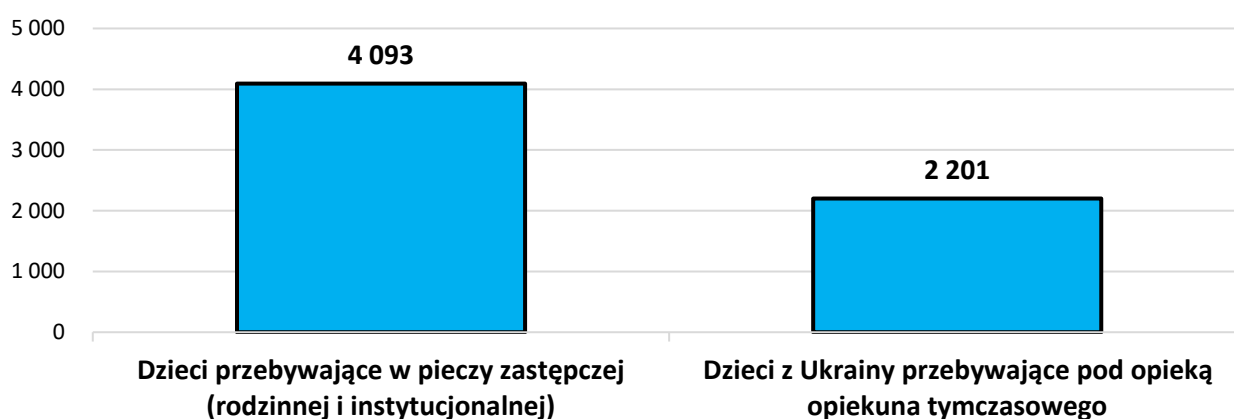
Wykres 27: Dzieci z Ukrainy objęte opieką opiekuna tymczasowego w Małopolsce – stan na 02.01.2023 r.

Źródło: Opracowanie ROPS w Krakowie na podstawie sprawozdania „Realizacja zadań na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy (Fundusz Pomocy)”.

Zwraca uwagę relatywnie duża liczba dzieci i młodzieży z Ukrainy będących pod opieką opiekunów tymczasowych w Małopolsce w styczniu 2023 r. – 2 201 osób, podczas gdy na koniec 2022 r. w Małopolsce w całej pieczy zastępczej (instytucjonalnej i rodzinnej) wychowywało się 4 093 dzieci i młodzieży.

Wykres 28: Dzieci objęte pieczą zastępczą (rodzinną i instytucjonalną) w 2022 r. oraz dzieci z Ukrainy objęte instytucją opiekuna tymczasowego (stan na 02.01.2023 r.) w Małopolsce - porównanie

Źródło: Opracowanie ROPS w Krakowie na podstawie sprawozdania „Realizacja zadań na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy (Fundusz Pomocy)” oraz Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

Osoby z niepełnosprawnościami

W Małopolsce:

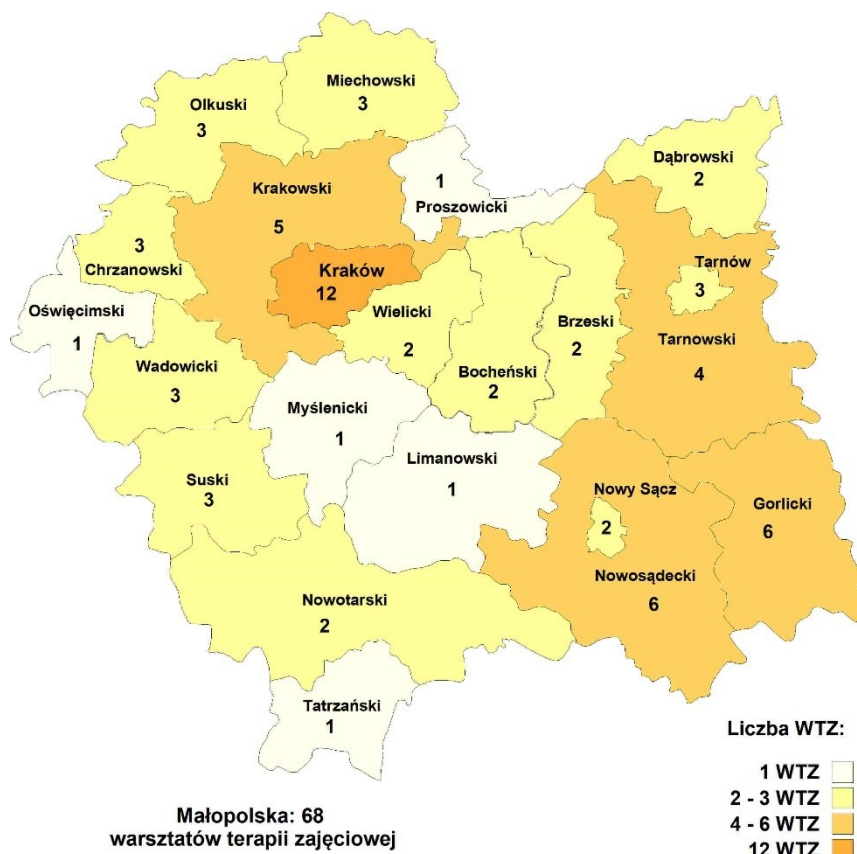
- ✓ W 2022 r. funkcjonowało 68 warsztatów terapii zajęciowej (o 1 mniej niż w 2021 r.). W zajęciach uczestniczyło łącznie niemal 2,9 tys. osób z niepełnosprawnościami.
- ✓ Na początku 2023 r. działało 13 zakładów aktywności zawodowej (o 1 więcej niż w 2021 r.) oraz 37 zakładów pracy chronionej (o 1 placówkę mniej niż przed rokiem). W porównaniu do roku 2014 widać ciągłą tendencję spadkową liczby ZPCh – o 59% zakładów mniej.
- ✓ W 2022 r. funkcjonowały 83 środowiskowe domy samopomocy (podobnie jak przed rokiem), ze wsparcia których skorzystało 3 523 osoby.
- ✓ W 2022 r. Małopolskie gminy i powiaty uczestniczyły w programach rządowych:
 - „Opieka Wytchnieniowa” – realizowano łącznie w 93 małopolskich JST, w tym w 80 JST w formie „dziennej” oraz w 39 JST w formie „całodobowej”. W ramach programu objęto 932 osoby opieką dzienną i 531 osób opieką całodobową.
 - „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” realizowało 108 JST. Usługami asystenta wsparto ponad 2,3 tys. osób z niepełnosprawnościami.

Osobom z niepełnosprawnościami dedykowane jest wsparcie warsztatów terapii zajęciowej (WTZ), dające możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania i przywracania umiejętności do podjęcia zatrudnienia. Zgodnie z danymi ze sprawozdania OZPS, w 2022 roku funkcjonowało w województwie 68 tego rodzaju jednostek. Dostęp do wsparcia oferowanego przez WTZ mieli mieszkańcy wszystkich powiatów Małopolski. Najwięcej placówek tego typu funkcjonowało w Krakowie – 12. Po jednym warsztacie było w powiatach: limanowskim, proszowickim i tatrzańskim oraz myślenickim i oświęcimskim (dwa ostatnie posiadały filie, odpowiednio: 2 i 4).

Jak wskazują dane zebrane w formularzach OZPS kadra małopolskich warsztatów terapii zajęciowej liczyła w 2022 r. 960 osób, średnio w pojedynczym warsztacie było

zatrudnionych 14 pracowników. W 2022 r. w Małopolsce w zajęciach WTZ uczestniczyło łącznie 2 881 osób z niepełnosprawnościami.

Mapa 22: Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2022 r.

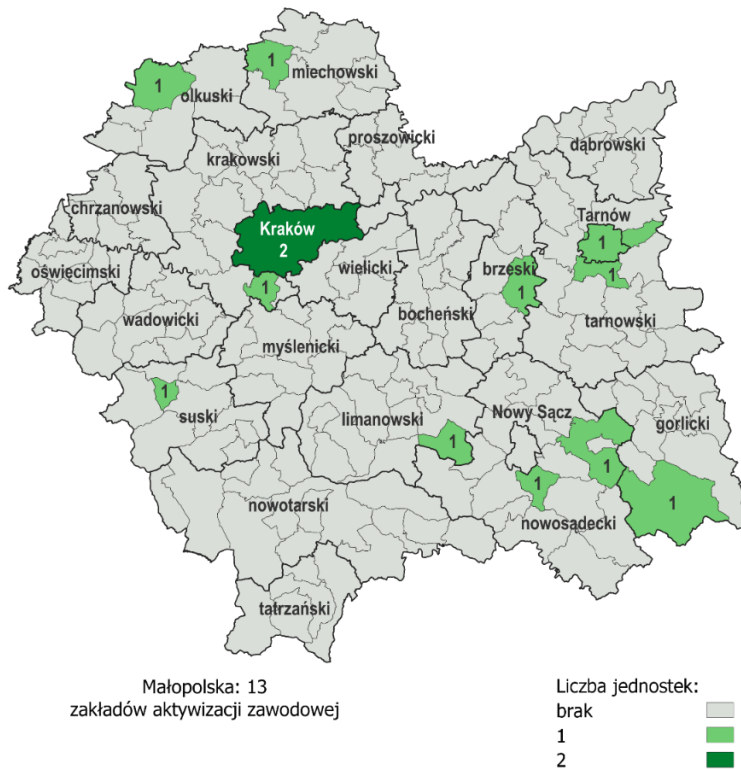

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2022 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS.

Z początkiem 2023 r. na terenie województwa małopolskiego działało 13 zakładów aktywności zawodowej (ZAZ). W porównaniu z wrześniem 2021 r. liczba zakładów wzrosła o jeden. Po dwa zakłady zlokalizowane były w Krakowie i powiecie nowosądeckim (w gminie wiejskiej Grybów i Nawojowa), a pozostałe 8 – w Tarnowie oraz gminach: Charsznica (p. miechowski), Dębno (p. brzeski), Klucze (p. olkuski), Mogilany (p. krakowski), Uście Gorlickie (p. gorlicki), Sucha Beskidzka (p. suski), Łukowica (p. limanowski) i gminie Tarnów.⁵⁶

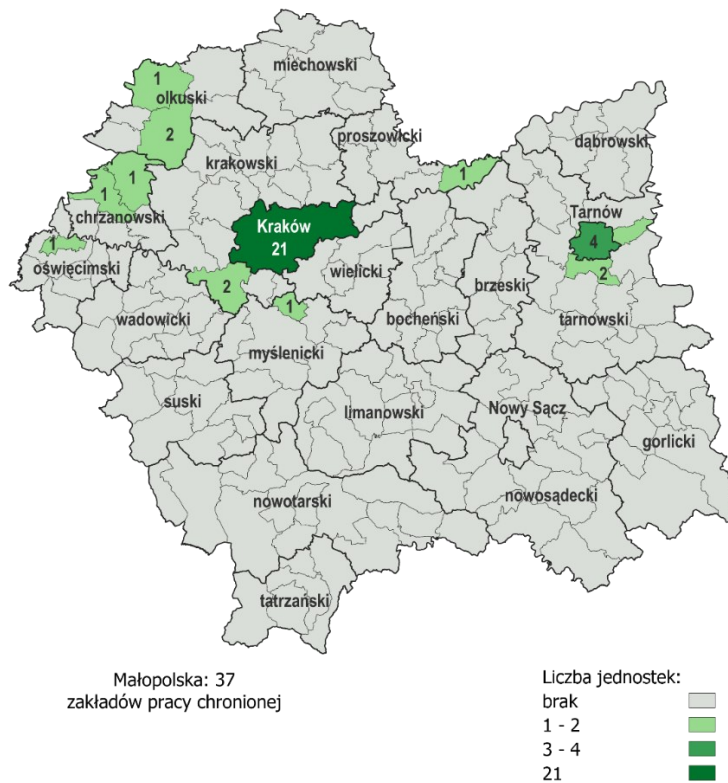
⁵⁶ Na podstawie „Wykazu zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego” dostępnego na stronie internetowej BIP Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (dostęp: 10.02.2023 r.)

Mapa 23: Zakłady aktywności zawodowej w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie wykazu ZAZ, MUW w Krakowie, (dostęp: 10.02.2023 r.)

Mapa 24: Zakłady pracy chronionej w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie wykazu zakładów pracy chronionej, MUW w Krakowie (dostęp: 10.02.2023 r.)

Z roku na rok ubywa zakładów pracy chronionej. W lutym 2023 r. w województwie małopolskim funkcjonowało 37 zakładów pracy chronionej (ZPCh), o 1 mniej niż przed rokiem oraz o 53 mniej w porównaniu do roku 2014 (spadek względem roku 2014 o niemal 59%). ZPCh zlokalizowane były na terenie 9 powiatów (tak samo jak przed rokiem), z czego większość w miastach na prawach powiatu: 21 zakładów zlokalizowanych było w Krakowie (o 1 mniej niż w poprzednim roku) oraz 4 w Tarnowie. Natomiast niepełnosprawni mieszkańcy 12 powiatów (bocheńskiego, brzeskiego, dąbrowskiego, gorlickiego, limanowskiego, miechowskiego, nowosądeckiego, nowotarskiego, suskiego, tatrzańskiego, wadowickiego i wielickiego) oraz w Nowego Sącza nie mieli możliwości podjęcia pracy w zakładzie pracy chronionej w swojej okolicy⁵⁷.

Jedną z form zorganizowanej aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych są turnusy rehabilitacyjne⁵⁸. W województwie małopolskim w lutym 2023 r. działało 85 ośrodków (o 4 więcej niż w roku 2022), w których mogły odbywać się turnusy rehabilitacyjne dla osób z niepełnosprawnościami. Lokalizacja takich ośrodków łączy się przede wszystkim z czynnikami środowiskowymi, geograficznymi i klimatycznymi poszczególnych rejonów Małopolski. Turnusy rehabilitacyjne mogą być organizowane przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i inne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. W Małopolsce w lutym 2023 r. wpis do rejestru wojewody posiadało 45 organizatorów turnusów rehabilitacyjnych (o 3 mniej niż w roku 2022)⁵⁹.

W województwie małopolskim w 2022 r. funkcjonowały 83 środowiskowe domy samopomocy (ŚDS) oferujące pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi⁶⁰. Względem ubiegłego roku ich liczba nie uległa zmianie. W 2022 r. w powiecie tatrzańskim nie funkcjonował środowiskowy dom samopomocy (biorąc pod uwagę gminy oraz powiat). Łącznie w 42 gminach funkcjonowały 42 ŚDS – w tym 27 prowadzonych było przez gminy,

⁵⁷Na podstawie „Wykazu zakładów pracy chronionej województwa małopolskiego” dostępnego na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (dostęp: 10.02.2023 r.)

⁵⁸Art. 10c Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

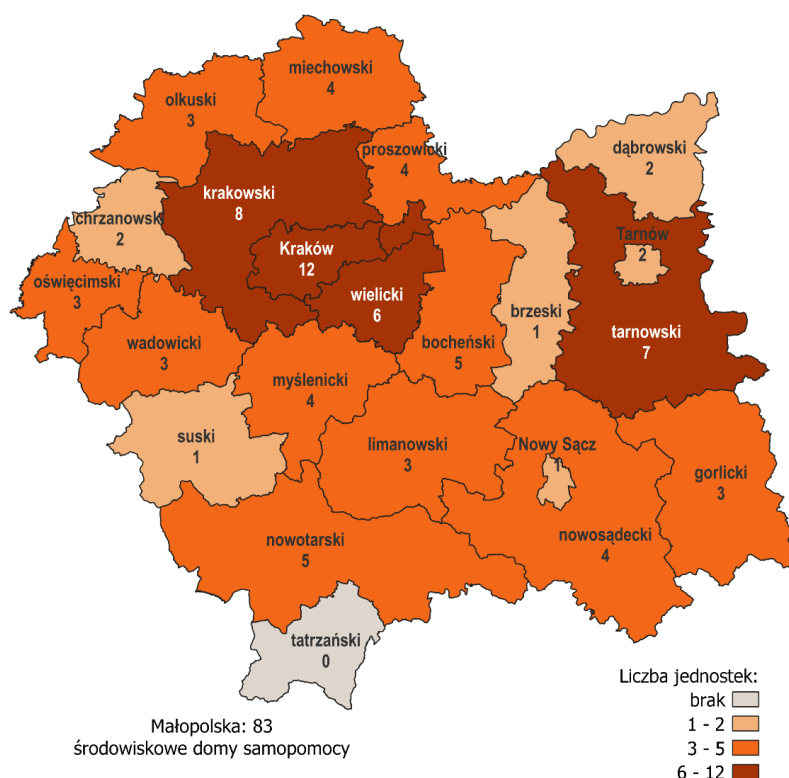
⁵⁹Na podstawie wykazu ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy rehabilitacyjne oraz organizatorów dostępnego na stronie internetowej:

<https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiadczeniobiorcow/turnusy/wyszukiwarka-organizatorow> (dostęp: 15.02.2023 r.)

⁶⁰Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-06.

a 15 przez podmioty zewnętrzne na zlecenie gmin. Z kolei 15 ŚDS było prowadzonych przez 3 miasta na prawach powiatu, przy czym 13 z nich prowadziły podmioty zewnętrzne na zlecenie miast. 26 ŚDS było prowadzonych przez 15 powiatów, w tym 14 ŚDS prowadzonych było przez podmioty zewnętrzne. Z danych sprawozdania OZPS wynika, iż w 2022 r. małopolskie ŚDS dysponowały 3 108 miejscami, z których skorzystały 3 523 osoby. Małopolska kadra środowiskowych domów samopomocy liczyła 951 osób (średnio w jednym ŚDS zatrudnionych było w 2022 r. ok. 11 pracowników).

Mapa 25: Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2022 r.

*Suma w powiatach ŚDS prowadzonych i zleczanych przez gminy i powiaty.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2022 r.

Dodatkowo w 2 małopolskich gminach tj. w Krakowie i gminie Wieliczka były prowadzone kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W sumie liczba małopolskich gmin i miast na prawach powiatu, które prowadziły ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (ŚDS i kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi) w 2022 r. wynosiła 43 (tj. 23,6% małopolskich gmin).

Należy dodać, iż małopolskie gminy i powiaty realizowały w 2022 r. ogólnopolski program „Opieka Wytchnieniowa”. Jak czytamy w Biuletynie Informacji Publicznej Biura

Pełnomocnika Rządu ds. Osób niepełnosprawnych program adresowany jest do:

„[...] członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

1. dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności,
2. osobami posiadającymi:
 - orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573) albo
 - orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (zgodnie z art. 5 i art. 62 ww. ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych) – poprzez możliwość uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej.”⁶¹

W ramach programu w 2022 r. „opiekę wytchnieniową” w formie „diennej” realizowało 76 gmin (w tym 3 miasta na prawach powiatu) i 4 powiaty. Natomiast w formie „całodobowej” 35 gmin (w tym Kraków) oraz 4 powiaty. Część z wyżej wymienionych JST świadczyła obydwie formy wsparcia tj. 23 gminy (w tym Kraków) i 3 powiaty. Łącznie program realizowało 88 małopolskich gmin (w tym 3 miasta na prawach powiatu) i 5 powiatów. Względem wcześniejszego roku program kontynuowało w formie „diennej” 42 gminy, a w formie „całodobowej” – 10 gmin. Żaden powiat nie kontynuował programu z 2021 r.

łącznie w 2022 roku gminy i powiaty objęły opieką: w formie „diennej” 932 osoby i w formie „całodobowej” 531 osób.

Kolejnym rządowym programem, w którym uczestniczyły małopolskie gminy i powiaty był „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. Na stronie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej można przeczytać:

„Głównym celem Programu jest wprowadzenie usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla uczestników Programu:

1. dzieci do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie

⁶¹ Źródło: <https://niepelnosprawni.gov.pl/a,1299,program-opieka-wytchnieniowa-edycja-2022>, dostęp 24.05.2023 r.

ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz

2. osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o niepełnosprawności: o stopniu znacznym lub o stopniu umiarkowanym, lub traktowane na równi do wymienionych zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych”.⁶²

W 2022 r. program realizowało 108 jednostek samorządu terytorialnego w Małopolsce (99 gmin, 6 powiatów oraz 3 miasta na prawach powiatu). Przy czym 61 samorządów kontynuowało uczestnictwo w programie z roku wcześniejszego (w tym 59 gmin, 5 powiatów i 2 miasta na prawach powiatu). W sumie w 2022 r. w Małopolsce usługi asystenta zaoferowano 2 321 osobom niepełnosprawnym.

Należy dodać, iż dwie małopolskie gminy w 2022 r. uczestniczyły także w programie „Centra opiekuńczo-mieszkalne”, którego celem było: „[...] uzupełnienie systemu wsparcia osób niepełnosprawnych, poprzez stworzenie dodatkowej usługi w postaci zapewnienia możliwości zamieszkiwania w formie pobytu dziennego lub całodobowego. Osoby, do których kierowany jest Program, obok różnorodnego wsparcia (w tym w zakresie potrzeb zdrowotnych, pielęgnacyjnych, zapobiegania wtórnym powikłaniom, stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych oraz społecznych), (...) miały zapewnioną możliwość niezależnego/ samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich potrzeb [...]”.⁶³

W 2022 r. Nowy Sącz pozyskał środki na utworzenie centrum, w którym będzie funkcjonowało 20 miejsc dla osób niepełnosprawnych. Natomiast gmina Miechów otrzymała środki na funkcjonowanie centrum, w którym w 2022 r. objęto wsparciem 19 uczestników.

⁶² Źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/Program-Asystent-osobisty-osoby-niepelnosprawnej-edycja-2022>, dostęp 24.05.2023 r.

⁶³ Źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/nabor-wnioskow-w-ramach-programu-centra-opiekunczo-mieszkalne>, dostęp 24.05.2023 r.

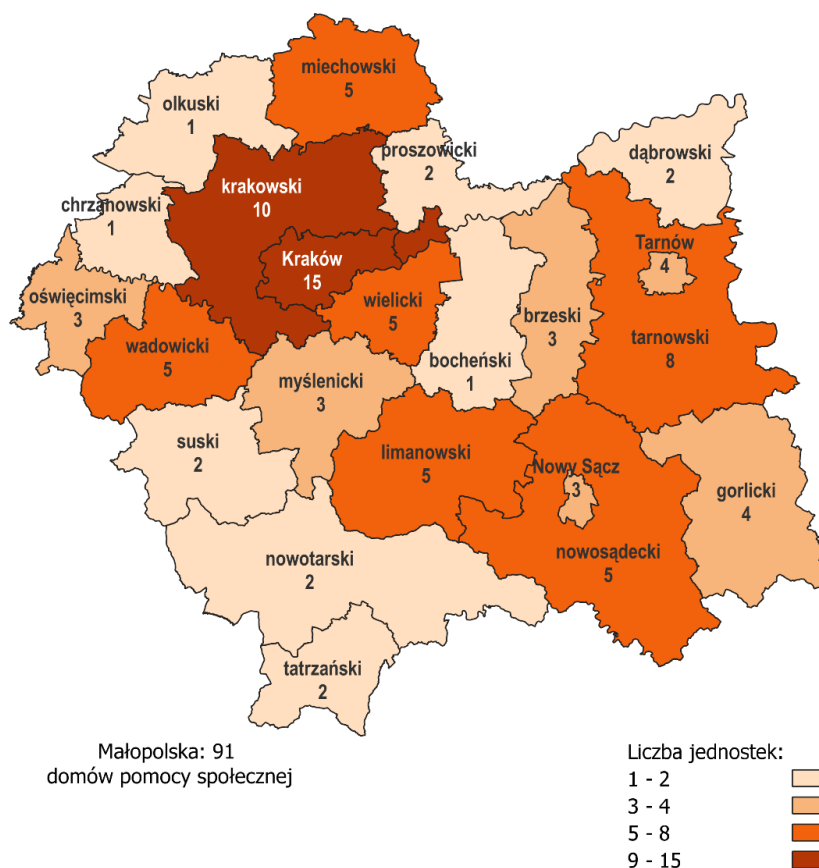
Osoby starsze

W Małopolsce:

- ✓ Na początku 2023 r. funkcjonowało 91 domów pomocy społecznej (o 2 mniej niż w 2022 r.) oferujących 8 193 miejsca, z których znaczna część przeznaczona jest dla osób starszych.
- ✓ W 2022 r. były nadal 2 rodzinne domy pomocy.
- ✓ W marcu 2023 r. funkcjonowały 53 „placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku” (podobnie jak przed rokiem) oferujące 2 180 miejsc.
- ✓ W kwietniu 2023 r. działały 52 zakłady opiekuńczo-lecznicze i zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze z 3 570 łózkami (w tym 3 Zakłady/ Oddziały opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dysponujące 215 miejscami oraz 1 ZOL z 5 miejscami dla dzieci i młodzieży) oraz 21 hospicjów stacjonarnych i oddziałów opieki paliatywnej, dysponujących 499 łózkami.
- ✓ 2022 r. wykazano 44 publiczne dzienne domy pomocy oraz 98 publicznych klubów samopomocy.
- ✓ W ramach RPO WM na lata 2014-2020 utworzono 57 nowych publicznych i niepublicznych placówek zapewniających dzienną opiekę dla seniorów oraz 19 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych.
- ✓ W 2022 r. usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi udzielono łącznie 7 942 osobom (o 231 mniej niż w 2021 r.).
- ✓ W ramach projektu „Małopolski Tele-Anioł” z usług opiekuńczych i sąsiedzkich skorzystało 1 956 osób.

W województwie małopolskim z początkiem 2023 r. funkcjonowało 91 domów pomocy społecznej (DPS), przeznaczonych dla różnych grup mieszkańców, w tym w dużej części dla seniorów. W większości (55 jednostek) były one prowadzone samodzielnie przez samorządy: 3 miast na prawach powiatów (17 DPS), 16 powiatów (36 DPS) i 2 gmin (2 DPS - Borzęcin p. brzeski i Grybów p. nowosądecki). 34 małopolskie DPS były prowadzone przez podmioty zewnętrzne na zlecenie samorządów: 13 powiatów (27 DPS), 2 miast na prawach powiatu (5 DPS) i 2 gmin (2 DPS - Niepołomice p. wielicki i Sękowa p. gorlicki). Dodatkowo w Małopolsce funkcjonują 2 DPS szczególnej kategorii, które nie są prowadzone przez samorządy i nie działają też na ich zlecenie. 91 małopolskich domów pomocy społecznej w styczniu 2023 r. oferowało 8 193 miejsca⁶⁴.

Mapa 26: Domy pomocy społecznej w Małopolsce w styczniu 2023 r.

*Suma w powiatach DPS prowadzonych i zleczanych przez gminy i powiaty oraz prowadzonych przez podmioty zewnętrzne.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2022 r. oraz z danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 16.01.2023 r., (dostęp: 10.02.2023 r.).

⁶⁴ Analiza oparta o dane Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 16.01.2023 r. <https://bip.malopolska.pl/muw,a,3261,rejestr-domow-pomocy-spoecznej-oraz-placowek-zapewniajacych-calodobowa-opieke.html> (dostęp: 09.02.2023 r.).

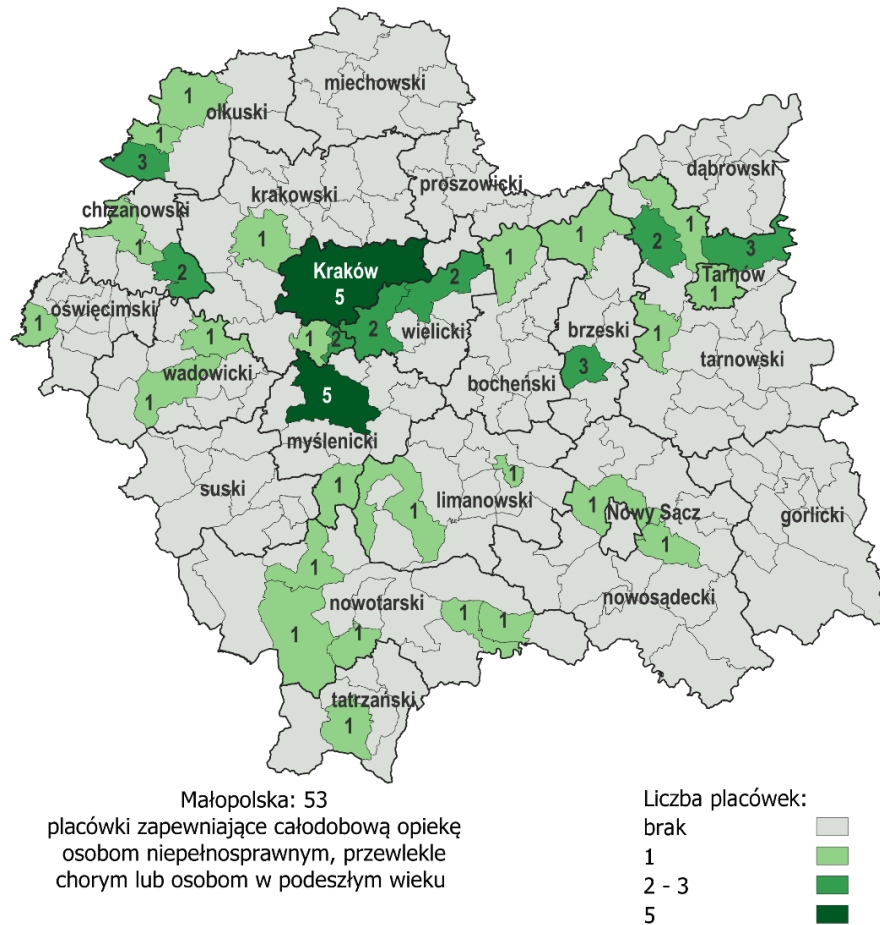
Z danych sprawozdania OZPS wynika, iż w ciągu całego roku 2022 z 89 małopolskich DPS skorzystało 8 761 osób. Kadra w tych DPS w roku 2022 liczyła 5 980 pracowników, średnio w jednym domu zatrudnionych było 67 pracowników. Brak danych o mieszkańcach i pracownikach dwóch DPS działających poza samorządami.

Innym typem placówki opieki całodobowej są tzw. rodzinne domy pomocy. Ich działalność reguluje Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy. Rodzinny dom pomocy świadczy usługi bytowe i opiekuńcze w budynku mieszkalnym jednorodzinny, którego właścicielem lub najemcą jest osoba fizyczna prowadząca rodzinny dom pomocy, w którym ta osoba zamieszkuje lub organizacja pożytku publicznego (w przypadku rodzinnego domu pomocy prowadzonego przez organizację pożytku publicznego). W województwie małopolskim według danych sprawozdania MRiPS-06 w 2022 r. były nadal 2 takie domy: w Krakowie oraz w gminie Lisia Góra (p. tarnowski). Korzystało z nich w 2022 roku 17 starszych i niepełnosprawnych mieszkańców.

Obok DPS i rodzinnych domów pomocy funkcjonują również „placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku”. Placówki te działają pod różnymi nazwami np.: dom opieki, seniora, emerytów, spokojnej jesieni, spokojnej starości czy centrum rehabilitacyjno-pielęgnacyjne, pensjonat, ośrodek opiekuńczy. Według rejestru Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego na początku 2023 r. (dane na dzień 03.02.2023 r.) funkcjonowały w regionie 53 takie placówki oferujące łącznie 2 180 miejsc⁶⁵ (wzrost o 139 miejsc względem danych podanych w OZPS za rok 2021). Większość placówek zapewniających całodobową opiekę stanowią placówki prowadzone w oparciu o działalność gospodarczą (42). Ponadto w wykazie figuruje 11 placówek funkcjonujących w oparciu o działalność statutową. Wszystkie tego typu placówki obowiązuje wpis do powyższego rejestru i podlegają one kontrolom administracji rządowej. Najwięcej placówek zlokalizowanych było w powiatach: tarnowskim (7), myślenickim (6), nowotarskim (5), olkuskim (5) oraz w Krakowie (5). Rozmieszczenie omawianych placówek w Małopolsce ilustruje poniższa mapa.

⁶⁵ Analiza oparta o dane Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 03.02.2023 r.: „Rejestr placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, w tym prowadzonych na podstawie przepisów o działalności gospodarczej działających na obszarze województwa małopolskiego” (dostęp: 10.02.2023 r.).

Mapa 27: Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w Małopolsce w 2023 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 03.02.2023 r. (dostęp: 10.02.2023 r.).

Do placówek całodobowej opieki należy doliczyć podmioty opieki długoterminowej, w tym paliatywnej funkcjonujące w sektorze zdrowia, takie jak: zakłady opiekuńczo-lecznicze (ZOL), zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze (ZPO), oddziały opieki paliatywnej i hospicja.

Na podstawie danych udostępnionych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie na dzień 06.04.2023 r. liczba takich podmiotów w regionie i dostępnych w nich łóżek wynosiła:

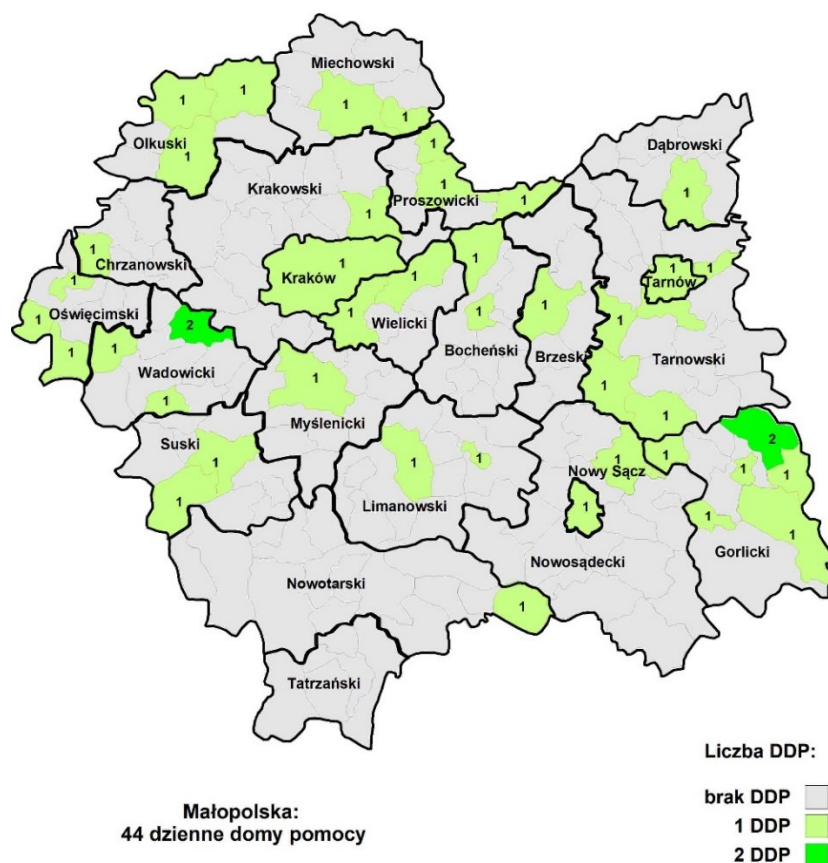
- 52 zakłady opiekuńczo-lecznicze i zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze z 3 570 łóżkami (w tym 3 Zakłady/ Oddziały opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dysponujące 215 miejscami oraz 1 ZOL z 5 miejscami dla dzieci i młodzieży);
- 21 hospicjów stacjonarnych i oddziałów opieki paliatywnej, dysponujących 499 łóżkami.

Ponadto w Małopolsce prowadzonych było 55 hospicjów domowych / zespołów domowej opieki paliatywnej oraz 26 hospicjów domowych / zespół domowej opieki paliatywnej dla dzieci.

Obok podmiotów oferujących opiekę całodobową funkcjonują ośrodki wsparcia zapewniające starszym osobom niesamodzielnym opiekę dzienną. W sprawozdaniu OZPS za 2022 r. wykazano 44 publiczne dzienne domy pomocy (DDP), w tym jeden w Tarnowie funkcjonujący w strukturze domu pomocy społecznej oraz jeden o zasięgu powiatowym (powiatu bocheńskiego)⁶⁶.

W 2022 r. w małopolskich DDP dostępnych było łącznie 1 770 miejsc, z których skorzystały 2 161 osób. Kadra DDP liczyła 338 pracowników.

Mapa 28: Publiczne dzienne domy pomocy w Małopolsce w 2022 r.

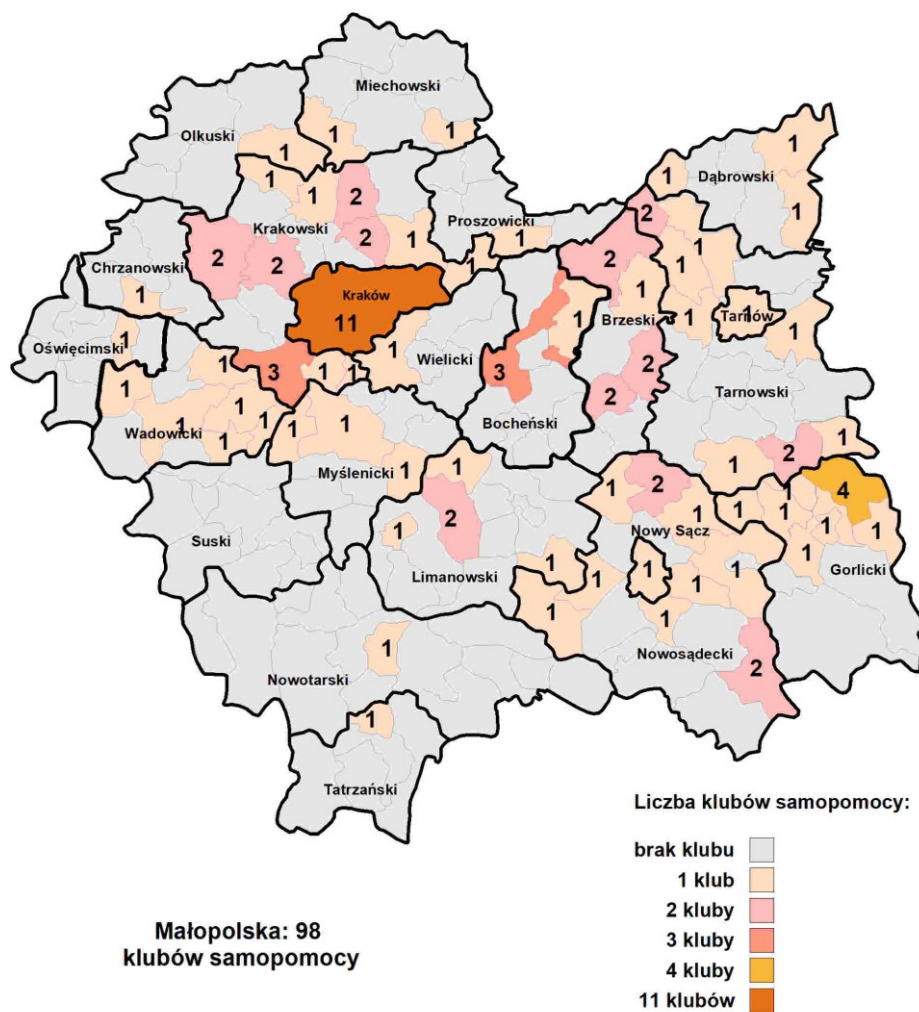

*placówka w Bochni prowadzona przez jest powiat bocheński i ma zasięg powiatowy.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania OZPS.

⁶⁶Mogą wystąpić niewielkie rozbieżności pomiędzy latami w liczbie jednostek ze względu na metodę zbierania danych uzależnioną od przekazanych informacji przez pracowników OPS – pojawiały się przypadki trudności z kwalifikowaniem zasobów instytucjonalnych do danego typu jednostek.

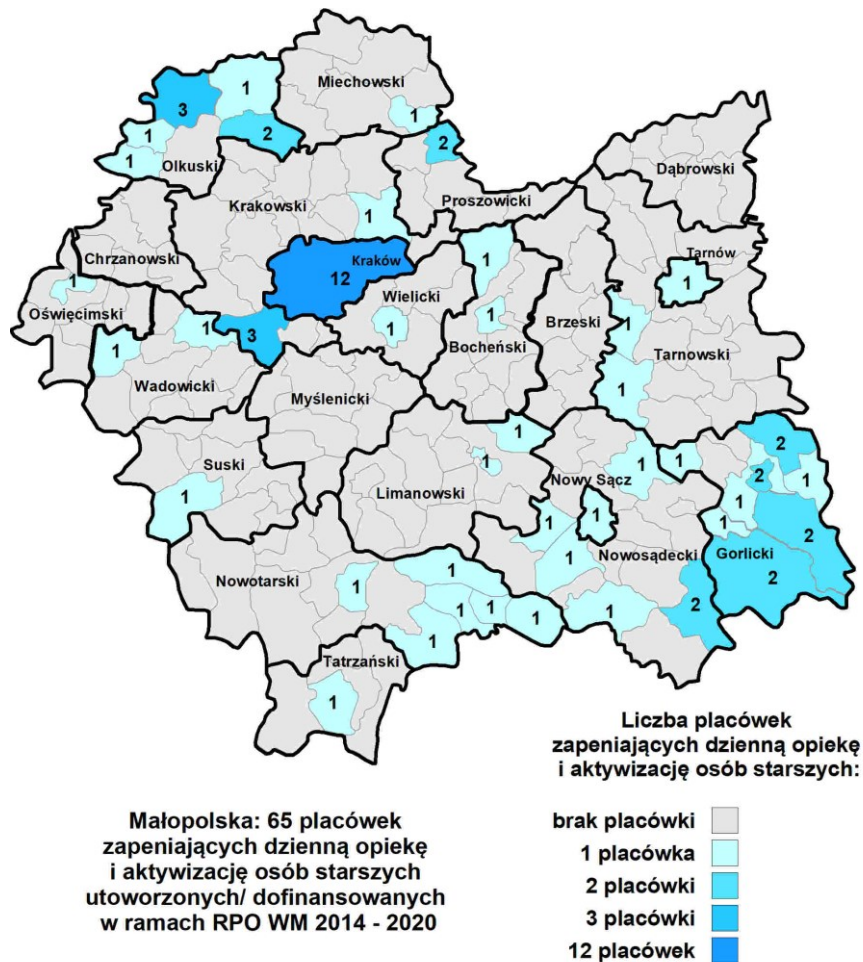
Mapa 29: Kluby samopomocy w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania OZPS.

Dodatkowo poza dziennymi domami pomocy funkcjonują w Małopolsce kluby samopomocy. Ze sprawozdania OZPS wynika, że małopolskie gminy prowadziły w 2022 r. 98 klubów samopomocy (o 16 więcej niż w 2021 r.). Duża część z nich jest przeznaczona dla seniorów. Jednostki te dysponowały 2 425 miejscami, z których skorzystało w 2022 r. 3 306 osób. Należy dodać, iż 4 kluby samopomocy pierwszych uczestników objęły wsparciem od 2023 roku.

Mapa 30: Placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację osób starszych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.

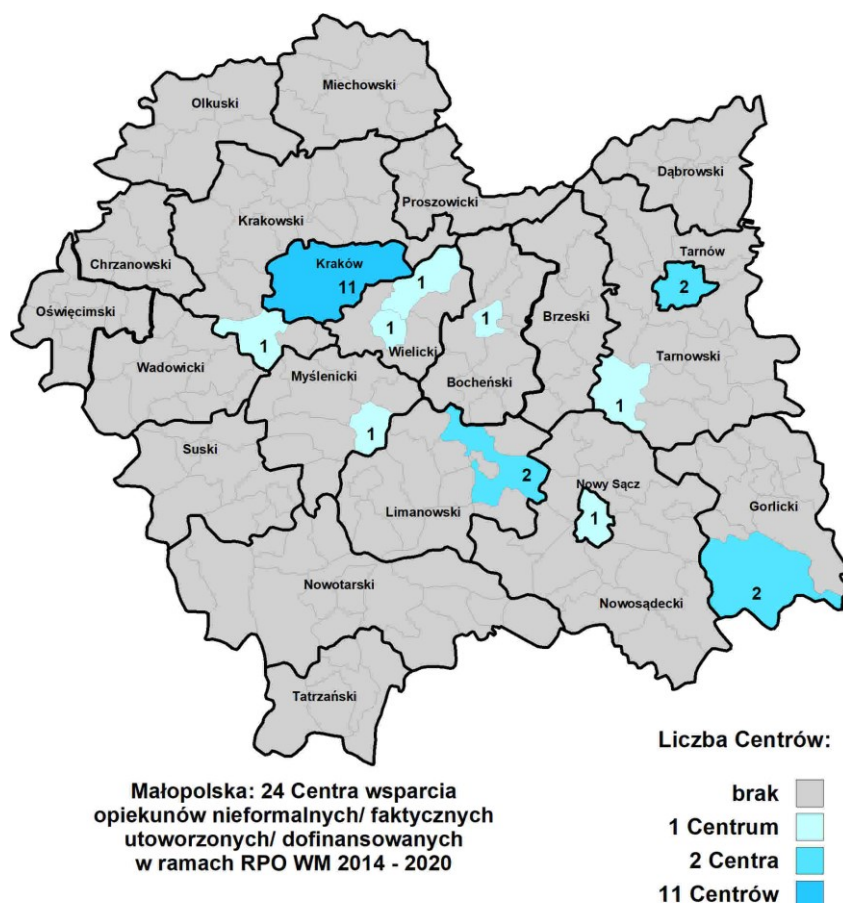

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

Pamiętać jednak należy, że powstające dzienne domy pomocy i kluby samopomocy (zdefiniowane w ustawie o pomocy społecznej) mogą być finansowane z różnych źródeł – środków własnych samorządów terytorialnych, środków pochodzących z rządowego Programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025 (wcześniej: „Wieloletni Program Senior+ na lata 2015-2020”) czy środków europejskich dla regionów. Obok nich powstają placówki spełniające takie same funkcje, ale działające poza sektorem pomocy społecznej, w tym poza sektorem publicznym, uruchamiane również ze środków europejskich z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 – 9. Osi priorytetowej Region spójny społecznie, Poddziałanie 9.2.2 i 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa – ZIT/SPR, Typ projektu B. Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób

niesamodzielnych. Tu Beneficjentami mogą być także organizacje pozarządowe, organizacje non-profit, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorcy, instytucje publiczne i prywatne świadczące usługi społeczne i zdrowotne. W ramach w/w projektów (według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania) dofinansowano utworzenie w Małopolsce 57 nowych placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób niesamodzielnych (publicznych i niepublicznych) oraz rozszerzenie zakresu działalności 8 kolejnych placówek. Interwencje Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 w omawianym obszarze ilustruje mapa zamieszczona powyżej.

Mapa 31: Centra wsparcia opiekunów nieformalnych/ faktycznych osób niesamodzielnych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

Omawiając istniejące w regionie wsparcie dla seniorów nie sposób nie wspomnieć o inicjatywie Województwa Małopolskiego dotyczącej pomocy dla rodzin opiekujących się w domach osobami niesamodzielnymi, w tym starszymi. Przedsięwzięcie realizowane jest w ramach RPO WM 2014-2020 Poddziałania 9.2.2 i 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa – ZIT/SPR, Typ projektu A - Działania wspierające opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, poprzez uruchomienie centrów wsparcia opiekunów (...). Ze środków europejskich utworzono w regionie 19 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych, a w 5 kolejnych placówkach dofinansowano rozszerzenie oferty wsparcia.

- Ośrodki pomocy społecznej oferują mieszkańcom również usługi opiekuńcze:
- będące zadaniem własnym gminy, dzielące się na dwa rodzaje: tzw. „zwykłe” (mogące obejmować pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem) oraz specjalistyczne (dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym);
 - specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi będące zadaniem zleconym gminie.

W 2022 r. w Małopolsce udzielono tego rodzaju świadczeń łącznie 7 942 osobom⁶⁷ (o 231 mniej niż przed rokiem i o 1 139 mniej niż w 2019 r.).

Najczęściej były oferowane usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gminy (usługi tzw. „zwykłe” oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze). Łącznie dwoma rodzajami usług opiekuńczych będących zadaniem własnym gmin objęto 7 203 osoby (o 160 osób mniej niż przed rokiem i o 942 mniej niż w 2019 r.), z czego specjalistycznymi usługami opiekuńczymi objęto 223 klientów (o 7 mniej niż w 2021 r. oraz o 195 mniej niż w 2019 r.).

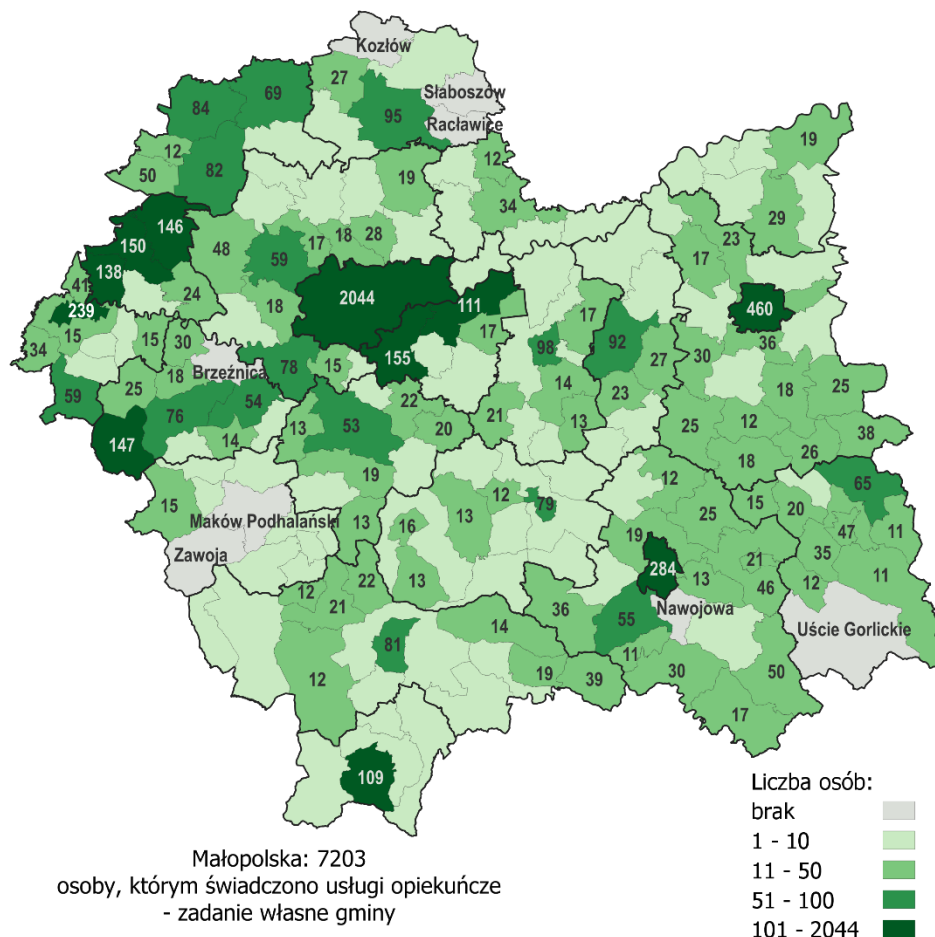
W 2022 r. usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gmin nie były świadczone w 8 gminach Małopolski (w latach 2021 i 2019 w 6 gminach).

Specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi objęto 739 osób (o 71 mniej niż w 2021 r. oraz o 197 mniej niż w 2019 r.) zamieszkujących 85 gmin (o 6 mniej niż w 2021 r.), tj. 46,7% gmin.

⁶⁷ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03.

W sumie 5 małopolskich gmin nie świadczyło zarówno gminnych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Mapa 32: Liczba osób korzystających z gminnych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (będących zadaniem własnym gminy) w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania MRIPS-03 za 2022 r.

Usługi opiekuńcze w Małopolsce wzbogaca jednak projekt samorządu województwa małopolskiego „Małopolski Tele-Anioł”. W tym projekcie wykorzystuje się nowoczesną technologię informacyjno-komunikacyjną (teleopiekę) do sprawowania 24-godzinnej opieki nad osobami niesamodzielnymi objętymi wsparciem.

Osoby zakwalifikowane do projektu otrzymują bezpłatnie tzw. opaskę bezpieczeństwa, przy pomocy której mogą w łatwy i szybki sposób wezwać pomoc. Jest to podstawowa i pierwsza forma wsparcia dla każdego uczestnika projektu. Opaska ma wbudowaną kartę SIM, mikrofon i głośnik, można z niej swobodnie rozmawiać. Naciskając guzik z napisem

„SOS” podopieczny łączy się z Centrum Teleopieki, gdzie pracują ratownicy medyczni, którzy udzielą odpowiedniej pomocy, łącznie z wezwaniem pogotowia. Wraz z otrzymanym zgłoszeniem system teleopieki automatycznie identyfikuje uczestnika i wyświetla ratownikowi Cyfrową Kartę Podopiecznego z najważniejszymi informacjami o osobie łączącej się z telecentrum, co dodatkowo ułatwia ratownikowi ocenę sytuacji. Opaski, oprócz możliwości bezpośredniego kontaktu z personelem medycznym, monitorują również: tętno (odczyt co 30 minut), upadki (mają wbudowany detektor upadku) i lokalizację (wbudowany lokalizator GPS)⁶⁸.

W projekcie „Małopolski Tele-Anioł” do końca 2022 r. dodatkowe usługi sąsiedzkie/opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania otrzymało 1 956 osób, a z usług teleopiekuńczych skorzystało 6 266 osób niesamodzielnych. Zdecydowaną większość z tej grupy stanowią seniorzy.

Dodatkowo w 2022 r. kontynuowany był rządowy program „Opieka 75+”. Strategicznym celem programu był rozwój i poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych zarówno dla osób samotnych, jak również pozostających w rodzinach, będących w wieku powyżej 75 lat. Program „Opieka 75+” jest adresowany do gmin miejskich, wiejskich i miejsko - wiejskich do 60 tys. mieszkańców. Gminy, które przystąpiły do realizacji programu mogły uzyskać finansowe wsparcie do 60% przewidywanych kosztów realizacji zadania w zakresie realizacji usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób spełniających kryteria określone w programie.

Środki finansowe z programu mogły być przeznaczone na:

- dofinansowanie do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym przedmiotowe usługi były świadczone w ramach programu i były kontynuowane w 2022 r.;
- dofinansowanie do usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym w 2021 r. te usługi nie były świadczone;
- dofinansowanie do zwiększenia liczby godzin usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.

⁶⁸ Tu i dalej na podstawie informacji pozyskanych z Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Program adresowany był zarówno do gmin, które realizują usługi opiekuńcze samodzielnie, zlecają organizację zadania organizacjom pozarządowym albo kupują usługi opiekuńcze od sektora prywatnego.

W 2022 r. do programu „Opieka 75+” przystąpiło 45 małopolskich gmin. 38 gmin kontynuowało realizację programu z 2021 r., 7 gmin rozpoczęło jego realizację w 2022 roku. Natomiast 4 gminy realizujące program w roku 2021 r. nie sięgnęły po środki na kolejny okres. Gminy realizujące program w 2022 r. były w większości gminami wiejskimi (24). Ponadto w programie wzięło udział 15 gmin miejsko-wiejskich i 6 miejskich. W sumie w 2022 r. programem objęto 844 mieszkańców Małopolski.⁶⁹

⁶⁹ Informacje o gminach biorących udział w programie „Opieka 75+” zostały pozyskane z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Osoby bezrobotne

W Małopolsce w 2022 r.:

- ✓ **Podobnie jak w 2021 funkcjonowało 15 centrów integracji społecznej, w zajęciach których uczestniczyły 422 osoby (o 19 mniej niż w 2021 r.).**
- ✓ **Najliczniejszą grupę uczestników w CIS stanowiły osoby długotrwale bezrobotne (144 osoby), osoby niepełnosprawne (63 osoby) i uzależnione od alkoholu (61 osób).**
- ✓ **Na terenie województwa małopolskiego w 2022 r. funkcjonowało 39 Klubów Integracji Społecznej (podobnie jak przed rokiem). Zajęcia w KIS rozpoczęły 924 osoby (o 315 mniej niż w 2021 r.).**

W województwie małopolskim w 2022 roku działalność prowadziło 15 centrów integracji społecznej (CIS), tyle samo co w 2021 r.⁷⁰ 13 centrów utworzyły organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia), 2 CIS działające w formule jednostki budżetowej utworzyły gminy (Babice p. chrzanowski i Biecz p. gorlicki). W 2022 roku w zajęciach małopolskich CIS uczestniczyły 422 osoby (o 19 mniej niż rok temu), natomiast zajęcia ukończyło 130 osób (o 135 mniej niż rok temu). Należy dodać, iż 3 małopolskie CIS nie prowadziły zajęć w 2022 r.

Najliczniejsze grupy uczestników zajęć małopolskich CIS w 2022 r. to: osoby długotrwale bezrobotne – 144 osoby, osoby niepełnosprawne – 63 osoby, uzależnieni od alkoholu – 61 osób.

Centra Integracji Społecznej w 2022 roku zatrudniały 69 pracowników (o 18 mniej niż rok temu), w tym: 23 instruktorów zawodu, 12 doradców zawodowych, 10 pracowników socjalnych oraz 6 psychologów.

⁷⁰ Tu i dalej analiza oparta o Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za rok 2022.

Mapa 33: Centra integracji społecznej w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za 2022 r.

Na terenie województwa małopolskiego w 2022 r. roku funkcjonowało 39 klubów integracji społecznej (KIS), z czego 31 zostało powołanych przez gminy, zaś 8 KIS zostało utworzonych przez organizacje pozarządowe (fundację lub stowarzyszenie)⁷¹. 18 KIS prowadzonych było z udziałem środków gmin, w tym w 10 przypadkach z montażem środków z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Sumarycznie w 2022 r. poprzez środki EFS współfinansowano lub finansowano 21 małopolskich KIS. 6 KIS wykazało zerowe budżety w 2022 r.

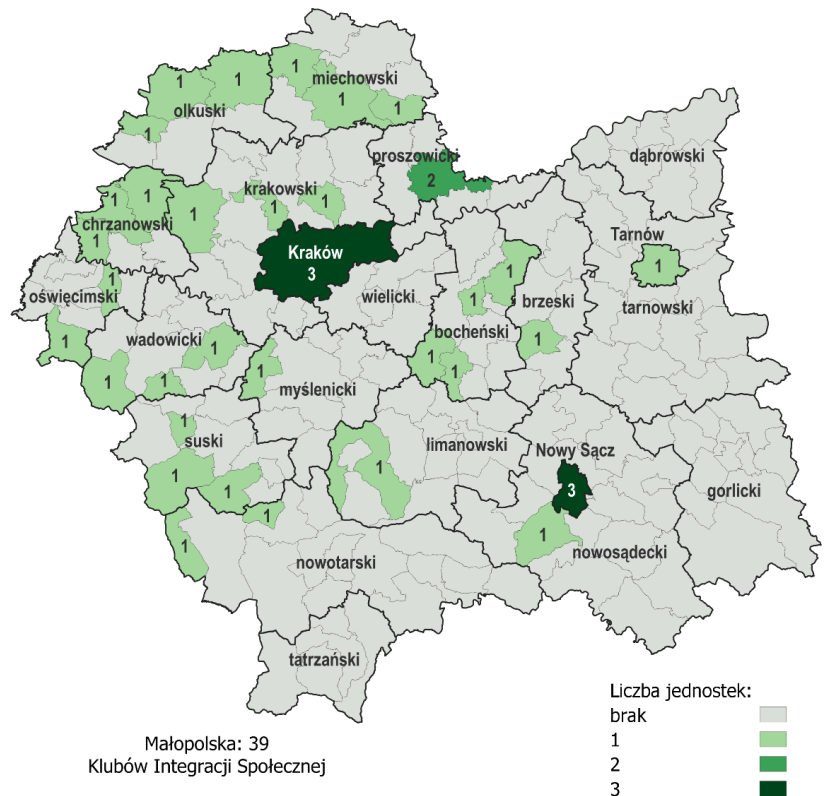
Zajęcia w KIS w 2022 r. rozpoczęły 924 osoby (o 315 mniej niż w ubiegłym roku), z czego 812 osób je ukończyło (o 256 mniej niż 2021 r.). Należy dodać, iż w 9 małopolskich KIS w 2022 r. nikt nie rozpoczął zajęć.

Małopolskie kluby integracji społecznej w 2022 r. zatrudniały 186 pracowników (o 47 mniej niż w ubiegłym roku). Najliczniejsze grupy stanowili: pracownicy socjalni (57 osób), psychologowie (24 osoby), doradcy zawodowi (14 pracowników), instruktorzy reintegracji

⁷¹ Tu i dalej analiza oparta o Sprawozdanie Klubów Integracji Społecznej za rok 2022.

zawodowej (11 osób) oraz specjaliści realizujący kursy zawodowe (11 osób). Wśród zatrudnionych byli także m. in.: terapeuci (3 osoby) oraz prawnicy i radcy prawni (4 osoby).

Mapa 34: Kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2022 r.

Inne grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: osoby bezdomne

W Małopolsce:

- ✓ **Z początkiem 2023 r. funkcjonowało 25 placówek udzielających tymczasowego schronienia osobom będącym w kryzysie bezdomności, dysponujących łącznie 871 miejscami (oraz 10 dodatkowymi w sezonie zimowym).**
- ✓ **W grupie tej było 10 schronisk (w tym dwa z usługami opiekuńczymi oferujące 36 miejsc z usługami opiekuńczymi), 8 noclegowni i 7 ogrzewalni.**
- ✓ **12 placówek miało status niepublicznych, dla pozostałych 13 jednostek publicznych organem prowadzącym były gminy.**
- ✓ **Większość miejsc tymczasowego schronienia w małopolskich placówkach przeznaczona była dla mężczyzn.**
- ✓ **W 2022 r. 5 małopolskich organizacji pozarządowych brało udział w programie rządowym „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”.**

W 2023 r (stan na 1 lutego) w Małopolsce – według wykazu publikowanego w serwisie internetowym Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie – funkcjonowało 25 placówek udzielających tymczasowego schronienia osobom będącym w kryzysie bezdomności, dysponujących łącznie 871 miejscami w większości przeznaczonymi dla mężczyzn (114 miejsc dedykowanych kobietom tj. 13,1% miejsc). 10 dodatkowych miejsc dla mężczyzn uruchamianych jest w sezonie zimowym. W grupie tej było 10 schronisk (w tym dwa schroniska z usługami opiekuńczymi zlokalizowane w Krakowie), 8 noclegowni i 7 ogrzewalni. Najwięcej tego typu placówek było zlokalizowanych w Krakowie (6), w Tarnowie (3) oraz po 2 jednostki w Nowym Sączu i Oświęcimiu. 12 placówek to placówki niepubliczne prowadzone przez takie podmioty, jak np.: Caritas, Polski Komitet Pomocy Społecznej oraz Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta. Większość placówek niepublicznych była zlokalizowana w miastach na prawach powiatu (8), a pozostałe w gminach

miejsko-wiejskich (2) i wiejskich (2). Dla pozostałych 13 jednostek publicznych organem prowadzącym były gminy miejsko-wiejskie (5), miejskie (4) oraz miasto Kraków (3).⁷²

W 2022 r. 5 małopolskich organizacji pozarządowych (3 związki wyznaniowe, 1 stowarzyszenie i 1 fundacja) wzięło udział w programie rządowym „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”. Trzy z wymienionych podmiotów podjęło działania w ramach modułu III przewidzianego w programie, którego celem jest: „wsparcie podmiotów w dostosowaniu prowadzonych przez nie placówek świadczących usługi dla osób bezdomnych do obowiązujących standardów”. Pozostałe dwie organizacje realizowały moduł II tj.: „prowadzenie działań interwencyjnych i aktywizujących skierowanych do osób bezdomnych”. Cztery podmioty miały siedzibę w Krakowie, a piąty – w Miechowie.

⁷² Analiza oparta o Wykaz placówek tymczasowego schronienia, stan na 01.02.2023 r., <https://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/Wykaz%20placowek%20tymczasowego%20schronienia.pdf> (dostęp:05.04.2023 r.).

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W sprawozdaniu „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej” za 2022 r. ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie deklarowały współpracę z organizacjami pozarządowymi w obszarze pomocy i wsparcia - łącznie 179 jednostek, w tym: 157 gmin, 19 powiatów i 3 miasta na prawach powiatu.

W 2022 r. 54 gminy oraz wszystkie 19 powiatów i 3 miasta na prawach powiatu zleciły prowadzenie placówek pomocowych organizacjom pozarządowym. Łącznie zlecono prowadzenie 306 jednostek. Ponadto 122 OPS, 8 PCPR oraz 2 MOPS wskazały w sprawozdaniu OZPS na prowadzenie współpracy niegenerującej kosztów z ponad 453 organizacjami.

Jednocześnie Samorząd Województwa Małopolskiego w 2022 r. – jak wskazano w „Raporcie o stanie województwa małopolskiego za rok 2022” – „Samorząd Województwa Małopolskiego zlecał realizację zadań publicznych w 2022 roku w ramach otwartych konkursów ofert w formie powierzenia (sfinansowanie realizacji zadania) oraz wspierania (dofinansowanie realizacji zadania).

W latach 2015-2022 kwota środków przekazanych na dofinansowanie realizacji zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów wyglądała następująco:

Wykres 29: Kwota przekazana z budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2015-2022 na realizację zadań publicznych zlecanych na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w zł)

Źródło: opracowanie własne UMWM.

W 2022 r. Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kwotę 48 mln zł na realizację zadań publicznych, w tym:

- roczne otwarte konkursy ofert 38,5 mln zł
- wieloletnie otwarte konkursy ofert 6,6 mln zł
- art. 19a (małe granty) 2,9 mln zł.

Kwota przekazana w ramach ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie wzrosła prawie dwukrotnie z kwoty 25 mln zł (2021 r.) do prawie 48 mln zł (2022 r.).⁷³

⁷³ „Raport o stanie województwa małopolskiego za rok 2022” (art. 34a ustawy o samorządzie województwa), załącznik do Uchwały Nr 698/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 25.05.2023 r., str. 229.

Wybrane nakłady finansowe

W 2022 r. w Małopolsce:

- ✓ **Na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej wydatkowano ponad 6 mld zł, w tym samorządy gminne wydatkowały kwotę niemal 5,6 mld, a powiatowe – ponad 471,2 mln zł.**
- ✓ **Gminy najwięcej środków wydatkowały na odpłatność za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej – ponad 265,9 mln zł.**
- ✓ **Na gminne usługi opiekuńcze wydano prawie 49,5 mln zł, dodatkowo w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi gminy wydatkowały 8,6 mln zł.**
- ✓ **Przeciętny miesięczny koszt utrzymania jednego miejsca w domu pomocy społecznej wyniósł – 5 314 zł. Średni miesięczny koszt utrzymania jednego miejsca w dziennym domu pomocy wyniósł 1 684 zł, a w placówce wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży przeciętnie 463 zł.**
- ✓ **W okresie od 1–3 kwartału 2022 r. na świadczenia udzielone obywatelom Ukrainy przybyłym do Polski w czasie konfliktu zbrojnego wydatkowano w Małopolsce 35,9 mln zł.**

Wydatki z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej

W formularzu OZPS ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie miały też za zadanie przedstawienie (w oparciu o klasyfikację budżetową stosowaną przez jednostki sektora finansów publicznych) wydatków z budżetów gmin i powiatów, w tym ze środków będących w budżetach OPS i PCPR, ponoszonych na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w następujących działach i rozdziałach (charakteryzujących rodzaj działalności):

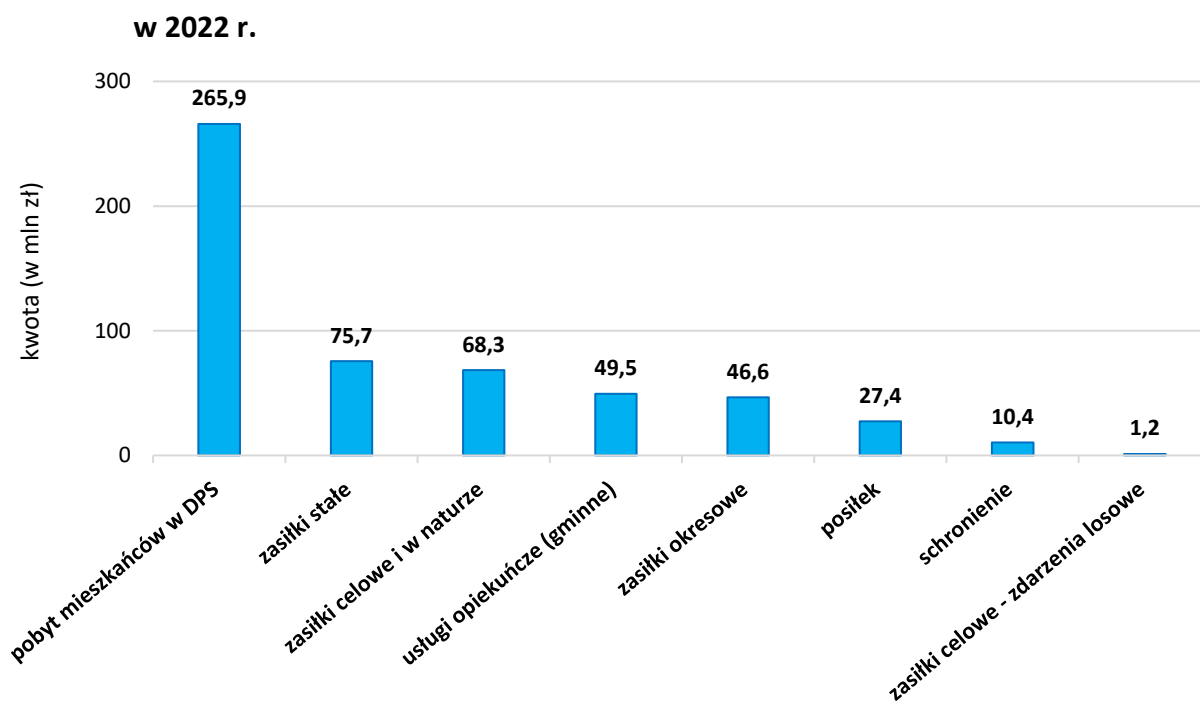
- a. „pomoc społeczna” (dział 852), w tym rozdziały: domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia; zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie; składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej; zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe; dodatki mieszkaniowe; zasiłki stałe; powiatowe centrum pomocy rodzinie; ośrodek pomocy społecznej; jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej; usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, pomoc w zakresie dożywiania; pomoc dla cudzoziemców (w tym wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem); centra integracji społecznej; usuwanie skutków klęsk żywiołowych; pozostała działalność;
- b. „pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” (dział 853), w tym rozdziały: rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych; zespoły orzekania o niepełnosprawności; Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, pozostała działalność w zakresie polityki społecznej;
- c. „ochrona zdrowia” (dział 851), w tym rozdziały: przeciwdziałanie narkomanii i przeciwdziałanie alkoholizmowi;
- d. „edukacyjna opieka wychowawcza” (dział 854), w tym rozdziały: pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym i pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym;
- e. „rodzina” (dział 855), w tym rozdziały: świadczenie wychowawcze; świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego; wspieranie rodziny; tworzenie i funkcjonowanie żłobków; tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych; dzienni opiekunowie; rodziny

zastępcze; działalność placówek opiekuńczo – wychowawczych; składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne (zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych) oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów (zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów); składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urlopach wychowawczych, za osoby zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem; usuwanie skutków klęsk żywiołowych.

Jak wynika ze sprawozdania OZPS na wymienione wyżej obszary działalności wydatkowano w 2022 r. łącznie ponad 6 mld zł. Samorządy gminne wydatkowały kwotę niemal 5,6 mld zł, z czego bezpośrednio z budżetów ośrodków pomocy społecznej - prawie 4,1 mld zł. Z kolei na tak zdefiniowane wydatki samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2022 r. kwotę ponad 471,2 mln zł, z tego bezpośrednio z budżetów powiatowych centrów pomocy rodzinie wydatkowano prawie 113,1 mln zł.

Należy dodać, iż w 2022 r. udzielono również świadczeń dla obywateli Ukrainy przybyłych do Polski w związku z konfliktem zbrojnym w tym kraju. Według informacji sygnałnej „Świadczenia z pomocy społecznej wypłacane obywatelom Ukrainy w województwie małopolskim w okresie od 1–3 kwartału 2022 r.” Urzędu Statystycznego w Krakowie w Małopolsce w okresie od 1–3 kwartału 2022 r. łączna kwota świadczeń udzielonych obywatelom Ukrainy to 35,9 mln zł (11,9% kwoty świadczeń udzielonych w całej Polsce). Na wypłatę świadczeń w postaci jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę wydatkowano w Małopolsce ponad 30,9 mln zł, a na pomoc m. in. w postaci gorącego posiłku dla dzieci i młodzieży, gorącego posiłku dla dzieci w przedszkolu oraz zasiłku celowego na zapewnienie wyżywienia dzieci w przedszkolu przeznaczono ponad 3,1 mln zł.

Wykres 30: Wydatki małopolskich gmin na wybrane świadczenia pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03 za 2022 r.

W roku 2022 w ramach realizacji świadczeń z pomocy społecznej gminy najwięcej środków wydatkowały na odpłatność za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej – ponad 265,9 mln zł. Z takiego świadczenia skorzystało łącznie ponad 6,6 tys. mieszkańców⁷⁴.

Na wsparcie poprzez zasiłki stałe wydatkowano ponad 75,7 mln zł (zasiłki otrzymało ponad 12,2 tys. mieszkańców), w tym niemal 71,4 mln zł dla prawie 11 tys. osób samotnie gospodarujących oraz prawie 4,4 mln zł dla ponad 1,3 tys. osób pozostających w rodzinie.

Na wypłatę zasiłków celowych i pomoc w naturze wydatkowano łącznie ponad 68,3 mln zł. Świadczeniem objęto ponad 36,4 tys. mieszkańców.

Na usługi opiekuńcze gminy wydały w roku 2022 prawie 49,5 mln zł. W 2022 r. z gminnych usług opiekuńczych skorzystało prawie 7,2 tys. klientów.

Dodatkowo w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi gminy wydatkowały w 2022 r. prawie 8,6 mln zł (opieką objęto 739 osób).

⁷⁴ Tu i dalej analiza na podstawie sprawozdań MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03).

Natomiast na wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznanej przez sąd gminy poniosły koszty w wysokości ponad 5,6 mln zł (dla 1 125 osób).

Na zasiłki okresowe gminy wydatkowały prawie 46,6 mln zł. W 2022 r. z zasiłków okresowych skorzystało ponad 21 tys. mieszkańców. Na zasiłki okresowe przyznane z powodu: bezrobocia przeznaczono niemal 23,4 mln zł (dla ponad 8,3 tys. osób), długotrwałej choroby prawie 8,8 mln zł (dla niemal 4,8 tys. osób), a niepełnosprawności – prawie 6,7 mln zł (dla ponad 7 tys. osób).

Z kolei na zapewnienie posiłku wydatkowano w gminach ponad 27,4 mln zł. Z posiłków skorzystało ponad 25,8 tys. osób.

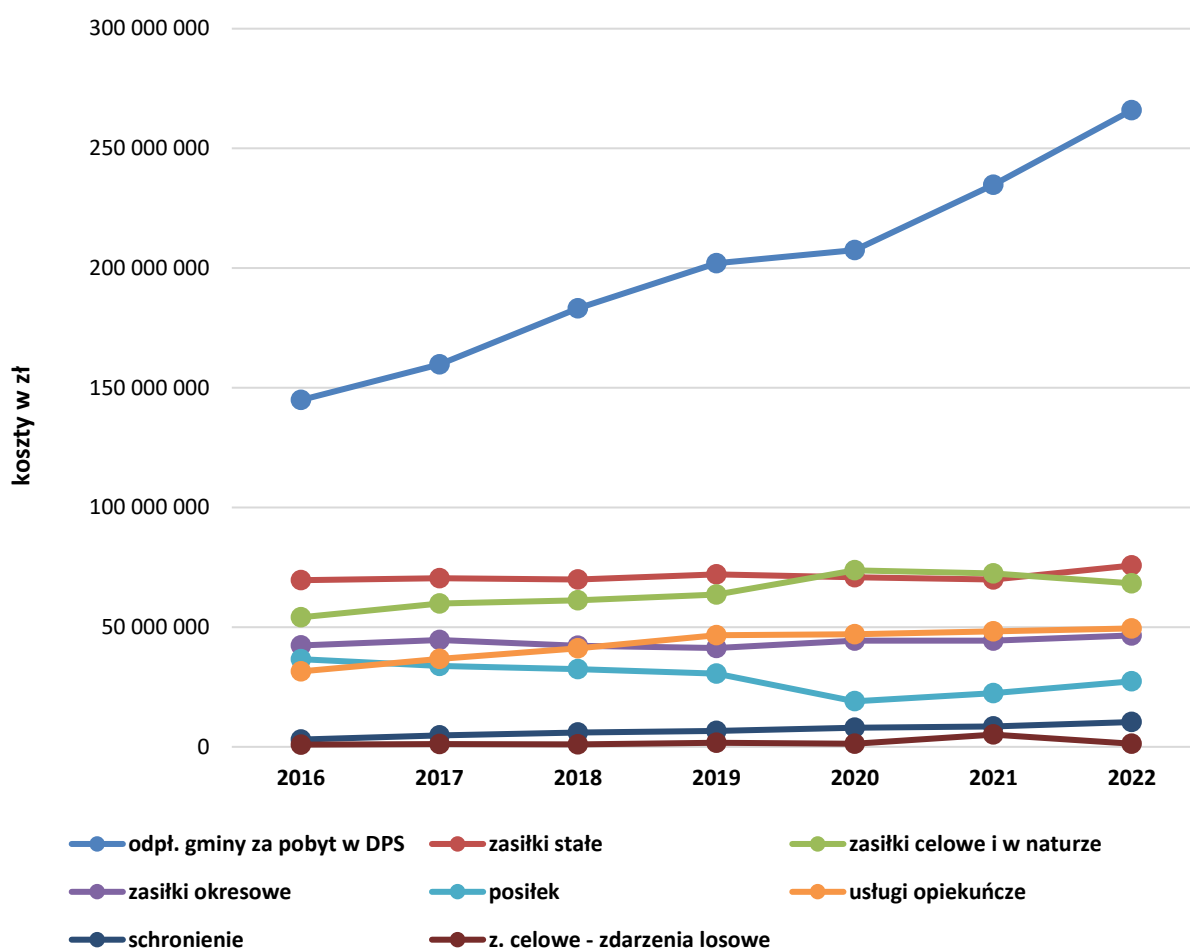
Na zapewnienie schronienia wydano w gminach w 2022 r. niemal 10,4 mln zł. Ze schronienia skorzystało prawie 1,8 tys. osób.

W gminach wypłacono zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego w wysokości ponad 1,2 mln zł łącznie dla 304 osób, którym przyznano zasiłek.

Dodatkowo na zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną (w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową) wydatkowano w gminach 131 tys. zł (dla 12 osób, którym przyznano zasiłek).

Biorąc pod uwagę lata 2016 - 2022 największy wzrost wydatków dotyczył odpłatności za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej. W latach 2016-2022 wydatki gmin na odpłatność za pobyt mieszkańców w DPS wzrosły w Polsce o 79%; w Małopolsce o 84% (o 5 p. p. więcej niż średni wzrost dla kraju). Pomiędzy rokiem 2019 i 2020 nastąpił spadek wydatków związanych z zapewnianiem posiłku osobom potrzebującym, natomiast od 2021 r. odnotowano nieznaczny wzrost tego wskaźnika, który utrzymuje się w roku 2022. Względem ubiegłego roku odnotowano nieznaczny wzrost wydatków dotyczących: zapewnienia schronienia, zasiłków okresowych i zasiłków stałych oraz oferowania usług opiekuńczych. Nieznaczny spadek wydatków względem 2021 r. odnotowano natomiast w kontekście zasiłków celowych - zdarzenie losowe oraz zasiłków celowych i w naturze.

Wykres 31: Wydatki gmin na wybrane świadczenia pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2016 - 2022

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03).

Warto podkreślić, że w Małopolsce w 2022 r.:⁷⁵

- 1) na realizację świadczenia rodzicielskiego przysługującego osobom, które urodziły lub przysposobiły dziecko, a także opiekunowi faktycznemu dziecka lub rodzinie zastępczej niezawodowej, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego wypłacono łącznie prawie 54 mln zł dla ponad 8,3 tys. osób z terenu Małopolski;
- 2) na wypłatę świadczenia „Za życiem” przeznaczono ponad 1,6 mln zł, dla 402 rodzin.

Na podstawie danych sprawozdania OZPS można podjąć również próbę oszacowania kosztów funkcjonowania jednostek pomocy społecznej i innych jednostek realizujących

⁷⁵ Analiza oparta o dane pozyskane dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS.

usługi społeczne szczególnie istotne w kontekście kierunków polityki społecznej obranych przez Samorząd Województwa Małopolskiego. Koszty funkcjonowania tych instytucji można oszacować następująco⁷⁶:

✓ **domy pomocy społecznej**

utrzymanie 89 z 91 domów pomocy społecznej w 2022 r. (prowadzonych przez gminy i powiaty lub na ich zlecenie)⁷⁷ wiązało się w Małopolsce z wydatkiem ponad 517,4 mln zł. Pojedyncza placówka to przeciętny koszt ponad 5,8 mln rocznie, a utrzymanie jednego miejsca w domu pomocy społecznej to w ciągu roku wydatek przeciętnie niemal 63,8 tys. zł, miesięcznie – 5 314 zł;

✓ **dzienne domy pomocy**

całkowity koszt funkcjonowania 40 z 44 dziennych domów pomocy społecznej⁷⁸ wyniósł w 2022 r. ponad 33,4 mln zł. Jedna tego typu placówka kosztowała rocznie średnio ponad 836 tys. zł, a średni roczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł ponad 20,2 tys. zł; miesięcznie – 1 684 zł;

✓ **warsztaty terapii zajęciowej**

na prowadzenie 68 warsztatów terapii zajęciowej wydatkowano w 2022 r. łącznie niemal 80,9 mln zł. Przeciętnie prowadzenie jednego WTZ w ciągu roku to koszt prawie 1,2 mln zł, a koszt w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć – to średnio ponad 28 tys. zł rocznie, miesięcznie – 2 339 zł;

✓ **placówki wsparcia dziennego**

na 241 z 249 placówek wsparcia dziennego (dla których w sprawozdaniu OZPS wykazano, że poniesiono koszty funkcjonowania) w 2022 r. wydatkowano łącznie ponad 47,4 mln zł. Średni roczny koszt prowadzenia jednej tego typu placówki wyniósł ponad 196,7 tys. zł. Z kolei średni koszt utrzymania jednego miejsca w PWD w ciągu roku to niemal 5,6 tys. zł, miesięcznie – 463 zł.

⁷⁶ Analiza oparta o sprawozdania: OZPS, MRIPS-06, rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31 i rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

⁷⁷ Brak danych o dwóch DPS działających poza samorządami.

⁷⁸ Bez DDP w Tarnowie funkcjonującego jako jeden z działów domu pomocy społecznej; 1 DPP, dla którego nie wykazano kosztów funkcjonowania i 2 DDP, w których nie prowadzono zajęć w 2022 r.

VIII REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA. MAŁOPOLSKA 2030⁷⁹

- ✓ **W obszarze 1. Małopolskie Rodziny Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego. Małopolska 2030 w 2022 r. realizowanych było 39 różnych przedsięwzięć – wieloletnie projekty finansowane ze środków UE, jednoroczne, ale często cykliczne, przedsięwzięcia prowadzone ze środków własnych.**
- ✓ **Większość przedsięwzięć (24, 62%) to inicjatywy wieloletnie, w tym 17 pozostających w realizacji. W 2022 r. zakończono 21 inicjatyw, w tym 14 o charakterze jednorocznym i 7 wieloletnich.**
- ✓ **W 2022 r. zakończono 21 inicjatyw, w tym 14 o charakterze jednorocznym i 7 wieloletnich. Wartość opisywanych inicjatyw to ponad 1 mld zł, w tym ponad 17,2 mln zł dotyczy projektów zakończonych w 2022 r.**
- ✓ **W 2022 r. łącznie wydatkowano ponad 178 mln zł w obszarze 1. Małopolskie Rodziny.**
- ✓ **Jednocześnie realizowane były inicjatywy z zakresu ekonomii społecznej w Obszarze 7.4 Rozwój ekonomii społecznej.**

W „Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030” w obszarze „1. Małopolskie Rodziny” główne kierunki działań składają się na poniższy katalog:

1.1. Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych:

- 1.1.1. Poradnictwo rodzinne oraz programy edukacyjne na rzecz wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców.

⁷⁹„Raport o stanie województwa małopolskiego za rok 2022” (załącznik do Uchwały Nr 698/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 25.05.2023 r.).

- 1.1.2. Rozwijanie i sieciowanie usług wczesnego wielospecjalistycznego wsparcia rozwoju dziecka.
- 1.1.3. Rozwój usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3.
- 1.1.4. Rozwój usług środowiskowych wspierających funkcjonowanie rodziny.
- 1.1.5. Profilaktyka przemocy w rodzinie.
- 1.2. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu.
- 1.3. Rozwój oferty sprzyjającej aktywizacji i integracji społecznej, w tym w wymiarze międzypokoleniowym.
- 1.4. Pomoc osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami poprzez środowiskowe formy aktywizacji i wsparcia oraz rozwój placówek pobytu dziennego i opieki całodobowej.
- 1.5. Pomoc osobom sprawującym opiekę nad członkiem rodziny wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- 1.6. Integracja społeczna osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez działania w zakresie interwencji kryzysowej.
- 1.7. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego.
- 1.8. Działania z zakresu systemu pieczy zastępczej zgodne z zasadami deinstytucjonalizacji oraz wsparcie procesu usamodzielniania wychowanków.
- 1.9. Poprawa skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych, w tym systemowe rozwiązania dla zapewnienia adekwatnych do potrzeb kadr pomocy i integracji społecznej.

Jednocześnie, realizowane są działania społeczne w obszarze 7. „Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030 - „Rynek Pracy”, w kierunku 7.4 „Rozwój ekonomii społecznej”.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Województwa w powyższych obszarach strategicznych w 2022 r. przebiegało wielokierunkowo. Realizowanych było 39 różnorodnych przedsięwzięć – wieloletnie projekty finansowane ze środków unijnych, jednoroczne, ale często cykliczne, przedsięwzięcia realizowane przez Województwo Małopolskie ze środków własnych, także w formule otwartych konkursów ofert, małych grantów skierowanych do organizacji III sektora.

KIERUNEK 1.1. WSPARCIE RODZIN W PEŁNIENIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

(MPI) Małopolska Niania 2.0 - zadanie w trakcie realizacji (2018-2023), w ramach środków RPO WM 2014-2020. Celem projektu, prowadzonego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie jest stworzenie warunków do podjęcia lub kontynuacji zatrudnienia przez rodziców dzieci w wieku do lat 3 oraz zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w szczególności w gminach o ograniczonym dostępie do tych usług. Szczególne preferencje dotyczą rodziców pozostających bez pracy lub przebywających na urlopie związanym z rodzicielstwem, dzieci i rodziców z niepełnosprawnościami oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 r.: zawarto 120 Umów o powierzenie Grantu i wypłacono granty na łączną kwotę ok. 2,1 mln zł.

Łącznie w Projekcie *Małopolska Niania 2.0* do końca 2022 r. wsparcie otrzymało 895 Małopolan - Rodziców dzieci w wieku do lat 3.

Całkowita wartość Projektu: 22,3 mln zł; nakłady poniesione ogółem: 18,3 mln zł, w tym nakłady poniesione w 2022 r.: 2,8 mln zł.

Ośrodki Adopcyjne - Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na samorząd województwa realizację zadania zleconego z zakresu administracji rządowej w zakresie organizowania i prowadzenia ośrodków adopcyjnych (od 01.01.2012 r.).

Realizację zadań ustawowych zapewnia jednostka publiczna - Małopolski Ośrodek Adopcyjny w Nowym Sączu funkcjonujący w strukturze ROPS w Krakowie oraz podmioty niepubliczne.

Realizację zadań ustawowych na okres lat 2018-2022 zlecono 3 podmiotom niepublicznym: Stowarzyszenie Rodzin Adopcyjnych i Zastępczych *Pro Familia*, Oddział Miejski Krakowski Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Krakowie, Towarzystwo Jezusowe Prowincji Polski Południowej. 31 grudnia 2022 r. upłynął 5-letni okres realizacji zadania przez w/w podmioty. 27 października Uchwałą nr 1830/22 ogłoszono otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w zakresie realizacji zadania zleconego polegającego na organizowaniu i prowadzeniu ośrodków adopcyjnych w latach 2023 - 2027. Uchwałą nr 2177/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 13 grudnia 2022 r. w sprawie rozstrzygnięcia otwartego konkursu ofert wybrano ponownie 3 w/w podmioty na prowadzenie 4 niepublicznych ośrodków adopcyjnych.

W 2022 r. wsparcie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych było realizowane w małopolskich ośrodkach adopcyjnych m. in: poprzez:

- prowadzenie poradnictwa socjalnego, prawnego oraz pedagogiczno-psychologicznego dla rodzin przysposabiających dzieci oraz rodzin naturalnych – 3 215 porad, skorzystały 963 osoby;
- prowadzenie grup wsparcia: dla kandydatów do przysposobienia oraz dla rodzin po adopcji, w których wzięło udział 446 osób;
- prowadzenie indywidualnego wsparcia post adopcyjnego dla rodzin po przysposobieniu oraz dzieci w nich przebywających - ze 841 spotkań skorzystało 558 osób.

Łączne nakłady finansowe w latach 2018-2022 wynoszą ponad 15,6 mln zł z budżetu państwa, w tym wydatki w 2022 r. – prawie 3,1 mln zł.

„Pakiet dla Rodziny” - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka - zadanie zakończone, obejmujące lata 2021 i 2022 r., realizowane ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. W 2022 r. kontynuowano realizację 17 projektów. Projekty najczęściej oferowały: warsztaty i wsparcie dzieci i rodziców w formie poradni; konsultacje rodzinne: psycholog, pedagog, prawnik, grupy wsparcia, coaching rodzicielski, superwizja rodzicielska, podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców, działania wzmacniające więzi rodzinne, w szczególności poprzez propagowanie lub organizowanie wspólnej aktywności. Ze wsparcia w ramach konkursu skorzystało 800 osób. Całkowita wartość zadania 900 tys. zł, poniesione nakłady w 2022 r.: 450 tys. zł.

„Młode Mamy - Pomagamy!” - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka - zadanie zaplanowane na lata 2022-2023, ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. W 2022 r. dofinansowano 7 ofert. Projekty najczęściej oferowały: poradnictwo psychologiczne (w tym wsparcie okołoporodowe), pedagogiczne, rodzinne, prawne, działania wspierające w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w szczególności w pierwszych miesiącach życia dziecka, spotkania edukacyjne, rodzicielskie, integracyjne. Ze wsparcia w ramach konkursu skorzystało około 350 osób.

Całkowita wartość zadania 955,1 tys. zł, poniesione nakłady w 2022 r.: 455,1 tys. zł.

„W Rodzinie siła!” - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka - zadanie realizowane w 2022 r., zakończone, prowadzone ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. Dofinansowano 10 ofert. Projekty najczęściej oferowały: warsztaty oraz wsparcie dzieci i rodziców w formie poradni; konsultacje rodzinne: psycholog, pedagog, prawnik, grupy wsparcia, coaching rodzicielski, superwizja rodzicielska, podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców, działania wzmacniające więzi rodzinne, w szczególności poprzez propagowanie lub organizowanie wspólnej aktywności. Ze wsparcia w ramach konkursu skorzystało ok. 500 osób.

Całkowita wartość zadania i nakłady poniesione w 2022 r. blisko 500 tys. zł.

Szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla osób realizujących takie zadania w gminach i powiatach województwa małopolskiego - zadanie zrealizowane. Działanie ujęte w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, realizowane z udziałem dotacji celowej przekazanej przez Wojewodę Małopolskiego. Celem zadania jest podniesienie wiedzy, umiejętności i kompetencji kadr. Zakres merytoryczny szkoleń organizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie obejmował: m. in. szkolenia specjalistyczne oraz superwizje dla zespołów interdyscyplinarnych na terenie wybranych małopolskich gmin; specjalistyczne szkolenia dla wszystkich zainteresowanych realizatorów procedury *Niebieskie Karty* z terenu całego województwa. W szkoleniach wzięło udział blisko 600 osób.

Całkowita wartość zadania i nakłady poniesione w 2022 r.: 137,2 tys. zł.

(INNE) Wsparcie wielospecjalistycznych zespołów wczesnej interwencji dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym lub zagrożonym niepełnosprawnością - przedsięwzięcie realizowane w ramach RPO WM 2014-2020, 9. Oś Priorytetowa *Region spójny społecznie*. Projekty adresowane są zarówno do kobiet spodziewających się dziecka, którym nie przysługują bezpłatne badania prenatalne z NFZ, jak i rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnościami.

Wartość projektów objętych umowami (z naboru w 2017 r.), wg zaktualizowanych danych, wyniosła ponad 23,4 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła ponad 19,9 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2022 r.: niemal 18,5 mln zł, w tym w 2022 r.: prawie 3,2 mln zł.

W dofinansowanych projektach wsparciem objętych zostanie 7 170 osób, w tym z usług zdrowotnych skorzysta 6 696 osób. Wspartych zostanie 80 miejsc świadczenia takich usług. Do końca 2022 r. z usług zdrowotnych skorzystało 6 318 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (w tym 538 w 2022 r.). Ponadto wsparciem objęto 25 miejsc świadczenia usług zdrowotnych.

(INNE) Usługi wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej - przedsięwzięcie realizowane w ramach RPO WM 2014-2020, 9. Oś Priorytetowa *Region spójny społecznie*. Zakres udzielanego wsparcia obejmuje przede wszystkim tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego (świetlice, koła zainteresowań, ogniska dla dzieci i młodzieży) lub wsparcie istniejących, pod warunkiem zwiększenia liczby miejsc lub rozszerzenia oferty.

Wartość projektów objętych umowami (z naborów w latach: 2017, 2018, 2019) wyniosła niemal 233,6 mln zł (w 2022 r. podpisano 13 umów), z czego wartość dofinansowania UE wyniosła prawie 198,6 mln zł. Do końca 2022 r. w projektach wydatkowano łącznie niemal 161,2 mln zł, w tym w 2022 r.: ponad 40,9 mln zł.

W ramach realizowanych projektów aktualnie przewiduje się utworzenie w Małopolsce 200 nowych placówek wsparcia dziennego z 38 filiami. W 23 istniejących wcześniej placówkach dofinansowano rozszerzenie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży z 14 filiami. Wsparciem planuje się objąć ponad 18,6 tys. młodych ludzi. Do końca 2022 r. z oferowanego wsparcia skorzystało ponad 17,8 tys. dzieci i młodzieży (w tym niemal 3,7 tys. w 2022 r.).

Dodatkowo, aktualnie 3 projekty w tym Poddziałaniu RPO WM 2014-2020 koncentrują się na wsparciu osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, zwiększeniu liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej i promocji rodzicielstwa zastępczego.

KIERUNEK 1.2. KAMPANIE EDUKACYJNE PRZYGOTOWUJĄCE MŁODZIEŻ DO PEŁNIENIA RÓL RODZINNYCH, SPOŁECZNYCH I ZAWODOWYCH, A TAKŻE PROPAGUJĄCE IDEĘ WOLONTARIATU

Samorząd województwa od lat podejmuje działania wspierające upowszechnianie i rozwój wolontariatu na terenie Małopolski, w szczególności dzieci i młodzieży. Dzięki realizacji zadań publicznych z zakresu promocji i organizacji wolontariatu przygotowuje młodzież do dojrzałego życia w społeczeństwie przez uwrażliwienie ich na potrzeby innych. Promuje ideę wolontariatu, rozwija postawy zaangażowania społecznego, a także tworzy warunki współpracy dla wolontariuszy. Dzięki ogłaszanemu od 2006 roku otwartemu konkursowi ofert z obszaru promocji i organizacji wolontariatu na terenie województwa małopolskiego powstały lub wsparto działalność m. in. szkolnych kół wolontariatu, a także centrów wolontariatu, tworząc tym samym warunki do aktywnego włączenia młodzieży w życie społeczno-publiczne. W 2022 roku w ramach 17 zleconych zadań odbyło się ponad 220 szkoleń, warsztatów, różnego rodzaju inicjatyw i akcji wolontaryjnych promujących wolontariat, w tym 765 godz. samych szkoleń. Zrealizowano również targi i młodzieżowe gale wolontariatu, a także objęto wsparciem centra wolontariatu i szkolne kluby wolontariatu. Z powodzeniem zrealizowano również e-wolontariat, czyli wolontariat przez Internet, który łączy się z działaniami stacjonarnymi. Ta forma wolontariatu daje możliwość młodym ludziom zaangażowania się i zdobycia doświadczenia i nowych umiejętności bez wychodzenia z domu. Ponadto, przeprowadzono kilka kampanii społecznych m. in. *Wolontariat ma sens*, *Dzień dobrych uczynków*, w ramach których powstały firmy, publikacje, audycje radiowe czy też strony internetowe. Łącznie działaniami objętych zostało ponad 2000 osób, przede wszystkim dzieci i młodzież. Całkowita wartość projektów realizowanych w ramach budżetu województwa w 2022 roku: 400 tys. zł.

KIERUNEK 1.3. ROZWÓJ OFERTY SPRZYJAJĄCEJ AKTYWIZACJI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ, W TYM W WYMIARZE MIĘDZYPOKOLENIOWYM

(MPI) Małopolski Tele-Anioł - projekt realizowany w latach: 2018 r. - 2023 r., którego celem jest zorganizowanie systemu opieki z wykorzystaniem innowacyjnych technologii informacyjno-komunikacyjnych dla 6 300 niesamodzielnych mieszkańców regionu. W ramach projektu podopieczni otrzymują bezpłatnie opaskę bezpieczeństwa, przy pomocy której mają możliwość całodobowego kontaktu z Centrum Teleopieki i wezwania pomocy w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub bezpieczeństwa. Dodatkowym wsparciem przewidzianym w projekcie dla osób samotnych oraz tych, którym rodzina z uzasadnionych przyczyn nie może zapewnić opieki, są usługi sąsiedzkie i opiekuńcze, świadczone w miejscu zamieszkania, dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestnika.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 r.: przeprowadzono 354 oceny materialno-życiowe kwalifikujące do udziału w projekcie (od początku realizacji projektu łącznie: 7 083 oceny), udzielono wsparcia w zakresie usług teleopiekuńczych 227 osobom (od początku realizacji projektu łącznie: 6 266 os.) oraz wsparcia w zakresie usług opiekuńczych i sąsiedzkich świadczonych w miejscu zamieszkania dla 193 osób (od początku realizacji projektu łącznie: 1 956). Usługi opiekuńcze w projekcie od początku realizacji wykonywało 1 667 osób, które zostały przeszkolone i uzyskały kwalifikacje do świadczenia usług opiekuńczych/sąsiedzkich. Pozyskano dodatkowe środki finansowe na wydłużenie okresu realizacji projektu do 30.06.2023 r., dzięki czemu z udziału w projekcie mogą skorzystać osoby będące na liście rezerwowej. *Małopolski Tele-Anioł* to projekt partnerski realizowany od 2018 r. przez Województwo Małopolskie, które pełni funkcję Lidera, wspólnie z Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Stowarzyszeniem Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego z Suchej Beskidzkiej. Projekt będzie kontynuowany w formule poszerzonej o działania z zakresu telemedycyny oraz wsparcia dla rodzin w opiece nad osobami niesamodzielnymi (*Małopolski Tele-Anioł 2.0*) w ramach FEM 2021-2027.

Całkowita wartość projektu: 89 mln zł; poniesione nakłady ogółem: 87,3 mln zł; nakłady poniesione w 2022 r.: 34,7 mln zł.

Aktywny Senior - Otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w zakresie wspierania funkcjonowania społecznego oraz przeciwdziałania wykluczeniu osób starszych - zadanie zakończone, realizowane w latach 2021-2022. Zadanie od 2019 r. o charakterze dwuletnim (realizowane od 2012 r. do 2018 r. w formule jednorocznej), prowadzone ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 roku: dofinansowano 28 ofert. Projekty najczęściej oferowały: zajęcia edukacyjne, w tym edukację w zakresie aktywności obywatelskiej, warsztaty rękodzielnicze, przedsięwzięcia turystyczne, krajoznawcze, wydarzenia kulturalne, wolontariat seniorów, promocję zdrowego stylu życia – warsztaty, wykłady, rekreację i rehabilitację ruchową, naukę obsługi komputera i korzystania z Internetu, integrację międzypokoleniową.

Z dofinansowanych projektów korzysta ok. 3 tys. seniorów z całej Małopolski.

Całkowita wartość zadania 1 mln zł, poniesione nakłady ogółem 1 mln zł, a nakłady poniesione w 2022 r.: 500 tys. zł.

XVI Plebiscyt Poza Stereotypem – Senior i Seniorka Roku - Zadanie o charakterze jednorocznym realizowane cyklicznie od 2007 r. ze środków własnych Województwa Małopolskiego.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 r.: ogłoszono Plebiscyt, kapituła Plebiscytu rozpatrzyła 32 zgłoszenia, wyłoniono 2 laureatów, przyznano 11 wyróżnień. Od początku konkursu Województwo Małopolskie nagrodziło 32 aktywnych Małopolan, a 66 wyróżniło. Seniorką Roku została Pani Cecylia Złahoda z Oświęcimia, Seniosem Roku Pan Kazimierz Królik z Mogilan. Całkowita wartość zadania w 2022 r.: 39,1 tys. zł

Małopolska Rada ds. Polityki Senioralnej - została powołana Uchwałą Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 31 grudnia 2013 r., jako pierwsza rada o zasięgu regionalnym. Jest organem opiniująco-doradczym Zarządu Województwa Małopolskiego. I kadencja Rady obejmowała lata 2013 - 2017, II kadencja przebiegała w latach 2017-2021.

W 2022 r. powołano Małopolską Radę ds. Polityki Senioralnej III kadencji. W skład Rady wchodzi: przedstawiciele Samorządu Województwa Małopolskiego, uniwersytetów trzeciego wieku, środowiska naukowego, organizacji pozarządowych, gminnych rad

seniorów, Konsultant Wojewódzki w dziedzinie Geriatrii, przedstawiciele Ogólnopolskiego Porozumienia o Współpracy Rad Seniorów z Małopolski oraz jednostek samorządu terytorialnego. W 2022 r. odbyły się dwa posiedzenia Rady.

Projekt Animator społeczny środowisk seniorskich - realizowany od 2017 r. W ramach projektu, w 2022 r. (zadanie zakończone) zorganizowano warsztat dla liderów, animatorów środowisk lokalnych, przedstawicieli organizacji senioralnych z elementami kształcenia kompetencji cyfrowych i działań antykrzysowych. Projekt ma na celu wyposażenie uczestników w wiedzę i umiejętności w zakresie możliwości aktywizacji i realizacji wsparcia osób starszych, ze szczególnym uwzględnieniem nowych technologii, diagnozowania potrzeb środowiska seniorów, skutecznego aplikowania o środki zewnętrzne, animowania działań na rzecz seniorów, organizacji czasu wolnego, a także umiejętności korzystania z internetowych środków komunikacji.

Małe granty na rzecz rodziny, osób starszych - w ramach realizacji tzw. małych grantów w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zawarto 26 umów z organizacjami pozarządowymi na łączną kwotę 189,2 tys. zł (działania na rzecz rodziny – 11 umów: 87 tys. zł, działania na rzecz osób starszych – 15 umów: 102,2 tys. zł.).

KIERUNEK 1.4. POMOC OSOBOM STARSZYM I OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI POPRZEZ ŚRODOWISKOWE FORMY AKTYWIZACJI I WSPARCIA ORAZ ROZWÓJ PLACÓWEK POBYTU DZIENNEGO I OPIEKI CAŁODOBOWEJ

Konkursy ofert dla organizacji pozarządowych z zakresu rehabilitacji zawodowej i leczniczej osób niepełnosprawnych finansowane ze środków PFRON, będących w dyspozycji Województwa Małopolskiego.

Zrealizowane projekty polegały na:

- organizowaniu lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych – 12 projektów,
- prowadzeniu grupowych i indywidualnych zajęć usprawniających – 5 projektów,
- świadczeniu usług wspierających, które mają na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia osób niepełnosprawnych – 3 projekty.
- organizowaniu i prowadzeniu szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej – 3 projekty,

- organizowaniu i prowadzeniu szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy – 3 projekty,
- prowadzeniu poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielaniu informacji na temat przysługujących uprawnień, dostępnych usług, sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznej – 2 projekty,
- organizowaniu i prowadzeniu zintegrowanych działań na rzecz włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy – 1 projekt,
- prowadzeniu rehabilitacji osób niepełnosprawnych w różnych typach placówek – 1 projekt,
- prowadzeniu kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji – 1 projekt.

W rezultacie zrealizowanych zostało 31 projektów na łączną kwotę 1 mln zł.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami - Do zadań samorządu województwa należy tworzenie takich warunków lokalowych, które umożliwiają osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym na równi z osobami sprawnymi. Takie podejście jest podstawą wszelkich działań kierowanych do tej grupy społecznej. W celu zwiększenia dostępności osób z niepełnosprawnościami do wszystkich sfer życia społecznego Samorząd Województwa realizuje zadanie ustawowe pod nazwą *dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów*. W 2022 r. samorząd udzielił dofinansowania 21 wnioskodawcom, przyznając na to zadanie 6 mln zł.

Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych województwa małopolskiego w obszarze edukacji prozdrowotnej dla małopolskich seniorów *Zdrowy i aktywny senior*.

Okres realizacji: 2020-2022 r. W 2022 r. w ramach konkursu dofinansowano 5 zadań polegających m. in. na przygotowaniu i przeprowadzeniu cyklu wykładów, kursów, warsztatów, spotkań, konsultacji mających na celu edukację osób starszych (tj. w wieku 50 lat i więcej) na temat zdrowego stylu życia oraz opracowanie raportu zawierającego rekomendacje dla władz województwa dotyczące kierunków wsparcia osób starszych w regionie.

Całkowita wartość zadania: 498,5 tys. zł; poniesione nakłady ogółem: 498,5 tys. zł; nakłady poniesione w 2022 roku: 250 tys. zł.

Małopolski Kongres Srebrnej Gospodarki - coroczne wydarzenie pełniące rolę forum wymiany doświadczeń i przestrzeni przyjaznej dla debaty nad tym, jakie działania powinny zostać podjęte przez samorządy, uczelnie, organizacje pozarządowe oraz biznes, żeby zacząć dynamicznie rozwijać sektor srebrnej gospodarki w Małopolsce. W wydarzeniu biorą udział eksperci i praktycy od problematyki polityki senioralnej z kraju i zagranicy, a także przedstawiciele środowisk senioralnych.

V Małopolski Kongres Srebrnej Gospodarki odbył się 7 listopada 2022 roku. Tematem przewodnim była sytuacja osób starszych po pandemii i nowe wyzwania dla polityki senioralnej w postpandemicznej rzeczywistości w kontekście możliwości wsparcia publicznego najbardziej poszkodowanych grup. Poruszony został także temat edukacji w późnej dorosłości. Podczas Kongresu nastąpiła pierwsza publiczna odsłona **portalu internetowego** www.senioralna.malopolska.pl. Jest to nowy serwis dedykowany małopolskim seniorom o charakterze informacyjno-edukacyjnym, który w przystępny sposób propaguje wszelkie formy zdrowego i aktywnego starzenia się oraz dostarcza aktualnych informacji na temat działań i projektów z zakresu polityki senioralnej Województwa Małopolskiego w obszarach: zdrowia i opieki, edukacji i rozwoju, kultury i turystyki, nowych technologii i Internetu.

Całkowita wartość Kongresu: 310,7 tys. zł; poniesione nakłady ogółem: 310,7 tys. zł; nakłady poniesione w 2022 roku: 15,7 tys. zł.

Całkowita wartość portalu: 114,4 tys. zł; poniesione nakłady ogółem: 97,2 tys. zł; nakłady poniesione w 2022 roku: 97,2 tys. zł.

(MPI) Projekt międzynarodowy ITHACA - Innowacje w zdrowiu i opiece dla wszystkich, realizacja: 2017-2022 r., projekt zakończony, współfinansowany z Programu Interreg Europa. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 r.: W 2022 r. realizowane były działania w ramach przedłużenia projektu ITHACA związane z badaniem wpływu pandemii COVID-19 na rynek usług społecznych i zdrowotnych w regionach partnerskich oraz z procesem wzajemnego uczenia się. Wzięto udział w międzyregionalnych warsztatach *peer-review* w Liverpoolu, Kraju Basków (online) i Mannheim. Warsztaty poświęcone były m. in. wpływowi pandemii

COVID-19 na rozwój innowacyjnych rozwiązań w dziedzinie teleopieki i telemedycyny, procesom cyfryzacji w opiece zdrowotnej i społecznej, wsparciu technologicznemu lekarzy i pacjentów w dobie pandemii oraz rozwojowi opieki skoordynowanej. Zorganizowano międzyregionalne warsztaty *peer-review* w Krakowie poświęcone wykorzystaniu innowacji technologicznych i społecznych w celu przeciwdziałania skutkom izolacji, w tym dbaniu o zdrowie psychiczne. Zorganizowano spotkanie podsumowujące prace regionalnej grupy interesariuszy projektu ITHACA połączone z warsztatami Zespołu Zadaniowego ds. Programu Strategicznego Srebrna Małopolska 2030 dotyczącymi zdrowia i opieki (interesariusze projektu ITHACA byli zaangażowani w prace Zespołu jako eksperci). Na zakończenie realizacji projektu odbyła się konferencja konsorcjum projektu ITHACA dotycząca podsumowania działań oraz możliwości współpracy w przyszłości (Mannheim, Niemcy).

Całkowita wartość projektu: 915,4 tys. zł; poniesione nakłady ogółem: 915,4 tys. zł; nakłady poniesione w 2022 roku: 128,5 tys. zł.

(MPI) Projekt międzynarodowy HoCare2.0 - Dostarczanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie opieki domowej poprzez wzmocnienie współpracy w ramach poczwórnej helisy oraz wdrażanie zasad współtworzenia w terytorialnych ekosystemach innowacji realizowany w latach 2019-2022 (zakończony), współfinansowany z Programu Interreg Europa Środkowa.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 r.: opracowano ostateczną wersję Planu Wdrażania dla opieki domowej wraz z planem finansowym, zorganizowano międzynarodowe spotkanie ewaluacyjne w Krakowie połączone z posiedzeniem Komitetu Sterującego projektu i spotkaniem partnerów, opracowano raport z monitoringu i ewaluacji siedmiu pilotaży usług publicznych w regionach HoCare2.0 oraz raport podsumowujący międzynarodowe spotkanie ewaluacyjne. Innowacyjna usługa opieki domowej (Asystent Leczenia Żywnościowego, strona internetowa) otrzymały wyróżnienie w konkursie *Innowacyjny Samorząd* organizowanym przez Polską Agencję Prasową.

Całkowita wartość projektu: 678,7 tys. zł; poniesione nakłady ogółem: 678,7 tys. zł; nakłady poniesione w 2022 roku: 110 tys. zł.

Małe granty na rzecz osób z niepełnosprawnościami - w 2022 r. w ramach realizacji tzw. małych grantów w trybie art. 19 a ustawy o działalności pożytku publicznego

i o wolontariacie zawarto 20 umów z organizacjami pozarządowymi na łączną kwotę 137 tys. zł.

(INNE) Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób starszych – konkursy realizowane w ramach RPO WM 2014-2020. Zakres udzielanego dofinansowania obejmuje wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek oferujących oddziaływanie terapeutyczne i inne zapewniające utrzymanie optymalnego stanu psychofizycznego, samodzielności i aktywności uczestników i niedopuszczanie do pogłębiania się dysfunkcji, a także edukację osób niesamodzielnych i ich rodzin. Wartość projektów objętych umowami, według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania, (z naborów w 2016 r., 2017 r. i 2019 r.) wyniosła ponad 118,6 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła ponad 100,8 mln zł. Do końca 2022 r. łącznie w projektach wydatkowano niemal 94,9 mln zł, w tym w 2022 r.: prawie 16 mln zł. Efektem realizowanych projektów jest utworzenie 45 nowych placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób niesamodzielnych w Małopolsce i rozszerzenie zakresu działalności 6 kolejnych placówek. Wsparciem w dofinansowanych projektach planuje się objąć 3 693 starszych osób. Do końca 2022 r. wsparciem objęto 3 497 małopolskich seniorów (w tym 440 w 2022 r.).

KIERUNEK 1.5 POMOC OSOBOM SPRAWUJĄCYM OPIEKĘ NAD CZŁONKIEM RODZINY WYMAGAJĄCYM WSPARCIA W CODZIENNYM FUNKCJONOWANIU

(INNE) Działania wspierające opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, poprzez uruchomienie centrów wsparcia - przedsięwzięcie realizowane w ramach RPO WM 2014-2020. Aktualna wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016 r., 2017 r. i 2019 r.) wynosi niemal 36,1 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE ponad 30,6 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2022 r.: prawie 27,5 mln zł, w tym w 2022 r.: ponad 7,6 mln zł.

W wyniku realizacji dofinansowanych projektów, dla których zawarto umowy do końca 2022 r. powstało 11 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych osób niesamodzielnych, a w 4 wsparcie przyznano na rozszerzenie zakresu działalności. Wsparciem w dofinansowanych projektach planuje się objąć 10 506 osób. Do końca 2022 r. wsparciem objęto 9 068 osoby (w tym 2 675 w 2022 r.).

Jednocześnie dofinansowano 9 projektów (z naborów w 2017 r. i 2019 r.) łączących obie ww. usługi społeczne, czyli prowadzenie placówki opieki dziennej dla seniorów (12 nowych placówek i rozszerzenie działalności 2 miejsc) oraz prowadzenie centrum wsparcia opiekunów rodzinnych osób niesamodzielnych (8 nowych, 1 wsparte w dotychczasowej działalności). Wsparciem w tego rodzaju projektach planuje się objąć kolejne 2 893 osoby. Łączna wartość tego rodzaju projektów to ponad 38 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2022 r.: niemal 23,3 mln zł, w tym w 2022 r.: prawie 9,8 mln zł.

KIERUNEK 1.6 INTEGRACJA SPOŁECZNA OSÓB W SZCZEGÓLNIIE TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ, W TYM POPRZECZ DZIAŁANIA W ZAKRESIE INTERWENCJI KRYZYSOWEJ

(INNE) Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności ośrodków interwencji kryzysowej -

konkurs w ramach RPO WM 2014-2020. Zakres udzielanego wsparcia obejmuje tworzenie nowych ośrodków interwencji kryzysowej lub rozwój istniejących jednostek.

Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016 r. i 2019 r.) wyniosła ponad 27,2 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła ponad 23,1 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2022 r.: niemal 19,7 mln zł, w tym w 2022 r.: ponad 4,4 mln zł.

W ramach projektów utworzono 3 nowe ośrodki interwencji kryzysowej, a w 5 kolejnych rozszerzano ofertę wsparcia osób i rodzin dotkniętych problemami i sytuacjami kryzysowymi. Wsparciem w dofinansowanych projektach planuje się objąć 8 210 osób. Do końca 2022 r. wsparciem objęto 7 519 mieszkańców Małopolski (w tym 1 647 w 2022 r.).

(INNE) Aktywna integracja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym - konkursy w ramach RPO WM 2014-2020, w których realizuje się kompleksowe programy na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W programach tych możliwe jest wykorzystanie szerokiego katalogu instrumentów aktywizacji o charakterze społecznym, zawodowym czy edukacyjnym, dopasowanych do indywidualnych potrzeb osób i rodzin obejmowanych wsparciem.

Aktywna integracja – projekty konkursowe wyłącznie dla OPS/PCPR - wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2015, 2017 i 2019 r.) wyniosła niemal 192,7 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła prawie 163,6 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2022 r.: niemal 154,8 mln zł, w tym w 2022 r.: ponad 26,3 mln zł.

Aktualnie wsparciem w ramach projektów planuje się objąć 13 451 osób. Do końca 2022 r. ze wsparcia oferowanego w projektach skorzystało już 13 360 mieszkańców, z czego w 2022 r.: 1 596 osób.

Aktywna integracja – projekty konkursowe

Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016, 2017 i 2019 r.) wyniosła ponad 169,7 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła ponad 143,8 mln zł. Do końca 2022 r. w projektach wydatkowano łącznie niemal 149 mln zł, w tym w 2022 r.: niemal 10,9 mln zł. Wsparciem w ramach projektów planuje się objąć 9 225 osób. Do końca 2022 r. ze wsparcia oferowanego w projektach skorzystało już 9 581 mieszkańców zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym, z czego w 2022 r. 427 osób.

KIERUNEK 1.7. ROZWÓJ MIESZKALNICTWA SOCJALNEGO, WSPOMAGANEGO I CHRONIONEGO

(MPI) Sami-Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób

z niepełnosprawnościami sprzężonymi - projekt partnerski realizowany przez Województwo Małopolskie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (Lider) wspólnie z Gminą Miasta Tarnowa, Gminą Miejską Kraków, Gminą Wieprz oraz Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Tarnowie (do września 2019 r.), ze Stowarzyszeniem na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego **KLUCZ** (od września 2019 r.) i Gminą Zakliczyn (od lipca 2020 r.). Zadanie w trakcie realizacji, zaplanowane na lata 2018-2023 ze środków PO WER.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 roku:

- realizowano pilotażowe wdrożenie standardu usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi (z wykorzystaniem lokali komunalnych oraz lokali własnych osób z niepełnosprawnościami) na terenie 5 gmin (Tarnów, Kraków, Wieprz, Klucze, Zakliczyn), usługami objęto 60 nowych osób;
- dla personelu świadczącego usługi, w ramach pilotażu zorganizowano i przeprowadzono 58 sesji superwizji oraz 5 szkoleń, a także zorganizowano 5 wizyt studyjnych;
- uruchomiono w Krakowie trzecie mieszkanie wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi;

- zrealizowano 2 działania upowszechniające opracowany i wdrożony w ramach projektu standard usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi - łącznie w tych działaniach wzięło udział 40 przedstawicieli 12 jednostek samorządu terytorialnego i 16 organizacji pozarządowych prowadzących działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Od początku realizacji projektu:

- opracowano standard usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi;
- uruchomiono 6 mieszkań wspomaganych na terenie gmin: Kraków, Wieprz, Klucze, Zakliczyn;
- realizowane jest pilotażowe wdrożenie standardu na terenie 5 gmin (Kraków, Wieprz, Klucze, Zakliczyn, Tarnów);
- w ramach projektu łącznie usługami objęto 185 osób, w tym 146 osób pełnoletnich z niepełnosprawnościami sprzężonymi i 39 rodziców/opiekunów tych osób oraz zrealizowano ok. 37 tys. godzin usług.

Całkowita wartość projektu: 16,1 mln zł; poniesione nakłady ogółem: 14 mln zł, nakłady poniesione w 2022 roku: 2,8 mln zł.

KIERUNEK 1.8. DZIAŁANIA Z ZAKRESU SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ ZGODNE Z ZASADAMI DEINSTYTUCJONALIZACJI ORAZ WSPARCIE PROCESU USAMODZIELNIANIA WYCHOWANKÓW

Rodzina z Serca - Otwarty konkurs ofert na realizację zdań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej - zadanie realizowane w latach 2022-2023, ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. W 2022 r. dofinansowano 7 ofert. Projekty najczęściej oferowały: terapię indywidualną / grupową, pomoc specjalistów z różnych dziedzin (w tym: psycholog, neuropsycholog, psychoterapeuta, psychiatra dziecięcy), superwizje indywidualne/grupowe, psychoterapię, realizację turnusów terapeutyczno-wspierająco-szkoleniowych. Ze wsparcia w ramach konkursu skorzystało około 350 osób. Całkowita wartość zadania 1 mln zł, poniesione nakłady w 2022 r.: 500 tys. zł.

Kongres Rodzinnej Pieczy Zastępczej ma na celu wzmacnianie rodzinnych form pieczy zastępczej poprzez budowanie w społeczeństwie pozytywnego wizerunku rodzicielstwa zastępczego. Gala finałowa Kongresu to okazja do integracji środowiska rodzin zastępczych i promowania tej instytucji oraz kadr podejmujących pracę z rodziną. W 2022 r. w ramach Kongresu odbyły się trzy wydarzenia, wzięło w nich udział ponad 400 uczestników:

- spotkanie przedstawicieli rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, kadry systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej pn. *Rodzina z serca – szanse i wyzwania rodzicielstwa zastępczego*;
- wspólne spotkanie Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Komisji Polityki Prorodzinnej i Społecznej Sejmiku Województwa Małopolskiego;
- uroczysta Gala Rodzicielstwa Zastępczego - rodziny zastępcze zostały uhonorowane Małopolską Nagrodą Polonia Minor.

Nakłady budżetu województwa ogółem i poniesione w 2022 r.: 57,6 tys. zł.

Projekt Turnus terapeutyczny dla zawodowych rodzin zastępczych – realizowany ze środków budżetu województwa, obejmujący organizację kilkudniowego wyjazdu edukacyjnego dla rodzin zastępczych zawodowych. Celem wyjazdu jest udzielenie wsparcia całym rodzinom zastępczym tj. rodzicom, dzieciom przebywającym w pieczy oraz dzieciom biologicznym poprzez: organizację w szczególności szkoleń / warsztatów / spotkań integracyjnych / grup wsparcia / zajęć animacyjnych dla dzieci / rekreacyjnych / korekcyjno–edukacyjnych. W 2022 r. w 5 dniowym turnusie wzięło udział 12 rodzin zawodowych z Małopolski (51 osób, w tym 31 dzieci i 19 opiekunów).

Nakłady poniesione w 2022 r.: 143 tys. zł.

KIERUNEK 1.9. POPRAWA SKUTECZNOŚCI, JAKOŚCI I EFEKTYWNOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH, W TYM SYSTEMOWE ROZWIĄZANIA DLA ZAPEWNIENIA ADEKWATNYCH DO POTRZEB KADR POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

(MPI) (S) Projekt CYFROWY ASYSTENT – podnoszenie kompetencji cyfrowych służb społecznych (pilotaż) - realizowany po raz pierwszy w 2021 r., ze środków Województwa Małopolskiego. Celem projektu jest wsparcie kadr w obszarze kompetencji cyfrowych i świadczenia usług on-line. Pracownicy socjalni, asystenci rodziny czy opiekunowie osób starszych podczas 20-godzinnego szkolenia poznawali i doskonalili umiejętności pracy

na najpopularniejszych platformach komunikacyjnych, a także ePUAP. Uczestnicy projektu zapoznali się również z zasadami bezpiecznego korzystania z aplikacji i narzędzi w przestrzeni wirtualnej, dodatkowo wzięli udział w 6-godzinnych konsultacjach. W szkoleniu wzięło udział 37 pracowników ośrodków pomocy społecznej (powiatowych centrów pomocy rodzinie, domów pomocy społecznych, środowiskowych domów samopomocy) oraz placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Całkowita wartość zadania, poniesione nakłady ogółem i w 2022 r.: 9,3 tys. zł.

(MPI) Projekt *Doskonalenie kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej*

Zakończony 30.11.2022 r., prowadzony przez Województwo Małopolskie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w partnerstwie 4 województw: śląskiego (Lider), dolnośląskiego, opolskiego oraz małopolskiego, w ramach PO WER. Projekt był kontynuacją podnoszenia kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz służb zaangażowanych w realizację zadań wynikających z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zakres rzeczowy zrealizowany w całym okresie realizacji projektu (2020-2022):

- szkolenia z 28 tematów dla 76 grup szkoleniowych, łącznie dla 1251 osób - przedstawicieli systemu wspierania rodziny i służb współpracujących z terenu województwa małopolskiego,
- 12 sesji superwizji dla 10 grup uczestników (łącznie 480 godzin superwizji), 100 osób objęto wsparciem superwizyjnym.

Całkowita wartość projektu dla Województwa Małopolskiego i nakłady poniesione ogółem: 755,5 tys. zł, w tym w 2022 r.: 330,5 tys. zł.

Projekt *Pakiet dla Pomagających - podnoszenie kwalifikacji oraz wsparcie superwizyjno-terapeutyczne dla kadr systemu pomocy i integracji społecznej w Małopolsce,*

w szczególności placówek całodobowych – zadanie realizowane ze środków Województwa Małopolskiego, mające na celu podnoszenie kompetencji i wsparcie służb pomocy i integracji społecznej, w tym domów pomocy społecznej, szczególnie dotkniętych skutkami pandemii.

W ramach projektu w 2022 r. zorganizowano spotkania superwizyjne dla pracowników domów pomocy społecznej i środowiskowych domów samopomocy – 6 grup, 75 uczestników oraz szkolenia dla pracowników domów pomocy społecznej, ośrodków pomocy społecznej i środowiskowych domów samopomocy – 6 grup, 283 uczestników.

Całkowita wartość zadania, poniesione nakłady ogółem i w 2022 r.: 32 000 zł.

(MPI/S) Inkubator Włączenia Społecznego - projekt w trakcie realizacji (2020-2023)

ze środków PO WER, prowadzony przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (lider) w partnerstwie z Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego i Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dzięki mechanizmowi grantowemu przewidzianemu w projekcie możliwa jest inkubacja, w tym testowanie i upowszechnianie nowych, załączkowych pomysłów, które pozwolą na szybsze, skuteczniejsze i bardziej wydajne rozwiązywanie problemów w obszarze wykluczenia społecznego.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 r.:

- Przeprowadzono ostatni etap animacji lokalnej i rekrutacji przyszłych innowatorów społecznych.
- Przeprowadzono ostatnią turę naboru na innowacje społeczne. Łącznie w całym konkursie wpłynęło 251 zgłoszeń, z których wyłoniono 60 innowatorów społecznych. Zawarto 55 umów o grant. Wśród przykładów innowacji społecznych można wymienić: *EDKI - Terapeutyczne kredki dla dzieci ze spastycznością kończyn górnych* pomagające ćwiczyć i wzmacniać zarówno dłoń, jak i całą rękę, łącząc rehabilitację z zabawą; *Merkury - symulator kiosków samoobsługowych*, który pomaga seniorom poznać działanie paczkomatu czy kasy samoobsługowej w bezpiecznych warunkach; *Mobilny pomocnik dydaktyczno-sensoryczny dla uczniów/studentów z ASD* to rodzaj przenośnej osłony pozwalającej uczniowi odseparować się od rozpraszających, zbyt stymulujących bodźców podczas nauki, a jednocześnie wyposażony jest w narzędzia ułatwiające uczniowi ze spektrum autyzmu organizację nauki własnej i komunikację z nauczycielem.
- Przeprowadzono 1 edycję Akademii Innowatorów Społecznych.

Całkowita wartość projektu: 6 mln zł, poniesione nakłady ogółem 4,5 mln zł, w tym w 2022 r.: 3,3 mln zł. Projekt w całości realizowany ze źródeł zewnętrznych.

(MPI) Inkubator Dostępności - zadanie zakończone (2019-2022) realizowane przez

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (lider) i Fundację Instytutu Rozwoju Regionalnego ze środków PO WER. Zadaniem projektu było niwelowanie barier w dostępie do usług, produktów i przestrzeni publicznej dla osób o ograniczonej mobilności, percepcji, starszych i z niepełnosprawnościami. Innowacje społeczne w tym obszarze są wspierane poprzez udzielanie grantu na tworzenie i testowanie nowych rozwiązań.

Zakres rzeczowy zrealizowany w projekcie:

- Przeprowadzono ogólnopolską akcję konsultacyjno-informacyjną o ofercie przedsięwzięcia;
- Zrealizowano 3 maratony projektowania innowacji – Innovathony dla dostępności, w ramach których uczestnicy w duchu metodyki Design Thinking opracowywali prototypy rozwiązań zwiększających dostępność do przestrzeni publicznej;
- Przeprowadzono dwie tury Konkursu na innowacje społeczne – wpłynęło 138 wniosków, udzielono 45 grantów na realizację innowacji społecznych – np. *Kaski binauralne* – *Sztuczna Głowa* umożliwiające osobom, które tracą wzrok lub niedawno go straciły trening samodzielności przestrzennej we własnym domu; *Nakręcenie na aktywność* - aplikacja za pomocą której społeczność osób z różnymi niepełnosprawnościami poszerza i uzupełnia bazę/mapę miejsc dostępnych; *Urzędowy Ambaras* planszowa gra edukująca osoby z niepełnosprawnością intelektualną w obszarze aktywności społecznej (wizyty w różnych typach urzędu); *AuTyzm i Ja* - narzędzie (moduł edukacyjny dla rodziców i nauczycieli oraz aplikacja monitorująca zachowania w różnych obszarach) pomagające funkcjonować dzieciom ze spektrum autyzmu w przedszkolu;
- Prowadzono inkubację wyłonionych innowacji społecznych tj. opracowywano prototyp każdej innowacji, przeprowadzono ich test, ewaluację i opracowano plan rozwoju;
- Prowadzono szerokie konsultacje testowanych innowacji w ramach *Salonu innowacji*;
- Wyłoniono 9 przetestowanych innowacji do upowszechnienia – *Strażnik* - aplikacja wykrywająca alarmy dźwiękowe pochodzące z np. czujek tlenku węgla, alarmów przeciwpożarowych i przekazująca informacje o nich użytkownikowi z dysfunkcją narządu słuchu/Głuchemu; *Wibraap* – *instrument elektroniczny i aplikacja do odczuwania dźwięku przez wibracje*; *Gra o zdrowie* – gra planszowa wspierająca osoby doświadczające kryzysów psychicznych w powrocie na rynek pracy, edukująca w zakresie prawa pracy, ale też w obszarze relacji międzyludzkich w miejscu zatrudnienia; *Himalaje Autyzmu* - model pracy z osobami przejawiającymi trudne zachowania stworzony na potrzeby wizyt w palcówkach medycznych; *Hop Hop - mobilny plac zabaw* - meblozabawka wspomagająca rozwój ruchowy i rehabilitację dzieci w wieku przedszkolnym z trudnościami motorycznymi. Rozwiązanie dzięki lekkiej, modułowej konstrukcji może być wykorzystywane w przestrzeni domowej; *Wsparcie imprez masowych dla osób z niepełnosprawnością wzroku* - modułowe mobilne maty

naprowadzające; *Zakupy na jednym wózku z dzieckiem z niepełnosprawnością ruchu – LEKABEL* - wózek zakupowy, w którym można bezpiecznie umieścić większe dziecko z niepełnosprawnością ruchową i zrobić zakupy w sklepie wielkopowierzchniowym; *Paszport pacjenta z chorobą rzadką* - rozwiązanie informatyczne, w ramach którego zapisane są najważniejsze informacje na temat choroby, leków, lekarzy prowadzących pacjenta z chorobą rzadką co odpowiada na brak wiedzy o danej chorobie rzadkiej wśród lekarzy i fizjoterapeutów. Informacje te znajdują się na elektronicznym nośniku, który pacjent może zawsze mieć przy sobie; *Wykorzystanie druku 3 D w tworzeniu zabawek dla dzieci niewidomych* - puzzle 3D - zabawki edukacyjne wspomagające ćwiczenie percepcji dotykowej dzieci i młodzieży z dysfunkcją wzroku i pomagające w nauce alfabetu Braille'a.

- Przeprowadzono 5 spotkań upowszechniających wybrane innowacje społeczne: Olkusz, Opole, Warszawa, Łódź, Rzeszów;
- Przeprowadzono 15 spotkań bezpośrednich upowszechniających wybrane innowacje z potencjalnymi użytkownikami/ operatorami innowacji w przyszłości;
- Przygotowano film upowszechniający, prezentujący wszystkie 9 innowacji skierowanych do upowszechniania.

Całkowita wartość projektu oraz poniesione nakłady ogółem 3,9 mln zł, w tym w 2022 r.: 858,6 tys. zł. Projekt w całości realizowany ze źródeł zewnętrznych.

(MPI) KOOPERACJE 3D – model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin

- projekt partnerski zaplanowany na lata 2018-2023, realizowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie wspólnie z regionalnymi ośrodkami polityki społecznej województw: śląskiego (Lider), opolskiego i łódzkiego. Zadanie w trakcie realizacji.

- Spotkania informacyjno-edukacyjne upowszechniające modele kooperacji, centra usług społecznych i proces deinstytucjonalizacji – 12 spotkań, w których udział wzięło 250 osób;
- Szkolenia dotyczące modeli kooperacji, kwalifikacyjne dla kadr CUS oraz procesów deinstytucjonalizacji - 9 szkoleń, w których wzięło udział 167 osób;
- Doradztwo dla JST z zakresu kooperacji międzyinstytucjonalnych – 5 JST, CUS – 9 JST i deinstytucjonalizacji – 1 JST;

- Diagnoza potencjału JST z woj. Małopolskiego w zakresie deinstytucjonalizacji usług w obszarze wsparcia dorosłych osób niesamodzielnych obejmująca 3 obszary wsparcia osób niesamodzielnych;
- Udział w 2 spotkania Komitetu Sterującego projektu.

Całkowita wartość projektu po stronie Samorządu Województwa Małopolskiego: 5,1 mln zł; poniesione nakłady ogółem: 4,5 mln zł, w tym w 2022 r.: 349,2 tys. zł.

Realizacja Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030. w obszarze 7. „Rynek Pracy”, w kierunku 7.4 „Rozwój Ekonomii Społecznej” w 2021 r. przebiegała między innymi poprzez realizację trzech projektów wdrażanych w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Krakowie, a także działalność ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, funkcjonujących przy wsparciu środków unijnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020.

(MPI) Małopolski Ośrodek Koordynacji Ekonomii Społecznej – zadanie realizowane przez ROPS w ramach RPO WM w latach 2015-2023.

Zakres rzeczowy realizowany w 2022 roku: 10 maja 2022 r. Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął *Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim do 2030 roku*. Opracowano i przyjęto także *Roczny Plan Działania do czerwca 2023 r. z perspektywą do końca 2023 r.*, jako dokument operacyjny dla w/w Programu. Organizowano *prace Małopolskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej*. Przeprowadzono *XII konkurs Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej* (pula nagród od sponsorów - ponad 60 tys. zł; laureat głównej nagrody - Fundacja Na Rzecz Wspierania Osób Niepełnosprawnych *Wyjdź z domu*). Zorganizowano spotkania sieciujące podmioty ekonomii społecznej oraz ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES). W ramach działań edukacyjnych zorganizowano: akcję *Szkoła Biznesu Społecznego* - 395 uczniów z 16 szkół średnich, *XIII Tydzień Ekonomii Społecznej* - 23 wydarzenia na małopolskich uczelniach z udziałem 608 studentów. Kontynuowano współpracę z partnerem biznesowym – UBS Polska oraz koordynowano organizację III edycji Programu *Współ dla PES*: wsparcie w postaci grantów po 10 tys. zł otrzymało 5 małopolskich podmiotów ekonomii społecznej. Zrealizowano akcję *MentorES* – nawiązano 12 relacji mentoringowych między klasycznym biznesem, a przedsiębiorstwami społecznymi. Zorganizowano *wypoczynek dla dzieci z Ukrainy* w ramach upowszechnienia oferty przedsiębiorstw społecznych (6 turnusów dla 120 dzieci). We współpracy z ASP i UMWM

wdrożono do produkcji w podmiotach ekonomii społecznej 4 projekty pamiątek regionalnych zaprojektowanych przez studentów Wzornictwa Akademii Nauk Stosowanych w Tarnowie. Wspierano sprzedaż produktów podmiotów ekonomii społecznej: opracowano dwa katalogi produktów; prowadzono platformę sprzedażową: www.sklep.es.malopolska.pl; certyfikowano Znakiem *Zakup Prospołeczny*. Dofinansowano udział i promowano ofertę podmiotów ekonomii społecznej na wydarzeniach targowych i festiwalowych. Przeprowadzono ewaluację systemu wsparcia ekonomii społecznej w Małopolsce.

Całkowita wartość projektu: 5 mln zł; poniesione nakłady ogółem: 4,7 mln zł; nakłady poniesione w 2022 r.: 728,3 tys. zł.

(MPI) *Podniesienie kompetencji kadr OWES* – projekt konkursowy, zaplanowany na lata 2020-2023, realizowany w ramach PO WER, prowadzony przez ROPS w partnerstwie z Uniwersytetem Papieskim im. Jana Pawła II (lider) oraz Spółdzielnią Socjalną Równość, którego celem jest podniesienie kompetencji pracowników ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (OWES) z województw: małopolskiego, śląskiego i świętokrzyskiego m. in. w zakresie standardów usług OWES i przygotowania konsultantów OWES do wspierania podmiotów ekonomii społecznej w ubieganiu się o zamówienia publiczne.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 r.:

Przeprowadzono 4 szkolenia dla 64 pracowników ośrodków wsparcia ekonomii społecznej. Zorganizowano spotkania sieciujące dla 81 pracowników OWES z województw świętokrzyskiego, śląskiego i małopolskiego poświęcone nowej perspektywie finansowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, współpracy OWES z centrami usług społecznych oraz nowym rozwiązaniom w zakresie tworzenia miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. W ramach jednego ze spotkań odbyła się wizyta studyjna w CUS w Tarnowie.

Całkowita wartość projektu po stronie Samorządu Województwa Małopolskiego: 405,2 tys. zł, poniesione nakłady ogółem: 330,7 tys. zł, nakłady poniesione w 2022 r.: 143,4 tys. zł.

(MPI) *REgional Social economy POLicies for sustaiNable community-Driven Environmental Transition - Regionalne działania ekonomii społecznej dla zrównoważonego opartego na wspólnotach procesu transformacji*. Partnerski, międzynarodowy projekt konkursowy RESPONDET (źródło finansowania: SMP COSME), zaplanowany na lata 2022-2023. W projekt zaangażowanych jest 7 instytucji i sieci z Polski, Hiszpanii, Włoch i Belgii. Celem projektu jest

rozwój lokalnych i regionalnych działań wzmacniających zarządzanie zasobami wspólnot opartych na ekonomii społecznej, jako głównego elementu społecznie zrównoważonego procesu zielonej transformacji.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 r.: przygotowano 4 dokumenty nt. małopolskich uwarunkowań związanych z włączeniem sektora ekonomii społecznej w zieloną i cyfrową transformację, wzięto udział w spotkaniach partnerów połączonych z wizytami studyjnymi (Katalonia, Walonia). Zorganizowano w Małopolsce dwudniowe warsztaty dla partnerów projektu połączone z wizytami w krakowskich podmiotach ekonomii społecznej zajmujących się zrównoważonym rozwojem i gospodarką cyrkularną, w której uczestniczyło 30 partnerów. Całkowita wartość projektu po stronie Samorządu Województwa Małopolskiego: 143,8 tys. Opieka nad najmłodszymi dziećmi w wieku do lat 3 zapewniana zł, poniesione nakłady ogółem: 46,8 tys. zł, nakłady poniesione w 2022 r.: 46,8 tys. zł.

(INNE) Zapewnienie dostępu do usług bezpośredniego wsparcia inicjatyw oddolnych, nowopowstających oraz działających podmiotów ekonomii społecznej – przedsięwzięcie realizowane w ramach RPO WM 2014-2020, obejmujące usługi: animacji lokalnej, rozwoju ekonomii społecznej, wsparcia istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz zastosowanie mechanizmu zakupów interwencyjnych w celu wsparcia osób przybyłych z Ukrainy do Polski od dnia 24 lutego 2022 r. w wyniku inwazji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, polegającego na przekazaniu osobom potrzebującym dodatkowego wsparcia w postaci produktów i usług oferowanych przez podmioty ekonomii społecznej (PES) i tym samym zwiększeniu wykorzystania potencjału PES. W ramach konkursów wybrano do dofinansowania 10 projektów (ośrodki wsparcia ekonomii społecznej – OWES) realizowanych w każdym subregionie Małopolski przez dwa konsorcja posiadające akredytację Ministerstwa. Do końca 2022 r. (w 2016 r., w 2019 r. i 2020 r.) zawarto 10 umów dot. w/w działań na kwotę wartości projektów ponad 80,8 mln zł, w tym środki europejskie – 68,7 mln zł. Kwota ta obejmuje wsparcie przeznaczone na działalność ośrodków wsparcia ekonomii społecznej w każdym z subregionów Małopolski łącznie z dotacjami na tworzenie miejsc pracy dla osób i organizacji chcących założyć przedsiębiorstwo społeczne. Wartość środków wydatkowanych na działalność ośrodków wsparcia ekonomii społecznej łącznie do końca 2022 r.: ponad 76 mln zł, w tym w 2022 r.: ponad 11,6 mln zł.

IX PODSTAWOWE DANE

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców		3 429 014	
	Stopa bezrobocia (w %)		4,5%	
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych (w %)		49,6%	
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE ŚWIADCZENIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej	liczba osób	73 195	
		liczba rodzin	51 515	
		liczba osób w rodzinach	109 426	
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		62,0%	
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		47,3%	
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności (liczba osób w rodzinach)		3,2%	
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	51,0%
		Długotrwała lub ciężka choroba	% liczby osób w rodzinach	49,7%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	34,3%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	29,9%
Potrzeba ochrony macierzyństwa		% liczby osób w rodzinach	29,6%	
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego		% liczby osób w rodzinach	17,3%	

Zasiłki stałe, w tym:		Liczba osób	12 234
zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących		Liczba osób	10 995
zasiłek stały dla osoby w rodzinie		Liczba osób	1 312
Zasiłki okresowe, w tym:		Liczba osób	21 006
zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia		Liczba osób	8 344
zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby		Liczba osób	4 783
zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności		Liczba osób	7 058
zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego		Liczba osób	60
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego		Liczba osób	304
Zasiłki celowe i w naturze		Liczba osób	36 411
Schronienie		Liczba osób	1 765
Posiłek		Liczba osób	25 812
w tym dla dzieci:		Liczba osób	21 604
Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			3,3%
Odpłatność gminy za pobyt mieszkańców w domu pomocy społecznej		Liczba osób	6 649
Liczba osób korzystających z gminnych usług opiekuńczych			7 203
Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi			739
Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin			1 478
Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej			11 308
Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny			3 305
Rodzinna piecza zastępcza	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	1 965
		liczba dzieci	2 859
	w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	183
		liczba dzieci	480
	Rodzinne domy dziecka	liczba domów	26
		liczba dzieci	167
Liczba gospodarstw domowych, którym przyznano dodatki mieszkaniowe			22 217
Liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS			2 071
Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny			5,9%
Liczba środowiskowych domów samopomocy			83

ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Liczba dziennych domów pomocy	44 ⁸⁰
	Liczba mieszkań chronionych	122
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	15
	Liczba placówek wsparcia dziennego	249 ⁸¹
	Liczba centrów integracji społecznej	15
	Liczba klubów integracji społecznej	39
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej	68
	Liczba zakładów aktywności zawodowej	13
	Liczba zakładów pracy chronionej	37
WYBRANE WSKAŹNIKI ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH	Liczba gmin, w których utworzono centrum usług społecznych	5
	Liczba powstałych centrów opiekuńczo – mieszkalnych	2
	Liczba utworzonych przedsiębiorstw społecznych	18/ 126 ⁸²
	Odsetek gmin, w których uruchomiono specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	46,7%
	Odsetek gmin, w których zabezpieczono dzienne formy pobytu i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	23,6% ⁸³

⁸⁰ Liczba jednostek wykazanych w sprawozdaniu OZPS za 2022 r., bez uwzględnienia miejsc dziennej opieki i aktywizacji osób starszych prowadzonych poza sektorem pomocy społecznej/ sektorem publicznym, uruchamianych z RPO WM 2014-2020.

⁸¹ Liczba jednostek wykazanych w sprawozdaniu OZPS za 2022 r., bez uwzględnienia placówek wsparcia dziennego prowadzonych poza sektorem pomocy społecznej/ sektorem publicznym, uruchamianych z RPO WM 2014-2020.

⁸² Zgodnie z ustawą o ekonomii społecznej z dnia 5 sierpnia 2022 r., uzyskanie statusu przedsiębiorstwa społecznego następuje na podstawie decyzji wojewody. W trakcie sporządzania raportu na stronie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej w Rejestrze Jednostek Pomocy Społecznej figurowało 18 jednostek (https://rjps.mrips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=65; dostęp: 31.05.2023 r.). Natomiast w 2022 r. było 126 takich podmiotów (według listy przedsiębiorstw społecznych realizujących projekty OWES sporządzonej na podstawie wytycznych dotyczących włączenia społecznego przez ROPS w Krakowie, Dział Ekonomii Społecznej; <http://www.es.malopolska.pl/status-przedsiębiorstwa-spoecznego/lista-malopolskich-przedsiębiorstw-spoecznnych>; dostęp: 31.05.2023 r.).

⁸³ Uwzględniono jedynie ŚDS funkcjonujące na poziomie gminnym oraz w miastach na prawach powiatu oraz kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

X PROCES GROMADZENIA INFORMACJI I ŹRÓDŁA DANYCH

➤ **Proces gromadzenia informacji**

Jednolity dla całego kraju (gmin, powiatów, województw) system zbierania danych za pośrednictwem centralnego formularza funkcjonował od 2012 r.⁸⁴. W 2018 r.

Departament Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w partnerstwie z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie rozpoczął realizację projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, w ramach którego zmodyfikowano istniejący formularz i system zbierania danych w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS), obsługującej formularze. Wprowadzone modyfikacje dodatkowo utrudniły coroczną realizację „Oceny ...”, która już wcześniej stanowiła wyzwanie w związku z bardzo szerokim zakresem zbieranych i analizowanych danych, a także bardzo krótkim czasem przewidzianym przez ustawodawcę na jej sporządzenie.

Mimo trudnień, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie dokłada starań, aby rzetelnie przygotować ocenę zasobów pomocy społecznej za kolejny rok oraz wykorzystać dane zgromadzone za pomocą ogólnopolskiego narzędzia. Wystosowano do jednostek biorących udział w badaniu regionalne wyjaśnienia poszczególnych zapisów formularza oraz utrzymano dodatkowe regionalne reguły walidacyjne do formularza. Pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie prowadzili konsultacje telefoniczne w zakresie wypełniania formularza.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przed terminem rozpoczęcia zbierania sprawozdań, zebrał także dodatkowe informacje z gmin i powiatów, które stanowią uzupełnienie raportu. Dotyczyły one np. wieku i wykształcenia kadry ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, liczby osób świadczących usługi

⁸⁴ Pierwsza wersja formularza została przygotowana przez Instytut Rozwoju Służb Społecznych (IRSS) w ramach projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”, koordynowanego przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich (Działanie 1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 „Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej”). Modyfikacje narzędzia zostały opracowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Departament Pomocy i Integracji Społecznej (wcześniej MPiPS), gdyż narzędzie zostało przekazane do tego ministerstwa po zakończeniu projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”.

opiekuńcze w gminach czy świadczeń rodzicielskich i „Za życiem” oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wykorzystywane źródła danych

Ustawowy termin zakończenia sporządzania „Oceny zasobów pomocy społecznej” przez gminy i powiaty regionu to 30 kwietnia danego roku, jednak mimo starań, na poziomie samorządu województwa komplet poprawnych sprawozdań z jednostek pomocy społecznej udało się zgromadzić ostatecznie w dniu 18 maja 2023 r.

Do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie odpowiedni formularz za pomocą systemu CAS przekazało 201 jednostek, w tym:

- 179 gmin (ośrodki pomocy społecznej i centra usług społecznych) – wszystkie funkcjonujące w Małopolsce;
- 3 miasta na prawach powiatów (miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich i centrum usług społecznych) – wszystkie funkcjonujące w Małopolsce;
- 19 powiatów (powiatowe centra pomocy rodzinie) – wszystkie funkcjonujące w regionie.

Tym samym pozyskano komplet sprawozdań.

Zgodnie z organizacją systemu i zapisami ustawowymi podstawą regionalnej „Oceny zasobów pomocy społecznej” mają być formularze przekazane przez gminy i powiaty w internetowym systemie CAS. Jednak w celu zaprezentowania pełnego i rzetelnego obrazu sytuacji społeczno-demograficznej regionu, kondycji sektora, realizacji funkcji kontrolnej zdecydowano:

- dane pozyskane w formularzach OZPS, ale budzące duże wątpliwości zastąpić statystyką publiczną (np. dane dotyczące ludności);
- dane, które nie były zbierane poprzez formularz OZPS lub dane z OZPS, które nie były kompletne pozyskać z Głównego Urzędu Statystycznego (np. dane o skali ubóstwa), Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (np. publiczne rejestry jednostek), Wojewódzkiego Urzędu Pracy Krakowie (w tym dane o bezrobociu rodzinnym, zapisy regionalnej „Oceny sytuacji na rynku pracy”), sprawozdania MRiPS-03 i MRiPS-06 (wcześniej MRPiPS-03), gminnych i powiatowych sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i innych źródeł.

Ostatecznie wykorzystano dane głównie z następujących źródeł:

- z formularzy przesłanych przez gminy i powiaty poprzez system CAS, w tym dodatkowych informacji, o które poprosił ROPS w Krakowie;
- ze Sprawozdania MRiPS-03 - Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach;
- ze Sprawozdania MRiPS-06 - Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej;
- ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy;
- ze Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej;
- ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej;
- z rejestrów i wykazów Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie;
- z projektu raportu „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2022” Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie;
- z Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości (Referat ds. Monitoringu i Sprawozdawczości) odnośnie efektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020;
- z Portali Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, np. senior.gov.pl;
- ze statystyki publicznej – Główny Urząd Statystyczny;
- dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

W raporcie zostały zaprezentowane dane głównie dla roku 2022, tj. tzw. „roku oceny”, czyli za ostatni zamknięty okres sprawozdawczy (tam, gdzie pozwalała na to dostępność informacji). W pozostałych przypadkach – z konieczności, spełniając wymagania ustawodawcy, co do terminu publikacji regionalnej „Oceny zasobów pomocy społecznej”, czy też ze względu na wartość danych – prezentowane są statystyki najnowsze z dostępnych, zestawiane w miarę możliwości z analizą trendów w ostatnich latach, by zobrazować dynamikę danego zjawiska czy problemu.

XI ALTERNATYWA TEKSTOWA

ZAŁĄCZONYCH GRAFIK

Wykres 1: Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2022*

Wykres liniowy przedstawia liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012 – 2022. W 2012 roku było to 236 437 osób, w 2013 roku – 234 530 osób, w 2014 roku – 229 800 osób, w 2015 roku – 217 989 osób, w 2016 roku – 192 925 osób, w 2017 roku – 174 435 osób, w roku 2018 – 162 405 osób, w 2019 roku – 151 458 osób, w 2020 roku – 134 499 osób, w roku 2021 – 120 916 osób, w roku 2022 – 109 426 osób. Między 2012 rokiem a 2022 rokiem odnotowano spadek o 127 tysięcy osób.

Wykres 2: Spadek udziału korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2012-2022

Wykres liniowy przedstawia udział korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w ogólnej ludności w latach 2012 – 2022. W 2012 roku było to 6,9%, w 2013 roku – 7%, w 2014 roku – 6,8%, w 2015 roku – 6,5%, w 2016 roku – 5,7%, w 2017 roku – 5,1%, w 2018 roku – 4,8%, w 2019 roku: 4,4%, w 2020 roku – 3,9%, w 2021 roku – 3,5%, w 2022 roku – 3,2%. Spadek udziału korzystających z pomocy społecznej między 2012 rokiem a 2022 rokiem wyniósł 3,7 punktu procentowego.

Wykres 3: Dynamika zmian w latach 2012-2022 – rodziny korzystające z pomocy społecznej w Małopolsce

Wykres liniowy przedstawia odsetek rodzin różnych typów w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2022:

- odsetek rodzin bez dzieci w ogólnej liczbie rodzin: w 2012 roku było to 60,5%, w 2013 roku – 60,5%, w 2014 roku – 60,8%, w 2015 roku – 61,4%, w 2016 roku – 64,5%, w 2017 roku – 67,8%, w 2018 roku – 69,9%, w 2019 roku – 71,9%, w 2020 roku – 72,8%, w 2021 roku – 73,4%, w 2022 roku – 74,5%;
- odsetek rodzin z 1 lub 2 dziećmi w ogólnej liczbie rodzin: w 2012 roku było to 24,3%, w 2013 roku – 25%, w 2014 roku – 24,4%, w 2015 roku – 23,6%, w 2016 roku – 22,5%, w 2017 roku –

20,7%, w 2018 roku – 19,3%, w 2019 roku – 17,9%, w 2020 roku – 17%, w 2021 roku – 16,5%, w 2022 roku – 15,6%;

- odsetek rodzin z 3 i więcej dzieci w ogóle rodzin: w 2012 roku było to 15,1%, w 2013 roku – 14,4%, w 2014 roku – 14,8%, w 2015 roku – 15%, w 2016 roku – 13%, w 2017 roku – 11,5%, w 2018 roku – 10,8%, w 2019 roku – 10,1%, w 2020 roku – 10,2%, w 2021 roku – 10,1%, w 2022 roku – 9,9%.

Wykres 4: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2022

Wykres liniowy przedstawia odsetek osób otrzymujących wsparcie w oparciu o główne przesłanki udzielania pomocy społecznej w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2022. Na wykresie prezentowane są następujące przyczyny:

- ubóstwo – w 2012 roku było to 60,3%, w 2013 roku – 63, %, w 2014 roku – 60,4%, w 2015 roku – 62%, w 2016 roku – 61,3%, w 2017 roku – 57,9%, w 2018 roku – 52,1%, w 2019 roku – 47,2%, w 2020 roku – 47,9%, w 2021 roku – 49,2%, w 2022 roku – 51%;
- długotrwała lub ciężka choroba – w 2012 roku było to 36,1%, w 2013 roku – 36,2%, w 2014 roku – 36,7%, w 2015 roku – 38,3%, w 2016 roku – 41,3%, w 2017 roku – 44,6%, w 2018 roku – 46,7%, w 2019 roku – 47,2%, w 2020 roku – 47%, w 2021 roku – 48,8% w 2022 roku – 49,7%;
- niepełnosprawność – w 2012 roku było to 30,5%, w 2013 roku – 30,5%, w 2014 roku – 30,9%, w 2015 roku – 31,1%, w 2016 roku – 33%, w 2017 roku – 34,5%, w 2018 roku – 35,6%, w 2019 roku – 34,8%, w 2020 roku – 33,4%, w 2021 roku – 34% w 2022 roku – 34,3%;
- bezrobocie – w 2012 roku było to 45,3%, w 2013 roku – 47,5%, w 2014 roku – 45,3%, w 2015 roku – 42,2%, w 2016 roku – 39,7%, w 2017 roku – 36,1%, w 2018 roku – 31,9%, w 2019 roku – 28,9%, w 2020 roku – 30,4%, w 2021 roku – 31,6% w 2022 roku – 29,9%;
- potrzeba ochrony macierzyństwa – w 2012 roku było to 22,5%, w 2013 roku – 23,1%, w 2014 roku – 25,1%, w 2015 roku – 26,8%, w 2016 roku – 26,6%, w 2017 roku – 26,9%, w 2018 roku – 27,6%, w 2019 roku – 27,9%, w 2020 roku – 28,7%, w 2021 roku – 28,7% w 2022 roku – 29,6%;
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – w 2012 roku było to 33%, w 2013 roku – 32%, w 2014 roku – 31,1%, w 2015 roku – 30,9%, w 2016 roku – 29,2%,

w 2017 roku – 24,4%, w 2018 roku – 21%, w 2019 roku – 18,8%, w 2020 roku – 17,7%,
w 2021 roku – 17,3% w 2022 roku – 17,3%.

Wykres 5: Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2008–2021 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Wykres liniowy przedstawia odsetek mieszkańców Polski żyjących poniżej przyjętych granic ubóstwa w latach 2008-2021:

- poniżej minimum egzystencji żyło: w 2008 roku – 5,6%, w 2009 roku – 5,7%, w 2010 roku – 5,8%, w 2011 roku – 6,6%, w 2012 roku – 6,8%, w 2013 roku – 7,4%, w 2014 roku – 7,4%, w 2015 roku – 6,5%, w 2016 roku – 4,9%, w 2017 roku – 4,3%, w 2018 roku – 5,4%, w 2019 roku – 4,2%, w 2020 roku – 5,2%, w 2021 roku – 4,2%;
- poniżej granicy ubóstwa ustawowego żyło: w 2008 roku – 10,6%, w 2009 roku – 8,3%, w 2010 roku – 7,4%, w 2011 roku – 6,8%, w 2012 roku – 7,2%, w 2013 roku – 12,8%, w 2014 roku – 12,2%, w 2015 roku – 12,2%, w 2016 roku – 12,7%, w 2017 roku – 10,7%, w 2018 roku – 10,9%, w 2019 roku – 9%, w 2020 roku – 9,1%, w 2021 roku – 6,5%;
- poniżej granicy ubóstwa relatywnego żyło: w 2008 roku – 17,6%, w 2009 roku – 17,3%, w 2010 roku – 17,4%, w 2011 roku – 16,9%, w 2012 roku – 16,3%, w 2013 roku – 16,2%, w 2014 roku – 16,2%, w 2015 roku – 15,5%, w 2016 roku – 13,9%, w 2017 roku – 13,4%, w 2018 roku – 14,2%, w 2019 roku – 13%, w 2020 roku – 11,8%, w 2021 roku – 12%.

Wykres 6: Stopa bezrobocia rejestrowanego i bezrobocie rodzinne w Małopolsce w latach 2012-2022

Wykres kolumnowy przedstawia stopę bezrobocia rejestrowanego oraz bezrobocie rodzinne w Małopolsce w latach 2012-2022:

- dane dotyczące stopy bezrobocia: w 2012 roku – 11,5%, w 2013 roku – 11,6%, w 2014 roku – 9,9%, w 2015 roku – 8,4%, w 2016 roku – 6,7%. W 2017 roku – 5,4%, w 2018 roku – 4,7%, w 2019 roku – 4,1%, w 2020 roku – 5,3%, w 2021 roku – 5% w 2022 roku – 4,5%;
- dane dotyczące bezrobocia rodzinnego: w 2012 roku – 24,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w 2013 roku – 27,9%, w 2015 roku – 22,1%, w 2016 roku – 18,7%, w 2017 roku – 16,4%, w 2018 roku – 14,5%, w 2019 roku – 13,5%, w 2020 roku – 14,5%, w 2021 r. – 13,4% w 2022 roku – 13,5%. Dla roku 2014 – brak danych.

Mapa 1 i 2: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności w Małopolski w 2012 i 2022 r.

Mapa Małopolski nr 1 przedstawia udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności gmin w 2012 roku. Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach: 1,8% - 5,0%, 5,1% - 10,0%, 10,1% - 15,0%, 15,1% - 19,5%. Na mapie zaznaczono:

- gminy z najwyższym udziałem korzystających z pomocy społecznej (15,1% - 19,5%) w ogóle ludności: Dobra, Kamienica i Łukowica (powiat limanowski); Korzenna (powiat nowosądecki); Bobowa (powiat gorlicki);
- gminy, w których odsetek klientów pomocy społecznej w ogóle ludności mieścił się w przedziale 10,1% - 15,0%: Bolesław, Dąbrowa Tarnowska, Mędrzechów, Radgoszcz i Szczucin (powiat dąbrowski); Ciężkowice, Rzepiennik Strzyżewski i Wietrzychowice, (powiat tarnowski); wiejska Gorlice, Lipinki, Moszczenica, Ropa i Sękowa (powiat gorlicki); Chełmiec, Gródek nad Dunajcem, wiejska Grybów, Kamionka Wielka, Łabowa, Łososina Dolna i Piwniczna - Zdrój (powiat nowosądecki); Jodłownik, Laskowa, Niedźwiedz i Słopnice (powiat limanowski), Raciechowice (powiat myślenicki), Bystra-Sidzina (powiat suski).

Ogółem w Małopolsce w 2012 r. korzystało z pomocy społecznej 6,9% mieszkańców, a w Polsce – 8,4%.

Mapa Małopolski nr 2 przedstawia udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności gmin w 2022 roku. Gminy zostały pogrupowane w 3 przedziałach: 0,6% - 5%, 5,1% - 10%, 10,1% - 12,8%. Na mapie zaznaczono gminy z najwyższym udziałem korzystających z pomocy społecznej (10,1% - 12,8%) w ogóle ludności – Rzepiennik Strzyżewski (powiat tarnowski), Dobra i Kamienica (powiat limanowski), Korzenna (powiat nowosądecki) oraz Bobowa i Lipinki (powiat gorlicki).

Na mapie zamieszczono także udział korzystający z pomocy społecznej w ludności Małopolski, który wyniósł 3,2% i Polski – 3,6%.

Wykres 7: Zmiany w zasobach pomocy społecznej i jej otoczenia w Małopolsce w latach 2012-2022 – sektor publiczny

Wykres kolumnowy przedstawia zmiany w zasobach pomocy społecznej i jej otoczenia w Małopolsce pomiędzy rokiem 2012 i 2022. Na wykresie zaznaczono liczbę placówek:

- w 2012 roku: 122 placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, 60 mieszkań chronionych, 10 klubów samopomocy, 74 środowiskowe domy samopomocy, 65 warsztatów terapii zajęciowej, 7 dziennych domów pomocy dla seniorów, 12 klub integracji społecznej, 5 centrów integracji społecznej i 6 zakładów aktywności zawodowej;
- w 2022 roku: 249 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, 122 mieszkania chronione, 98 klubów samopomocy, 83 środowiskowe domy samopomocy, 68 warsztatów terapii zajęciowej, 44 dzienne domy pomocy dla seniorów, 39 klubów integracji społecznej, 15 centrów integracji społecznej i 13 zakładów aktywności zawodowej.

Mapa 3 i 4: Dienne domy pomocy w Małopolsce w 2012 r.

Placówki zapewniające seniorom dzienną opiekę i aktywizację dofinansowane w ramach RPO WM 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.

Na mapie nr 3 zaprezentowano wsparcie dla osób starszych w Małopolsce w 2012 roku w formie dziennych domów pomocy w ujęciu gminnym. W Krakowie funkcjonowało 4 dzienne domy pomocy, a po 1 placówce było w Chrzanowie (powiat chrzanowski), Oświęcimiu (powiat oświęcimski) i w Tarnowie. Łącznie w 2012 r. funkcjonowało 7 dziennych domów pomocy.

Mapa Małopolski nr 4 przedstawia placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację osób starszych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020, 9 Oś priorytetowa „Region spójny społecznie” w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach:

- brak placówek w 139 gminach;
- po 1 placówce w Nowym Sączu i Tarnowie oraz w gminach: miejskiej Bochnia i Drwinia (powiat bocheński); Bobowa, wiejskiej Gorlice, Lipinki, i Ropa (powiat gorlicki); Kocmyrzów-Luborzyca (powiat krakowski), Laskowa i miejskiej Limanowa (powiat limanowski); Raclawice (powiat miechowski); Korzenna, Piwniczna Zdrój, Podegrodzie i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Łapsze Niżne, Nowy Targ, Ochotnica Dolna i Szczawnica (powiat nowotarski); miejskiej Oświęcim (powiat oświęcimski); Bolesław, Bukowno i Wolbrom, (powiat olkuski); Zawoja (powiat

- suski); Wojnicz i Zakliczyn (powiat tarnowski); Zakopane (powiat tatrzański); Brzeźnica i Wieprz (powiat wadowicki) oraz Biskupice (powiat wielicki);
- po 2 placówki w gminach: Biecz, miejskiej Gorlice, Sękowa i Uście Gorlickie (powiat gorlicki); Krynica Zdrój (powiat nowosądecki); Trzyciąż (powiat olkuski) i Pałecznicza (powiat proszowski);
 - po 3 placówki w gminach: Klucze (powiat olkuski) i Skawina (powiat krakowski);
 - 12 placówek w Krakowie.

W ramach projektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020 dofinansowano w Małopolsce 65 placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację starszych osób w 43 gminach.

**Mapa 5 i 6: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w Małopolsce w 2012 r.,
Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane w ramach
RPO WM 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.**

Mapa Małopolski nr 5 przedstawia placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży funkcjonujące w 2012 roku. Gminy zostały pogrupowane w 2 przedziałach:

- brak placówek wsparcia dziennego w 142 gminach;
- 1 – 36 placówek wsparcia dziennego, w tym:
 - po jednej placówce funkcjonowało w gminach: Dębno (powiat brzeski); Babice i Libiąż (powiat chrzanowski); Gręboszów i Szczucin (powiat dąbrowski); Bobowa (powiat gorlicki); Jerzmanowice-Przebinia (powiat krakowski); Dobczyce, Myślenice i Sułkowice (powiat myślenicki); wiejskiej Grybów i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Czorsztyn (powiat nowotarski); Bukowno i Klucze (powiat olkuski); Kęty (powiat oświęcimski); Proszowice (powiat proszowski); Maków Podhalański, Stryszawa i Zembrzyce (powiat suski); Radłów i Wietrzychowice (powiat tarnowski); Zakopane (powiat tatrzański); Andrychów (powiat wadowicki); Gdów, Kłaj, Niepołomice i Wieliczka (powiat wielicki);
 - po 2 placówki działały w gminach: Trzebinia (powiat chrzanowski); Uście Gorlickie (powiat gorlicki); Krzeszowice (powiat krakowski); Olkusz (powiat olkuski); Bystra-Sidzina; (powiat suski) Skrzyszów i Wierzchosławice (powiat tarnowski);

- najwięcej tego rodzaju placówek funkcjonowało w Krakowie (36 placówek) i Tarnowie (9 placówek) oraz gminie Zabierzów (powiat krakowski, 10 placówek) i Wadowicach (powiat wadowicki, 6 placówek) i wiejskiej Bochnia (powiat bocheński, 4 placówki).

Dodatkowo na mapie przedstawiono placówki wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym funkcjonujące w 4 powiatach: tarnowskim – 8 placówek, w wielickim – 5 oraz w chrzanowskim i proszowickim – po 1 placówce.

Łącznie w Małopolsce wsparcie dla dzieci i młodzieży w 2012 r. oferowały 122 placówki wsparcia dziennego (w tym 107 w 40 gminach i 15 w 4 powiatach).

Mapa Małopolski nr 6 przedstawia placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020 w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach:

- brak placówek wsparcia dziennego w 96 gminach;
- po jednej placówce wsparcia dziennego w gminach: Dębno i Szczurowa (powiat brzeski); Babice (powiat chrzanowski); Olesno i Radgoszcz (powiat dąbrowski); Ropa (powiat gorlicki); Igołomia-Wawrzeńczyce, Słomniki i Wielka Wieś (powiat krakowski); Dobra, gmina miejska Mszana Dolna oraz wiejskiej i miejskiej Limanowa (powiat limanowski); Miechów, Raclawice i Słaboszów (powiat miechowski); Dobczyce i Wiśniowa (powiat myślenicki); Korzenna i Łącko (powiat nowosądecki); Raba Wyżna (powiat nowotarski), Bolesław i Trzyciąż (powiat olkuski); Polanka Wielka i Przeciszów (powiat oświęcimski); Koszyce, Pałecznicza i Radziemice (powiat proszowicki); miejskiej i wiejskiej Jordanów oraz Stryszawa i Sucha Beskidzka (powiat suski); Radłów, Wojnicz i Żabno (powiat tarnowski); Lanckorona i Mucharz (powiat wadowicki);
- 2 – 5 placówek wsparcia dziennego, w tym:
 - po 2 placówki w Tarnowie oraz gminach: Bochnia, Łapanów i Żegocina (powiat bocheński); Brzesko (powiat brzeski); Libiąż (powiat chrzanowski); Dąbrowa Tarnowska (powiat dąbrowski); miejskiej Gorlice (powiat gorlicki); Chełmiec, Piwniczna Zdrój i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Bukowno i Klucze (powiat olkuski); Zawoja (powiat suski); Rzepiennik Strzyżewski i Zakliczyn (powiat tarnowski); Kościelisko (powiat tatrzański); Kalwaria Zebrzydowska (powiat wadowicki);
 - po 3 placówki w gminach: Drwinia (powiat bocheński); Alwernia (powiat chrzanowski); Sękowa (powiat gorlicki); Krzeszowice i Zabierzów (powiat krakowski);

- Myślenice (powiat myślenicki); Kamionka Wielka (powiat nowosądecki); Wolbrom (powiat olkuski); Tomice i Wadowice (powiat wadowicki);
- po 4 placówki w gminach: Czchów (powiat brzeski); Trzebina (powiat chrzanowski); Bobowa, Moszczenica i Lipinki (powiat gorlicki); Zielonki i Skawina (powiat krakowski); Kęty (powiat oświęcimski); Proszowice (powiat proszowicki); Wieliczka (powiat wielicki);
 - po 5 placówek w gminach: wiejskiej Gorlice (powiat gorlicki) i Michałowice (powiat krakowski);
- 6 – 10 placówek wsparcia dziennego w gminach: Brzeźnica (powiat wadowicki, 7 placówek); Biecz (powiat gorlicki, 8 placówek); Szaflary (powiat nowotarski, 8 placówek); Ujście Gorlickie (powiat gorlicki, 9 placówek) oraz Olkusz (powiat olkuski, 10 placówek);
- 11 – 25 placówek wsparcia dziennego, w tym: w Nowym Sączu (11 placówek) i Krakowie (25 placówek) oraz w gminach: Gródek nad Dunajcem (powiat nowosądecki, 12 placówek) i Andrychów (powiat wadowicki, 12 placówek).

W ramach projektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020 dofinansowano w Małopolsce 255 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w 86 gminach.

Mapa 7 i 8: Wybrane zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia w Małopolsce w 2012 i 2022 r. – sektor publiczny

Zaprezentowano 2 mapy Małopolski obrazujące zmianę w dostępie do wybranych zasobów pomocy społecznej oraz jej otoczenia pomiędzy 2012 i 2022 r.

- pierwsza mapa Małopolski dotyczy 2012 r. Zobrazowano na niej rozmieszczenie w układzie powiatowym: 122 placówek wsparcia dziennego, 14 ośrodków interwencji kryzysowej, 60 mieszkań chronionych, 7 dziennych domów pomocy, 65 warsztatów terapii zajęciowej, 12 klubów integracji społecznej, 5 centrów integracji społecznej oraz 6 zakładów aktywności zawodowej;
- mapa Małopolski dotyczy 2022 r. Zobrazowano na niej rozmieszczenie w układzie powiatowym: 249 placówek wsparcia dziennego, 15 ośrodków interwencji kryzysowej, 122 mieszkań chronionych, 44 dziennych domy pomocy, 68 warsztatów terapii zajęciowej, 39 klubów integracji społecznej, 15 centrów integracji społecznej oraz 13 zakładów aktywności zawodowej.

Wykres 8: Struktura mieszkańców Małopolski w wieku 60+ wg grup wieku w 2022 r.

Wykres kołowy przedstawia strukturę wiekową Małopolan będących w wieku 60 lub więcej lat w 2022 r.: osoby w wieku od 60 lat do 64 lat stanowiły 25,3% ogółu osób w wieku 60+, osoby w wieku od 65 lat do 69 lat – 24,5%, osoby w wieku od 70 lat do 74 lat – 19,9%, osoby w wieku od 75 lat do 79 lat – 12,7%, osoby w wieku od 80 lat do 84 lat – 8,7%, a osoby w wieku 85 lat lub więcej – 8,9%.

Wykres 9: Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego w Polsce i Małopolsce w latach 2012 – 2022

Wykres kolumnowy przedstawia wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego w Małopolsce i w Polsce w latach 2012-2022. Jego wartość w kolejnych latach:

- dla Polski: 2012 roku – na 100 osób w wieku 50-64 lata wynosiła 7,2 osoby w wieku 85 i więcej lat; w 2013 roku – 7,4; w 2014 roku – 8,2; w 2015 roku – 8,8; w 2016 roku – 9,5; w 2017 roku – 10; w 2018 roku – 10,4; w 2019 roku – 10,9; w 2020 roku – 11,1; w 2021 roku – 11,2; w 2022 roku – 11,4;
- dla Małopolski: 2012 roku – na 100 osób w wieku 50-64 lata wynosiła 7,7 osoby w wieku 85 i więcej lat; w 2013 roku – 8,1; w 2014 roku – 8,7; w 2015 roku – 9,3; w 2016 roku – 9,9; w 2017 roku – 10,5; w 2018 roku – 10,9; w 2019 roku – 11,3; w 2020 roku – 11,5; w 2021 roku – 11,6; w 2022 roku – 11,8.

Mapa 35: Osoby niepełnosprawne ogółem w Małopolsce według NSP 2021 r., w tysiącach osób

Mapa Małopolski przedstawia osoby niepełnosprawne w Małopolsce w 2021 (według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań) w podziale na powiaty. Zostały one pogrupowane w 5 przedziałach:

- od 7,8 tysiąca do 10,8 tysiąca osób w powiatach: dąbrowskim (7,8 tysiąca osób), proszowickim (7,8 tysiąca osób), tatrzańskim (8,5 tysiąca osób), miechowskim (9,9 tysiąca osób), suskim (10,7 tysiąca osób) oraz w Nowym Sączu (10,8 tysiąca osób);
- od 10,9 tysiąca do 17,7 tysiąca osób w powiatach: brzeskim (12,9 tysiąca osób), bocheńskim (14,8 tysiąca osób), limanowskim (15,7 tysiąca osób), olkuskim (16 tysięcy osób), wielickim (16,4 tysiąca osób), myślenickim (16,7 tysiąca osób), chrzanowski (17,7 tysiąca osób);

- od 17,8 tysiąca do 23,1 tysiąca osób w Tarnowie (19,9 tysiąca osób) oraz w powiatach: oświęcimskim (19,5 tysiąca osób), gorlickim (19,9 tysiąca osób), wadowickim (21,3 tysiąca osób), nowotarskim (23,1 tysiąca osób);
- od 23,2 tysiąca do 38,5 tysiąca osób w powiatach: nowosądeckim (25,6 tysiąca osób), tarnowskim (28,7 tysiąca osób) i powiecie krakowskim (38,5 tysiąca osób);
- od 38,7 tysiąca do 111 tysięcy osób w Krakowie.

Wykres 11: Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w latach 2014-2022

Wykres liniowy przedstawia wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16 – 64 lata w Małopolsce i w Polsce w latach 2014 – 2022. Na wykresie zaznaczono wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16 – 64 lata w Małopolsce w latach 2014 – 2022. I tak: w 2014 roku było to 15,3%, w 2015 roku – 14,1%, w 2016 roku – 14,4%, w 2017 roku – 19,6%, w 2018 roku – 17,8%, w 2019 roku – 20%, w 2020 roku – 26%, w 2021 roku – 28,8%, w 2022 roku – 24,6%.

Wykres 13: Liczba bezrobotnych w Małopolsce w latach 2013-2022, stan na koniec grudnia

Wykres kolumnowy przedstawia liczbę osób bezrobotnych w Małopolsce w latach 2013-2022, uwzględniając stan na koniec grudnia. W 2013 roku było to 164 434 osoby, 2014 roku – 139 027 osób, 2015 roku – 119 601 osób, 2016 roku – 96 531 osób, 2017 roku – 79 430 osób, 2018 roku – 71 489 osób, 2019 roku – 62 610 osób, 2020 roku – 83 050 osób, w 2021 roku – 69 948 osób, w 2022 roku – 64 379 osób.

Wykres 14: Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w poszczególnych miesiącach w latach 2019-2022, w tys.

Wykres liniowy przedstawia liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w Małopolsce w 12 miesiącach roku. Na wykresie odrębnymi liniami przedstawiono lata: 2019, 2020, 2021 i 2022.

Liczba osób bezrobotnych została przedstawiona w tysiącach osób.

Mapa 10: Stopa bezrobocia w powiatach województwa małopolskiego wg stanu na grudzień 2022 roku [w %]

Mapa Małopolski przedstawia wysokość stopy bezrobocia w grudniu 2022 roku w poszczególnych powiatach. I tak: Kraków – 2,3%; Nowy Sącz – 3,2%; bocheński – 3,3%;

wielicki – 3,6%; myślenicki – 3,7%; Tarnów – 4,1%; krakowski – 4,8%; miechowski – 4,8%; suski – 4,9%; oświęcimski – 5,5%; wadowicki – 5,5%; brzeski – 5,6%; nowotarski – 5,6%; chrzanowski – 6,4%; gorlicki – 6,4%; proszowicki – 6,4%; olkuski – 7,2%; limanowski – 8,2%; tarnowski – 8,3%; tatrzański – 8,3%; nowosądecki – 9,7%; dąbrowski – 12,5.

Na mapie przedstawiono także stopę bezrobocia dla Małopolski, która wynosiła 4,5% oraz dla Polski – 5,2%.

Wykres 15: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2012 – 2022

Wykres słupkowy przedstawia udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2012 – 2022. W roku 2012 było to 24,6%, w 2013 roku – 27,9%, w 2015 roku – 22,1%, w 2016 roku – 18,7%, w 2017 roku – 16,4%, w 2018 roku – 14,5%, w 2019 roku – 13,5%, w 2020 roku – 14,5%, w 2021 roku – 13,4%, w 2022 roku – 13,5%. Brak danych dla roku 2014.

Linia trendu obrazuje generalny spadek odsetka bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w Małopolsce w latach 2012 – 2022.

Mapa 11: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wg powiatów – stan na 31 XII 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia wskaźnik dotyczący „bezrobocia rodzinnego” w ujęciu powiatowym. Odsetek osób bezrobotnych zamieszkujących gospodarstwo domowe, w którym dwie lub więcej osób było zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako osoby bezrobotne w ogólnej liczbie osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy przedstawiono w 4 przedziałach:

- od 7,7% do 9,5% odnotowano w Krakowie (7,7%) i powiatach: wielickim (9%) i miechowskim (9,5%);
- od 9,6% do 14,6% odnotowano w powiatach: myślenickim (11,3%), oświęcimskim (11,3%), chrzanowskim (11,3%), krakowskim (11,5%), olkuskim (11,8%), bocheńskim (11,9%), wadowickim (12,5%), w Tarnowie i powiecie tarnowskim (13,5%), suskim (13,5%), gorlickim (13,6%), brzeskim (14,5%) i w Nowym Sączu (14,6%);
- od 14,7% do 20,4% było powiatach: nowotarskim (15,8%), proszowickim (18%), nowosądeckim (18,3%) i limanowskim (20,4%);

– od 20,5% do 24,9% było w powiatach: tatrzańskim (23,4%) i dąbrowskim (24,9%).

Wskaźnik „bezrobocia rodzinnego” dla Małopolski wyniósł w 2022 r. 13,5%.

Wykres 16: Struktura wieku osób bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w województwie małopolskim – stan na 31 XII 2022 r.

Wykres kołowy przedstawia strukturę wieku osób bezrobotnych w województwie małopolskim, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w 2022 r.: osoby bezrobotne w wieku od 18 lat do 24 lat stanowiły 20% ogółu osób bezrobotnych, osoby w wieku od 25 do 34 lat – 26,5%, osoby w wieku od 35 lat do 44 lat – 19,9%, osoby w wieku od 45 do 54 lat – 17,9%, a osoby powyżej 55 lat – 15,7% ogółu osób bezrobotnych.

Wykres 17: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2012 – 2022

Wykres słupkowy przedstawia udział osób korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012 – 2022. W 2012 roku wskaźnik ten osiągnął poziom 6,9%, w 2013 roku – 7%, w 2014 roku – 6,8%, w 2015 roku – 6,5%, w 2016 roku – 5,7%, w 2017 roku – 5,1%, w 2018 roku – 4,8%, w 2019 roku – 4,4%, w 2020 roku – 3,9%, w 2021 roku – 3,5%, w 2022 roku – 3,2%.

Na wykresie zamieszczono także wskaźnik dla Polski w roku 2022, który wyniósł 3,6%.

Mapa 12 i 13: Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w 2022 r. (według powiatów i gmin)

Mapa Małopolski nr 12 przedstawia udział osób korzystających z pomocy społecznej w 2022 r. w ludności powiatów. Powiaty zostały pogrupowane w 2 przedziałach:

- od 1,7% do 5% w powiatach: krakowskim (1,7%), wielickim (2%), oświęcimskim (2,3%), wadowickim (2,5%), nowotarskim (2,5%), myślenickim (2,7%), olkuskim (2,7%), bocheńskim (3%), tatrzańskim (3,1%), miechowskim (3,3%), brzeskim (3,5%), chrzanowskim (3,6%), tarnowskim (3,8%), suskim (4,2%), proszowickim (4,3%), oraz miastach na prawach powiatu: Krakowie (2,1%), Nowym Sączu (3,5%) i Tarnowie (3,6%);
- od 5,1% do 6,9% w powiatach: dąbrowskim (6%), nowosądeckim (6,1%), limanowskim (6,2%) i gorlickim (6,9%).

Na mapie zamieszczono także udział korzystający z pomocy społecznej w ludności Małopolski, który wyniósł 3,2% i Polski – 3,6%.

Mapa Małopolski nr 13 przedstawia udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności gmin w 2022 roku. Gminy zostały pogrupowane w 3 przedziałach: 0,6% - 5,0%, 5,1% - 10%, 10,1% - 12,8%. Na mapie zaznaczono gminy z najwyższym udziałem korzystających z pomocy społecznej w ogóle ludności (10,1% - 12,8%) – Rzepiennik Strzyżewski (powiat tarnowski), Dobra i Kamienica (powiat limanowski), Korzenna (powiat nowosądecki) oraz Bobowa i Lipinki (powiat gorlicki).

Na mapie zamieszczono także udział korzystający z pomocy społecznej w ludności Małopolski, który wyniósł 3,2% i Polski – 3,6%.

Wykres 18: Typy rodzin objętych pomocą społeczną w Małopolsce w latach 2012 – 2022

Wykres liniowy przedstawia odsetek trzech typów rodzin w ogóle rodzin objętych pomocą społeczną w Małopolsce w latach 2012-2022:

- rodziny bez dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowiły:
w 2012 roku – 60,5%, w 2013 roku – 60,5%, w 2014 roku – 60,8%, w 2015 roku – 61,4%,
w 2016 roku – 64,5%, w 2017 roku – 67,8%, w 2018 roku – 69,9%, w 2019 roku – 71,9%,
w 2020 roku – 72,8%, w 2021 roku – 73,4%, w 2022 roku – 74,5%;
- rodziny z 1 lub 2 dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowiły:
w 2012 roku – 24,3%, w 2013 roku – 25%, w 2014 roku – 24,4%, w 2015 roku – 23,6%,
w 2016 roku – 22,5%, w 2017 roku – 20,7%, w 2018 roku – 19,3%, w 2019 roku – 17,9%,
w 2020 roku – 17%, w 2021 roku – 16,5%, w 2022 roku – 15,6%;
- rodziny wielodzietne (z 3 i więcej dzieci) w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowiły: w 2012 roku – 15,1%, w 2013 roku – 14,4%, w 2014 roku – 14,8%,
w 2015 roku – 15%, w 2016 roku – 13%, w 2017 roku – 11,5%, w 2018 roku – 10,8%,
w 2019 roku – 10,1%, w 2020 roku – 10,2%, w 2021 roku – 10,1%, w 2022 roku – 9,9%.

Wykres 19: Udział rodzin wielodzietnych i niepełnych w liczbie rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w latach 2012 - 2022.

Wykres liniowy przedstawia odsetek dwóch typów rodzin w ogóle rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w Małopolsce w latach 2012-2022:

- rodziny wielodzietne (z 3 i więcej dzieci) w ogóle rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej stanowiły: w 2012 roku – 38,3%, w 2013 roku – 36,6%, w 2014 roku – 37,8%, w 2015 roku – 38,8%, w 2016 roku – 36,6%, w 2017 roku – 35,7%, w 2018 roku – 35,9%, w 2019 roku – 36%, w 2020 roku – 37,4%, w 2021 roku – 38,1%, w 2022 roku – 38,9%;
- rodziny niepełne w ogóle rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej stanowiły: w 2012 roku – 26,2%, w 2013 roku – 26,3%, w 2014 roku – 26,3%, w 2015 roku – 26,6%, w 2016 roku – 28,4%, w 2017 roku – 28,6%, w 2018 roku – 30,2%, w 2019 roku – 30,5%, w 2020 roku – 31,6%, w 2021 roku – 33%, w 2022 roku – 36,5%.

Mapa 14: Udział klientów, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia odsetek osób, którym udzielono wsparcia w postaci świadczeń pieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w ujęciu powiatowym w 2022 roku. Powiaty zostały pogrupowane w 4 przedziałach:

- od 40,8% do 43% w powiatach: limanowskim (40,8%) i nowosądeckim (42,7%);
- od 43,1% do 52% w powiatach: gorlickim (49%) i dąbrowskim (51,6%);
- od 52,1% do 66% w powiatach: myślenickim (59,1%), nowotarskim (63,8%), tatrzańskim (64,5%), miechowskim (65,3%) i wadowickim (65,9%) oraz w miastach na prawach powiatu: Nowym Sączu (63,5%), Krakowie (64,1%) i Tarnowie (65,6%);
- od 66,1% do 75,6% w powiatach: proszowickim (68,5%), wielickim (68,6%), oświęcimskim (69,3%), chrzanowskim (69,5%), brzeskim (70,3%), bocheńskim (72,2%), tarnowskim (72,5%), krakowskim (72,7%), suskim (74%) i olkuskim (75,6%).

Świadczenia pieniężne w Małopolsce w 2022 r. dotyczyły 62% Małopolan objętych pomocą społeczną.

Mapa 15: Udział klientów, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia odsetek osób, którym udzielono wsparcia w postaci świadczeń niepieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców w ujęciu powiatowym w 2022 roku.

Powiaty zostały pogrupowane w 4 przedziałach:

- od 33,8% do 38% w powiatach: suskim (33,8%), olkuskim (35,5%), krakowskim (36,3%) i proszowickim (37,7%);

- od 38,1% do 44%, w tym w Tarnowie (41,7%) oraz w powiatach: oświęcimskim (39%), tarnowskim (39,2%), brzeskim (40%), tatrzańskim (40,2%), chrzanowskim (40,3%), wadowickim (40,7%) i bocheńskim (43,2%);
- od 44,1% do 51%, w tym w Krakowie (50,9%) oraz w powiatach: wielickim (44,3%), nowotarskim (46,9%), miechowskim (48,3%), myślenickim (48,4%);
- od 51,1% do 61,1%, w tym w Nowym Sączu (55,3%) oraz w powiatach: dąbrowskim (54,7%), gorlickim (55,3%), nowosądeckim (59,8%) i limanowskim (61,1%).

Świadczeniami niepieniężnymi w 2022 r. objęto 47,3% Małopolan korzystających z pomocy społecznej.

Mapa 17: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia liczbę mieszkań chronionych funkcjonujących w 2022 roku w podziale na gminy i powiaty. Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę mieszkań chronionych:

- brak mieszkań w 128 gminach;
- od 1 do 2 mieszkań chronionych, w tym:
 - po 1 mieszkaniu w gminach: Rzezawa i Żegocina (powiat bocheński); Trzebinia (powiat chrzanowski); Dąbrowa Tarnowska, Olesno i Szczucin (powiat dąbrowski); Skawina, Zabierzów i Zielonki (powiat krakowski); Laskowa, miejska Limanowa i Łukowica (powiat limanowski); Miechów i Raclawice (powiat miechowski); Lubień, Myślenice, Pcim i Tokarnia (powiat myślenicki); Łabowa, Łososina Dolna, Nawojowa i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Krościenko nad Dunajcem, Ochotnica Dolna, Raba Wyżna i Rabka-Zdrój (powiat nowotarski); Wolbrom (powiat olkuski); gmina wiejska Oświęcim (powiat oświęcimski); Proszowice (powiat proszowicki); Budzów, Bystra-Sidzina, Maków Podhalański, Sucha Beskidzka i Zawoja (powiat suski); Gromnik, Ryglisce, Szerzyny, Tuchów i Zakliczyn (powiat tarnowski); Andrychów, Spytkowice i Wieprz (powiat wadowicki);
 - po 2 mieszkania w gminach: Chrzanów (powiat chrzanowski); miejskiej Gorlice (powiat gorlicki); Łącko (powiat nowosądecki); Brzeźnica (powiat wadowicki); Wieliczka (powiat wielicki);
- od 3 do 5 mieszkań chronionych, w tym:

- po 3 mieszkania w Tarnowie oraz w gminach: miejskiej Oświęcim (powiat oświęcimski); Lisia Góra (powiat tarnowski);
 - po 4 mieszkania w Nowym Sączu oraz w gminie Biecz (powiat gorlicki);
 - 5 mieszkań w gminie Klucze (powiat olkuski);
- od 6 do 32 mieszkań chronionych – 32 mieszkania chronione w Krakowie;
- Ponadto 13 powiatów prowadziło przynajmniej 1 mieszkanie o zasięgu powiatowym, w tym:
- jedno mieszkanie w powiatach: bocheński, brzeski, chrzanowski, gorlicki, krakowski, limanowski, myślenicki, proszowicki, suski, wadowicki;
 - dwa mieszkania chronione w powiatach: nowosądecki, olkuski, oświęcimski.
- Łącznie w 2022 r. było w Małopolsce 122 mieszkania chronione.

Mapa 18: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (prowadzone lub zlecane przez małopolskie gminy i powiaty) w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (gminne i powiatowe) funkcjonujące w 2022 roku. Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę placówek wsparcia dziennego:

- w 79 gminach nie funkcjonowały placówki wsparcia dziennego.
- po jednej placówce wsparcia dziennego w gminach: Drwinia, miejskiej i wiejskiej Bochnia, (powiat bocheński); Dębno i Szczurowa (powiat brzeski); Alwernia, Babice i Libiąż (powiat chrzanowski); Gręboszów, Dąbrowa Tarnowska, Radgoszcz i Szczucin (powiat dąbrowski); Uście Gorlickie (powiat gorlicki); Igołomia-Wawrzeńczyce, Krzeszowice, Iwanowice, Skąta, Słomniki (powiat krakowski); Jodłownik (powiat limanowski); Raclawice i Słaboszów (powiat miechowski); Dobczyce, Myślenice, Siepraw, Sułkowice i Wiśniowa (powiat myślenicki); Chełmiec, miejskiej Grybów, Korzenna (powiat nowosądecki); Ochotnica Dolna i Nowy Targ (powiat nowotarski); Brzeszcze, Chełmek, Kęty, Polanka Wielka i Preciszów (powiat oświęcimski); Bolesław, Bukowno, Klucze i Olkusz (powiat olkuski); Koszyce i Pałecznicza (powiat proszowicki); Bystra-Sidzina, miejskiej Jordanów, Maków Podhalański, Stryszawa, Sucha Beskidzka i Zembrzyce (powiat suski); Lisia Góra, Radłów, Tuchów, Wietrzychowice, Wojnicz, Żabno, Wierzchosławice, Rzepiennik Strzyżewski (powiat tarnowski); Andrychów i Kalwaria Zebrzydowska (powiat wadowicki); Biskupice, Gdów, Kłaj i Niepołomice (powiat wielicki);

- 2 – 5 placówek wsparcia dziennego, w tym:
 - po 2 placówki w gminach: Brzesko (powiat brzeski); Chrzanów (powiat chrzanowski); Olesno (powiat dąbrowski); miejskiej Gorlice i Ropa (powiat gorlicki); Skawina i Zielonki (powiat krakowski); Niedźwiedź (powiat limanowski); Miechów (powiat miechowski); Wolbrom (powiat olkuski); Zawoja (powiat suski); Ryglice, Skrzyszów, wiejska Tarnów, (powiat tarnowski); Kościelisko (powiat tatrzański); Piwniczna-Zdrój (powiat nowosądecki); Proszowice (powiat proszowicki);
 - po 3 placówki w Tarnowie oraz w gminach: wiejskiej Jordanów (powiat suski); Tomice (powiat wadowicki); Wieliczka (powiat wielicki); Zakliczyn (powiat tarnowski); Stary Sącz (powiat nowosądecki);
 - po 4 placówki w gminach: Łużna, Bobowa, Lipinki, miejska Gorlice i Moszczenica (powiat gorlicki); miejskiej Oświęcim (powiat oświęcimski); Wadowice (powiat wadowicki);
 - po 5 placówek w gminach: Trzebinia (powiat chrzanowski); Łącko (powiat nowosądecki);
- 6 – 32 placówek wsparcia dziennego, w tym:
 - po 6 placówek w gminach: Trzciana (powiat bocheński); wiejskiej Gorlice (powiat gorlicki); Brzeźnica (powiat wadowicki);
 - po 7 placówek w gminach: Łukowica (powiat limanowski); Szaflary (powiat nowotarski);
 - 8 placówek w gminie Biecz (powiat gorlicki);
 - 9 placówek w gminie Krynica Zdrój (powiat nowosądecki);
 - 16 placówek w Nowym Sączu;
 - 32 placówki w Krakowie.

łącznie na terenie Małopolski w 2021 r. funkcjonowało 249 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w 103 gminach.

Mapa 19: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020 w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach:

- brak placówek wsparcia dziennego w 96 gminach;
- po jednej placówce wsparcia dziennego w gminach: Dębno i Szczurowa (powiat brzeski); Babice (powiat chrzanowski); Olesno i Radgoszcz (powiat dąbrowski); Ropa (powiat gorlicki); Igołomia-Wawrzeńczyce, Słomniki i Wielka Wieś (powiat krakowski); Dobra, miejskiej Mszana Dolna oraz wiejskiej i miejskiej Limanowa (powiat limanowski); Miechów, Raclawice i Słaboszów (powiat miechowski); Dobczyce i Wiśniowa (powiat myślenicki); Korzenna i Łącko (powiat nowosądecki); Raba Wyżna (powiat nowotarski), Bolesław i Trzyciąż (powiat olkuski); Polanka Wielka i Przeciszów (powiat oświęcimski); Koszyce, Pałecznicza i Radziemice (powiat proszowicki); gmina miejska i gmina wiejska Jordanów oraz Stryszawa i Sucha Beskidzka (powiat suski); Radłów, Wojnicz i Żabno (powiat tarnowski); Lanckorona i Mucharz (powiat wadowicki);
- 2 – 5 placówek wsparcia dziennego, w tym:
 - po 2 placówki w Tarnowie oraz gminach: Bochnia, Łapanów i Żegocina (powiat bocheński); Brzesko (powiat brzeski); Libiąż (powiat chrzanowski); Dąbrowa Tarnowska (powiat dąbrowski); miejskiej Gorlice (powiat gorlicki); Chełmiec, Piwniczna Zdrój i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Bukowno i Klucze (powiat olkuski); Zawoja (powiat suski); Rzepiennik Strzyżewski i Zakliczyn (powiat tarnowski); Kościelisko (powiat tatrzański); Kalwaria Zebrzydowska (powiat wadowicki);
 - po 3 placówki w gminach: Drwinia (powiat bocheński); Alwernia (powiat chrzanowski); Sękowa (powiat gorlicki); Krzeszowice i Zabierzów (powiat krakowski); Myślenice (powiat myślenicki); Kamionka Wielka (powiat nowosądecki); Wolbrom (powiat olkuski); Tomice i Wadowice (powiat wadowicki);
 - po 4 placówki w gminach: Czchów (powiat brzeski); Trzebina (powiat chrzanowski); Bobowa, Moszczenica i Lipinki (powiat gorlicki); Zielonki i Skawina (powiat

krakowski); Kęty (powiat oświęcimski); Proszowice (powiat proszowicki); Wieliczka (powiat wielicki);

- po 5 placówek w gminach: wiejskiej Gorlice (powiat gorlicki) i Michałowice (powiat krakowski);
- 6 – 10 placówek wsparcia dziennego gminach: Brzeźnica (powiat wadowicki, 7 placówek); Biecz (powiat gorlicki, 8 placówek); Szaflary (powiat nowotarski, 8 placówek); Ujście Gorlickie (powiat gorlicki, 9 placówek) oraz Olkusz (powiat olkuski, 10 placówek);
- 11 – 25 placówek wsparcia dziennego w Nowym Sączu (11 placówek) oraz w gminach: Gródek nad Dunajcem (powiat nowosądecki, 12 placówek) i Andrychów (powiat wadowicki, 12 placówek) oraz w Krakowie (25 placówek).

W ramach projektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020 dofinansowano w Małopolsce 255 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w 86 gminach.

Mapa 20: Rodzinna piecza zastępcza (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka) w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka w ujęciu powiatowym. Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 5 przedziałach ze względu na liczbę rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka:

- od 12 do 36 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w tym w powiatach: myślenickim (12), dąbrowskim (24), proszowickim (26), miechowskim (36);
- od 37 do 79 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w tym w Nowym Sączu (71) i Tarnowie (77) oraz w powiatach: suskim (56), limanowskim (56), brzeskim (59), tatrzańskim (62), gorlickim (73) i bocheńskim (79);
- od 80 – 105 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w tym w powiatach: wielickim (89), tarnowskim (93), wadowickim (95), nowosądeckim (97), olkuskim (98), i nowotarskim (105);
- od 106 do 146 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w tym w powiatach: oświęcimskim (127), chrzanowskim (127) i krakowskim (146);
- 383 rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka w Krakowie.

W Małopolsce w 2022 roku funkcjonowało łącznie 1 991 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Wykres 21: Typy rodzin zastępczych w Małopolsce na koniec 2022 r.

Wykres kołowy przedstawia 3 typy rodzin zastępczych w Małopolsce na koniec 2022 roku. Wśród rodzin zastępczych 60,2% stanowiły rodziny zastępcze spokrewnione, 30,5% rodziny zastępcze niezawodowe, a 9,3% – rodziny zastępcze zawodowe.

Wykres 23: Najczęstsze powody umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej (w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka) Małopolsce w 2022 r.

Wykres słupkowy przedstawia powody umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej (w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka) w Małopolsce w 2022 roku.

Na wykresie wskazano wartość procentową dotyczącą każdego z powodów. Dane kształtują się następująco: uzależnienie rodziców – 34,2%, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 31,9%, inne – 8,5%, pólsieroctwo – 7,9%, sieroctwo – 5,6%, długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców – 4,3%, przemoc w rodzinie – 3,5%, niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców – 2,4%.

Mapa 21: Instytucjonalna piecza zastępcza (placówki opiekuńczo – wychowawcze) w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia placówki opiekuńczo-wychowawcze w ujęciu powiatowym.

Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 5 przedziałach ze względu na liczbę placówek opiekuńczo – wychowawczych:

- brak placówek opiekuńczo – wychowawczych w powiatach: limanowskim i proszowickim.
- od 1 do 2 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym:
 - po jednej placówce w powiecie suskim i wielickim;
 - po dwie placówki w powiatach: bocheńskim, brzeskim, dąbrowskim, olkuskim, wadowickim, myślenickim, tarnowskim, tatrzańskim;
- od 3 do 4 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym po 3 placówki w powiatach: gorlickim, miechowskim, chrzanowskim i nowosądeckim;
- od 5 do 9 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym:

- po 5 placówek opiekuńczo-wychowawczych w Tarnowie, w powiecie krakowskim, i w powiecie nowotarskim;
 - 6 placówek opiekuńczo-wychowawczych w Nowym Sączu;
 - 9 placówek opiekuńczo-wychowawczych w powiecie oświęcimskim;
- 38 placówek opiekuńczo-wychowawczych – w Krakowie.

W Małopolsce w 2022 roku funkcjonowało łącznie 98 placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Wykres 25: Najczęstsze powody umieszczenia dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej (w placówkach opiekuńczo – wychowawczych) w Małopolsce w 2022 r.

Wykres słupkowy przedstawia powody umieszczania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w Małopolsce w 2022 roku. Na wykresie wskazano wartość procentową dotyczącą każdego z powodów. Dane kształtują się następująco: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 54,5%, uzależnienie rodziców – 24,5%, przemoc w rodzinie – 10,2%, pólsieroctwo – 2,5%, dzieci cudzoziemców – 2,2%, inne – 2%, sieroctwo – 1,4%, długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców – 1,1%.

Wykres 26: Kierunki opuszczania pieczy zastępczej w Małopolsce przez usamodzielnianych wychowanków w 2022 r.

Wykres kolumnowy przedstawia kierunki opuszczania pieczy zastępczej przez usamodzielnianych wychowanków w Małopolsce w 2022 roku. Na wykresie przedstawiono liczbę oraz odsetek usamodzielnianej młodzieży z rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych. I tak:

- z rodzin zastępczych: 5 osób (2,2%) powróciło do rodziny naturalnej, 177 osób (78%) założyło własne gospodarstwo domowe, 45 osób (19,8%) podjęło inne działania;
- z rodzinnych domów dziecka: 1 osoba (8,3%) powróciła do rodziny naturalnej, 10 osób (83,3%) założyło własne gospodarstwo domowe i 1 osoba (8,3%) podjęła inne działanie;
- z placówek opiekuńczo-wychowawczych: 71 osób (42%) powróciło do rodziny naturalnej, 66 osób (39,1%) założyło własne gospodarstwo domowe, 32 osoby (18,9%) podjęły inne działanie.

Mapa 22: Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia warsztaty terapii zajęciowej działające w 2022 r. w ujęciu powiatowym. Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 4 przedziałach ze względu na liczbę warsztatów terapii zajęciowej:

- po 1 warsztacie w powiatach: limanowskim, myślenickim, oświęcimski, proszowickim i tatrzańskim;
- od 2 do 3 warsztatów, w tym:
 - po dwa warsztaty w Nowym Sączu oraz w powiatach: bocheńskim, brzeskim, dąbrowskim, nowotarskim, wielickim;
 - po trzy warsztaty w Tarnowie oraz w powiatach: chrzanowskim, miechowskim, olkuskim, suskim, wadowickim;
- od 4 do 6 warsztatów, w tym:
 - 4 warsztaty w powiecie tarnowskim;
 - 5 warsztatów w powiecie krakowskim;
 - po 6 warsztatów w powiatach: gorlickim i nowosądeckim;
- 12 warsztatów terapii zajęciowej funkcjonowało w Krakowie.

Ogółem w Małopolsce funkcjonowało 68 warsztatów terapii zajęciowej.

Mapa 24: Zakłady pracy chronionej w Małopolsce w 2023 r.

Mapa Małopolski obrazuje zakłady pracy chronionej w ujęciu gminnym. Na mapie powiaty zostały zaprezentowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę zakładów pracy chronionej:

- brak zakładów pracy chronionej w 171 gminach.
- od 1 do 2 zakładów pracy chronionej, w tym:
 - po jednym w gminach: Chrzanów i Trzebinia (powiat chrzanowski), Siepraw (powiat myślenicki); Klucze (powiat olkuski); Oświęcim (powiat oświęcimski) i Koszyce (powiat proszowicki);
 - po dwa zakłady pracy chronionej w gminach: Skawina (powiat krakowski); Olkusz (powiat olkuski) i wiejskiej Tarnów (powiat tarnowski);
- od 3 do 4 zakładów pracy chronionej – 4 zakłady pracy chronionej w Tarnowie;
- 21 zakładów pracy chronionej w Krakowie;

Ogółem na początku 2023 roku działało w Małopolsce 37 zakładów pracy chronionej.

Mapa 25: Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski prezentuje środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące w 2022 roku w ujęciu powiatowym. Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 4 przedziałach ze względu na liczbę środowiskowych domów samopomocy:

- brak środowiskowych domów samopomocy w powiecie tatrzańskim.
- od 1 do 2 środowiskowych domów samopomocy w powiatach, w tym:
 - po jednym w powiatach: brzeskim i suskim oraz w Nowym Sączu;
 - po dwa – w powiatach: chrzanowskim, dąbrowskim oraz w Tarnowie;
- od 3 do 5 środowiskowych domów samopomocy, w tym:
 - po 3 w powiatach: gorlickim, limanowskim, olkuskim, oświęcimskim i wadowickim;
 - po 4 w powiatach: miechowskim, myślenickim, nowosądeckim, proszowickim;
 - po 5 w powiatach: bocheńskim i nowotarskim;
- od 6 do 12 środowiskowych domów samopomocy, w tym: 6 w powiecie wielickim, 7 w tarnowskim, 8 w krakowskim i 12 w Krakowie;

Ogółem w 2022 roku funkcjonowało w Małopolsce 83 środowiskowe domy samopomocy.

Mapa 26: Domy pomocy społecznej w Małopolsce w styczniu 2023 r.

Mapa przedstawia domy pomocy społecznej funkcjonujące w Małopolsce na początku 2023 roku w ujęciu powiatowych. Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 4 przedziałach ze względu na liczbę domów pomocy społecznej:

- od 1 do 2 domów pomocy społecznej, w tym:
 - po jednym w powiatach: bocheńskim, chrzanowskim, olkuskim;
 - po dwa w powiatach: dąbrowskim, proszowickim, suskim, nowotarskim i tatrzańskim;
- od 3 do 4 domów pomocy społecznej, w tym:
 - po 3 w Nowym Sączu i w powiatach: brzeskim, myślenickim, oświęcimskim;
 - po 4 w Tarnowie oraz w powiecie gorlickim;
- od 5 do 8 domów pomocy społecznej, w tym:
 - po 5 w powiatach: limanowskim, miechowskim, nowosądeckim, wadowickim i wielickim;
 - 8 domów pomocy społecznej funkcjonowało w powiecie tarnowskim;
- od 9 do 15 domów pomocy społecznej, w tym:
 - 10 w powiecie krakowskim;

- 15 w Krakowie.

Łącznie z początkiem 2023 roku funkcjonowało w Małopolsce 91 domów pomocy społecznej.

Mapa 27: Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w Małopolsce w 2023 r.

Mapa Małopolski przedstawia placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku w układzie gminnym.

Na mapie gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę tych placówek:

- brak placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku w 148 gminach.
- po jednej placówce działało w Tarnowie oraz w gminach: Drwinia (powiat bocheński); Szczurowa (powiat brzeski); Chrzanów (powiat chrzanowski); Zabierzów i Mogilany (powiat krakowski); miejskiej Limanowa i wiejskiej Mszana Dolna (powiat limanowski); Lubień (powiat myślenicki); Chełmiec i Kamionka Wielka (powiat nowosądecki); Czarny Dunajec, Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Raba Wyżna i Szaflary (powiat nowotarski); Bolesław i Klucze (powiat olkuski); Brzeszcze (powiat oświęcimski); Wojnicz i Żabno (powiat tarnowski); Zakopane (powiat tatrzański); Brzeźnica i Wadowice (powiat wadowicki);
- od 2 do 3 placówek, w tym:
 - po dwie placówki w gminach: Alwernia (powiat chrzanowski); Świątniki górne (powiat krakowski); Radłów (powiat tarnowski); Niepołomice i Wieliczna (powiat wielicki);
 - po trzy placówki – w gminach: Gnojnik (powiat brzeski); Bukowno (powiat olkuski); i gminie Lisia Góra (powiat tarnowski);
- od 4 do 5 placówek – 5 placówek w Krakowie i gminie Myślenice (powiat myślenicki).

Łącznie na początku 2023 roku funkcjonowały 53 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku w 34 gminach.

Mapa 28: Publiczne dzienne domy pomocy w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia dzienne domy pomocy działające w 2022 roku w ujęciu gminnym. Na mapie gminy zostały pogrupowane w 3 przedziały ze względu na liczbę dziennych domów pomocy:

- brak dziennych domów pomocy w 140 gminach.

- po jednej placówce działało w Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie oraz w gminach: miejskiej Bochnia i Drwinia (powiat bocheński); Brzesko (powiat brzeski); Dąbrowa Tarnowska (powiat Dąbrowski), Libiąż (powiat chrzanowski); Bobowa, Lipinki, Ropa, Gorlice i Sękowa (powiat gorlicki); Kocmyrzów-Luborzyca (powiat krakowski); Dobra i miejska Limanowa (powiat limanowski); Miechów i Raławice (powiat miechowski); Myślenice (powiat myślenicki); Korzenna (powiat nowosądecki); Szczawnica (powiat nowotarski); Olkusz, Klucze i Wolbrom (powiat olkuski); Brzeszcze, Kęty i miejska Oświęcim (powiat oświęcimski); Koszyce, Pałecznicza i Proszowice (powiat proszowicki); Zawoja i Maków Podhalański (powiat suski); Wojnicz, Zakliczyn, Ciężkowice i wiejskiej Tarnów (powiat tarnowski); Mucharz i Wieprz (powiat wadowicki); Wieliczka i Niepołomice (powiat wielicki);
- po dwie placówki działało w gminach: Biecz (powiat gorlicki) i Brzeźnica (powiat wadowicki).

łącznie w Małopolsce w 2022 roku działało 44 dziennych domów pomocy 42 gminach.

Mapa 29: Kluby samopomocy w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia kluby samopomocy działające w 2022 roku w ujęciu gminnym.

Gminy zostały pogrupowane w 6 przedziałach ze względu na liczbę klubów:

- brak klubów samopomocy w 113 gminach;
- po 1 klubie samopomocy działało w Nowym Sączu i Tarnowie oraz w gminach: Rzezawa (powiat bocheński); Borzęcin (powiat brzeski); Babice (powiat chrzanowski); Gręboszów, Radgoszcz i Szczucin (powiat dąbrowski); Bobowa, miejskiej i wiejskiej Gorlice, Lipinki, Łużna i Moszczenica (powiat gorlicki); Igołomia-Wawrzeńczyce, Kocmyrzów-Luborzyca, Mogilany, Skąta, Sułoszowa i Świątniki Górne (powiat krakowski); Jodłownik, Łukowica i miejskiej Mszana Dolna (powiat limanowski); Gołcza i Raławice (powiat miechowski); Myślenice, Sułkowice i Wiśniowa (powiat myślenicki); wiejskiej Grybów, Kamionka Wielka, Korzenna, Łącko, Łososina Dolna, Nawojowa i Podegrodzie (powiat nowosądecki); miejskiej Nowy Targ (powiat nowotarski); Trzyciąż (powiat olkuski); Precyszów (powiat oświęcimski); Nowe Brzesko (powiat proszowicki); Ciężkowice, Radłów, Skrzyszów, Szerzyny, Wierzchosławice i Żabno (powiat tarnowski); Biały Dunajec

(powiat tatrzański); Brzeźnica, Kalwaria Zebrzydowska, Lanckorona, Stryszów, Wadowice i Wieprz (powiat wadowicki); Wieliczka (powiat wielicki);

- po 2 kluby samopomocy działały w gminach: Dębno, Gnojnik i Szczurowa (powiat brzeski); Iwanowice, Michałowice, Krzeszowice i Zabierzów (powiat krakowski); Dobra (powiat limanowski); Gródek nad Dunajcem i Krynica Zdrój (powiat nowosądecki); Rzepiennik Strzyżewski i Wietrzychowice (powiat tarnowski);
- po 3 kluby samopomocy działały w gminach: wiejskiej Bochnia (powiat bocheński) i Skawina (powiat krakowski);
- 4 kluby samopomocy działały w gminie Biecz (powiat gorlicki);
- 11 klubów samopomocy działało w Krakowie.

łącznie w Małopolsce w 2021 roku działało 98 klubów samopomocy w 69 gminach.

Mapa 30: Placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację osób starszych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację osób starszych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020, Oś priorytetowa „Region spójny społecznie” w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach:

- brak placówek w 139 gminach;
- po 1 placówce w Nowym Sączu i Tarnowie oraz w gminach: miejskiej Bochnia i Drwinia (powiat bocheński); Bobowa, wiejskiej Gorlice, Lipinki, i Ropa (powiat gorlicki); Kocmyrzów-Luborzyca (powiat krakowski), Laskowa i miejskiej Limanowa (powiat limanowski); Raclawice (powiat miechowski); Korzenna, Piwniczna Zdrój, Podegrodzie i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Łapsze Niżne, miejskiej Nowy Targ, Ochotnica Dolna i Szczawnica (powiat nowotarski); miejskiej Oświęcim (powiat oświęcimski); Bolesław, Bukowno i Wolbrom, (powiat olkuski); Zawoja (powiat suski); Wojnicz i Zakliczyn (powiat tarnowski); Zakopane (powiat tatrzański); Brzeźnica i Wieprz (powiat wadowicki) oraz Biskupice (powiat wielicki);
- po 2 placówki w gminach: Biecz, miejskiej Gorlice, Sękowa i Uście Gorlickie (powiat gorlicki); Krynica Zdrój (powiat nowosądecki); Trzyciąż (powiat olkuski) i Pałecznica (powiat proszowicki);

- po 3 placówki w gminach: Klucze (powiat olkuski) i Skawina (powiat krakowski);
- 12 placówek w Krakowie.

W ramach projektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020 dofinansowano w Małopolsce 65 placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację starszych osób w 43 gminach.

Mapa 31: Centra wsparcia opiekunów nieformalnych/ faktycznych osób niesamodzielnych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Stan na koniec 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia centra wsparcia opiekunów nieformalnych/ faktycznych osób niesamodzielnych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020, Oś priorytetowa „Region spójny społecznie” w ujęciu gminnym.

Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę centrów:

- brak centrów w 171 gminach;
- po jednym w Nowym Sączu oraz w gminach: miejskiej Bochnia (powiat bocheński); Skawina (powiat krakowski); Wiśniowa (powiat myślenicki); Zakliczyn (powiat tarnowski); Biskupice i Niepołomice (powiat wielicki);
- po 2 w Tarnowie oraz w gminach: Uście Gorlickie (powiat gorlicki) i wiejskiej Limanowa (powiat limanowski);
- 11 Centrów – w Krakowie.

W ramach projektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020 dofinansowano w Małopolsce 24 centra wsparcia opiekunów nieformalnych/ faktycznych osób niesamodzielnych w 11 gminach.

Mapa 32: Liczba osób korzystających z gminnych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (będących zadaniem własnym gminy) w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski prezentuje liczbę osób korzystających z usług opiekuńczych w 2022 roku w ujęciu gminnym. Na mapie Małopolski gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach:

- usług opiekuńczych nie oferowano w 8 gminach: Brzeźnica (powiat wadowicki); Raclawice, Słaboszów i Kozłów (powiat miechowski); Zawoja i Maków Podhalański (powiat suski); Nawojowa (nowosądecki); Uście Gorlickie (gorlicki).

- do 10 usług opiekuńczych w gminach: Drwinia, Żegocina, Trzciana, Bochnia (powiat bocheński); Borzęcin, Czchów, Iwkowa i Szczurowa (powiat brzeski); Babice (powiat chrzanowski); Bolesław, Gręboszów, Mędrzechów, Olesno i Radgoszcz (powiat dąbrowski); Moszczenica (powiat gorlicki); Czernichów, Igołomia-Wawrzeńczyce, Iwanowice, Jerzmanowice-Przegonia, Kocmyrzów-Luborzyca, Skąta, Sułoszowa i Świątniki Górne (powiat krakowski); Jodłownik, Kamienica, Laskowa, wiejskiej Limanowa, Łukowica, wiejskiej Mszana Dolna i Słopnice (powiat limanowski); Gołcza i Książ Wielki (powiat miechowski); Siepraw, Tokarnia i Wiśniowa (powiat myślenicki); Łabowa, Łososina Dolna, Podegrodzie (powiat nowosądecki); Czorsztyn, Jabłonka, Lipnica Wielka, Łapsze Niżne, Nowy Targ i Szaflary (powiat nowotarski); Trzyciąż (powiat olkuski); Osiek, Polanka Wielka i Przeciszów (powiat oświęcimski); Koniusza, Koszyce, Nowe Brzesko i Radziemice (powiat proszowicki); Budzów, Bystra-Sidzina, miejskiej i wiejskiej Jordanów, Sucha Beskidzka i Zembrzyce (powiat suski); Lisia Góra, Pleśna, Skrzyszów, Wierzchosławice i Wietrzychowice (powiat tarnowski); Biały Dunajec, Bukowina Tatrzańska, Kościelisko i Poronin (powiat tatrzański); Lanckorona i Mucharz (powiat wadowicki); Biskupice i Gdów (powiat wielicki);
- od 11 do 50 usług opiekuńczych, w tym w powiatach:
 - bocheńskim w gminach: Lipnica Murowana (13), Łapanów (21), Nowy Wiśnicz (14), Rzezawa (17);
 - brzeskim w gminach: Dębno (27) i Gnojnik (23);
 - chrzanowskim w gminie Alwernia (24);
 - dąbrowskim w gminach: Dąbrowa Tarnowska (29) i Szczucin (19);
 - gorlickim w gminach: Bobowa (15), miejskiej Gorlice (47), wiejskiej Gorlice (34), Lipinki (11), Łużna (20), Ropa (12) i Sękowa (11);
 - krakowskim w gminach: Krzeszowice (48), Liszki (18), Michałowice (28), Mogilany (15), Słomniki (19), Wielka Wieś (17), i Zielonki (18);
 - limanowskim w gminach: Dobra (13), miejska Mszana Dolna (16), Niedźwiedź (13) i Tymbark (12);
 - miechowskim w gminie Charsznica (27);
 - myślenickim w gminach: Dobczyce (22), Lubiń (13), Pcim (19), Raciechowice (20) i Sułkowice (13);

- nowosądeckim w gminach: Chełmiec (19), Gródek nad Dunajcem (12), miejska Grybów (21), wiejskiej Grybów (46), Kamionka Wielka (13), Korzenna (25), Krynica-Zdrój (50), Łącko (36), Muszyna (17), Piwniczna - Zdrój (30) i Rytro (11);
 - nowotarskim w gminach: Czarny Dunajec (12), Krościenko nad Dunajcem (19), Ochotnica Dolna (14), Raba Wyżna (21), Rabka-Zdrój (22), Spytkowice (12) i Szczawnica (39);
 - olkuskim w gminach: Bolesław (12) i Bukowno (50);
 - oświęcimskim w gminach: Brzeszcze (34), Chełmek (41), wiejskiej Oświęcim (15) i Zator (15);
 - proszowickim w gminie Pałecznica (12) i Proszowice (34);
 - suskim w gminach: Stryszawa (15);
 - tarnowskim w gminach: Ciężkowice (18), Gromnik (12), Radłów (17), Ryglice (25), Rzepiennik Strzyżewski (26), Szerzyny (38), wiejskiej Tarnów (36), Tuchów (18), Wojnicz (30), Zakliczyn (25) i Żabno (23);
 - wadowickim w gminach: Spytkowice (30), Stryszów (14), Tomice (18) i Wieprz (25);
 - wielickim w gminie Kłaj (17);
- od 51 do 100 usług opiekuńczych w powiatach:
- bocheńskim w gminie miejskiej Bochnia (98);
 - brzeskim w gminie Brzesko (92);
 - gorlickim w gminie: Biecz (65);
 - krakowskim w gminach: Skawina (78) i Zabierzów (59);
 - limanowskim w gminie miejskiej Limanowa (79);
 - miechowskim w gminie Miechów (95);
 - myślenickim w gminie Myślenice (53);
 - nowosądeckim w gminie Stary Sącz (55);
 - nowotarskim w gminie miejskiej Nowy Targ (81);
 - olkuskim w gminach: Klucze (84), Olkusz (82) i Wolbrom (69);
 - oświęcimskim w gminie Kęty (59);
 - wadowickim w gminach: Kalwaria Zebrzydowska (54) i Wadowice (76).
- powyżej 100 usług opiekuńczych w Krakowie (2 044), Tarnowie (460) i Nowym Sączu (284) oraz w powiatach:

- chrzanowskim w gminach: Chrzanów (150), Trzebinia (146) i Libiąż (138);
- oświęcimskim w gminie miejskiej Oświęcim (239);
- tatrzańskim w gminie Zakopane (109);
- wadowickim w gminie Andrychów (147);
- wielickim w gminach: Niepołomice (111) i Wieliczka (155).

Usługami opiekuńczymi (będącymi zadaniem własnym gminy) objęto w 2022 r. w Małopolsce 7 203 osoby w 174 gminach.

Mapa 33: Centra integracji społecznej w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski prezentuje centra integracji społecznej działające w 2022 roku w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 3 przedziałach ze względu na liczbę Centrów:

- brak centrów integracji społecznej w 171 gminach.
- po jednym centrum integracji społecznej w Nowym Sączu oraz w gminach: Babice (powiat chrzanowski); Biecz (powiat gorlicki); Stary Sącz (powiat nowosądecki); Klucze i Olkusz (powiat olkuski); Kęty (powiat oświęcimski); wiejskiej Tarnów (powiat tarnowski); Wieprz (powiat wadowicki);
- po trzy centra integracji społecznej w Krakowie i Tarnowie;

łącznie w Małopolsce w 2022 roku działało 15 centrów integracji społecznej w 11 gminach.

Mapa 34: Kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski prezentuje kluby integracji społecznej działające w 2022 roku w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę klubów:

- brak klubów integracji społecznej w 148 gminach.
- po jednym klubie integracji społecznej w Tarnowie oraz w gminach: miejskiej Bochnia, Łapanów, Rzezawa i Trzciana (powiat bocheński); Gnojnik (powiat brzeski); Chrzanów, Libiąż i Trzebinia (powiat chrzanowski); Krzeszowice, Michałowice i Wielka Wieś (powiat krakowski); Charsznica, Miechów i Raclawice (powiat miechowski); Sułkowice (powiat myślenicki); Stary Sącz (powiat nowosądecki); Lipnica Wielka i Spytkowice (powiat nowotarski); wiejska Mszana Dolna (powiat limanowski); Bolesław, Klucze i Wolbrom (powiat olkuski); Kęty i Przeciszów (powiat oświęcimski); Bystra-Sidzina, Sucha Beskidzka i Zawoja (powiat suski); Andrychów, Kalwaria Zebrzydowska i Mucharz (powiat wadowicki);
- dwa kluby integracji społecznej w gminie Proszowice (powiat proszowicki);

- po trzy kluby integracji społecznej w Krakowie i Nowym Sączu;
łącznie w Małopolsce w 2022 roku działało 39 klubów integracji społecznej w 34 gminach.

Wykres 29: Kwota przekazana z budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2015-2022 na realizację zadań publicznych zleczanych na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w zł)

Wykres kolumnowy przedstawia kwoty przekazane z budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2015-2022 na realizację zadań publicznych zleczanych na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. I tak: w 2015 roku było to 18 899 292 zł, w 2016 roku 18 472 256 zł, w 2017 roku 20 926 004 zł, w 2018 roku 27 817 422 zł, w 2019 roku 29 198 915 zł, w 2020 roku 27 232 983 zł, w 2021 roku 25 237 975 zł, w 2022 roku 47 887 587 zł.

Wykres 31: Wydatki gmin na wybrane świadczenia pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2016 - 2022

Wykres kolumnowy przedstawia wydatki gmin na wybrane świadczenia pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2016 – 2022. Na wykresie zaprezentowano wydatki na świadczenia w postaci:

- odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w DPS. Wydatki gmin na te świadczenia wyniosły w 2016 roku 144 883 875 zł, w 2017 roku – 159 750 805 zł, w 2018 roku – 183 110 464 zł, w 2019 roku – 202 084 223 zł, w 2020 roku – 207 460 020 zł, w 2021 roku – 234 847 734 zł, w 2022 roku 265 924 774 zł;
- zasiłków celowych i w naturze. Wydatki gmin na te świadczenia wyniosły w 2016 roku 54 113 252 zł, w 2017 roku – 59 841 755 zł, w 2018 roku – 61 197 341 zł, w 2019 roku – 63 581 349 zł, w 2020 roku 73 725 748 zł, w 2021 roku – 72 382 859 zł, w 2022 roku 68 305 661 zł;
- zasiłków stałych. Wydatki gmin na te świadczenia wyniosły w 2016 roku 69 630 676 zł, w 2017 roku – 70 409 545 zł, w 2018 roku – 69 892 315 zł, w 2019 roku – 72 051 612 zł, w 2020 roku – 70 897 386 zł, w 2021 roku – 69 931 241 zł, w 2022 roku 75 743 205 zł;
- usług opiekuńczych. Wydatki gmin na te świadczenia wyniosły w 2016 roku 31 524 152 zł, w 2017 roku – 36 775 944 zł, w 2018 roku – 41 155 272 zł, w 2019 roku – 46 650 782 zł, w 2020 roku – 47 074 905 zł, w 2021 roku – 48 194 545 zł, w 2022 roku 49 469 445 zł;

- zasiłków okresowych. Wydatki gmin na te świadczenia wyniosły w 2016 roku 42 399 698 zł, w 2017 roku – 44 654 967 zł, w 2018 roku – 42 247 217 zł, w 2019 roku – 41 293 629 zł, w 2020 roku 44 396 492 zł, w 2021 roku – 44 351 377 zł, w 2022 roku 46 552 344 zł;
- posiłku. Wydatki gmin na te świadczenia wyniosły w 2016 roku 36 615 507 zł, w 2017 roku – 33 830 853 zł, w 2018 roku – 32 483 123 zł, w 2019 roku – 30 624 520 zł, w 2020 roku – 19 028 224 zł, w 2021 roku – 22 447 778 zł, w 2022 roku 27 427 561 zł;
- schronienia. Wydatki gmin na te świadczenia wyniosły w 2016 roku 3 051 038 zł, w 2017 roku – 4 806 893 zł, w 2018 roku – 5 926 216 zł, w 2019 roku – 6 623 712 zł, w 2020 roku 8 043 273 zł, w 2021 roku – 8 461 506 zł, w 2022 roku 10 368 499 zł;
- zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego. Wydatki gmin na te świadczenia wyniosły w 2016 roku 942 797 zł, w 2017 roku – 1 202 936 zł, w 2018 roku – 1 018 620 zł, w 2019 roku – 1 741 382 zł, w 2020 roku 1 362 955 zł, w 2021 roku – 5 121 834 zł, w 2022 roku 1 245 769 zł.

SPIS MAP

MAPA 1 I 2: UDZIAŁ KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI W MAŁOPOLSKI W 2012 I 2022 R.	20
MAPA 3 I 4: DZIENNE DOMY POMOCY W MAŁOPOLSCIE W 2012 R.	24
MAPA 5 I 6: PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY W MAŁOPOLSCIE W 2012 R.,	25
MAPA 7 I 8: WYBRANE ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ JEJ OTOCZENIA W MAŁOPOLSCIE W 2012 I 2022 R. – SEKTOR PUBLICZNY	27
MAPA 9: OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE OGÓŁEM W MAŁOPOLSCIE WEDŁUG NSP 2021 R., W TYSIĄCACH OSÓB	48
MAPA 10: STOPA BEZROBOCIA W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO WG STANU NA GRUDZIEŃ 2022 ROKU [W %]	61
MAPA 11: UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZY ZJAWISKO „BEZROBOCIA RODZINNEGO” W OGÓLNEJ LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH WG POWIATÓW – STAN NA 31 XII 2022 R.	67
MAPA 12 I 13: UDZIAŁ OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W 2022 R. (WEDŁUG POWIATÓW I GMIN)	73
MAPA 14: UDZIAŁ KLIENTÓW, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE W OGÓLNEJ LICZBIE ŚWIADCZENIOBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCIE W 2022 R.	77
MAPA 15: UDZIAŁ KLIENTÓW, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE W OGÓLNEJ LICZBIE ŚWIADCZENIOBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCIE W 2022 R.	78
MAPA 16: DOSTĘP MAŁOPOLAN DO OŚRODKÓW INTERWENCJI KRYZYSOWEJ W 2022 R. Z UWZGLĘDNIENIEM REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020 R.	90
MAPA 17: MIESZKANIA CHRONIONE W MAŁOPOLSCIE W 2022 R.	92
MAPA 18: PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY (PROWADZONE LUB ZLECANE PRZEZ MAŁOPOLSKIE GMINY I POWIATY) W 2022 R.	95
MAPA 19: PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY DOFINANSOWANE Z REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020. STAN NA KONIEC 2022 R.	96
MAPA 20: RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA (RODZINY ZASTĘPCZE I RODZINNE DOMY DZIECKA) W MAŁOPOLSCIE W 2022 R.	100
MAPA 21: INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA (PLACÓWKI OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZE) W MAŁOPOLSCIE W 2022 R.	103
MAPA 22: WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ W MAŁOPOLSCIE W 2022 R.	110
MAPA 23: ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ W MAŁOPOLSCIE W 2023 R.	111
MAPA 24: ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ W MAŁOPOLSCIE W 2023 R.	111
MAPA 25: ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY W MAŁOPOLSCIE W 2022 R.	113
MAPA 26: DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCIE W STYCZNIU 2023 R.	117
MAPA 27: PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM, PRZEWLEKLE CHORYM LUB OSOBOM W PODESZŁYM WIEKU W MAŁOPOLSCIE W 2023 R.	119
MAPA 28: PUBLICZNE DZIENNE DOMY POMOCY W MAŁOPOLSCIE W 2022 R.	120
MAPA 29: KLUBY SAMOPOMOCY W MAŁOPOLSCIE W 2022 R.	121
MAPA 30: PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE DZIENNĄ OPIEKĘ I AKTYWIZACJĘ OSÓB STARSZYCH DOFINANSOWANE Z REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020. STAN NA KONIEC 2022 R.	122

MAPA 31: CENTRA WSPARCIA OPIEKUNÓW NIEFORMALNYCH/ FAKTYCZNYCH OSÓB NIESAMODZIELNYCH DOFINANSOWANE Z REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020. STAN NA KONIEC 2022 R.	123
MAPA 32: LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z GMINNYCH USŁUG OPIEKUŃCZYCH W MIEJSCU ZAMIESZKANIA (BĘDĄCYCH ZADANIEM WŁASNYM GMINY) W MAŁOPOLSCE W 2022 R.	125
MAPA 33: CENTRA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2022 R.	129
MAPA 34: KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2022 R.	130

SPIS SCHEMATÓW

SCHEMAT 1: LICZBA ZAREJESTROWANYCH I WYREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W MAŁOPOLSCE W 2022 ROKU ORAZ ZMIANA W ODNIESIENIU DO 2021 ROKU	60
SCHEMAT 2: DOMINUJĄCE GRUPY ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W MAŁOPOLSCE WG STANU NA GRUDZIEŃ 2022 ROKU	62

SPIS TABEL

TABELA 1: LUDNOŚĆ W WIEKU 60 LAT I WIĘCEJ W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2022 R.	41
TABELA 2: WSKAŹNIK PODWÓJNEGO STARZENIA W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2022 R.	42

SPIS WYKRESÓW

WYKRES 1: SPADEK LICZBY OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2022*	11
WYKRES 2: SPADEK UDZIAŁU KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W LATACH 2012-2022	12
WYKRES 3: DYNAMIKA ZMIAN W LATACH 2012-2022 – RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE	13
WYKRES 4: GŁÓWNE PRZYCZYNY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2022	14
WYKRES 5: ZASIĘG UBÓSTWA W POLSCE W LATACH 2008–2021 WEDŁUG PRZYJĘTYCH W DANYM ROKU GRANIC UBÓSTWA (% OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH)	16
WYKRES 6: STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO I BEZROBOCIE RODZINNE W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2022	18
WYKRES 7: ZMIANY W ZASOBACH POMOCY SPOŁECZNEJ I JEJ OTOCZENIA W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2022 – SEKTOR PUBLICZNY	22
WYKRES 8: STRUKTURA MIESZKAŃCÓW MAŁOPOLSKI W WIEKU 60+ WG GRUP WIEKU W 2022 R.	40
WYKRES 9: WSKAŹNIK WSPARCIA MIĘDZYPOKOLENIOWEGO W POLSCE I MAŁOPOLSCE W LATACH 2012 – 2022	43
WYKRES 10: UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII WIEKOWYCH (ROZNIKÓW) DZIECI W RODZINACH 3+ W MAŁOPOLSCE, NSP 2011	46
WYKRES 11: WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W WIEKU 16-64 LATA W LATACH 2014-2022	49

WYKRES 12: ZASIĘG UBÓSTWA PO UWZGLĘDNIENIU W DOCHODACH TRANSFERÓW SPOŁECZNYCH W POLSCE I MAŁOPOLSCE w 2021 r.	56
WYKRES 13: LICZBA BEZROBOTNYCH W MAŁOPOLSCE W LATACH 2013-2022, STAN NA KONIEC GRUDNIA	58
WYKRES 14: LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W POSZCZEGÓLNYCH MIESIĄCACH W LATACH 2019-2022, W TYS.	59
WYKRES 15: UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZY ZJAWISKO „BEZRÓBOCIA RODZINNEGO” W OGÓLNEJ LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W LATACH 2012 – 2022	67
WYKRES 16: STRUKTURA WIEKU OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZYŁO ZJAWISKO „BEZRÓBOCIA RODZINNEGO” W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM – STAN NA 31 XII 2022 R.	70
WYKRES 17: UDZIAŁ OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W LATACH 2012 – 2022	72
WYKRES 18: TYPY RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012 – 2022	74
WYKRES 19: UDZIAŁ RODZIN WIELODZIELNYCH I NIEPEŁNYCH W LICZBIE RODZIN Z DZIEĆMI OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ W LATACH 2012 - 2022	74
WYKRES 20: GŁÓWNE PRZYCZYNY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2022 R.	76
WYKRES 21: TYPY RODZIN ZASTĘPCZYCH W MAŁOPOLSCE NA KONIEC 2022 R.	101
WYKRES 22: WIEK DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZYCH (W RODZINACH ZASTĘPCZYCH I RODZINNYCH DOMACH DZIECKA) W MAŁOPOLSCE NA KONIEC 2022 R.	101
WYKRES 23: NAJCZĘSTSZE POWODY UMIESZCZENIA DZIECI W RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ (W RODZINACH ZASTĘPCZYCH I RODZINNYCH DOMACH DZIECKA) MAŁOPOLSCE W 2022 R.	102
WYKRES 24: WIEK DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ (W PLACÓWKACH OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZYCH) W MAŁOPOLSCE W 2022 R.	104
WYKRES 25: NAJCZĘSTSZE POWODY UMIESZCZENIA DZIECI W INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ (W PLACÓWKACH OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZYCH) W MAŁOPOLSCE W 2022 R.	105
WYKRES 26: KIERUNKI OPUSZCZANIA PIECZY ZASTĘPCZEJ W MAŁOPOLSCE PRZEZ USAMODZIELNIANYCH WYCHOWANKÓW w 2022 r.	106
WYKRES 27: DZIECI Z UKRAINY OBJĘTE OPIEKĄ OPIEKUNA TYMCZASOWEGO W MAŁOPOLSCE – STAN NA 02.01.2023 R.	108
WYKRES 28: DZIECI OBJĘTE PIECZĄ ZASTĘPCZĄ (RODZINNĄ I INSTYTUCJONALNĄ) W 2022 R. ORAZ DZIECI Z UKRAINY OBJĘTE INSTYTUCJĄ OPIEKUNA TYMCZASOWEGO (STAN NA 02.01.2023 R.) W MAŁOPOLSCE - PORÓWANIE	108
WYKRES 29: KWOTA PRZEKAZANA Z BUDŻETU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W LATACH 2015-2022 NA REALIZACJĘ ZADAŃ PUBLICZNYCH ZLECANYCH NA PODSTAWIE USTAWY O DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO I O WOLONTARIACIE (W ZŁ)	133
WYKRES 30: WYDATKI MAŁOPOLSKICH GMIN NA WYBRANE ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ W 2022 R.	138
WYKRES 31: WYDATKI GMIN NA WYBRANE ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2016 - 2022 R.	140